

Nota voor burgemeester en wethouders

Team
DEV-FC

Onderwerp

jaarverslag en jaarrekening 2017

1- Notagegevens		2- Bestuursorgaan	
Notanummer	2018-001005	☒ B & W	12-06-2018
Datum	06-06-2018	☐ Raad	--
Programma:		☐ Burgemeester	--
12 Algemene dekkingsmiddelen		College van B & W	
Portefeuillehouder Weth. Grijzen		- Burgemeester	- Weth. Kolkman
		- Weth. Grijzen	- Weth. Rorink

Besluitenlijst	d.d.	d.d.	d.d.
☐ Akkoordstukken	--	☐ Openbaar	--
		☒ Besloten	12-06-2018

Routing	d.d.	par.	
algemeen directeur	08-06-2018	☐ adj.secr.	--
wethouder Financien	--	☒ gem.secr.	08-06-2018
		BIS Openbaar	
		Status	Definitief 2018-06-13

Bijlagen

jaarverslag 2017
jaarrekening 2017
producentrealisatie 2017
MGP bijlage 1 waarden van gronden
MPG bijlage 2 factsheets 2018 (geheim)
MPG bijlage 3 Ontwikkeling risico's (geheim)
MPG bijlage 4 Aan- en verkoopboek (geheim)
MPG bijlage 5 Compensatieafspraken (geheim)
MPG bijlage 6 MJB's totaal (geheim)
accountantsverslag 2017
verslag interimcontrole (boardletter)
vertrouwelijke memo directieraad

B & W d.d.: 12-06-2018

Besloten wordt:

- 1 De concept jaarrekening en het concept jaarverslag 2016 vast te stellen;
- 2 Het saldo na resultaatbestemming van € 1.141.000 te storten in de Saldireserve;
- 3 De raad om autorisatie te vragen voor de begrotingsoverschrijdingen;
- 4 Het raadsvoorstel en ontwerp raadsbesluit vast te stellen;
- 5 De stukken aan te bieden aan de raad;
- 6 Geheimhouding op te leggen aan de raad voor de vertrouwelijke bijlagen 2 tot en met 6 van het Meerjarenperspectief Grondzaken (MPG);
- 7 kennis te nemen van het accountantsverslag 2017;
- 8 De nota en het besluit openbaar te maken, behalve de vertrouwelijke memo namens de directieraad aan het college, het accountantsrapport, boardletter en de vertrouwelijke bijlagen van het MPG.

Financiële aspecten:

Financiële gevolgen voor de gemeente?	Nee
Begrotingswijziging	Nee

Voorstel openbaarmaking conform Wet Openbaarheid Bestuur (Wob)

- De nota en het besluit openbaar te maken
- De nota en het besluit openbaar te maken vergezeld van bijgaand persbericht
- De nota en het besluit openbaar te maken nadat
- De nota en het besluit openbaar te maken, behalve...
de vertrouwelijke memo directieraad, accountantsverslag, boardletter en de vertrouwelijke bijlagen van het Meerjarenperspectief Grondzaken
- Het besluit openbaar te maken, maar niet de nota, gelet op artikel:
- De nota en het besluit niet openbaar te maken, gelet op artikel:

Kennisgeving/ Bekendmaking Awb

Kennisgeving (publicatie) conform Awb	Nee
Bekendmaking conform Awb	Nee

ADVIESRADEN:

Moet een van de adviesraden gehoord worden of op de hoogte gesteld?	Nee
---	-----

Toelichting

Inleiding

Hierbij bieden wij u ter beoordeling en vaststelling de jaarstukken over 2017 aan. Op basis van de gemeentewet legt het college aan de raad over elk begrotingsjaar verantwoording af over het door hem gevoerde bestuur, onder overlegging van de jaarrekening en het jaarverslag. De raad stelt de jaarrekening en het jaarverslag vast. De behandeling van het Jaarverslag 2017 en de Jaarrekening 2017 tijdens de raadsvergadering staat gepland op 11 juli 2018.

Het netto resultaat, na resultaatbestemming en voor resultaatbestemming over 2017 bedraagt € 4 miljoen positief. Voor een toelichting op de resultaat wordt verwezen naar het jaarverslag, hoofdstuk Financiën en de diverse programmabladen. Parallel met de (programma-)rekening is de Productenrealisatie 2017 opgesteld, waarop op productniveau de inzet van middelen over 2017 wordt verantwoord. Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het college het bevoegde orgaan voor de vaststelling van deze 'uitvoeringsinformatie'.

De accountant zal een goedkeurende verklaring afgeven voor de jaarrekening voor de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid zoals vastgelegd in het Normenkader 2017. Het accountantsverslag wordt nog besproken met de auditcommissie. Gebruikelijk zal de auditcommissie op basis van dit verslag enkele aanbeveling voor verdere verbetering verstrekken. In het accountantsverslag heeft de accountant vier actiepunten voor de gemeente Deventer voor 2018 geformuleerd mbt EU-aanbestedingen, Memoriaalboekingen, Grondexploitaties en IT-omgeving. Deze actiepunten betreffen een verdere aanscherping van de processen en deze aanbevelingen zullen wij overnemen en in overleg met de accountant deze verbeteringen doorvoeren. Volledigheidshalve is ook het verslag van de interimcontrole de zogenoemde Boardletter 2017 bijgevoegd. Deze is op 14 maart 2018 door de accountant in de auditcommissie toegelicht.

Begrotingscriterium

Bij de rechtmatigheidcontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. Begrotingsafwijkingen en -overschrijdingen vragen om autorisatie door de gemeenteraad. In de regel worden begrotingswijzigingen vooraf door het college aan de raad voorgelegd ter autorisatie. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het uit te voeren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Alleen wanneer door omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk is, wordt achteraf een begrotingswijziging aan de raad voorgelegd. Als de raad hiermee instemt wordt de besteding alsnog

geautoriseerd en is deze rechtmatig. Over het algemeen worden begrotingsoverschrijdingen die passen binnen de beleidskaders van de raad niet meegenomen in het accountantsoordeel. Voor de begrotingsoverschrijdingen in 2017 wordt verwezen naar de Paragraaf rechtmatigheid.

Digitale versie

De jaarverslaglegging over 2017 is digitaal beschikbaar in hetgeldvan.deventer.nl

Beoogd resultaat

Voorlopige vaststelling van het Jaarverslag 2017 en de Jaarrekening 2017 en daarmee de start van het dechargeproces van het College van B&W, evenals doorgeleiding van de stukken ter verdere behandeling door de raad.

Kader

Gemeentewet, Besluit Begroting en Verantwoording, Besluit Accountantscontrole Gemeenten en Provincies, Financiële verordening gemeente Deventer.

Argumenten voor en tegen

-

Extern draagvlak (partners)

-

Financiële consequenties

In de Begroting 2017 na wijziging (na Najaarrapportage 2017) was een positieve rekeninguitkomst geraamd van € 1.3 miljoen. Het resultaat over 2017 na bestemming via reserves bedraagt € 4 miljoen voordelig. Door dit resultaat aan te passen met de over te hevelen budgetten (totaal € 2.9 miljoen) ontstaat een nettoresultaat van € 1.1 miljoen voordelig. De over te hevelen budgetten zijn reeds eerder door het college van B&W vastgesteld (besluit d.d. 13 februari 2018). Voor een overzicht van overgehevelde budgetten wordt verwezen naar de bijlage bij het Jaarverslag 2017. Voor een nadere toelichting op het resultaat wordt verwezen naar hoofdstuk Financiën van het Jaarverslag 2017 en de programmabladen.

Samengevat:

bedragen x € 1.000

Resultaat na bestemming reserves	4.052
Waarvan over te hevelen budgetten	-2.911
Voordelig nettoresultaat	1.141
Storting in Saldireserve	1.141
Saldo	0

Het resultaat wordt gestort in de saldireserve en wordt betrokken bij de Kwartaalrapportage 2018.

Als gevolg van de dualisering en de daarmee samenhangende regelgeving over inrichting van stukken, de reikwijdte van de accountantscontrole en de rolverdeling tussen het college en de gemeenteraad valt het volgende nog op te merken: •

1. Overlegging: Volgens artikel 197 van de Gemeentewet overlegt uw college aan de gemeenteraad: de jaarrekening (programmarekening, balans met toelichting), het jaarverslag en het rapport van bevindingen en de verklaring van de door de gemeenteraad benoemde accountant.
2. Controleopdracht: De gemeenteraad heeft Deloitte Accountants B.V. opgedragen de controlewerkzaamheden te verrichten. De accountant hanteert als foutenmarge bij het bepalen van zijn oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening 1% van het lastentotaal van de gemeente. Ten

aanzien van onzekerheden bedraagt deze tolerantie maximaal 3%. De rapportagetolerantie, bepalend voor het al dan niet rapporteren van een fout of onzekerheid is vastgesteld op 10% van de goedkeuringstolerantie. •

3. Tevens verricht de accountant toetsingswerkzaamheden met betrekking tot de rechtmatigheid (zie hierna). De jaarrekening voldoet aan het BBV. •
4. Verantwoording: In artikel 8 van de van kracht zijnde financiële verordening is daarnaast bepaald dat het college door middel van de programmarekening verantwoording aflegt aan de gemeenteraad over de uitvoering van de programma's. •
5. Rechtmatigheid: De accountant toetst sinds 2004, naast de controle op de getrouwheid van de jaarrekening, ook met name op de financiële rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties. In dit kader zijn vanaf 2005 drie nieuwe criteria aan de orde, n.l. het begrotingscriterium (boeking binnen het begrote bedrag), het misbruik en oneigenlijk gebruikcriterium (juistheid verstrekte gegevens inzake subsidies en uitkeringen) en het voorwaardencriterium (naleving van in wet- en regelgeving opgenomen voorwaarden). •
6. Interne beheersing: Vooruitlopend op de controle van de jaarrekening is een interim-controle uitgevoerd. De bevindingen daarvan zijn neergelegd in de boardletter d.d. 8 februari 2018.

Aanpak/uitvoering

De onderzoekscommissie (auditcommissie), die uit de gemeenteraad is gevormd, zal op 26 juni 2018 haar werkzaamheden verrichten en rapporteert (aanbevelingen) aan de raad. De raad zal de jaarrekening en het jaarverslag behandelen/vaststellen tijdens de raadsvergadering van 11 juli 2018.

RAADSVOORSTEL

Onderwerp jaarverslag en jaarrekening 2017

Agendapunt

Voorstelnummer

Team

2018-001005

DEV-FC

Portef.houder

BenW-besluit d.d.:

Weth. Grijsen

12 JUNI 2018

Voorstel

1. De rekening van baten en lasten over het jaar 2017, waaronder het Jaarverslag 2017 en de daarin opgenomen Programmaverantwoording, alsmede de Balans per 31 december 2017 van de gemeente Deventer vast te stellen;
2. De begrotingsoverschrijdingen zoals opgenomen in de Paragraaf rechtmatigheid van het Jaarverslag 2017 te autoriseren;
3. Het saldo na resultaatbestemming en budgetoverheveling van € 1.1 miljoen te storten in de Saldireserve en te betrekken bij de Kwartaalrapportage 2018.

Kern van het raadsvoorstel

Algemeen

Hierbij bieden wij u ter vaststelling de jaarstukken over 2017 aan. Op basis van de gemeentewet legt het college aan de raad over elk begrotingsjaar verantwoording af over het door hem gevoerde bestuur, onder overlegging van de Jaarrekening en het Jaarverslag. De raad stelt de Jaarrekening en het Jaarverslag vast. De behandeling van het Jaarverslag 2017 en de Jaarrekening 2017 tijdens de raadsvergadering staat gepland op 11 juli 2018.

Met betrekking tot de vertrouwelijke bijlagen ontvangt u separaat een Raadsvoorstel tot Bekrachtiging Geheimhouding.

Het netto resultaat, na resultaatbestemming en voor budgetoverheveling, over 2017 bedraagt € 4 miljoen positief. Voor een toelichting op de resultaat wordt verwezen naar het Jaarverslag 2017, hoofdstuk Financiën en de diverse programmabladen.

De accountant heeft voorlopig een goedkeurende verklaring afgegeven voor de Jaarrekening voor de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid.

Begrotingscriterium

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. Begrotingsafwijkingen en -overschrijdingen vragen om autorisatie door de gemeenteraad. In de regel worden begrotingswijzigingen vooraf door het college aan de raad voorgelegd ter autorisatie. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het uit te voeren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Alleen wanneer door omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk is, wordt achteraf een begrotingswijziging aan de raad voorgelegd. Als de raad hiermee instemt wordt de besteding alsnog geautoriseerd en is deze rechtmatig. Over het algemeen worden begrotingsoverschrijdingen die passen binnen de beleidskaders van de raad niet meegenomen in het accountantsoordeel.

Voor de begrotingsoverschrijdingen in 2017 wordt verwezen naar de Paragraaf rechtmatigheid.

Digitale versie

De jaarverslaglegging over 2017 is digitaal beschikbaar in hetgeldvan.deventer.nl.

Beoogd resultaat

Vaststelling van het Jaarverslag 2017 en de Jaarrekening 2017 en daarmee de start van het dechargeproces van het College van B&W.

Kader

Het wettelijk kader voor de jaarrekening wordt gevonden in de artikelen 197 t/m 201 van de Gemeentewet. Op grond daarvan dient het college van burgemeester en wethouders over elk begrotingsjaar verantwoording af te leggen aan de raad, waarna de raad de jaarrekening vaststelt. De verantwoording betreft het gevoerde financieel beheer en de realisatie van de door de raad in de programmabegroting 2017 vastgelegde beleidsvoornemens.

Argumenten ten behoeve van de raad

Met de behandeling en vaststelling van de jaarstukken wordt invulling gegeven aan de verantwoordingsplicht van het college en de controletaak van de raad. De jaarstukken zijn opgemaakt na onderzoek door de door uw raad aangewezen accountant, het accountantskantoor Deloitte Accountants. Het rapport van de accountant wordt u separaat aangeboden.

De jaarstukken zijn onderzocht door de door uw raad ingestelde Onderzoekscommissie. In verband daarmee hebben wij op 13 juni 2018 de concept jaarrekening en jaarverslag aangeboden aan de leden van de Onderzoekscommissie.

Ter nader informatie melden wij u dat als gevolg van de dualisering en de daarmee samenhangende regelgeving over inrichting van stukken, de reikwijdte van de accountantscontrole en de rolverdeling tussen het college en de gemeenteraad, het volgende nog valt op te merken: •

1. Overlegging: Volgens artikel 197 van de Gemeentewet overlegt uw college aan de gemeenteraad: de jaarrekening (programmarekening, balans met toelichting), het jaarverslag en het rapport van bevindingen en de verklaring van de door de gemeenteraad benoemde accountant. •
2. Controleopdracht: De gemeenteraad heeft Deloitte Accountants B.V. opgedragen de controlewerkzaamheden te verrichten. De accountant hanteert als foutenmarge bij het bepalen van zijn oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening 1% van het lastentotaal van de gemeente. Ten aanzien van onzekerheden bedraagt deze tolerantie maximaal 3%. De rapportagetolerantie, bepalend voor het al dan niet rapporteren van een fout of onzekerheid is vastgesteld op 10% van de goedkeuringstolerantie. •
3. Tevens verricht de accountant toetsingswerkzaamheden met betrekking tot de rechtmatigheid (zie hierna). De jaarrekening voldoet aan het BBV. •
4. Verantwoording: In artikel 8 van de van kracht zijnde financiële verordening is daarnaast bepaald dat het college door middel van de programmarekening verantwoording aflegt aan de gemeenteraad over de uitvoering van de programma's. •
5. Rechtmatigheid: De accountant toetst sinds 2004, naast de controle op de getrouwheid van de jaarrekening, ook met name op de financiële rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties. In dit kader zijn vanaf 2005 3 nieuwe criteria aan de orde, n.l. het begrotingscriterium (boeking binnen het begrote bedrag), het misbruik en oneigenlijk gebruikcriterium (juistheid verstrekte gegevens inzake subsidies en uitkeringen) en het voorwaardencriterium (naleving van in wet- en regelgeving opgenomen voorwaarden). •
6. Interne beheersing: Vooruitlopend op de controle van de jaarrekening is een interim-controle uitgevoerd. De bevindingen daarvan zijn neergelegd in de boardletter d.d. 8 februari 2018. •
7. Het concept rapport van bevindingen van de accountant wordt u separaat aangeboden.

Ketenpartners/ participatie

Financiële consequenties

In de Begroting 2017 na wijziging (na Najaarrapportage 2017) was een positieve rekeninguitkomst van € 1.3 geraamd.

Het resultaat over 2017 na bestemming via reserves bedraagt € 4.05 miljoen voordelig. Door dit resultaat aan te passen met de over te hevelen budgetten (totaal € 2.9 miljoen) ontstaat een nettoresultaat van € 1.1 voordelig. De over te hevelen budgetten zijn reeds eerder door het college van B&W vastgesteld (besluit d.d. 13 februari 2018). Voor een overzicht van overgehevelde budgetten wordt verwezen naar de bijlage bij het jaarverslag. Voor een nadere toelichting op het resultaat wordt verwezen naar hoofdstuk Financiën van het Jaarverslag 2017 en de programmabladen.

Samengevat:

bedragen x € 1.000

Resultaat na bestemming reserves	4.052
Waarvan over te hevelen budgetten	-2.911
Voordelig nettoresultaat	1.141
Storting in Saldireserve	1.141
Saldo	0

Het resultaat wordt gestort in de saldireserve en wordt betrokken bij de Kwartaalrapportage 2018.

Betrokkenheid van de raad

De onderzoekscommissie (auditcommissie), die uit de gemeenteraad is gevormd, heeft op 26 juni 2018 haar werkzaamheden verricht en gerapporteerd (aanbevelingen) aan de raad.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Deventer,
de secretaris, de burgemeester,

M.A. Kossen

ir. A.P. Heidema

RAADSBESLUIT

Onderwerp jaarverslag en jaarrekening 2017
Voorstelnummer 2018-001005
Raadstafel d.d. --
Raadsvergadering

De raad van de gemeente Deventer,

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 12 juni 2018, nummer 2018-001005.

BESLUIT

- 1 De rekening van baten en lasten over het jaar 2017, waaronder het Jaarverslag 2017 en de daarin opgenomen Programmaverantwoording, alsmede de Balans per 31 december 2017 van de gemeente Deventer vast te stellen;
- 2 De begrotingoverschrijdingen zoals opgenomen in de Paragraaf rechtmatigheid van het Jaarverslag 2017 te autoriseren;
- 3 Het saldo na resultaatbestemming van € 1.1 miljoen te storten in de Saldireserve en te betrekken bij de Kwartaalrapportage 2018.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van

De raad voornoemd,
de griffier,

de voorzitter,

drs. R. Weernekens

ir. A.P. Heidema

RAADSVOORSTEL

Onderwerp Geheimhouding bijlagen bij jaarrekening 2017

Agendapunt
Voorstelnummer
Team

2018-001005
DEV-FC

Portef.houder
BenW-besluit d.d.:

Weth. Grijsen
12 juni 2018

Voorstel

Geheimhouding te bekrachtigen voor de vertrouwelijke bijlagen van het Meerjarenperspectief Grondzaken 2018 zijnde: Factsheets MPG 2018, Ontwikkeling risico's, AVBoekrapport 2018, Compensatieafspraken, MJB's totaal.

Kern van het raadsvoorstel

Bekrachtiging van de door het college op 12 juni 2018 opgelegde geheimhouding op de bovengenoemde bijlagen van het Meerjarenperspectief Grondzaken 2018 (MPG 2018).

Beoogd resultaat

Bekrachtiging geheimhouding op de bijlagen 2 tot en met 6 van het Meerjarenperspectief Grondzaken 2018.

Argumenten ten behoeve van de raad

Het college heeft op 12 juni 2017 op grond van artikel 25 van de Gemeentewet en in verband met artikel 10 van de Wet openbaarheid van bestuur geheimhouding opgelegd op de bovengenoemde bijlagen van het Meerjarenperspectief Grondzaken 2018. Geheimhouding is gewenst in verband met de economische en financiële belangen van de gemeente en haar onderhandelingspositie in verschillende projecten/gebiedsontwikkelingen zoals genoemd in het Meerjarenperspectief 2018.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Deventer,
de secretaris, de burgemeester,

M.A. Kossen

ir. A.P. Heidema

RAADSBESLUIT

Onderwerp Geheimhouding bijlagen bij jaarrekening 2017
Voorstelnummer 2018-001090
Raadstafel d.d. --
Raadsvergadering

De raad van de gemeente Deventer,

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 12 juni 2018, nummer 2018-001005.

BESLUIT

- 1 Geheimhouding te bekrachtigen voor de vertrouwelijke bijlagen van het Meerjarenperspectief Grondzaken 2018 zijnde: Factsheets MPG 2018, Ontwikkeling risico's, AVBoekrapport 2018, Compensatieafspraken, MJB's totaal.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van

De raad voornoemd,
de griffier,

de voorzitter,

drs. R. Weernekers

ir. A.P. Heidema

Jaarrekening 2017

gemeente
Deventer

Inhoudsopgave

Ondertekening en vaststelling	5
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	6
Balans	7
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	10
Toelichting op de balans	19
Vaste activa	19
Vlottende activa	26
Vaste passiva	30
Vlottende passiva	32
Overzicht Baten en Lasten	36
Toelichting op de programmarekening	39
Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen	41

Bijlagen:

Bijlage Onvoorzien

Bijlage Staat van Incidentele baten en lasten

Bijlage Nadere specificatie algemene dekkingsmiddelen

Bijlage Sisa

Bijlage IMG en OA 2017

Bijlage Resultaatbestemming 2017

Bijlage Staat van reserves

Bijlage Algemene toelichting reserves

Bijlage Staat van voorzieningen

Bijlage Algemene toelichting voorzieningen
Bijlage Verloopoverzicht overlopende activa
Bijlage Verloopoverzicht overlopende passiva
Bijlage Overzicht uitgaven en inkomsten lopende investeringen
Bijlage Gewaarborgde geldleningen
Bijlage Taakveldenmatrix

Ondertekening en vaststelling

Aldus deze rekening opgemaakt, ingevolge de artikelen 197 en 200 van de Gemeentewet en vastgesteld in het college van burgemeester en wethouders.

Deventer, juni 2018

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Deventer te Deventer

Verklaring betreffende de jaarrekening

Arnhem, juni 2018

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. M. Knip RA

Balans

(bedragen x €1.000)

Activa	31-12-2017	31-12-2016	Passiva	31-12-2017	31-12-2016
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriele vaste activa			Eigen vermogen		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	129	137	Algemene reserve	10.059	15.559
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	320	362	Bestemmingsreserves	62.092	60.084
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.021	3.166	Gerealiseerde resultaat	4.053	1.969
Sub-totaal	3.470	3.665	Sub-totaal	76.204	77.612
Materiële vaste activa			Voorzieningen		
Investerings met economisch nut	182.105	185.524	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	7.285	7.978
Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	33.014	33.005	Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	2.033	1.944
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	25.310	24.830			
Gronden uitgegeven in erfpacht	6.393	4.073			
Sub-totaal	246.822	247.432	Sub-totaal	9.318	9.922
Financiële vaste activa			Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Kapitaal verstrekkingen aan:			Onderhandse leningen van:		
- Deelnemingen	18.726	15.932	- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	249.920	280.882
Leningen aan:			- Binnenlandse bedrijven	5.465	5.600
- Deelnemingen	25.723	24.392	- Buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	20.000	20.000
Overige langlopende leningen u/g	5.883	6.041	Door derden belegde gelden	612	654

Activa	31-12-2017	31-12-2016	Passiva	31-12-2017	31-12-2016
			Waarborgsommen	66	66
Sub-totaal	50.332	46.365	Sub-totaal	276.063	307.202
Totaal vaste activa	300.624	297.462	Totaal vaste passiva	361.585	394.736
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Voorraden			Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	57.452	61.598	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Gereed product en handelsgoederen	10.953	11.576	Overige kasgeldleningen	25.000	0
			Banksaldi	16.111	4.073
			Overige schulden	16.222	23.044
Sub-totaal	68.405	73.174	Sub-totaal	57.333	27.117
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar			Overlopende passiva		
Vorderingen op openbare lichamen	2.579	1.601	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	14.154	16.170
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	0	5.404	De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
Overige vorderingen	10.436	14.134	- Europese overheidslichamen	0	0
			- Het Rijk	1.670	1.197

Activa	31-12-2017	31-12-2016	Passiva	31-12-2017	31-12-2016
			- Overige Nederlandse overheidslichamen	371	3.248
			Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	1.954	1.617
Sub-totaal	13.015	21.139	Sub-totaal	18.149	22.232
Liquide middelen					
Banksaldi	5.946	4.507			
Sub-totaal	5.946	4.507			
Overlopende activa					
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:					
- Europese overheidslichamen	10	10			
- Het Rijk	2.394	3.235			
- Overige Nederlandse overheidslichamen	2.718	755			
Overige nog te ontvangen bedragen	41.135	42.843			
Vooruitbetaalde bedragen die ten laste komen van volgende begrotingsjaren	2.820	960			
Sub-totaal	49.077	47.803			
Totaal vlottende activa	136.443	146.623	Totaal vlottende passiva	75.482	49.349
Totaal generaal	437.067	444.085	Totaal generaal	437.067	444.085
			Gewaarborgde geldleningen	20.172	21.797
			Garantstellingen	1.101.353	1.180.094

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

In de jaarrekening is de algemene uitkering opgenomen op basis van de, in de septembercirculaire 2017 gepubliceerde accresmededeling.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten als ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming en is vier jaar. Wanneer er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) wordt wel een verplichting/voorziening gevormd. Bepalend voor het instellen van een voorziening is een waarschijnlijk ongelijkmatig karakter van de kosten.

Het gebruik van schattingen is een element bij het opstellen van de jaarrekening. De getrouwheid van de jaarrekening wordt daardoor niet aangetast. Bij schattingen opgenomen in de jaarrekening zijn de volgende punten in acht genomen;

- de aard van de schatting en de bijbehorende veronderstellingen worden als toelichting vermeld;
- er is rekening gehouden met alle relevante (potentiële) omstandigheden voor en na balansdatum; ervaringen in soortgelijke gevallen zijn meegenomen.

Vaste activa

Algemeen

In 2013 is door de raad de richtlijn activeren en afschrijven vastgesteld. Deze richtlijn is een vertaling van de eisen, welke zijn neergelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) inzake duurzame activa, naar de Deventer situatie. De richtlijn biedt een actueel kader voor investeringen en de daaruit voortvloeiende activa en afschrijvingen.

Voor de afschrijvingsduur gelden de afschrijvingstermijnen die zijn opgenomen in de richtlijn activeren en afschrijven (2013).

In de jaarrekening is, in aanvulling op de richtlijn activeren en afschrijven, uitgegaan van de notitie grondexploitatie 2016 van de commissie BBV.

Omvangcriterium

Vanaf 1 januari 2005 worden investeringen met een gebruiksduur kleiner dan 3 jaar en/of met een verkrijging- of vervaardigingsprijs lager dan €25.000 niet geactiveerd maar direct ten laste van de programmarekening gebracht.

Vanaf het boekjaar 2013 worden activa, met een verkoop intentie op korte termijn, onder de vlottende activa opgenomen. In de toelichting op de balans wordt de omvang van de actuele waarde vermeld.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling

Kosten van onderzoek en ontwikkeling worden enkel geactiveerd wanneer aan al de ondervermelde voorwaarden wordt voldaan (artikel 60 – BBV);

- het voornemen bestaat het actief te gebruiken of te verkopen;
- de technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien vaststaat;
- het actief in de toekomst economische of maatschappelijke nut zal genereren;
- de uitgaven die aan het actief zijn toe te rekenen betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Het activeren van voorbereidingskosten voor grondexploitaties als kosten van onderzoek en ontwikkeling is toegestaan onder de volgende voorwaarden;

- De kosten moeten passen binnen de kostensoortenlijst van het Bro; en
- De kosten mogen maximaal 5 jaar geactiveerd blijven staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie dan wel een afboeking ten laste van het jaarresultaat; en
- Plannen tot de ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, moeten bestuurlijke instemming hebben, blijkend uit een raadsbesluit of (gedelegeerd) collegebesluit.

Indeling

In de balans worden onder de materiële vaste activa afzonderlijk verantwoord;

- Investerings met een economisch nut;
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;

- Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut.

Vaste activa - Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de duurzame waardeverminderingen.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden conform de richtlijn activeren en afschrijven (2013) geactiveerd wanneer aan de voorwaarden van artikel 61 – BBV is voldaan. De verleende bijdragen worden afgeschreven in een periode die maximaal gelijk is aan de gebruiksduur van het actief bij betreffende derde.

Vaste activa - Materiële vaste activa met economisch nut

**In erfpacht uitgegeven gronden. **

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (dit is de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is, zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen in de balans. Als bedragen worden ontvangen in verband met afkoop van voortdurend erfpacht dan worden deze bedragen onder de vaste schulden op de balans opgenomen.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden onder voorwaarden (direct aantoonbare relatie en geen specifieke voorwaarden voor terugbetaling) in mindering gebracht (na ingebruikname object). Indien niet wordt voldaan aan de voorwaarden wordt de bijdrage tot aan ingebruikname gedoteerd aan een voorziening of geboekt als transitorische post.

Investerings met economisch nut waarvoor een heffing wordt geheven

Investerings in riolering of het inzamelen van huishoudelijk afval worden opgenomen in een aparte categorie. Dit zijn investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven.

Afschrijven

Slijtende investeringen worden vanaf de boekingsperiode direct aansluitend op het moment van ingebruikneming (n+1) lineair of annuïtair afgeschreven gedurende de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit (zowel met economisch als maatschappelijk nut) wordt niet afgeschreven. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

Wijziging bestemming activa

Van activa waarvan de bestemming wijzigt (bijvoorbeeld door verkoop) wordt conform artikel 63, lid 5 – BBV de actuele waarde van de nieuwe bestemming toegelicht (verkoop- of taxatiewaarde). Wanneer de duurzame gebruiksintentie eindigt (door verkoopvoornemen), dan wordt het object onder de vlottende activa (voorraden) gerubriceerd. Is de actuele waarde lager dan de boekwaarde, dan vindt afwaardering plaats.

Vaste activa - Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Vanaf boekjaar 2017 worden de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut gelijk behandeld als de investeringen met economisch nut. Dit betekent dat alle investeringen (m.u.v. kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde) vanaf 1 januari 2017 op gelijke wijze worden verantwoord en voldoen aan dezelfde eisen wat betreft de waardering, activering en afschrijving.

In de balans worden de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut afzonderlijk tot uitdrukking gebracht. In de toelichting op de balans worden de investeringen met maatschappelijk nu gesplitst in 'voor 2017' geactiveerd en 'vanaf 2017' geactiveerd. Investeringen die op 01-01-2017 nog niet in gebruik zijn genomen worden in hun totaliteit (voor de volledige investeringsomvang) geactiveerd in 2017 of later. Er vindt geen deelactivering plaats.

Vaste activa - Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Wanneer de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs, zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs. Bijdragen aan activa van derden worden conform de richtlijn activeren en afschrijven (2013) geactiveerd. De verleende bijdragen worden afgeschreven in een periode, gelijk aan de gebruiksduur van het actief waarvoor de bijdrage is verstrekt.

Per 1 januari 2017 worden de bijdragen aan activa in eigendom van derden niet meer verantwoord onder de financiële vaste activa maar onder de immateriële vaste activa.

Vlottende activa

Vorraden

De niet in exploitatie genomen bouwgronden (NIEGG) zijn met ingang van 1 januari 2016 afgeschaft (notitie grondexploitaties – commissie BBV 2016).

Activa die op de dag voor inwerkingtreding van de gewijzigde BBV (01-04-2016) op de balans zijn opgenomen als NIEGG, worden tegen dezelfde boekwaarde opgenomen op de toelichting op de balans als materiële vaste activa categorie 'gronden en terreinen'. Deze activa worden uiterlijk voor 2020 gewaardeerd op marktwaarde tegen de dan geldende bestemming.

Deze activa worden gedurende deze overgangperiode apart toegelicht in de toelichting op de materiële vaste activa.

Er wordt rente (omslagrentepercentage) bijgeschreven op de boekwaarde van deze voorraden.

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie (BIE) zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Door de gekozen systematiek is het mogelijk dat een boekwaarde tijdelijke negatief kan staan.

Wanneer tussentijds winst wordt genomen dan wordt de 'percentage of completion' methode toegepast.

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant zijn. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loonkosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Voor een geprognosticeerd verlies op de grondexploitatie wordt een verliesvoorziening ingesteld ter grote van het volledige verlies. De voorziening wordt gepresenteerd als waardecorrectie op de post voorraad onderhanden werk (bouwgrond in exploitatie).

De overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddelde betaalde inkoopprijs. Verschillen tussen de standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als resultaat verantwoord. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening is bepaald op basis van de geschatte inningskansen per individuele vordering (statische methode).

Vlottende activa - Liquide middelen

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vlottende activa - Overlopende activa

De overlopende activa maken onderdeel uit van de vlottende activa (artikel 37 – BBV). Onder de overlopende activa vallen de vooruitbetaalde kosten en nog te ontvangen bedragen.

Vooruitbetaalde kosten zijn kosten die reeds zijn betaald, maar waarvan de prestatie (nut) na de balansdatum valt.

Nog te ontvangen bedragen betreft nog te factureren geleverde prestaties. De grondslag voor de 'vordering' is voor de balansdatum ontstaan.

Overlopende activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs (artikel 63 – BBV).

Vaste passiva

Reserves

In de, in 2009 door de raad, vastgestelde geactualiseerde beleidsnota reserves en voorzieningen wordt het kaderstellend beleid voor de reserves weergegeven.

Conform artikel 19 – BBV bevat de toelichting op het overzicht van baten en lasten een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Voorzieningen

In de, in 2009 door de raad, vastgestelde geactualiseerde beleidsnota reserves en voorzieningen wordt het kaderstellend beleid voor voorzieningen weergegeven. Met ingang van begrotingsjaar 2014 is middels een Wijzigingsbesluit (25-07-2013) van de commissie BBV de toepassing enigszins aangepast en als volgt;

1. Voorzieningen worden gevormd wegens:
 - Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
 - Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is;
 - Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
 - De bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b – BBV.
2. Tot de voorzieningen worden ook gerekend, van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen, bedoeld in artikel 49, onderdeel b – BBV (zijnde de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren). Deze uitzonderingscategorie wordt conform het BBV verantwoord onder de overlopende passiva.

3. Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Een uitzondering hierop is de voorziening Wethouders-pensioenen, welke wordt gewaardeerd tegen contante waarde.

De onderhoudsegalisatie voorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming (de zogenaamde meerjaren onderhoudsplannen - MJOP's) van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die daarvoor zijn geformuleerd. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen van dit jaarverslag is het beleid daarvoor nader toegelicht.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met de gerealiseerde aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vanaf 1 januari 2017 worden (conform artikel 46, onderdeel e – BBV) de *'overige leningen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer'* afzonderlijk opgenomen onder de vaste schulden.

Algemeen

In 2009 is de geactualiseerde beleidsnota reserves en voorzieningen (juni 2009) door de raad vastgesteld. Deze beleidsnota is een vertaling van de eisen, welke zijn neergelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) inzake reserves en voorzieningen, naar de Deventer situatie.

De algemene reserves en bestemmingsreserves worden gevormd conform de, door de raad genomen besluiten. Onttrekkingen aan deze reserves geschieden conform daartoe strekkende raadsbesluiten. Bij een aantal reserves is sprake van toevoeging van rente ten laste van de programmarekening op basis van het in de begroting vastgestelde rentepercentage.

Incidentele baten en lasten

Conform artikel 28 – BBV is in de toelichting op de programmarekening een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma. Daarin worden per programma de belangrijkste posten (> € 100.000) afzonderlijk gespecificeerd.

Nog te bepalen en te bestemmen resultaat

De basis voor de jaarrekening ligt in de door de gemeenteraad vastgestelde begroting. In de jaarrekening dient tot uitdrukking te worden gebracht, wat werkelijk is gebeurd ten opzichte van de door de raad vastgelegde voornemens in de begroting, inclusief later daarin aangebrachte wijzigingen. Door middel van de voorgeschreven analyse tussen de rekening- en begrotingscijfers wordt inzicht verstrekt in de - eventueel - ontstane verschillen. Conform de programmabegroting mogen in de diverse programma's geen stortingen en onttrekkingen met betrekking tot de reserves worden opgenomen. Deze mutaties

worden gepresenteerd in het overzicht werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Nadat het resultaat van de rekening (inclusief exploitatiemutaties in reserves) is bepaald, wordt dit afzonderlijk op de balans vermeld en in de jaarrekening vastgelegd. Na vaststelling van de jaarrekening neemt de gemeenteraad vervolgens een besluit over de bestemming van het resultaat.

Eigen bijdrage CAK

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming is op grond van de Wmo een eigen bijdrage verschuldigd. Deze eigen bijdrage is afhankelijk van de kostprijs van de voorziening voor de gemeente en de inkomensgegevens van de aanvrager. In de wet is bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage niet wordt uitgevoerd door de gemeente zelf, maar door het CAK. Door privacy overwegingen is de gegevensverstrekking van het CAK aan de gemeente Deventer ontoereikend om de volledigheid en juistheid van de eigen bijdragen te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is.

Gezien het feit dat het CAK verantwoordelijk is voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geeft zij jaarlijks een mededeling af over de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen (Third party mededeling). Bij het afgeven van deze mededeling betreft het CAK niet de juistheid, volledigheid en tijdigheid van de gegevens van andere ketenpartners, waardoor de gemeente Deventer niet beschikt over een mededeling waarop volledig kan worden gesteund ten behoeve van de volledigheid van de eigen bijdragen voor de jaarrekening 2017. De gemeente Deventer heeft hierdoor onvoldoende zekerheid omtrent de volledigheid van de eigen bijdragen Wmo van €2.534.000 in haar jaarrekening 2017.

Wel kan middels de mededeling zekerheid worden verkregen dat het totaalbedrag aan vastgestelde eigen bijdragen gelijk is aan de door het CAK geïnde en doorbetaalde eigen bijdragen aan de gemeente. Hiermee beschikt de gemeente Deventer in voldoende mate over de zekerheid dat de eigen bijdragen in de jaarrekening 2017 juist zijn verantwoord. Eventuele mogelijke niet verantwoorde eigen bijdragen worden ingeschat als niet significant cq materieel.

Vlottende passiva

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover geldleningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans wordt dit nader gespecificeerd.

Verplichting voortvloeiend uit leasing

De waardering van de verplichting van financial leasing vindt plaats tegen de contante waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijnen.

Overlopende passiva

Overlopende passiva zijn verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen (met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume (artikel 49, lid 1 – BBV)). Een essentieel kenmerk is dat voor de gemeente een verplichting bestaat. Een verplichting is een plicht of verantwoordelijkheid tegenover een derde om op een bepaalde manier te handelen of te presteren (dit kan voortkomen uit een overeenkomst maar ook uit, door een derde reeds geleverde prestatie waarvoor nog geen betaling heeft plaatsgevonden). Verplichtingen kunnen rechtens afdwingbaar zijn als gevolg van een bindende overeenkomst of wettelijke vereiste.

Vanaf 01-01-2008 worden van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren onder de overlopende passiva opgenomen (artikel 49, onderdeel b – BBV). Indien op basis van de voorwaarden van de specifieke doeluitkering het niet bestede bedrag moet worden terugbetaald, dan is dit terug te betalen voorschotbedrag verantwoord onder de netto vlottende schulden (artikel 48, onderdeel d – BBV en vraag 2 van deel 15 – vragen en antwoordenrubriek). Overlopende passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde (artikel 63 lid 7 – BBV).

Toelichting op de balans

Vaste activa - Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	129	137
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	320	362
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.021	3.166
Totaal	3.470	3.665

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2017:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings	Des- investerings	Herrubricering	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarde- ringen	Boekwaarde 31-12-2017
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	137	-	-	-	8	-	-	129
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	362	203	-	-244	1	-	-	320
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.166	-	-	-	145	-	-	3.021
Totaal	3.665	203	0	-244	154	0	0	3.470

De investering van €203.000 betreft planvoorbereidingskosten voor Park Zandweerd.

Daarnaast is €244.000 aan onderzoekskosten opgenomen onder voorraden, vanwege het in exploitatie nemen van drie gebieden.

Vaste activa - Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de onderstaande onderdelen. De lopende investeringen staan opgenomen in bijlage 12 Dynamische kredieten.
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Investeringen met een economisch nut	182.105	185.524
Investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven	33.014	33.005
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	25.310	24.830
In erfpacht uitgegeven gronden	6.393	4.073
Totaal	246.822	247.432

De investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	13.543	11.884
Woonruimten	1.316	1.508
Bedrijfsgebouwen	126.948	130.401
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	4.373	3.694
Vervoermiddelen	7	8
Machines, apparaten en installaties	21.735	23.944
Overige materiële vaste activa	14.183	14.085
Totaal	182.105	185.524

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met een economisch nut weer:
(bedragen x €1.000)

	Boek waarde 31-12-2016 exclusief voorziening	Stand voorziening 31-12-2016	Boek waarde 31- 12-16	Investe- ringen	Des investe- ringen	Her- rubricering	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boek waarde 31-12-2017 exclusief voorziening	Stand voorziening 31-12-2017	Boek waarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	19.349	7.465	11.884	1.737	0	-6.091	194	0	0	14.801	1.258	13.543
Woonruimten	1.508	0	1.508	0	139	0	53	0	0	1.316	0	1.316
Bedrijfsgebouwen	130.426	25	130.401	1.566	0	-1.251	3.633	34	0	127.074	126	126.948
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	3.694	0	3.694	825	0	0	146	0	0	4.373	0	4.373
Vervoermiddelen	8	0	8	0	0	0	1	0	0	7	0	7
Machines, apparaten en installaties	23.944	0	23.944	420	32	0	2.597	0	0	21.735	0	21.735
Overige materiële vaste activa	14.085	0	14.085	2.004	6	0	1.900	0	0	14.183	0	14.183
Totaal	193.014	7.490	185.524	6.552	177	- 7.342	8.524	34	0	183.489	1.384	182.105

- Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de desinvesteringen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.
- Onder de gronden en terreinen is een boekwaarde van €8,1 miljoen voor strategische gronden in de jaarrekening 2016 overgezet van de niet in exploitatie genomen gronden naar de materiële vaste activa.
- Het Havenkwartier Mr. HF de Boerlaan, Bergweide 5.2 en terrein Zutphenseweg zijn in 2017 in exploitatie genomen. De boekwaarde ad €6,1 miljoen is daarmee overgegaan naar de voorraden. Alleen het sportpark Zandweerd (€2 miljoen) is nog niet in exploitatie en is blijven staan onder materiële activa.
- Geactiveerde lasten in 2017 ad €1,74 miljoen betreffen grond Skeave Huse (€0,9 miljoen) en kunstgrasvelden sport (€0,84 miljoen).
- De overboeking van in exploitatie genomen gronden naar de voorraden verklaart ook de afname van de voorzieningen gronden en terreinen van €7,5 miljoen naar €1,25 miljoen.
- De herrubricering op bedrijfsgebouwen betreft een overboeking van de boekwaarde naar de voorraden voor een pand dat verkocht wordt.

- De verliesvoorziening bedrijfsgebouwen is verhoogd met €101.000 omdat de boekwaarde van twee te verkopen panden hoger is dan de marktwaarde.
- Overige grootste investeringen betreffen: kunstgrasvelden (€1,1 miljoen), schoolgebouwen De Sleutel, De wereldwijzer en noodlokalen De Linde (€1,0 miljoen), Truckpoint (€0,8 miljoen), aanpassingen stadskantoor (€0,4 miljoen), Samenwerking ICT RUD IJsselland (€0,4 miljoen), gebouw wijk 16 Zutphenselaan dagbesteding (€0,2 miljoen) , renovatie Noorderbergpoortgarage (€0,2 miljoen).

De investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven kunnen als volgt worden onderverdeeld:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	-	-
Woonruimten	-	-
Bedrijfsgebouwen	-	-
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	31.965	31.976
Vervoermiddelen	-	-
Machines, apparaten en installaties	891	867
Overige materiële vaste activa	158	162
Totaal	33.014	33.005

Het onderstaand overzicht geeft weer het verloop van de boekwaarde van de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings	Desinves- teringen	Af- schrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	-	-	-	-	-	-	-
Woonruimten	-	-	-	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	-	-	-	-	-	-	-
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	31.976	887	-	898	-	-	32.810
Vervoermiddelen	-	-	-	-	-	-	-
Machines, apparaten en installaties	867	37	-	13	-	-	46

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings	Desinves- teringen	Af- schrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Overige materiële vaste activa	162	-	-	4	-	-	158
Totaal	33.005	924	0	915	0	0	33.014

De investeringen betreffen gerealiseerde kosten voor het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP).

De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	30	31
Woonruimten	-	-
Bedrijfsgebouwen	-	-
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	24.934	24.560
Vervoermiddelen	-	-
Machines, apparaten en installaties	13	25
Overige materiële vaste activa	333	214
Totaal	25.310	24.830

Maatschappelijke investeringen mochten tot 2017 worden afgeschreven. Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moeten met ingang van 2017 de investeringen maatschappelijk nut worden afgeschreven. In onderstaand overzicht wordt daarom deze splitsing in de jaren gemaakt.

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut heeft het volgende verloop:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2016	Investeringen	Desinveste- ringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
<i>Maatschappelijk nut voor 2017</i>							
Gronden en terreinen	31	-	-	1	-	-	30
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	21.096	-	-	1.411	-	-	19.685
Machines, apparaten en installaties	25	-	-	12	-	-	13
Overige materiële vaste activa	214	-	-	15	-	-	199
Totaal	21.366	0	0	1.439	0	0	19.927
<i>Maatschappelijk nut vanaf 2017</i>							
Gronden en terreinen	-	-	-	-	-	-	-
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	3.464	4.438	324	-	2.329	-	5.249
Machines, apparaten en installaties	-	235	-	-	235	-	-
Overige materiële vaste activa	-	279	-	-	145	-	134
Totaal	3.464	4.952	324	0	2.709	0	5.383
Totaal	24.830	4.952	324	1.439	2.709	0	25.310

Investeringen betreffen vooral verkeersinfrastructuur waaronder fietsparkeren, Beter Benutten Intelligente Transport Systemen, Stationsomgeving, tunnel Oostriklaan, Wilhelminabrug en herstructurering Rivierenwijk.

Bijdragen van Rijk, provincie en derden ontving de gemeente onder meer voor herstructurering Rivierenwijk, tunnel Oostriklaan, Stationsomgeving, Beter Benutten en fietsparkeren.

Het onderstaand overzicht geeft het verloop weer van de in erfpacht uitgegeven gronden:

(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings	Des- investerings	Af- schrijvingen	Bijdragen van derden	Af- waarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden uitgegeven in erfpacht	4.073	4.275	1.955	-	-	-	6.393
Totaal	4.073	4.275	1.955	0	0	0	6.393

De investering betreft voor €2,6 miljoen grond voor het Truckpoint en €1,7 miljoen erfpachtovereenkomst met de nieuwe eigenaar van de grond gelegen aan de Londenstraat.

De afboeking van de oude erfpachtovereenkomst Londenstraat groot €1,9 miljoen is geboekt als desinvestering.

Vaste activa - Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings	Des- investerings	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2017
Kapitaalverstrekkingen aan:					
Deelnemingen	15.932	2.802	7	1	18.726
Leningen aan:					
Deelnemingen	24.392	2.400	-	1.069	25.723
Overige langlopende leningen u/g	6.041	10	-	168	5.883
Overige uitzettingen > 1 jaar	-	-	-	-	-
Totaal	46.365	5.212	7	1.238	50.332

In 2017 is het aandelenkapitaal in de NV Maatschappelijk Vastgoed Deventer met €2,8 miljoen verhoogd in verband met de nieuwbouw bibliotheek.

Aan deze NV is ook een lening verstrekt van €2,4 miljoen voor het financieren van de in 2013 gerealiseerde investering in de aankoop en verbouw van de panden DAVO en Bodenloods in het Havenkwartier.

Flottende activa - Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	80.599	74.215
Gereed product en handelsgoederen	10.953	11.738
Totaal	91.552	85.953
Afgedekt door voorzieningen verwacht verlies:		
Onderhanden werk; gronden in exploitatie	23.147	12.617
Gereed product en handelsgoederen	-	162
Totaal verliesvoorzieningen	23.147	12.779
Totaal	68.405	73.174

Flottende activa - In exploitatie genomen bouwgronden

Van de in exploitatie genomen bouwgronden wordt van het verloop in 2017 het volgende overzicht gegeven:
(bedragen x €1.000)

	Boek- waarde 31-12- 2016	Stand voorz. 31-12- 2016	Balans- waarde 31-12- 2016	Ver- meerderingen	Ver- minde ringen	Herrubri- cing	Boek- waarde 31-12- 2017	Rente op voorz. zienin- gen	Mutaties voorz. zienin- gen	Stand voorz. 31-12- 2017	Balans- waarde 31-12- 2017	Geraam- de nog te realis- eren kosten	Geraam- de nog te realise- ren opbrengsten	Geraamd eindresul- taat Nominale waarde	Geraamd eindresul- taat Contante waarde
Bergweide vuilstort Westfalenstr.	2.825	377	2.448	197	50	-	2.972	8	4	389	2.583	6.626	-9.169	429	388
Bergweide deelgebied 5 fase 2	-	-	-	36	-	352	388	-	-	-	38	712	-1.055	45	42
Havenkwartier Mr HF de Boerlaan	-	-	-	261	51	5.829	6.041	116	6.030	6.146	-105	1.600	-1.241	6.401	5.912
Havenkwartier zelf en samenbouw	77	-	77	65	37	-	105	-	-	-	105	64	-156	12	11

	Boek- waarde 31-12- 2016	Stand voorz. 31-12- 2016	Balans- waarde 31-12- 2016	Ver- meerderingen	Ver- minde ringen	Herrubri- cing	Boek- waarde 31-12- 2017	Rente op voor zienin gen	Mutaties voor zienin gen	Stand voorz. 31-12- 2017	Balans- waarde 31-12- 2017	Geraam- de nog te realis- eren kosten	Geraam- de nog te realise- ren opbrengsten	Geraamd eindresul- taat Nominale waarde	Geraamd eindresul- taat Contante waarde
Havenkwartier doorontw. broedplaats	166	-	166	126	195	-	97	-	-	-	97	88	-75	110	108
HK Silogebied	719	-	719	134	133	-	720	-	-	-	720	983	-1.664	39	36
HK Stoer wonen	484	-	484	154	-	-	638	-	-	-	638	208	-990	-144	-135
Hanzeweg	-128	-	-128	5.326	4.938	-	260	-	-	-	260	2.367	-2.380	247	215
Bedrijvenpark A1	27.258	881	26.377	1.542	2.331	-635	25.834	18	3.217	4.116	21.718	33.412	-37.723	5.323	4.115
Bedrijventerrein Lettele	779	421	358	31	-	-	810	8	148	577	233	222	-551	480	445
Randgebieden AS Rondom de Scheg	2.493	199	2.294	315	-	-	2.808	4	61	264	2.544	2.232	-4.744	297	264
Randgebied AS BC Driehoek Blauwenoord	-159	-	-159	159	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrijven Bathmen	361	-	361	20	-	-	381	-	-	-	381	425	-876	-70	-65
Terrein Zutphenseweg	-	-	-	150	25	154	278	7	380	387	-109	1.091	-987	381	346
Sluiskwartier	5.289	1.279	4.010	528	330	-	5.487	26	752	2.057	3.430	2.873	-6.134	2.226	2.056
Geertruiden	-669	0	-669	669	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WC Keizerslanden	2.743	3.396	-653	1.221	-	-	3.964	68	109	3.573	391	579	-900	3.643	3.572
Eikendal fase 1	15.224	301	14.923	654	1.359	-	14.519	6	-307	-	14.519	6.715	-21.965	-731	-565
Centrumplan Bathmen	483	398	85	59	-	-	542	8	52	458	84	244	-310	476	458
De Wijtenhorst	5.981	2.977	3.004	794	482	-	6.293	60	-109	2.928	3.365	1.530	-4.717	3.106	2.927
De Vijfde Hoek	1.568	-	1.568	1.089	3.615	222	-736	-	-	-	-736	2.508	-2.513	-742	-685
Steenbrugge	8.721	2.388	6.333	574	97	-	9.198	48	-184	2.252	6.946	15.968	-22.527	2.640	2.253
Totaal	74.215	12.617	61.598	14.104	13.643	5.922	80.599	377	10.153	23.147	57.452	80.447	-120.677	24.168	21.698

- De voorzieningen Havenkwartier en Zutphenseweg zijn overgeboekt van materiële vaste activa met economisch nut naar de voorraden, omdat deze gronden in 2017 in exploitatie zijn genomen;
- Complex Groot Bergweide: toename van €900.000 door planontwikkelingskosten en verwervingen en toename van €6 miljoen als gevolg van in exploitatie nemen Havenkwartier Mr. HF de Boerlaan (Kop en Haveneiland);
- Bedrijvenpark A1: afname van €1,4 miljoen als gevolg van afsplitsing faciliterend grondbeleid. Hierin is €5,7 miljoen aan grondverkoop en € 4,9 miljoen aan investering meegenomen;
- Rondom de scheg (Holterwegzone): toename van €300.000 als gevolg van planontwikkelingskosten;
- Vijfde hoek: afname van €2,3 miljoen als gevolg van afsplitsing faciliterend grondbeleid. Hierin is € 3,6 miljoen aan grondverkoop en € 1,1 miljoen aan investering meegenomen;
- Steenbrugge: toename van €500.000 als gevolg van planontwikkelingskosten en rente;
- Winkelcentrum Keizerslanden: toename van €1,2 miljoen door bouw- en woonrijp maken;
- Sluiskwartier: toename van €200.000 vanwege planontwikkelingskosten;
- Geertruiden: toename van €700.000 door planontwikkelingskosten, rente en afsluiting (winstneming);
- Eikendal: afname van €700.000 als gevolg van grondverkoop;
- Wijtenhorst Douwelerleide: toename van €300.000 door bouw- en woonrijp maken en grondverkoop.

Flottende activa - Overzicht gereed product en handelsgoederen

(bedragen x €1.000)

	Boek- waarde 31-12-2016	Stand voorz. 31-12-2016	Balans- waarde 31-12-2016	CBR Voorraad eigen verklaring	Vermeerde- ringen	Vermin- deringen	Herrubri- cering	Boek- waarde 31-12-2017	Rente op voorzie- ningen	Mutaties voorzie- ningen	Stand voorz. 31-12-2017	Balans- waarde 31-12-2017
Te verkopen panden en gronden	11.723	162	11.561	-	-	2.029	1.251	10.945	-	-162	-	10.945
Overige voorraden	15	-	15	-7	-	-		8	-	-	-	8
Totaal	11.738	162	11.576	-7	0	2.029	1.251	10.953	0	-162	0	10.953

In 2017 zijn diverse panden (o.a. Klooster 10, Grote Poot 6, Brinkgreverweg 94) en gronden uit afgesloten grondexploitaties verkocht (afname boekwaarde met €2,0 miljoen). Er is €1,3 miljoen overgeheveld van materiële vaste activa naar voorraden, omdat er een voornemen is een pand te verkopen.

Flottende activa - Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van een jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2016
Vorderingen op openbare lichamen	2.579	-	2.579	1.601
Verstrekke kasgeldleningen	-	-	-	-
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	-	-	-	5.404
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen	-	-	-	-
Overige vorderingen	14.538	4.102	10.436	14.134
Overige uitzettingen	-	-	-	-
Totaal	17.117	4.102	13.015	21.139

Flottende activa - Drempelbedrag Schatkistbankieren (SKB)

(bedragen x €1.000)

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	3.997	6.779	4.871	4.965
Drempelbedrag	2.442	2.442	2.442	2.442
Totaal	-1.555	-4.337	-2.429	-2.523

In de paragraaf Financiering is het saldo schatkistbankieren nader toegelicht.

Flottende activa - Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Banksaldi	5.946	4.507
Totaal	5.946	4.507

Flottende activa - Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, uitgesplitst naar nog te ontvangen van:		
- Europese overheidslichamen	10	10
- Het Rijk	2.394	3.235
- Overige Nederlandse overheidslichamen	2.718	755
Overige nog te ontvangen bedragen	41.135	42.843
Vooruitbetaalde bedragen die ten laste komen van volgende begrotingsjaren	2.820	960
Totaal	49.077	47.803

Onder de overige nog te ontvangen bedragen is €20,2 miljoen opgenomen voor faciliterend grondbeleid bedrijvenpark A1 en Spikvoorderenk.

Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Voor €13,5 miljoen staat een bedrag van nog te verrekenen BTW met het BTW compensatiefonds onder te ontvangen posten.

Het resterende bedrag van €7,4 miljoen betreft bijdragen van derden, andere gemeentes en nog te declareren bedragen.

Vaste passiva - Eigen Vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Algemene reserve	10.059	15.559
Bestemmingsreserve	62.092	60.084
Gerealiseerd resultaat	4.053	1.969
Totaal	76.204	77.612

Het resultaat 2017 na bestemming via reserves bedraagt €4,1 miljoen. Door dit resultaat aan te passen met de over te hevelen budgetten ontstaat een voordelig netto resultaat van €1,1 miljoen. In het jaarverslag wordt in hoofdstuk 2 "Financieel verslag" een samenvattend overzicht en analyse weergegeven van het rekeningresultaat 2017.

Voor het verloop per reserve, zie bijlage 7 Staat van reserves.

Vaste passiva - Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2016	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendungen	Boekwaarde 31-12-2017
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	7.978	619	666	646	7.285
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	1.944	190	-	101	2.033
Totaal	9.922	809	666	747	9.318

Van de voorziening wethouderspensioenen valt €666.000 vrij. Dit komt omdat de rekenrente die door het Ministerie van Binnenlandse zaken en DNB is vastgesteld, in 2017 is gestegen van 0,864% tot 1,648%.

Van de voorziening legaat Waanders is €100.000 aangewend voor de aanleg van speelplek Woeste Willem.

Vaste passiva - Vaste schulden met een rentetypische looptijd van > 1 jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt:

(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Onderhandse leningen van:		
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	249.920	280.882
Binnenlandse bedrijven	5.465	5.600
Overige binnelandse sectoren	-	-
Buitenlandse instellingen	20.000	20.000
Sub-totaal	275.385	306.482

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Door derden belegde gelden	612	654
Waarborgsommen	66	66
Totaal	276.063	307.202

Vaste passiva - Overzicht vaste schulden met een rentetypische looptijd van > 1 jaar

In het hierna opgenomen overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2017:
(bedragen x €1.000)

	Saldo 31-12-2016	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2017
Onderhandse leningen	306.482		31.097	275.385
Door derden belegde gelden	654		42	612
Waarborgsommen	66	10	10	66
Totaal	307.202	10	31.149	276.063

De totale rentelast voor het jaar 2017 met betrekking tot de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar bedraagt €9.461.643.

Vlottende passiva - Kortlopende financiële verplichtingen

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:
(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar	57.333	27.117
Overlopende passiva	18.149	22.232
Totaal	75.482	49.349

De in de balans opgenomen netto-schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	-	-
Overige kasgeldleningen	25.000	-
Banksaldi	16.111	4.073
Overige schulden	16.222	23.044
Totaal	57.333	27.117

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

(bedragen x €1.000)

	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	14.154	16.170
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	-	-
- Het Rijk	1.670	1.197
- Overige Nederlandse overheidslichamen	371	3.248
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	1.954	1.617
Totaal	18.149	22.232

Flottende passiva - Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kan als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:

(bedragen x €1.000)

	Aard/ Oorspronkelijk Omschrijving	bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Gewaarborgde geldleningen	-	-	-	8.500	9.556
Gewaarborgde geldleningen voor het verkrijgen en verbeteren van eigen woningen particulieren	-	-	-	11.672	12.242
Totaal				20.172	21.798

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte garanties bestaat uit de volgende garantstellingen:

(bedragen x €1.000)

	Aard/ Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017
Garantstellingen via waarborgfondsen WEW (NHG) en WSW	-	1.100.722
Overige verleende garanties (o.a. sportverenigingen)	-	631
Totaal	-	1.101.353

In 2017 is geen aanspraak gemaakt op de verleende borg- en garantstellingen.

Vlottende passiva - Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente Deventer is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen.

De gemeente Deventer heeft meerjarige contracten voor onderhoud, catering en schoonmaak stadskantoor en huur depot archeologie en parkeergarages.

Daarnaast zijn er meerjarige leasecontracten voor roerende goederen (bedrijfsauto's en ICT apparatuur) en uitbesteding afvalverwerking afgesloten.

Samenvatting - niet uit de balans blijkende verplichtingen:

(bedragen x €1.000)

	Totaalbedrag volledige contractperiode	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd bedrag in 2017	Raming bedrag restant verplichting
Onderhoud huisvesting gemeentelijk apparaat	4.619	103	288	4.228

	Totaalbedrag volledige contractperiode	Gerealiseerd t/m 2016	Gerealiseerd bedrag in 2017	Raming bedrag restant verplichting
Huurovereenkomsten cultureel-, onderwijs-, welzijn en sportgebouwen*	366	273	26	66
Lease overeenkomsten bedrijfswagens	34	15	6	14
Lease overeenkomsten ICT apparatuur	4.846	1.822	866	2.158
Huurovereenkomsten parkeergarages	15.545	12.777	578	2.190
Uitbesteding afvalverwerking	73.147	54.486	6.553	12.108
Overige overeenkomsten	7.241	2.382	1.237	3.622
Totaal	105.798	71.858	9.554	24.386

Overzicht Baten en Lasten

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening			Verschil		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma												
Burger en bestuur	10.402	2.896	-7.506	10.429	2.992	-7.437	10.126	3.831	-6.295	-303	839	1.142
Openbare orde en veiligheid	8.980	559	-8.421	9.611	607	-9.004	9.551	635	-8.916	-60	28	88
Leefomgeving	33.811	14.065	-19.746	36.544	15.575	-20.969	33.331	15.462	-17.869	-3.213	-113	3.100
Milieu en duurzaamheid	13.462	11.875	-1.587	15.948	13.776	-2.172	15.421	13.670	-1.751	-527	-106	421
Ruimtelijke ontwikkeling	3.889	3.289	-600	4.572	3.994	-578	4.945	4.801	-144	373	807	434
Herstructurering en vastgoed	18.359	18.594	235	24.195	25.042	847	38.012	34.425	-3.587	13.817	9.383	-4.434
Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt	64.975	38.649	-26.326	69.798	40.580	-29.218	70.564	40.797	-29.767	766	217	-549
Meedoen	70.504	5.653	-64.851	74.757	6.449	-68.308	72.480	6.432	-66.048	-2.277	-17	2.260
Jeugd en onderwijs	40.997	3.372	-37.625	43.283	4.292	-38.991	43.340	3.608	-39.732	57	-684	-741
Economie, kunst en cultuur	16.673	2.099	-14.574	19.052	6.428	-12.624	18.984	3.190	-15.794	-68	-3.238	-3.170
Bedrijfsvoering	33.236	6.533	-26.703	36.471	8.777	-27.694	34.212	8.701	-25.511	-2.259	-76	2.183
Subtotaal programma's	315.288	107.584	-207.704	344.660	128.512	-216.148	350.966	135.552	-215.414	6.306	7.040	734
Algemene dekkingsmiddelen												
Lokale heffingen	-25	24.508	24.533	-25	24.680	24.705	-25	24.808	24.833	0	128	128
Kwijtscheldingen OZB	0	0	0	0	0	0	11		-11	11	0	-11
Kwijtscheldingen niet OZB	9	0	-9	9	0	-9	12		-12	3	0	-3
Algemene uitkeringen	0	178.240	178.240	0	183.574	183.574	0	183.601	183.601	0	27	27
Dividend	0	901	901	0	1.080	1.080		1.086	1.086	0	6	6
Agio uitkering	0	0	0	11	2.444	2.433	7	2.444	2.437	-4	0	4
Saldo financieringsfunctie	-5.263	0	5.263	-4.817	0	4.817	-4.914		4.914	-98	0	98
Stelposten	2.338	-1.100	-3.438	311	0	-311	0	0	0	-311	0	311
Overige algemene dekkingsmiddelen	822	476	-346	1.588	648	-940	1.862	523	-1.339	273	-125	-399
Calculatieverschillen	299	33	-266	3.729	2.266	-1.463	4.077	2.573	-1.504	348	307	-41

	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening			Verschil		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Subtotaal Algemene dekkingsmiddelen	-1.820	203.058	204.878	806	214.692	213.886	1.029	215.035	214.006	223	343	120
Onvoorzien	221	0	-221	100	0	-100	0	0	0	-100	0	100
Resultaat voor resultaatbestemming	313.689	310.642	-3.047	345.566	343.204	-2.362	351.995	350.587	-1.408	6.429	7.383	954
Aanpassing diverse programma's conform hoofdstuk financiële aanpassingen	2.219	844	-1.375	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	315.908	311.486	-4.422	345.566	343.204	-2.362	351.995	350.587	-1.408	6.429	7.383	954
Mutaties reserves												
Burger en bestuur	0	194	194	80	413	333	80	281	201	0	-132	-132
Openbare orde en veiligheid	6	30	24	6	30	24	6	30	24	0	0	0
Leefomgeving	468	288	-180	1.250	2.098	848	2.372	1.442	-930	1.123	-656	-1.779
Milieu en duurzaamheid	1.400	2.261	861	1.784	3.199	1.415	1.784	2.810	1.026	0	-389	-389
Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	0	100	50	-50	100	50	-50	0	0	0
Herstructurering en vastgoed	611	1.028	417	3.133	3.025	-108	4.208	8.554	4.346	1.075	5.529	4.454
Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt	0	250	250	267	576	309	313	761	448	46	185	139
Meedoen	86	144	58	642	2.094	1.452	2.878	1.989	-889	2.236	-105	-2.341
Jeugd en onderwijs	0	2.058	2.058	61	2.119	2.058	61	2.107	2.046	0	-12	-12
Economie, kunst en cultuur	61	218	157	4.315	2.200	-2.115	1.049	2.065	1.016	-3.266	-135	3.131
Bedrijfsvoering	0	1.067	1.067	1.623	4.595	2.972	1.861	3.205	1.344	238	-1.390	-1.628
Algemene dekkingsmiddelen	7.054	2.983	-4.071	12.894	9.458	-3.436	12.977	9.859	-3.118	83	401	318
Subtotaal Mutaties reserves	9.686	10.521	835	26.155	29.857	3.702	27.689	33.153	5.464	1.535	3.296	1.761
Aanpassing diverse programma's conform hoofdstuk financiële aanpassingen	0	3.586	3.586	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Afrondingsverschillen	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Mutaties reserves	9.686	14.108	4.422	26.155	29.857	3.702	27.689	33.153	5.464	1.535	3.296	1.761

	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening			Verschil		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Resultaat na resultaatbestemming	325.594	325.594	0	371.721	373.061	1.340	379.684	383.740	4.056	7.964	10.679	2.715

Toelichting op de programmarekening

Hieronder volgt een korte toelichting op hoofdlijnen van de verschillen in saldi van de uitkomsten tussen de begroting 2017 na wijziging en de realisatie 2017. Dit betreft verschillen exclusief de puttingen en stortingen uit/in reserves. Een gedetailleerde toelichting treft u aan in de programmatoelichting in het jaarverslag.

Programma Burger en bestuur

Het voordeel is voor het grootste deel te verklaren door een vrijval in de voorziening wethouderspensioenen als gevolg van hogere rekenrente.

Programma Openbare orde en veiligheid

Het geringe negatieve exploitatieresultaat wordt met name veroorzaakt door hogere kosten juridische handhaving en hogere apparaatskosten bij evenementen.

Programma Leefomgeving

Het programma heeft een voordelige uitkomst. Er zijn voordelen bij: waterschapslasten, leges kabels en leidingen, kosten openbare verlichting, energie en onderhoud havens, opbrengst snippergroen en vrijvallende kapitaallasten civieltechnische kunstwerken. De nadelen binnen het programma worden hoofdzakelijk veroorzaakt door een hogere afrekening voor gladheidsbestrijding en hogere kosten onderhoud sportvelden.

Programma Milieu en duurzaamheid

Per saldo een voordelig exploitatieresultaat vanwege nadelige uitkomsten afvalstoffenheffing en niet uitgegeven budgetten Omgevingsdienst, die worden overgeheveld naar 2018.

Programma Ruimtelijke ordening

Het voordelig resultaat wordt met name veroorzaakt door hogere opbrengsten bouwleges en een nadeel door hogere inzet planvorming verbreding A-1.

Programma Herstructurering en vastgoed

Voor de drie herstructureringsprojecten Rivierenwijk, Keizerslanden en Voorstad Oost is er een voordeel van € 210.000. Dit wordt met name veroorzaakt doordat in de Rivierenwijk de uitvoering van het plan van aanpak Deltaplein ook in 2018 plaats zal vinden, evenals de gebiedsvisie aan de Dijk. Voor het onroerend goed buiten exploitatie is er een nadeel op met name de exploitatie van panden, gronden uit afgesloten grondexploitaties en strategische locaties. Hierdoor is meer geput uit de reserve onroerende zaken dan begroot. Binnen de grondexploitaties waren er verschillen in de lasten en baten. Zie voor een uitgebreidere toelichting de paragraaf grondbeleid.

Programma Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt

Het werkelijk tekort op het inkomensdeel is in 2017 groter dan geraamd bij de najaarsrapportage. Dit betreft met name op de uitgaven bijstand. Dit bedrag wordt gedekt uit de reserve uitkeringen. Daarnaast zijn startbaansubsidies verleend, die in 2017 nog niet direct hebben geresulteerd in een evenredige daling van de uitkeringslasten.

[Programma Meedoen](#)

Het voordeel in het programma betreft voornamelijk lagere lasten beschermd wonen. Dit voordeel wordt gestort in de reserve Beschermd wonen. Nadelen zijn er voor kosten: WMO-begeleiding, sociale teams en minimabeleid.

[Programma Jeugd en onderwijs](#)

Dit programma heeft een negatieve uitkomst door: hogere kosten Jeugdzorg.

[Programma Economie, kunst en cultuur](#)

Het programma kent per saldo een negatief exploitatieresultaat. Met name vanwege het niet realiseren van verkoop panden. Dit is uiteindelijk wel een neutrale mutatie voor de rekening omdat er ook een storting vervalt.

[Programma Bedrijfsvoering](#)

Het voordeel is voor het grootste gedeelte te verklaren door een hogere dekking voor bedrijfsvoeringskosten doordat meer uren zijn gewerkt voor doorberekende projecten, externe opdrachten en subsidies, door lagere niet gebouw gebonden facilitaire kosten en kosten opleidingen. Het voordeel op opleidingen wordt overgeheveld naar 2018.

[Programma Algemene dekkingsmiddelen](#)

Er is een nadeel op de ontvangst Algemene Uitkering en de post onvoorzien is niet volledig besteed. Daarnaast is er een meeropbrengst precario.

Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen

Op 1 januari 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. In deze nieuwe wet zijn regels vastgelegd over de maximale bezoldiging van bestuurders en topfunctionarissen in de (semi)publieke sector. Jaarlijks wordt de WNT-norm vastgesteld in een ministeriële regeling.

Rapportage WNT

De WNT is van toepassing op de gemeente Deventer. Artikel 4.1 – WNT en het gewijzigde artikel 28 – BBV verplicht te rapporteren over de bezoldiging van bestuurders en topfunctionarissen. Voor de gemeenten is de functie van gemeentesecretaris en van griffier aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT. Dit betreffen de volgende gegevens;

- de naam (het publiceren van de naam geldt enkel voor de topfunctionarissen)
- de beloning
- de belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding;
- de voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn;
- de functie of functies;
- de duur en omvang van het dienstverband in het verslagjaar; en
- een motivering voor de overschrijding van de maximale bezoldigingsnorm (indien van toepassing).

Daarnaast wordt transparantie gevraagd over bezoldiging van overige functionarissen met een dienstbetrekking waarvan de bezoldiging het wettelijk maximum overschrijdt (artikel 4.2 – WNT). De maximum bezoldigingsnorm voor 2017 bedraagt €181.000. Het publiceren van de gegevens van niet-topfunctionarissen gebeurt alleen op functie (niet op naam). In de toelichting op de balans moeten de volgende gegevens worden opgenomen;

- de beloning
- de belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding;
- de voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn;
- de functie of functies;
- de duur en omvang van het dienstverband in het verslagjaar; en
- een motivering voor de overschrijding van de maximale bezoldigingsnorm.

Ontslagvergoeding

Topfunctionaris

Conform artikel 4.1, lid 3 – WNT wordt in de jaarrekening de verrichte uitkering opgenomen aan de top functionaris waarvan het dienstverband in het boekjaar is beëindigd. Wanneer de uitkering meer bedraagt dan de wettelijke maximale bezoldiging van €75.000 wordt de overschrijding in het jaarverslag gemotiveerd (artikel 4.2, lid 4 – WNT).

Niet-topfunctionaris

De norm voor de uitkering van wegens beëindiging van het dienstverband geldt niet voor niet-topfunctionarissen. Voor niet-topfunctionarissen geldt wel dat wanneer een hogere uitkering dan het bezoldigingsmaximum (oftewel wanneer de som van de bezoldiging en de beëindigingsuitkering boven de €181.000 uitkomt) dit moet worden vastgelegd in het jaarverslag en elektronisch bij het ministerie moet worden gemeld.

Uitvoering WNT

De Gemeente Deventer heeft in 2017 **geen** bezoldiging verstrekt aan functionarissen met een dienstbetrekking die hoger is dan de maximale norm (€181.000).

In 2017 was er in de gemeente Deventer (conform de WNT) geen sprake van een topfunctionaris zonder dienstbetrekking. De gemeente Deventer heeft 2 topfunctionarissen in dienst, te weten de heer Kossen (Algemeen directeur en gemeentesecretaris) en de heer Peet (griffier).

bedragen x € 1	M.A. Kossen	S.J. Peet	A.L.C.S. Lantain
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier	Gemeentesecretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01-01-2017	01-01-2017	N.v.t.
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 128.294,54	€ 107.228,98	
Beloningen betaalbaar op termijn (Pensioen premie WG deel)	€ 17.454,24	€ 16.528,80	
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 145.748,78</i>	<i>€ 123.757,78</i>	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	N.v.t.	N.v.t.	
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.	
Totale bezoldiging	€ 145.748,78	€ 123.757,78	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	
Gegevens 2016			
Aanvang en einde functievervulling in 2016	20-7-2016	01-01	01-01 – 31/08
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 46.575,=	€ 87.835,85	€ 79.296,58
Beloningen betaalbaar op termijn (Pensioenpremie WG en WN deel)	€ 6.622,=	€ 18.140,28	€ 9.756,=
Totale bezoldiging 2016	€ 53.197,=	€ 105.976,13	€ 89.052,58
	Periode 20-7-2016` t/m 31-12-2016		Periode 1-1-2016` t/m 31-08-2016

Bijlage 1 – Onvoorzien

(bedragen x €1)

Omschrijving	Programma	Bedrag
Primitieve begroting 2017		221.100
Advies balanswaardering NV Maatschappelijk Vastgoed	Economie, kunst en cultuur	-5.750
Herinrichting het Borgeler centrum	Ruimtelijke ontwikkeling	-115.000
Begroting na wijziging 2017		100.350

Bijlage 2 – Staat van Incidentele baten en lasten
(bedragen x €1)

Onderwerp	Programma	Product	B/L	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Gerealiseerd	Toelichting
Lasten:							
Bijdrage Strategische Board Stedendriehoek	1	104	L	98.691	98.691	173.021	zie baten product
Kracht van Salland	1	104	L	45.000	45.000	7.500	tlv reserve kracht van Salland
Kracht van Salland	1	104	L	0	90.000	0	tlv reserve kracht van Salland
Beter benutten Regio stedendriehoek - st res eenm. problematiek	1	104	L		80.000	80.000	
International Office	1	226	L	37.800	37.800	37.800	tlv res mondiaal beleid
Project LV WOZ	1	304	L		23.800	21.638	tlv res overlopende uitgaven
Verkiezingen	1	305	L	111.500	111.500	111.500	tlv res eenm. problematiek
Publieksplein en klantzuilen	1	305	L		35.000	32.120	tlv res huisvesting gem. apparaat
Uitbreiding Griffie	1	350	L	76.000	76.000	73.190	tlv egalisereserve rente
Raadsonderzoek Viking	1	350	L		70.000	70.000	tlv egalisereserve rente
Drank en horecawet (t/m 2018)	2	303	L	30.000	30.000	30.000	tlv reserve eenm. problematiek
Leges windschermen - st reserve eenm. problematiek	2	303	L	6.300	6.300	6.300	
Dwangsommen - dotatie voorziening dub. debiteuren	2	303	L		0	50.000	
MJOP - 2016 Mugeplein	3	20	L		230.000	230.000	tlv reserve overlopende uitgaven
MJOP 2017 Buurtaanpak Oranjekwartier - st reserve overlopende uitgaven	3	20	L	0	249.000	249.000	
MJOP 2018 Landsherenkwartier -st reserve overlopende uitgaven	3	20	L	0	208.000	208.000	
Glasvezel Buitengebied	3	20	L		45.924	0	tlv reserve gem. brede investering
Kapitaallasten	3	20	L		90.000	0	tlv reserve gem. brede investering
Straten, wegen en pleinen	3	20	L		0	240.771	tg v res kap.lasten invest.oud rmw
Pilot ongewenst gedrag in openbare ruimte	3	21	L	80.000	67.000	67.000	tlv egalisereserve rente
Graffiti en wildplakken - st reserve overlopende uitgaven	3	21	L		13.000	13.000	
Beheerplan IJsseloevers	3	21	L		89.000	89.000	
MJOP uitvoering derden - st reserve overlopende uitgaven	3	22	L	0	30.000	30.000	
MJOP uitvoering derden	3	22	L		17.000	17.000	tlv reserve overlopende uitgaven
Dotatie dub debiteuren - Parkeerbeheer	3	23	L	0	16.000	16.144	
Betaald parkeren	3	23	L		180.500	316.603	tlv reserve mobiliteitsfonds parkeren
Frictiekosten heroverweging parkeren	3	23	L	50.000	50.000	50.000	tlv egalisereserve rente
Mutatie mobiliteitsreserve - st reserve mobiliteitsfonds parkeren	3	23	L	0	100.681	100.681	
Parkeerbijdragen i.v.m. Bouwvergunning	3	23	L		50.000	50.000	tlv res parkeerbijdrage bouwaanvragen
Parkeergarage Brink	3	23	L		275.000	0	tlv res parkeerbijdrage bouwaanvragen
Parkeren de Worp	3	23	L		50.000	0	tlv res parkeerbijdrage bouwaanvragen
Aanpak rotonde Bolkesteinlaan	3	26	L		73.947	73.947	tlv reserve overlopende uitgaven
Stationsomgeving	3	26	L		207.000	161.433	tlv res gemeentebrede invest.
Fietsparkeren binnenstad	3	26	L		299.941	133.893	tlv res gemeentebrede invest.
Uitvoering verkeer en vervoerbeleid - st reserve kap.lasten invest oud rmw	3	26	L		0	470.357	
MJOP bijdrage projecten - st reserve overlopende uitgaven	3	28	L	0	12.800	12.800	
MJOP bijdrage projecten	3	28	L		110.000	110.000	tlv reserve overlopende uitgaven
Frictiekosten speelplek	3	30	L	250.000	250.000	250.000	tlv res overlopende uitgaven
Technisch beheer - st reserve overlopende uitgaven	3	30	L	0	60.000	60.000	
Technisch beheer	3	30	L		32.260	32.260	tlv reserve overlopende uitgaven
Riolering en waterhuishouding	3	32	L		-81.388	-474.461	tg v res riolen en gemalen

Onderwerp	Programma	Product	B/L	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Gerealiseerd	Toelichting
Res Riolen en gemalen - Kapitaallasten	3	32	L		81.388	474.461	zie last kapitaallasten
Techn ond gemalen pompen fontein	3	32	L		-58.000	-58.000	tgV overlopende uitgaven
Techn ond gemalen pompen fontein - st reserve overlopende uitgaven	3	32	L		58.000	58.000	
Dotatie dub.debiteuren - Riolering algemeen beheer	3	32	L	0	89.000	88.794	
Algemeen beheer	3	32	L	0	121.000	0	tlv reserve riolen en gemalen
Kademuren en beschoeiing beheer	3	38	L		60.000	60.000	tlv reserve overlopende uitgaven
Kleine verkeersmaatregelen realisatie - st reserve overlopende uitgaven	3	34	L	0	70.000	70.000	
Kleine verkeersmaatregelen realisatie	3	34	L		-70.000	-70.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Buitensportaccommodaties algemeen	3	241	L		32.092	32.092	tlv reserve investering buitensport
Buitensportaccommodaties algemeen - st reserve knelpunten sport	3	241	L	0	19.403	19.403	
Subs. 1/3 regeling sport - st reserve 1/3 regeling sport	3	241	L	0	0	10.212	
Inrichting milieustraat	4	31	L	227.000	218.725	356.432	tlv res tarieven huishoudelijk afval
Res tarieven huish. afval - egalisatie res rente	4	31	L	1.400.000	1.400.000	1.400.000	tlv egalisatie res rente
Dotatie dubieuze debiteuren - huishoudelijk afval	4	31	L		153.000	153.371	
Bodemsaneringen	4	36	L	220.000	170.000	101.500	tlv res overlopende uitgaven
Bodemsaneringen - st reserve bodem	4	36	L		171.000	171.091	
Niet gesprongen explosieven	4	36	L		441.000	441.000	tlv res overlopende uitgaven
Geluidsaneringen	4	37	L	379.443	498.940	292.551	tlv res overlopende uitgaven
Geluidsaneringen - st reserve geluid	4	37	L		103.375	103.375	
Energie overig	4	44	L		25.000	25.000	tlv res overlopende uitgaven
Energieoket	4	44	L		60.000	60.000	tlv res overlopende uitgaven
Duurzaamheid	4	44	L		30.540	3.336	tlv res overlopende uitgaven
Stadsecoloog	4	45	L	10.000	10.000	10.000	tlv res eenm. problematiek
Omgevingsdienst IJsselmeer	4	45	L		110.000	110.000	st reserve overlopende uitgaven
Omgevingsdienst IJsselmeer	4	45	L		200.000	120.000	tlv reserve eenm problematiek
Implementatie omgevingswet	5	1	L	150.000	50.000	50.000	tlv egalisatie res rente in 2017
Implementatie omgevingswet - st reserve overlopende uitgaven	5	1	L		100.000	100.000	
Borgere Centrum stedenbouwk plan	5	1	L		50.000	50.000	tlv reserve overlopende uitgaven
Herinrichting Borgele centrum	5	1	L		115.000	15.000	
Herstructurering Rivierenwijk	6	4	L	734.000	675.000	535.427	tlv res herstructurering
Herstructurering Keizerslanden	6	4	L	180.000	180.000	151.143	tlv res herstructurering
Herstructureting Voorstad Oost	6	4	L		390.094	347.956	tlv res herstructurering
Herstructurering X kosten	6	11	L	15.000	15.000	15.000	tlv res herstructurering
Driehoek Blauwenoord - st alg reserve grondexpl. (ARG)	6	11	L		158.674	606.534	
Grondexploitaties	6	11	L		1.132.000	4.868.045	tlv egalisatiereserve rente
Stelpost EV pim begroting +mj	6	11	L		72.564	72.564	tlv reserve overlopende uitgaven
Grondexploitatie	6	11	L		0	164.930	tlv alg reserve grondexploitatie (ARG)
Exploitatie panden stedelijk OG	6	13	L		0	47.064	tlv reserve grondexploitatie
Dotatie dub debiteuren - expl.panden stedelijk OG	6	13	L		8.072	8.072	
Verkopen grond Lettele/vijfhoek - st reserve grondexploitatie	6	13	L		0	128.336	
Dorrestraat 1 - st reserve onroerende zaken	6	13	L	29.300	29.300	29.300	
ADM Zandpoort 22 - st reserve onroerende zaken	6	13	L		265.939	266.917	
Lange Zandstraat 80 - st reserve onroerende zaken	6	13	L		172.000	172.486	

Onderwerp	Programma	Product	B/L	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Gerealiseerd	Toelichting
Truckpoint (gronden) - st reserve onroerende zaken	6	13	L		62.083	74.545	
Truckpoint (verharding) - st reserve onroerende zaken	6	13	L		18.521	19.875	
Boxbergerweg 65 - st reserve onroerende zaken	6	13	L		297.692	299.714	
Grote Poot 6 - st reserve onroerende zaken	6	13	L		185.945	194.086	
Somervaart 1 - st reserve onroerende zaken	6	13	L		234.999	237.748	
Diepenveenseweg 136 - st reserve onroerende zaken	6	13	L		1.077.296	1.077.296	
Groningenstraat 11a - st reserve erfpacht	6	13	L		84.645	0	
Park Zandweerd	6	13	L		27.363	27.363	tlv egaliseringsreserve rente
Deventer Open Innovation Centre	6	13	L		138.896	138.896	tlv res gemeentebrede invest.
Onroerend goed buiten exploitatie	6	13	L		287.496	287.496	tlv reserve grondexploitatie
Uitbreiding team IO	7	401	L	144.000	144.000	144.000	
Formatie sociale recherche	7	401	L	46.000	46.000	46.000	
Resultaat prod 401 (Buig)	7	401	L		0	185.663	tlv reserve uitkeringen
Participatiebudget	7	405	L	250.000	250.000	250.000	tlv res decentralisatie JGZ/WMO
Uitvoeringskosten re-integratie	7	405	L	0	133.559	133.559	tlv reserve re-integratie
Verhoogde Asielinstroom participatie - st reserve nieuwkomers	7	405	L	0	267.256	313.116	
Verhoogde Asielinstroom participatie	7	405	L		192.866	192.000	tlv reserve nieuwkomers
DU-CJG onderdeel JGZ - reserve eenm.problematiek	8	202	L	65.400	65.400	65.400	
Buurtwerk algemeen	8	221	L	13.500	13.500	13.500	tlv res overlopende uitgaven
Meedoen mogelijk maken (eigen kracht)	8	221	L	58.000	58.000	58.000	tlv res overlopende uitgaven
Buurtwerk - reserve kap.lasten invest oud rmw	8	221	L		197.179	197.179	
Eigen kracht vrouwen	8	224	L	30.000	20.000	20.000	zie bate eigen kracht vrouwen
LHBT - Regenboogstad	8	224	L	20.100	30.100	29.286	zie bate LHBT - Regenboogstad
Wet inburgering - st reserve overlopende uitgaven	8	227	L	20.447	20.447	20.447	
Minimabeleid	8	242	L	100.000	100.000	100.000	tlv egalisatie res rente
Huisvesting onderwijskosten algemeen	9	211	L	146.000	146.000	146.000	tlv egalisatie res rente
Huisvesting onderwijskosten algemeen	9	211	L		0	939	tlv res egalisatie onderh.onderw.huisvest.
WMO - Huishoudelijke verzorging 1	8	203	L		450.000	347.175	tlv reserve overlopende uitgaven
Uitvoeringsbudget WMO/AWBZ	8	205	L		185.581	185.581	tlv reserve overlopende uitgaven
Uitgaven Regresrecht - st reserve dec jgz/wmo	8	205	L		0	60.087	
Uitvoeringsbudget WMO/AWBZ	8	205	L		85.000	85.000	tlv reserve dec JGZ/WMO
Sociale wijkteams (transformatie)	8	205	L		295.000	295.000	tlv res decentralisatie JGZ/WMO / reserve wijkaanpak
Beschermd wonen WMO Zin - st reserve maatsch.opvang	8	205	L		0	1.880.916	
Speeltuingebouw wijk 16 zutphenselaan 18	8	221	L		80.000	77.179	tlv reserve dec JGZ/WMO
Speeltuingebouw wijk 16 zutphenselaan 18	8	221	L		120.000	120.000	tlv reserve overlopende uitgaven
Wijkaanpak algemeen	8	222	L		60.436	60.436	tlv reserve wijkaanpak
Wijkaanpak algemeen - st reserve wijkaanpak	8	222	L		130.000	130.000	st reserve wijkaanpak
AAL project my life my way (europees)	8	223	L		10.181	10.181	
Bed, Bad en Brood	8	224	L		152.717	68.560	zie baten prod 900
Werkbudget verhoogde asielinstroom - st reserve nieuwkomers	8	224	L		215.609	513.394	
Samen actief	8	240	L		1.142	1.142	tlv reserve overlopende uitgaven
Sport en Jeugdhulp scoren samen	8	240	L		2.934	2.934	tlv reserve overlopende uitgaven
Huisvesting schoolgeb. bijzonder BO Olijfboom	9	211	L		6.890	6.890	tlv reserve decentr huisvesting onderwijs

Onderwerp	Programma	Product	B/L	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Gerealiseerd	Toelichting
Van wieg naar werk	9	216	L		146.741	145.001	tlv reserve overloop 78.000
Peuterspelen - st reserve overlopende uitgaven	9	216	L		61.000	61.000	
Jeugd	9	217	L	600.000	600.000	600.000	tlv egalisatie res rente
Onderzoek vml Jurriensgasthuis	10	5	L		31.000	0	tlv res overlopende uitgaven
Beleefbaar maken Landweer	10	5	L		11.466	0	tlv res overlopende uitgaven
EK Vrouwenvoetbal	10	9	L		108.129	108.129	tlv res seb en res inv.buitensport
Advies balanswaardering NV Maatschappelijk Vastgoed	10	230	L		5.750	5.750	
Ondernemershuis XL	10	10	L	58.570	58.570	58.570	tlv res gem. brede invest
Startershuis subsidie	10	10	L	12.000	25.602	25.602	tlv res overlopende uitgaven
Poort van Deventer	10	10	L		128.645	128.645	tlv res gem. brede investering
Fonds Cultuur en Toerisme - st reserve overlopende uitgaven	10	10	L		165.000	165.000	
Deventer binnenstads management	10	10	L		100.000	100.000	tlv reserve egalisatie rente
Deventer Verhaal, Erfgoed en Meer	10	230	L		760.000	244.952	tlv res gem. brede invest
Deventer 1250	10	230	L		100.000	100.000	tlv egalisatie res rente
Deventer 1250	10	230	L		130.000	130.000	tlv egalisatie reserve rente
Deventer Schouwburg	10	230	L		25.000	25.000	tlv reserve overlopende uitgaven
Subsidie Leeuwenkuil	10	230	L		650.000	650.000	tlv egalisatie res rente
Kunstopdrachten<2017	10	230	L		57.187	36.215	tlv res kunstaankopen
Filmtheater Viking	10	230	L			425.000	tlv res bijdrage kapitaallasten
Ontvlechting SAB	10	231	L	178.000	178.000	40.000	tlv res eenm problematiek
Ontvlechting SAB	10	231	L		54.000	54.000	tlv res overlopende uitgaven
Schoon Schip	10	231	L	80.000	80.000	96.652	tlv res eenm.problematiek
Huisvesting Musea	10	232	L	65.000	65.000	83.396	tlv reserve overlopende uitgaven
Musea algemeen	10	232	L		85.000	85.000	tlv reserve eenm problematiek
Musea algemeen - st reserve musea aankopen	10	232	L		0	1.630	
Geb.drie Haringen+Bakkerij Brink 55+58 - st res. oz en res. groot onderh.	10	232	L		858.914	874.204	
Geb.Historisch Museum de Waag, Brink 56	10	232	L		259.100	0	verkoop panden
Bijdrage nieuwbouw bibliotheek	10	233	L		2.992.694	0	tlv voorziening beh.CAI gelden en verkoop panden
Generatiepact	11	90	L		87.716	87.716	tlv reserve overlopende uitgaven
Programmamanager digitalisering - st reserve overlopende uitgaven	11	90	L		126.708	126.708	
Digitaal werken - st reserve overlopende uitgaven	11	91	L		66.581	66.581	
ICT Beheer	11	91	L		1.540.040	879.102	tlv reserve overlopende uitgaven
Digitalisering backscanning/werkprocessen	11	91	L		80.778	0	tlv reserve gem investeringen
Doorontwikkelen van de DOWR I-werkorganisatie	11	91	L	215.430	215.430	215.430	tlv res eenm. problematiek
Onderhoud en support software/datalijnen	11	91	L	289.728	303.735	279.040	tlv res eenm. problematiek
Facilitaire zaken - st reserve huisv.gem.apparaat	11	93	L		767.740	1.005.793	
Stadhuiskwartier	11	93	L		746.727	597.715	tlv res huisvesting gem. apparaat
Groot onderhoud gebouw stadhuiskwartier	11	93	L		184.441	184.441	tgw res kap.lasten invest.oud rmw
Werkbudget ciso -privacy - st reserve overlopende uitgaven	11	310	L		33.000	33.000	
Werkbudget ciso -privacy	11	310	L		39.540	39.540	tlv reserve overlopende uitgaven
Indivueel Keuze budget	11	993	L		400.000	400.000	tlv reserve individueel keuze budget
Verrekening frictiebudget	11	993	L		190.000	191.519	tlv reserve onr.zaken
Verrekening frictiebudget	11	993	L		237.000	157.314	tlv reserve overlopende uitgaven

Onderwerp	Programma	Product	B/L	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Gerealiseerd	Toelichting
Res eenm. problematiek	12	900	L	1.713.000	1.713.000	1.713.000	tlv egalisatie res rente
St Res gemeentebrede invest - voeden egalisatieres rente	12	900	L		607.000	607.000	
Vrijval reserve wmo - st egalisatiereserve rente	12	900	L		5.000	5.000	
Res risico (lening GAE)	12	900	L	100.000	100.000	60.000	tlv egalisatie res rente
St reserve overlopende uitgaven - Filmtheater	12	900	L		36.300	36.300	
St reserve overlopende uitgaven - NGE	12	900	L		72.565	72.565	
St reserve overlopende uitgaven - bodemsanering	12	900	L		186.839	186.839	
St reserve overlopende uitgaven - stelpost areaal	12	900	L		118.000	118.000	
Storting egalisatiereserve rente - VJN 2017	12	900	L		1.031.000	1.031.000	
St vermogensreserve - st nieuwbouw bibliotheek	12	900	L		431.000	431.000	
St vermogensreserve - verkoop aandelen Vitens	12	900	L		2.433.486	2.433.486	zie baten verkoop aandelen Vitens
Onvoorzien	12	907	L	221.100	100.000	200.000	tlv egalisatie res rente in 2017
Dotatie dub debiteuren - overig	12	908	L		603.333	603.333	
Aanpassing rente	12	908	L			357.583	tlv egalisatie res rente
Filmtheater	12	908	L		-36.300	-36.300	tgV reserve overlopende uitgaven
NGE	12	908	L		-72.565	-72.565	tgV reserve overlopende uitgaven
Bodemsanering	12	908	L		-186.839	-186.839	tgV reserve overlopende uitgaven
Stelpost areaal	12	908	L		-118.000	-118.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Resultaat NJR 2017 - st saldireserve	12	990	L		1.343.000	1.343.000	
Totaal Lasten				8.556.309	37.855.648	40.270.519	
Baten:							
Bijdrage Strategische Board Stedendriehoek	1	104	B	50.000	50.000	75.000	zie lasten bijdrage strategische board
Reserve kracht van Salland	1	104	B	45.000	45.000	7.500	zie lasten kracht van Salland
Reserve kracht van Salland	1	104	B	0	90.000		zie lasten kracht van Salland
Beter benutten Regio Stedendriehoek	1	104	B		80.000	80.000	tgV reserve eenm.problematiek
Reserve mondiaal beleid - international office	1	226	B	37.800	37.800	37.800	zie lasten international office
Reserve overlopende uitgaven - Project LV WOZ	1	304	B		23.800	21.638	zie lasten Project LV WOZ
Reserve huisv gem apparaat - Publieksplein en klantzuiden	1	305	B		35.000	32.120	zie lasten publiekspleinen en zuilen
Reserve eenm. problematiek - verkiezingen	1	305	B	111.500	111.500	111.500	zie lasten verkiezingen
Egalisatiereserve rente - raadsonderzoek Viking	1	350	B		70.000	70.000	zie lasten raadsonderzoek Viking
Leges windschermen	2	303	B	6.300	6.300	6.300	tgV res eenm. problematiek
Res eenm. problematiek - taak drank en horecawet	2	303	B	30.000	30.000	30.000	zie lasten drank en horecawet (t/m 2018)
Dwangsommen	3	303	B		0	50.000	tgV verliesvoorziening dub.debiteuren
MJOP-2017- Buurtaanpak Oranjekwartier	3	20	B		249.000	249.000	tgV reserve overlopende uitgaven
MJOP-2018 Landsherenkwartier	3	20	B		208.000	208.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Res overlopende uitgaven - MJOP 2016 Muggeplein	3	20	B		230.000	230.000	zie lasten MJOP-2016 Muggeplein
Res gem brede investeringen - Glasvezel Buitengebied	3	20	B		45.924	0	zie lasten Glasvezel Buitengebied
Res gem brede investeringen - kapitaallasten	3	20	B		90.000	0	zie lasten Kapitaallasten
Straten, wegen en pleinen	3	20	B			240.771	tgV reserve Kapitaallasten oud rmw
Graffiti en wildplakken	3	21	B		13.000	13.000	tgV reserve overlopende uitgaven
MJOP uitvoering derden	3	22	B		30.000	30.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Reserve overlopende uitgaven - MJOP uitvoering derden	3	22	B	0	17.000	17.000	zie lasten MJOP Uitvoering derden
Parkeerbeheer	3	23	B		16.000	16.144	tgV verliesvoorziening dub.debiteuren

Onderwerp	Programma	Product	B/L	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Gerealiseerd	Toelichting
Mutatie mobiliteitsreserve	3	23	B		100.681	100.681	tgV reservemobiliteitfonds parkeren
Reserve Parkeerbijdr bouwaanvragen - parkeerbijdr. ivm bouwverg.	3	23	B	0	50.000	50.000	zie lasten parkeerbijdragen ivm bouwvergunning
Reserve mobiliteitsfonds parkeren - parkeerbeheer	3	23	B	0	180.500	316.603	zie lasten Betaald parkeren
Reserve parkeerbijdrage bouwaanvragen - Parkeergarage Brink	3	23	B		275.000	0	zie lasten parkeergarage Brink
Reserve parkeerbijdrage bouwaanvragen - Parkeren de Worp	3	23	B		50.000	0	zie lasten parkeergarage de Worp
Reserve gemeentebrede invest. - Stationsomgeving	3	26	B	0	207.000	161.433	zie lasten stationsomgeving
Reserve gemeentebrede invest. - fietsparkeren Binnenstad	3	26	B	0	299.941	133.893	zie lasten fietsparkeren binnenstad
Reserve overlopende uitgaven - Aanpak rotondes Bolkesteinlaan	3	26	B	0	73.947	73.947	zie lasten aanpak rotondes Bolkesteinlaan
Uitvoering verkeer en vervoerbeleid	3	20	B		0	470.357	tgV res kap.lasten oud rmw
Reserve overlopende uitgaven - MJOP bijdrage projecten	3	28	B	0	110.000	110.000	zie lasten MJOP bijdrage projecten
MJOP bijdrage projecten	3	28	B		12.800	12.800	tgV reserve overlopende uitgaven
Reserve overlopende uitgaven - frictiekst speelplek	3	30	B	50.000	50.000	50.000	zie lasten frictiekosten speelplekken
Technisch beheer	3	30	B		60.000	60.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Reserve overlopende uitgaven - Technisch beheer	3	30	B	0	32.260	32.260	zie lasten technisch beheer
Riolering algemeen beheer	3	30	B		89.000	88.794	tgV verliesvoorziening dub. Debiteuren
Reserve riolen en gemalen - Algemeen beheer	3	32	B	0	121.000	0	zie lasten riolen en gemalen
Reserve overlopende uitgaven - kademuren en beschoeiing beheer	3	38	B	0	60.000	60.000	lasten kademuren en beschoeiing beheer
Reserve inves. buitensport - buitensportacc algemeen	3	241	B		32.092	32.092	zie lasten buitensportacc algemeen
buitensportaccommodaties algemeen	3	241	B		19.403	19.403	tgV reserve knelpunten sport
1/3 regeling sport	3	241	B	0	0	10.212	tgV reserve 1/3 regeling sport
Reserve tarieven huish. afval - Milieustraat	4	31	B	227.000	218.725	356.432	zie lasten milieustraat
Egalisatie res rente - Res tarieven huish. afval	4	31	B	1.400.000	1.400.000	1.400.000	tgV res tarieven huish. afval
Huishoudelijk afval	4	31	B		153.000	153.371	tgV verliesvoorziening dub.debiteuren
Bodemsaneringen	4	36	B		171.000	171.091	tgV reserve bodem
Reserveoverlopende uitgaven - bodemsaneringen	4	36	B	220.000	170.000	101.500	zie lasten bodemsanering
Reserve overlopende uitgaven - niet gesprongen explosieven	4	36	B		441.000	441.000	zie lasten niet gesprongen explosieven
Geluidsaneringen	4	37	B		103.375	103.375	tgV reserve geluid
Reserve overlopende uitgaven - geluidsaneringen	4	37	B	379.443	498.940	292.551	zie lasten geluidsanering
Reserve overlopende uitgaven - energie overig	4	44	B		25.000	25.000	zie lasten energie overig
Reserve overlopende uitgaven - energieloket	4	44	B		60.000	60.000	zie lasten energie loket
Reserve overlopende uitgaven - duurzaamheid	4	44	B		30.540	3.336	zie lasten duurzaamheid
Reserve eenm. problematiek - stadsecoloog	4	45	B	10.000	10.000	10.000	zie lasten stadsecoloog
Omgevingsdienst IJsselmeer	4	45	B		110.000	110.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Reserve eenm.problematiek - omgevingsdienst IJsselmeer	4	45	B		200.000	120.000	zie lasten omgevingsdienst IJsselmeer
Implementatie omgevingswet	5	1	B		100.000	100.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Reserve overlopende uitgaven - borgele centrum stedenbouwk plan	5	1	B		50.000	50.000	zie lasten borgele centrum stedenbouwk plan
Reserve herstructurering - Rivierenwijk	6	4	B	734.000	675.000	535.427	zie lasten Rivierenwijk
Reserve herstructurering - Keizerslanden	6	4	B	180.000	180.000	151.143	zie lasten Keizerslanden
Reserve herstructurering - Voorstad Oost	6	4	B		390.094	347.956	zie lasent Voorstad Oost
Reserve herstructurering - lumsum X kosten	6	11	B	15.000	15.000	15.000	zie lastrn lumsum X kosten
Driehoek Blauwenoord	6	11	B		158.674	606.534	tgV alg reserve grondexploitatie (ARG)
Reserve egalisatie rente - Grondexploitaties	6	11	B		1.132.000	4.868.045	zie lasten grondexploitatie
Reserve overlopende uitgaven - stelpost EV pim begr + mj	6	11	B		72.564	72.564	zie lasten stelpost EV

Onderwerp	Programma	Product	B/L	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Gerealiseerd	Toelichting
Reserve grondexploitatie (ARG)	6	11	B		0	164.930	zie lasten grondexploitatie
Reserve grondexploitatie - Exploitatie panden stedelijk OG	6	13	B		0	47.064	zie lasten exploitatie panden stedelijk OG
Dorrestraat 1	6	13	B	29.300	29.300	29.300	tgV res onroerende zaken
ADM Zandpoort verkoop	6	13	B		265.939	266.917	tgV reserve onroerende zaken
Lange Zandstraat 80	6	13	B		172.000	172.486	tgV reserve onroerende zaken
Truckpoint (gronden)	6	13	B		62.083	74.545	tgV reserve onroerende zaken
Truckpoint (verharding)	6	13	B		18.521	19.875	tgV reserve onroerende zaken
Boxbergerweg 65	6	13	B		297.692	299.714	tgV reserve onroerende zaken
Grote Poot 6	6	13	B		185.945	194.086	tgV reserve onroerende zaken
Somervaart 1	6	13	B		234.999	237.748	tgV reserve onroerende zaken
Diepenveenseweg 136	6	13	B		1.077.296	1.077.296	tgV reserve onroerende zaken
Groningenstraat 11a	6	13	B		84.645	0	tgV reserve Erfpacht
Reserve egalisatie rente - park zandweerd	6	13	B		27.363	27.363	zie lasten park zandweerd
Reserve gemeentebrede invest. - Deventer Open Innovation Centre	6	13	B		138.896	138.896	zie lasten DOIC
Verkopen grond Lettele/vijfhoek	6	13	B		0	128.336	tgV reserve grondexploitatie
Reserve grondexploitatie - onr goed buiten exol.	6	13	B		287.496	287.496	zie lasten onr goed buiten exploitatie
Exploitatie panden stedelijk OG	6	13	B		8.072	8.072	tgV verliesvoorziening dub.debiteuren
Reserve uitkeringen - resultaat prod 401(Buig)	7	401	B		0	185.663	zie lasten resultaat prod 401
Res decentralisatie JGZ/WMO - Participatiebudget	7	405	B	250.000	250.000	250.000	zie lasten participatiebudget
Reserve re-integratie - uitvoeringskosten	7	405	B	0	133.559	133.559	zie lasten uitvoeringskosten re-integratie
Verhoogde Asielinstroom-partc. En re-int	7	405	B	0	267.256	313.116	tgV reserve nieuwkomers
Reserve nieuwkomers - Verhoogde Asielinstroom-partc. En re-int	7	405	B		192.866	192.000	zie lasten verhoogde asielinstroom
DU-CJG onderdeel JGZ	8	202	B	65.400	65.400	65.400	tgV res eenmalige problematiek
Res overlopende uitgaven - buurtwerk algemeen	8	221	B	13.500	13.500	13.500	zie lasten buurtwerk algemeen
Res overlopende uitgaven - meedoen mogelijk maken	8	221	B	58.000	58.000	58.000	zie lasten meedoen mogelijk maken
Eigen kracht vrouwen	8	224	B	30.000	20.000	20.000	zie lasten eigen kracht vrouwen
Wet inburgering	8	227	B	20.447	20.447	20.447	tgV res overlopende uitgaven
Egalisatie res rente - Huisvestingskst onderwijs alg	9	211	B	146.000	146.000	146.000	zie lasten huisvestingskst onderwijs alg
Reserve overlopende uitgaven - WMO algemeen	8	203	B		450.000	347.175	zie lasten WMO - huish verzoring 1
Uitgaven regresrecht	8	205	B		0	60.087	tgV reserve dec JGZ/WMO
Reserve overlopende uitgaven -Uitvoeringsbudget WMO/AWBZ	8	205	B		185.581	185.581	zie lasten uitvoeringsbudget wmo/awbz
Reserve Dec JGZ/WMO -Uitvoeringsbudget WMO/AWBZ	8	205	B		85.000	85.000	zie lasten uitvoeringsbudget wmo/awbz
Reserve dec JGZ/WMO - Sociale wijkteams (transformatie)	8	205	B		95.000	95.000	zie lasten sociale wijkteams
Reserve wijkaanpak	8	205	B		200.000	200.000	zie lasten sociale wijkteams
Beschermd wonen wmo zin	8	205	B		0	1.880.916	zie lasten beschermd wonen wmo zin
Res dec JGZ/WMO -Speeltuingebouw wijk 16 zutphenselaan 18	8	221	B		80.000	77.179	zie lasten speeltuingebouw wijk 16
Reserve overlopende uitgaven - Speeltuingebouw wijk 16	8	221	B		120.000	120.000	zie lasten speeltuingebouw wijk 16
Buurtwerk	8	221	B		197.179	197.179	tgV res kap.lasten oud rmw
Reserve wijkaanpak -Wijkaanpak algemeen	8	222	B		60.436	60.436	zie lasten wijkaanpak
Wijkaanpak algemeen	8	222	B		130.000	130.000	tgV reserve wijkaanpak
AAL project my life my way (europees)	8	223	B		10.181	10.181	tgV reserve overlopende uitgaven
Werkbudget verhoogde asielinstroom	8	224	B		215.609	513.394	tgV reserve nieuwkomers
Reserve overlopende uitgaven - Samen actief	8	240	B		1.142	1.142	zie lasten samen actief

Onderwerp	Programma	Product	B/L	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Gerealiseerd	Toelichting
Reserve overlopende uitgaven -Sport en Jeugdhulp scoren samen	8	240	B		2.934	2.934	zie lasten sport en jeugdhulp scoren samen
Reserve dec. huisv onderwijs - Huisvestingskosten onderwijs alg.	9	211	B		6.890	6.890	zie lasten huisvestingskosten onderwijs alg.
Reserve egalisatie onderhoud onderwijshuisvesting	9	211	B		0	939	zie lasten huisvesting onderwijs algemeen
Van wieg naar werk	9	216	B		68.741	69.009	zie lasten van wieg naar werk
Reserve overlopende uitgaven - Van wieg naar werk	9	216	B		78.000	75.992	zie lasten van wieg naar werk
Peuterspelen	9	216	B		61.000	61.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Reserve overlopende uitgaven -Onderzoek vml Jurriensgasthuis	10	5	B		31.000	0	zie lasten onderzoek vml Jurriensgasthuis
Reserve overlopende uitgaven- Beleefbaar maken Landweer	10	5	B		11.466	0	zie lasten beleefbaar maken landweer
Reserve seb - EK Vrouwenvoetbal	10	9	B		75.000	75.000	zie lasten EK vrouwenvoetbal
Reserve inv.buitensport - EK Vrouwenvoetbal	10	9	B		33.129	33.129	zie lasten EK vrouwenvoetbal
Reserve gem. brede invest - ondernemershuis XL	10	10	B	58.570	58.570	58.570	zie lasten ondernemershuis XL
Reserve overlopende uitgaven - startershuis	10	10	B	12.000	25.602	25.602	zie lasten startershuis/ondernemershuis XL
Reserve gemeen. Investerings - Poort van Deventer	10	10	B		128.645	128.645	zie lasten Poort van Deventer
Fonds cultuur en toerisme	10	10	B		165.000	165.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Reserve gemeent. investeringen Deventer Verhaal, Erfgoed en Meer	10	230	B		760.000	244.952	zie lasten Deventer Verhaal, Erfgoed en Meer
Egalisatiereserve rente - Deventer 1250	10	230	B		100.000	100.000	zie lasten Deventer 1250
Egalisatiereserve rente - Subsidie Leeuwenkuil	10	230	B		650.000	650.000	zie lasten subsidie Leeuwenkuil
Reserve kunstaankopen - Kunstopdrachten<2017	10	230	B		57.187	36.215	zie lasten Kunstopdrachten<2017
Reserve overlopende uitgaven - subsidie NV Deventer Schouwburg	10	230	B		25.000	25.000	zie lasten deventer schouwburg
Reserve bijdrage kapitaallasten - Filmtheater Viking	10	230	B			425.000	zie lasten filmtheater Viking
Reserve overlopende uitgaven - Ontvlechting SAB	10	231	B		54.000	54.000	zie lasten Ontvlechting SAB
Reserve eenm. Problematiek - Musea algemeen	10	232	B		85.000	85.000	zie lasten musea algemeen
Reserve overlopende uitgaven - Musea algemeen	10	232	B		65.000	83.396	zie lasten huisvesting musea algemeen
Verkoop panden Geb.drie Haringen+Bakkerij Brink 55+58	10	232	B		154.431	154.431	tgV reserve onderhoud gebouwen
Verkoop panden Geb.drie Haringen+Bakkerij Brink 55+58	10	232	B		704.483	719.773	tgV reserve onroerende zaken
Geb.Historisch Museum de Waag, Brink 56	10	232	B		259.100	0	zie lasten Geb.Historisch Museum de Waag, Brink 56
Verkoop panden Bijdrage nieuwbouw bibliotheek	10	233	B		2.992.694	0	zie lasten bijdrage nieuwbouw openbare bibliotheek
Musea algemeen	10	232	B		0	1.630	tgV reserve musea aankopen
Reserve overlopende uitgaven - generariepact	11	90	B		87.716	87.716	zie lasten generatiepact
Reserve eenm. problematiek - onderhoud software	11	91	B	289.728	303.735	279.040	zie lasten onderhoud software
Generariepact	11	91	B		126.708	126.708	tgV reserve overlopende uitgaven
Digitaal werken	11	91	B		66.581	66.581	tgV reserve overlopende uitgaven
Reserve gem brede invest. - digitalisering backscanning	11	91	B		80.778	0	zie lasten backscanning/werkprocessen
Reserve overlopende uitgaven - ict beheer	11	91	B		1.540.040	879.102	zie lasten ict beheer
Reserve eenm. Problematiek- doorontw DOWR I-werkorganisatie	11	91	B	215.430	215.430	215.430	zie lasten doorontw DOWR I-werkorganisatie
Facilitaire zaken	11	93	B		767.740	1.005.793	tgV reserve huisvesting gem.apparaat
Res.huisv gem.apparaat - Fz vrijval reserve huisvesting	11	93	B		388.902	388.902	tgV reserve egalisatie rente
Reserve huisv gem.apparaat - project stadhuiskwartier	11	93	B		746.727	597.715	zie lasten stadhuiskwartier
Groot onderhoud gebouw stadhuiskwartier	11	93	B		184.441	184.441	tgV res kap.lasten oud rmw
Werkbudget ciso -privacy	11	310	B		33.000	33.000	tgV reserve overlopende uitgaven
Reserve overlopende uitgaven - werkbudget ciso	11	310	B		39.540	39.540	zie lasten werkbudget ciso
Reserve individueel keuzebudget	11	993	B		400.000	400.000	zie lasten individueel keuzebudget
Reserve onr zaken - verrekoning frictiebudget	11	993	B		190.000	191.519	zie lasten verrekoning frictiebudget

Onderwerp	Programma	Product	B/L	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Gerealiseerd	Toelichting
Reserve overlopende uitgaven - verrekening frictiebudget	11	993	B		237.000	157.314	zie lasten verrekening frictiebudget
Saldireserve - resultaat 2016	12	900	B		796.000	798.260	
Reserve overlopende uitgaven - vrijval reserve(ZR2017)	12	900	B		160.000	160.000	
Reserve overlopende uitgaven - vrijval reserve (NJR 17 NGE)	12	900	B		353.000	353.000	
Egalisatie reserve rente - begrotingstekort	12	900	B	3.583.791	3.584.237	3.584.237	zie diverse lasten/baten
Egalisatie reserve rente - binnenstadsmanagement	12	900	B		100.000	100.000	zie lasten binnenstadmanagement
Egalisatiereserve rente - deventer 1250	12	900	B		130.000	130.000	zie lasten deventer 1250
Egalisatiereserve rente - aanpassing rente	12	900	B			357.583	
Vrijval reserve sociaal domein	12	900	B		670.000	670.000	
Vrijval reserve kapitaallasten SB	12	900	B		44.405	44.405	
Reserve wmo algemeen - vrijval	12	900	B		5.000	5.000	
Reserve eenm problematiek - heroverw. Verg.parkeren	12	900	B		144.000	144.000	
Reserve eenm. problematiek - begrotingsnadeel	12	900	B	853.000	853.000	853.000	
Reserve gem. brede invest	12	900	B	284.000	284.000	284.000	
Reserve gem.brede invest - voeding egalisatieres rente	12	900	B	0	607.000	607.000	tgw res egalisatie rente
Reserve overlopende uitgaven - speelplek	12	900	B	200.000	200.000	200.000	zie last frictiekosten speelplek
Egalisatie res rente (lening GAE)	12	900	B	100.000	100.000	60.000	tgw res risico
Algemene Uitkering Bed, Bad en brood	12	900	B		152.717	68.560	zie lasten bed, bad en brood
Verkoop aandelen Vitens	12	901	B		2.433.486	2.433.486	tgw vermogensreserve
Verhoogde asieliinstroom	12	905	B	-1.031.000	-1.031.000	-1.031.000	tlv egalisatie res rente
VNG betaling	12	905	B	-138.000	-138.000	-138.000	tlv egalisatie res rente
Overige lasten/baten	12	908	B		603.333	603.333	tgw verliesvoorziening dub.debiteuren
LHBT - Regenboogstad	12	908	B	20.100	30.100	29.286	zie last LHBT - Regenboogstad
Totaal Baten				8.556.309	37.696.751	40.188.710	
Saldo				0	158.897	81.809	

Bijlage 3 - Nadere specificatie algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Onroerende zaakbelasting	0	24.043	24.043	0	24.215	24.215	12	24.214	24.202
Hondenbelasting	9	294	285	9	294	285	11	295	284
Precariobelasting	0	162	162	0	162	162	0	290	290
Standplaatsen	-25	0	25	-25	0	25	-25	0	25
Belasting roerende woon- en bedrijfspanden	0	9	9	0	9	9	0	9	9
Totaal	-16	24.508	24.524	-16	24.680	24.696	-2	24.808	24.810

Verantwoord zijn de navolgende dividenden:

Omschrijving	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bank Nederlandse Gemeenten	0	264	264	0	476	476	0	479	479
Dividend Vitens	0	75	75	0	95	95	0	95	95
Dividend Circulus	0	247	247	0	191	191	0	191	191
Dividend Wadinko	0	30	30	0	30	30	0	31	31
Dividend Enexis	0	285	285	0	288	288	0	280	280
Dividend Overig	0	0	0	0	0	0	0	10	10
Totaal	0	901	901	0	1.080	1.080	0	1.086	1.086

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 04</i>		
			€ 1.895.193	€ 412.481	€ 594.986	€ 739.820		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid		
			<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 05</i>	Bedrag <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 06</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 07</i>	Bedrag <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 08</i>		
lenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding t/m jaar T	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen
			<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: E3 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 06</i>
		1	lenM/BSK-2015/189161 Pothoofd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		2	lenM/BSK-2016/219401 Binnenstad	€ 32.830	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		3	lenM/BSK-2017/125912 Zwolseweg	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		4	lenM/BSK-2017/231308 Holterweg	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		5	lenM/BSK-2017/53247 Dunantlaan	€ 62.072	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

			Kopie beschikkingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Correctie over besteding kosten ProRail t/m jaar T	Eindverantwoording Ja/Nee
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E3 / 07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E3 / 09</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E3 / 10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: E3 / 11</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E3 / 12</i>
			1 lenM/BSK-2015/189161 Pothoofd	€ 6.105	€ 0	€ 0		Nee
			2 lenM/BSK-2016/219401 Binnenstad	€ 32.830	€ 0	€ 0		Nee
			3 lenM/BSK-2017/125912 Zwolseweg	€ 0	€ 0	€ 0		Nee
			4 lenM/BSK-2017/231308 Holterweg	€ 0	€ 0	€ 0		Nee
			5 lenM/BSK-2017/53247 Dunantlaan	€ 62.072	€ 0	€ 0		Nee
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 06</i>
			€ 39.609.012	€ 516.622	€ 1.991.020	€ 24.611	€ 152.354	€ 1.166
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 11</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: G2 / 12</i>
			€ 365.498	€ 23.601	€ 0	€ 240.415	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2017	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob

		Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G3 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G3 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G3 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G3 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G3 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G3 / 06</i>
		Alle gemeenten verantwoord voor het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	€ 68.524	€ 103.098	€ 8.352	€ 264.312	€ 36.909	€ 0
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)		Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G3 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: G3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: G3 / 09</i>			
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T)	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T)	Besteding (jaar T)	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T-1)	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T-1)	
		Gemeenten	Afspraak	Realisatie		Afspraak	Realisatie	
			<i>Aard controle D1</i> <i>Indicatorenummer: H1 / 01</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicatorenummer: H1 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: H1 / 03</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicatorenummer: H1 / 04</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicatorenummer: H1 / 05</i>	
			20	25	€ 536.873	20	25	
lenW	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen	
		Provinciale beschikking en/of verordening				Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	
		Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen						
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 05</i>	
		1	2012/0277197 Groene Wal	€ 419.028	€ 0	€ 93.285	-€ 93.285	
		2	2014/0348242 Grote Ratelaar	€ 0	€ 0			
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee	
				Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 09</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatorenummer: E27B / 10</i>	
		1	2012/0277197 Groene Wal	€ 1.422.089	€ 0	correctie is het gevolg van nieuwe informatie over het matchingspercentage	Nee	
		2	2014/0348242 Grote Ratelaar	€ 203.158	€ 203.158		Ja	

Bijlage 5 - IMG

FORMAT IMG-verantwoording Gemeente Deventer IMG Provinciale subsidie Provincie Overijssel

	Beschikingsnummer provincie	Project afgerond / eindverantwoording Ja-Nee	In de verlenings-beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Werkelijk besteed tlv provinciale middelen jaar X (conform baten/lastenstelsel)	Werkelijk besteed tlv gemeentelijke middelen jaar X (conform baten/lastenstelsel)	Cumulatief besteed tlv provinciale middelen t/m jaar X (conform baten/lastenstelsel)	Cumulatief besteed tlv gemeentelijke middelen t/m jaar X (conform baten/lastenstelsel)	Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
Aard controle	D1	D1	R	R	R	R	R	D1	D1
Stationsomgeving	2010/0205360 + 2011/0181946	Ja	€ 4.600.000	€ 376.080	€ 376.080	€ 4.600.000	€ 4.600.000	1-1-2018	
Cultuurdriehoek boegbeeld Stad aan de IJssel	2011/0120748	Nee	€ 5.000.000	€ 0	€ 0	€ 5.000.000	€ 5.000.000	1-10-2018	
Verbetering fietsoversteken rotondes Nico Bolkesteinlaan	2016/0009917	Ja	€ 229.647	€ 73.873	€ 54.826	€ 218.558	€ 162.205	1-7-2017	

Bijlage 5 – OA lijst 2017

Naam project	Beschikkingnummer	Project afgerond / eindverantwoording Ja - Nee	In de verlenings-beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Werkelijk besteed tlv provinciale middelen jaar X (conform baten / lastenstelsel)	Werkelijk besteed tlv gemeentelijke middelen jaar X (conform baten / lastenstelsel)	Werkelijk besteed tlv derden jaar X (conform baten / lastenstelsel)	Cumulatief besteed tlv provinciale middelen jaar X (conform baten / lastenstelsel)	Cumulatief besteed tlv gemeentelijke middelen jaar X (conform baten / lastenstelsel)	Cumulatief besteed tlv derden jaar X (conform baten / lastenstelsel)	Geplande einddatum	Evt. aanvullende regeling	Opmerking
1	Reconstructie Hanzeweg	2014/0284239	ja	€ 8.700.000	correctie 2016: € -14.007	correctie 2016: € -493				31-12-2017		Uitstel aangevraagd tot 1-7-2018 i.v.m. financiële afronding.
				2017: € 4.772.751	2017: € 487.195	€ 0	€ 8.700.000	€ 716.136	€ 0			Dit blijkt echter niet nodig.
2	Herprofilering Mr. H.F. de Boerlaan	2014/271269	ja	€ 760.000			€ 760.000	€ 1.266.708	€ 300.000	31-12-2015	EFRO	
3	Natuurlijke Uitmonding Schipbeek	2014/138892	ja	€ 600.000	correctie 2013: € 59.455	correctie 2013: € -59.455						
				€ 36.445	€ 94.166	€ 165.289	€ 600.000	€ 111.316	€ 853.930	31-12-2017	pMJP	
4	Sluiskwartier	2014/0341468	ja	€ 1.240.000	€ 92.971	€ 98.543	€ 0	€ 1.240.000	€ 3.521.352	31-12-2017		
5	Doorontwikkelen Technicampus	2015/0018389	ja	€ 550.000	€ 175.000	€ 4.712	€ 3.726	€ 550.000	€ 4.712	31-12-2017		
6	Cultuur en Kennis	alleen cofinanciering	ja		€ 0	€ 26.583	€ 0	€ 0	€ 654.590	31-12-2017		
7	Ondernemershuis XL	alleen cofinanciering	ja		€ 0	€ 226.608	€ 0	€ 0	€ 987.875	31-12-2017		
8	Sanering en aankoop Essentterrein	alleen cofinanciering	ja		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.520.012	31-12-2017	Rijksbudget aanpak gasfabriekterreinen	
9	Watergebonden bedrijvigheid	alleen cofinanciering	ja		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 453.305	31-12-2017		
10	Herinrichting voormalig vrouwenklooster Ter Hunnepe	alleen cofinanciering	ja		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 103.795	31-12-2017	Ruimtelijke kwaliteit stads- en dorpsranden	
11	Erfgoed, het verhaal van Overijssel	alleen cofinanciering	ja		€ 0	€ 13.294	€ 0	€ 0	€ 39.851	31-12-2017	Regeling Erfgoed	
12	Aanpak leegstand kantoren / Hoe courant is uw pand	alleen cofinanciering	ja		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 23.852	31-12-2017	Leegstand kantoren	
							€ 11.850.000	€ 9.403.504	€ 2.446.496			
								€ 11.850.000				

Bijlage 6 - Resultaatbestemming via reserves

Incidenteel						
Programma 1 – Burger en bestuur (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Egalisatiereserve rente</i>						
t.g.v. product 350 Raad					70	70
<i>Kracht van Salland</i>						
t.g.v. product 104 Regie gemeentebrede strat.programmas		45		135		8
<i>Mondiaal Beleid</i>						
t.g.v. product 226 Internationaal beleid		38		38		38
<i>Reserve eenmalige problematiek</i>						
t.l.v. product 104 Regie gemeentebrede strat.programmas			80		80	
t.g.v. product 305 Burgerzaken		112		112		112
<i>Reserve huisvesting gemeentelijk apparaat</i>						
t.g.v. product 305 Burgerzaken				35		32
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>						
t.g.v. product 304 Belastingen & Verzekering				24		22
		0	194	80	413	80
						281

Programma 2 – Openbare orde en veiligheid (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Reserve eenmalige problematiek</i>						
t.l.v. product 303 Openbare orde en veiligheid		6		6		6

t.g.v. product 303 Openbare orde en veiligheid		30		30		30
	6	30	6	30	6	30

Programma 3 – Leefomgeving (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>1/3 regeling Sport</i>						
t.l.v. product 241 Buitensportaccomodaties					10	
<i>Kap. Lasten investeringen oud RMW</i>						
t.l.v. product 020 Straten, wegen en pleinen					241	
t.l.v. product 026 Uitvoering Verkeer-en vervoerbeleid					470	
<i>Reserve gemeentebrede investeringen</i>						
t.g.v. product 020 Straten, wegen en pleinen					136	
t.g.v. product 026 Uitvoering Verkeer-en vervoerbeleid					507	295
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>						
t.l.v. product 020 Straten, wegen en pleinen			457		457	
t.g.v. product 020 Straten, wegen en pleinen					230	230
t.l.v. product 021 Straatreiniging			13		13	
t.l.v. product 022 Openbare verlichting			30		30	
t.g.v. product 022 Openbare verlichting					17	17
t.g.v. product 026 Uitvoering Verkeer-en vervoerbeleid					74	74
t.l.v. product 028 Groen, natuur en recreatie			13		13	
t.g.v. product 028 Groen, natuur en recreatie					110	110
t.l.v. product 030 Openbare speelgelegenheden			60		60	
t.g.v. product 030 Openbare speelgelegenheden		50			82	82
t.l.v. product 032 Riolering en waterhuishouding			58		58	
t.l.v. product 034 Verkeerslogistiek			70		70	

t.g.v. product 038 Civieltechnische kunstwerken				60		60
<i>Reserve parkeerbijdragen bouwaanvragen</i>						
t.g.v. product 023 Betaald parkeren				375		50
<i>Rioleringen en gemalen</i>						
t.l.v. product 032 Riolering en waterhuishouding			81		474	
t.g.v. product 032 Riolering en waterhuishouding				121		
	0	50	782	1.712	1.897	919

Programma 4 – Milieu en duurzaamheid (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Egalisatiereserve rente</i>						
t.g.v. product 031 Verwijdering huishoudelijk afval		1.400		1.400		1.400
<i>Reserve eenmalige problematiek</i>						
t.g.v. product 045 Milieu		10		210		130
<i>Reserve ISV 2 Bodem</i>						
t.l.v. product 036 Bodem			171		171	
<i>Reserve ISV 2 Geluid</i>						
t.l.v. product 037 Geluid			103		103	
t.g.v. product 037 Geluid				145		
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>						
t.g.v. product 036 Bodem		220		611		543
t.g.v. product 037 Geluid		379		499		293
t.g.v. product 044 Duurzaamheid				116		88
t.l.v. product 045 Milieu			110		110	
<i>Tarieven huishoudelijk afval</i>						
t.l.v. product 031 Verwijdering huishoudelijk afval	1.400		1.400		1.400	

t.g.v. product 031 Verwijdering huishoudelijk afval		252		219		356
	1.400	2.261	1.784	3.199	1.784	2.810

Programma 5 – Ruimtelijke ontwikkeling (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>						
t.l.v. product 001 Ruimtelijke ordening			100		100	
t.g.v. product 001 Ruimtelijke ordening				50		50
	0	0	100	50	100	50

Programma 6 – Herstructurering en vastgoed (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG)</i>						
t.l.v. product 011 Grondexploitaties			159		607	
t.g.v. product 011 Grondexploitaties						165
t.l.v. product 013 Onroerend goed buiten exploitatie					128	
t.g.v. product 013 Onroerend goed buiten exploitatie						47
<i>Algemene reserve OZ</i>						
t.l.v. product 013 Onroerend goed buiten exploitatie			2.314		2.343	
t.g.v. product 013 Onroerend goed buiten exploitatie				287		306
<i>Egalisatiereserve rente</i>						
t.g.v. product 011 Grondexploitaties				1.132		4.868
t.g.v. product 013 Onroerend goed buiten exploitatie				27		27
<i>Herstructurering</i>						
t.g.v. product 004 Herstructurering		914		1.245		1.035

t.g.v. product 011 Grondexploitatie			15		15	15
<i>Reserve gemeentebrede investeringen</i>						
t.g.v. product 013 Onroerend goed buiten exploitatie					139	139
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>						
t.g.v. product 011 Grondexploitatie					73	73
<i>Afkoop erfpachten</i>						
t.l.v. product 013 Onroerend goed buiten exploitatie				85		
	0	929	2.558	2.918	3.078	6.675

Programma 7 – Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Decentralisatie Jeugdzorg/Wmo</i>						
t.g.v. product 405 Reïntegratie		250		250		250
<i>Reïntegratie</i>						
t.g.v. product 405 Reïntegratie					134	134
<i>Reserve nieuwkomers</i>						
t.l.v. product 405 Reïntegratie			267		313	
t.g.v. product 405 Reïntegratie					193	192
<i>Reserve uitkeringen</i>						
t.g.v. product 401 Inkomen						186
	0	250	267	576	313	762

Programma 8 – Meedoen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Maatschappelijke Opvang-Beschermd Wonen</i>						

t.l.v. product 205 WMO decentralisatie 2015					1.881	
<i>Decentralisatie Jeugdzorg/Wmo</i>						
t.l.v. product 205 WMO decentralisatie 2015					60	
t.g.v. product 205 WMO decentralisatie 2015			850			850
t.g.v. product 221 Buurtwerk			80			77
<i>Kap. Lasten investeringen oud RMW</i>						
t.l.v. product 221 Buurtwerk			200		197	
<i>Reserve eenmalige problematiek</i>						
t.l.v. product 202 Volksgezondheid	65		65		65	
<i>Reserve nieuwkomers</i>						
t.l.v. product 224 Minderhedenbeleid			216		513	
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>						
t.g.v. product 203 WMO individuele verstrekkingen				450		347
t.g.v. product 205 WMO decentralisatie 2015				186		186
t.g.v. product 221 Buurtwerk		72		192		192
t.l.v. product 223 Ouderenbeleid			10		10	
t.l.v. product 227 Wet inburgering uitvoering	20		20		20	
t.g.v. product 240 Sportbeleid				4		4
<i>Wijkaanpak</i>						
t.g.v. product 205 WMO decentralisatie 2015				200		200
t.l.v. product 222 Wijkaanpak			130		130	
t.g.v. product 222 Wijkaanpak				60		60
	86	72	642	2.022	2.878	1.916

Programma 9 – Jeugd en onderwijs (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting

<i>Egalisatiereserve rente</i>						
t.g.v. product 211 Huisvesting Onderwijs		146		146		146
<i>Reserve egalisatie</i>						
t.g.v. product 211 Huisvesting Onderwijs						1
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>						
t.l.v. product 216 kinder en Jeugdbeleid			61		61	
t.g.v. product 216 kinder en Jeugdbeleid				78		76
	0	146	61	224	61	223

Programma 10 – Economie, kunst en cultuur (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Algemene reserve OZ</i>						
t.l.v. product 232 Museau			964		720	
<i>Egalisatiereserve rente</i>						
t.g.v. product 230 Cultuur				750		750
<i>Investerings buitensport</i>						
t.g.v. product 009 Evenementenbeleid				33		33
<i>Kunstaankopen</i>						
t.g.v. product 230 Cultuur				57		36
<i>Kap. Lasten investeringen oud RMW</i>						
t.g.v. product 230 Cultuur						425
<i>Onderhoud gebouwen</i>						
t.l.v. product 232 Museau			154		154	
<i>Reserve eenmalige problematiek</i>						
t.g.v. product 232 Museau				85		85
<i>Reserve gemeentebrede investeringen</i>						

t.g.v. product 010 Sociaal economisch beleid	59		187		187
t.g.v. product 230 Cultuur			760		245
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>					
t.g.v. product 005 Monumentenzorg			42		
t.l.v. product 010 Sociaal economisch beleid		165		165	
t.g.v. product 010 Sociaal economisch beleid	12		26		26
t.g.v. product 230 Cultuur			25		25
t.g.v. product 231 stadarchief en Athenaeum			54		54
t.g.v. product 232 Museau			65		83
<i>Sociaal economisch beleid (SEB)</i>					
t.g.v. product 009 Evenementenbeleid			75		75
<i>Vermogensreserve</i>					
t.l.v. product 233 Bibliotheekwerk		2.971			
<i>Musea aankopen</i>					
t.l.v. product 232 Museau				2	
	0	71	4.254	2.160	1.041
					2.025

Programma 11 – Bedrijfsvoering (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Kap. Lasten investeringen oud RMW</i>						
t.l.v. product 093 Facilitaire Zaken			184		184	
<i>Reserve eenmalige problematiek</i>						
t.g.v. product 091 Informatie en Automatisering		505		519		494
<i>Reserve gemeentebrede investeringen</i>						
t.g.v. product 091 Informatie en Automatisering				81		
<i>Reserve huisvesting gemeentelijk apparaat</i>						

t.l.v. product 093 Facilitaire Zaken			768		1.006	
t.g.v. product 093 Facilitaire Zaken				1.136		987
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>						
t.g.v. product 090 Personeel en Organisatie				88		88
t.l.v. product 091 Informatie en Automatisering			193		193	
t.g.v. product 091 Informatie en Automatisering				1.540		879
t.l.v. product 310 Juridische zaken			33		33	
t.g.v. product 310 Juridische zaken				40		40
t.l.v. product 994 Calculatieverschil BV						
t.g.v. product 994 Calculatieverschil BV				99		
		0	505	1.178	3.502	1.417
						2.487

Programma 12 – Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Egalisatiereserve rente</i>						
t.l.v. product 900 Reserves en Voorzieningen			2.518		2.518	
<i>Reserve eenmalige problematiek</i>						
t.l.v. product 900 Reserves en Voorzieningen	1.713		1.713		1.713	
t.g.v. product 900 Reserves en Voorzieningen		853		997		997
<i>Reserve gemeentebrede investeringen</i>						
t.l.v. product 900 Reserves en Voorzieningen			218		218	
t.g.v. product 900 Reserves en Voorzieningen		284		891		891
<i>Reserve overlopende uitgaven</i>						
t.l.v. product 900 Reserves en Voorzieningen			414		414	
t.g.v. product 900 Reserves en Voorzieningen		200		713		713
t.g.v. product 993 Calculatieverschil programma's				237		157
<i>Reserve risico's</i>						

t.l.v. product 900 Reserves en Voorzieningen	100		100		60	
<i>Saldi-reserve</i>						
t.g.v. product 900 Reserves en Voorzieningen				796		796
<i>Vermogensreserve</i>						
t.l.v. product 900 Reserves en Voorzieningen			2.864		2.869	
<i>WMO Algemeen</i>						
t.g.v. product 900 Reserves en Voorzieningen				5		5
<i>Individueel Keuzebudget</i>						
t.g.v. product 993 Calculatieverschil programma's				400		400
	1.813	1.337	7.827	4.039	7.792	3.959
Structureel						
Programma 3 – Leefomgeving	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
(bedragen x € 1.000)	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Investerings buitensport</i>						
t.l.v. product 241 Buitensportaccomodaties	348		348		355	
t.g.v. product 241 Buitensportaccomodaties		226		194		195
<i>Knelpunten Sport</i>						
t.l.v. product 241 Buitensportaccomodaties	19		19		19	
t.g.v. product 241 Buitensportaccomodaties		12		12		12
<i>Mobiliteitsfonds parkeren</i>						
t.l.v. product 023 Betaald parkeren	101		101		101	
t.g.v. product 023 Betaald parkeren				181		317
	468	238	468	386	475	523
Programma 6 – Herstructurering en vastgoed	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	

(bedragen x € 1.000)	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Algemene reserve OZ</i>						
t.l.v. product 013 Onroerend goed buiten exploitatie		611		575		1.130
t.g.v. product 013 Onroerend goed buiten exploitatie			99		107	1.879
		611	99	575	107	1.879
Programma 8 -Meedoen	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
(bedragen x € 1.000)	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Decentrale huisvesting Onderwijs</i>						
t.g.v. product 240 Sportbeleid			41		41	41
<i>Kap. Lasten investeringen oud RMW</i>						
t.g.v. product 221 Buurtwerk			32		32	32
		0	73	0	73	0 73
Programma 9 –Jeugd en onderwijs	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
(bedragen x € 1.000)	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Decentrale huisvesting Onderwijs</i>						
t.g.v. product 211 Huisvesting Onderwijs			1.912		1.895	1.884
		0	1.912	0	1.895	0 1.884
Programma 10 –Economie kunst en cultuur	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
(bedragen x € 1.000)	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Deventer Geschiedenis in Beeld</i>						
t.l.v. product 230 Cultuur		11		11		8
<i>Kap. Lasten investeringen oud RMW</i>						
t.g.v. product 005 Monumentenzorg			89		41	41
<i>Kunstaankopen</i>						

t.l.v. product 230 Cultuur	50		50			
<i>Reserve kapitaallasten Stadthuis</i>						
t.g.v. product 232 Museau		58				
	61	147	61	41	8	41
Programma 11 – Bedrijfsvoering	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
(bedragen x € 1.000)	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Reserve DOWR I kapitaallasten</i>						
t.l.v. product 091 Informatie en Automatisering			445		445	
t.g.v. product 091 Informatie en Automatisering		562		1.048		673
<i>Kapitaalslasten investeringen BV</i>						
t.g.v. product 093 Facilitaire Zaken				45		45
t.g.v. product 091 Informatie en Automatisering		0		0		0
t.l.v. product 091 Informatie en Automatisering			0		0	
	0	562	445	1.093	445	717
Programma 12 – Algemene dekkingsmiddelen	Primitieve begroting 2017		Begroting na wijziging 2017		Jaarrekening 2017	
(bedragen x € 1.000)	Storting	Putting	Storting	Putting	Storting	Putting
<i>Algemene reserve</i>						
t.l.v. product 900 Reserves en Voorzieningen	14		14		14	
<i>Algemene reserve OZ</i>						
t.g.v. product 993 Calculatieverschil programma's				190		192
<i>Egalisatiereserve rente</i>						
t.g.v. product 900 Reserves en Voorzieningen		1.183		4.998		5.355
t.l.v. product 902 Financiering	4.554		4.148		4.244	
<i>Reserve afkopen</i>						
t.g.v. product 900 Reserves en Voorzieningen		108		108		108

<i>Onderhoud gebouwen</i>						
t.l.v. product 993 Calculatieverschil programma's			248		270	
t.g.v. product 993 Calculatieverschil programma's		231				121
<i>Reserve verstrekte geldlening Vitens N.V.</i>						
t.g.v. product 901 Beleggingen		124		124		124
	4.568	1.646	4.410	5.419	4.529	5.899

Bijlage 7 – Staat van Reserve

(Bedragen x € 1)	Saldo per 01-01-2017	Resultaatbestemming	Saldo na bestemming	Rentebijschrijving	Toevoeging 2017	Onttrekking 2017	Saldo per 31-12-2017
Algemene reserve met algemeen weerstandmotief							
Egalisatiereserve rente	1.964.586		1.964.586		6.762.015	8.170.611	555.990
Reserve eenmalige problematiek	690.411		690.411		1.864.700	1.847.970	707.141
Totaal algemene reserve met algemeen weerstandmotief	2.654.997	0	2.654.997	0	8.626.715	10.018.581	1.263.130
Algemene reserve met specifiek weerstandmotief							
Algemene reserve	837.652		837.652		14.476		852.128
Egalisatiereserve rente	6.387.000		6.387.000			4.446.000	1.941.000
Reserve grondexploitatie algemeen	12.402		12.402	335	734.870	211.993	535.614
Reserve management grondexploitatie	209.814		209.814				209.814
Reserve sociaal domein (3D's)	4.890.000		4.890.000				4.890.000
Reserve uitkeringen	3.064.825		3.064.825			185.663	2.879.162
Saldireserve	3.293.002	798.000	4.091.002			796.000	3.295.002
Totaal algemene reserve met specifiek weerstandmotief	18.694.696	798.000	19.492.696	335	749.346	5.639.656	14.602.720
Bestemmingsreserve prestatiegebonden							
Reserve conserveringen sab	25.835		25.835				25.835
Reserve Deventer geschiedenis in beeld	15.954		15.954		7.745		23.699
Reserve gemeentebrede investeringen	3.363.074		3.363.074		218.414	1.757.388	1.824.100
Reserve gevelfonds	9.198		9.198				9.198
Reserve Individueel Keuzebudget	576.629		576.629			400.000	176.629
Reserve integrale MJOP projecten	15.000		15.000				15.000
Reserve ISV2 bodem	22.893		22.893		171.091		193.984
Reserve ISV2 geluid	286.197		286.197		103.375		389.572
Reserve knelpunten sport	17.229		17.229		19.403	12.132	24.500
Reserve Kracht van Salland	300.000		300.000			7.500	292.500
Reserve kunstaankopen	165.717		165.717			36.215	129.502
Reserve legaat Bathmen	3.500		3.500				3.500
Reserve mind	950		950				950
Reserve museumaankopen	48.900		48.900		1.630		50.531
Reserve parkeerbijdrage bouwaanvragen	1.550.185		1.550.185			50.000	1.500.185
Reserve reïntegratie	133.559		133.559		0	133.559	0
Reserve risico's	544.541		544.541		60.000		604.541
Reserve seb	78.091		78.091		0	75.000	3.091
Reserve vervanging automatisering musea	0		0				0
Reserve vervanging automatisering sab	0		0				0
Totaal bestemmingsreserve prestatiegebonden	7.157.453	0	7.157.453	0	581.658	2.471.794	5.267.317
Bestemmingsreserve prestatiegebonden met rentebeslag							
Reserve afkoop erfpacht	1.857.746		1.857.746				1.857.746
Vermogensreserve	1.602.712		1.602.712		2.868.524		4.471.237

(Bedragen x € 1)	Saldo per 01-01-2017	Resultaatbestemming	Saldo na bestemming	Rentebijdragen	Toevoeging 2017	Onttrekking 2017	Saldo per 31-12-2017
Totaal bestemmingsreserve prestatiegebonden met rentebeslag	3.460.458	0	3.460.458	0	2.868.524	0	6.328.983
Bestemmingsreserve prestatiegebonden met verdeelfunctie							
Egalisatiereserve onderhoud onderwijshuisvesting	200.572		200.572			939	199.633
Reserve 1/3 regeling sport	155.831		155.831		10.212		166.043
Reserve algemeen onroerende zaken	1.247.360		1.247.360		4.192.902	2.376.734	3.063.528
Reserve decentrale arbeidsvoorwaarden	241.292		241.292				241.292
Reserve DOWR-i kapitaallasten	990.136		990.136		444.846	672.662	762.320
Reserve herstructurering	2.461.591		2.461.591			1.049.526	1.412.065
Reserve huisvesting gemeentelijk apparaat	1.067.888		1.067.888		1.005.793	1.018.737	1.054.944
Reserve investeringen buitensport	442.611		442.611		355.389	227.866	570.134
Reserve Maatschappelijk opvang - Beschermd wonen	2.843.259		2.843.259		1.880.916		4.724.175
Reserve mobiliteitsfonds parkeren	1.455.530		1.455.530		100.681	316.603	1.239.608
Reserve mondiaal beleid	207.910		207.910			37.890	170.021
Reserve nieuwkomers	1.080.282		1.080.282		826.510	192.000	1.714.792
Reserve onderhoud gebouwen	3.195.223		3.195.223		424.675	120.893	3.499.005
Reserve overlopende uitgaven	7.272.578	1.171.069	8.443.647		1.807.421	4.509.789	5.741.278
Reserve riolen en gemalen	116.649		116.649		474.461		591.110
Reserve sociaal domein (3D's)	1.854.633		1.854.633		60.087	1.177.179	737.542
Reserve tarieven huishoudelijk afval	1.008.566		1.008.566		1.400.000	356.432	2.052.134
Reserve wijkaanpak	260.436		260.436		130.000	260.436	130.000
Reserve WMO Algemeen	5.000		5.000			5.000	0
Totaal bestemmingsreserve prestatiegebonden met verdeelfunctie	26.107.349	1.171.069	27.278.418	0	13.113.893	12.322.686	28.069.625
Financieel technische bestemmingsreserve							
Reserve afkopen	354.030		354.030	14.161		108.000	260.192
Reserve decentrale huisvesting onderwijs	8.924.483		8.924.483	356.979		1.924.819	7.356.643
Reserve kapitaallasten investering	6.919.296		6.919.296	276.772	1.092.748	497.868	7.790.948
Reserve kapitaallasten Stadthuis	162.763		162.763	6.511			169.274
Reserve kapitaalslasten investeringen	44.505		44.505	1.780		44.505	1.781
Reserve verstrekte geldlening EDON	544.536		544.536				544.536
Reserve verstrekte geldleningen Vitens	619.069		619.069			123.813	495.256
Reserve winstafdrachten ev	0		0	0		0	0
Totaal financieel technische bestemmingsreserve	17.568.683	0	17.568.683	656.203	1.092.748	2.699.005	16.618.629
Reserves gemeente Deventer	75.643.636	1.969.069	77.612.704	656.538	27.032.885	33.151.723	72.150.404

Bijlage 8 – Algemene toelichting reserves

(Bedragen x € 1)	Programma	Product	Raadsbesluit instelling	Doel van de reserve	Saldo per 31-12-2017
Algemene reserve met algemeen weerstandmotief					
Egalisatiereserve rente	12	902	6-6-1905	Egalisering rente als gevolg van het hanteren van een voorgecalculeerd renteomslagpercentage, waarbij voor zowel de begroting als de rekening eenzelfde percentage wordt aangehouden. De reserve wordt gesplitst. Het ene deel is algemeen weerstandvermogen en het andere deel is een specifiek weerstandvermogen	555.990
Reserve eenmalige problematiek	12	900	18-6-1905	Opvangen van eenmalige tegenvallers en inspelen op zaken die om een onmiddellijke oplossing vragen met de nadruk op het opvangen van begrotingstekorten.	707.141
Totaal algemene reserve met algemeen weerstandmotief					1.263.130
Algemene reserve met specifiek weerstandmotief					
Algemene reserve	12	900	2-5-1905	Opvangen eenmalige tegenvallers en inspelen op zaken die om een onmiddellijke oplossing vragen.	852.128
Egalisatiereserve rente	12	902	6-6-1905	Egalisering rente als gevolg van het hanteren van een voorgecalculeerd renteomslagpercentage, waarbij voor zowel de begroting als de rekening eenzelfde percentage wordt aangehouden. Het ene deel is algemeen weerstandvermogen en het andere deel specifiek weerstandvermogen	1.941.000
Reserve grondexploitatie algemeen	6	11	4-3-1997	Het doel van de Algemene reserve grondexploitatie is het ondervangen van de risico's van lopende grondexploitaties.	535.614
Reserve management grondexploitatie	6	11	13-11-2013	Het doel van deze bestemmingsreserve is het dekken van de kosten beleidsadviesing programma herstructurering en vastgoed over de jaren 2014-2016.	209.814
Reserve sociaal domein (3D's)	9	216	VJN 2014	Dekking voor tekorten Sociaal domein en transformatie	4.890.000
Reserve uitkeringen	7	401		De reserve uitkeringen is ingesteld in navolging van de reserve FWI. De reserve vormt een buffer voor het risico op de Wwb uitkeringen.	2.879.162
Saldiereserve	11	900	1-1-1985	Opvang nadelige rekeningresultaten.	3.295.002
Totaal algemene reserve met specifiek weerstandmotief					14.602.720
Bestemmingsreserve prestatiegebonden					
Reserve conserveringen sab	10	231	17-6-1905	Uitgaven t.b.v. de conservering van de collectie en het voor een volgend jaar reserveren van middelen die van derden zijn verkregen t.b.v. voornoemde conservering.	25.835
Reserve Deventer geschiedenis in beeld	10	230	28-11-1985	Gericht op het in stand houden van het Deventer cultureel bezit, het bewaren en beheren van hetgeen reeds aanwezig is en het gericht verzamelen van hetgeen ontbreekt.	23.699
Reserve gemeentebrede investeringen	11	900	1-6-1999	Voorzien in voldoende middelen om gedurende een lange reeks van jaren uitgaven in stedelijke investeringsprojecten te kunnen dekken.	1.824.100
Reserve gevefonds	10	5	23-5-2000	Afdekken gemeentelijke regeling voor subsidiëring gevelverbetering in het kader van het project Binnenstad Beter.	9.198
Reserve Individueel Keuzebudget	11	90	VJN2016	Per 1 januari 2017 wordt het IKB (Individueel Keuze Budget) ingevoerd. Dit als gevolg van eerder gemaakte CAO afspraken. Elke medewerker krijgt, naast het salaris, maandelijks een vrij besteedbaar budget, het Individueel Keuzebudget (IKB). In dit bedrag zit ook de uitbetaling van 14,4 uur verlof. Het vakantiegeld, de eindejaarsuitkering en de levensloopbijdrage verdwijnen in de huidige vorm en gaan op in het IKB. De vakantietoeslag, opgebouwd over de periode juni 2016- december 2016, wordt uitgekeerd in mei 2017. Om aan deze verplichting te voldoen is er een reservering gemaakt.	176.629

(Bedragen x € 1)	Programma	Product	Raadsbesluit instelling	Doel van de reserve	Saldo per 31-12-2017
Reserve integrale MJOP projecten	3	div	24-06-2015	Reserve ten behoeve van onderlinge verrekeningen tussen producten bij integrale MJOP projecten.	15.000
Reserve ISV2 bodem	4	36	9-11-2011	Bekostiging van de uitvoering van bodemsaneringsprojecten.	193.984
Reserve ISV2 geluid	4	37	9-11-2011	Bekostiging van de uitvoering van geluidsaneringsprojecten.	389.572
Reserve knelpunten sport	3	241	27-1-1986	Oplossen van knelpunten in de sport. De vorming is een uitvloeisel van de tariefsystematiek voor ingebruikgeving van sportaccommodaties (binnen en buiten) m.i.v. 1-1-1987.	24.500
Reserve Kracht van Salland	1	104	mei 2015 (2015-001071)	Middelen worden de komende zeven jaar ingezet om de leefbaarheid en kwaliteit van het landelijk gebied te verbeteren.	292.500
Reserve kunstaankopen	10	230	1-12-1961	Reserveren van structurele middelen tbv niet jaarlijkse kosten kunstaankoop, kunstopdrachten, ed.	129.502
Reserve legaat Bathmen	div	div	27-6-1905	Bekostiging diverse uitgaven op cultureel gebied in Bathmen.	3.500
Reserve mind	3	26	11-12-2000	Verbeteren van de verkeerstechnische infrastructuur in de gemeente, ten behoeve van een betere bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid.	950
Reserve museumaankopen	10	232	29-5-1905	Reserve is bedoeld om middelen beschikbaar te hebben voor momenten waarop zich de gelegenheid voordoet om voor Deventer belangrijke museumstukken te verwerven.	50.531
Reserve parkeerbijdrage bouwaanvragen	3	23	4-10-2006	Opbrengsten uit parkeerbijdragen belanghebbenden bij bouwaanvragen binnenstad worden gestort in deze reserve om in de toekomst kwantitatieve en kwalitatieve uitbreiding van parkeerplaatsen te bekostigen.	1.500.185
Reserve reïntegratie	7	405	13-5-2009	Reservering vrij besteedbare middelen reïntegratie voor komende jaren.	0
Reserve risico's	12	900	16-12-2002	Dekking gevolgen specifieke risico's (o.a. Go Ahead Eagles en Wonen Boven Winkels).	604.541
Reserve sociaal economische zaken	10	10	1-1-1988	In het kader van het economisch businessplan fungeert deze reserve als financieringsmiddel van de projecten die hier uit voortvloeien.	3.091
Reserve vervanging automatisering musea	10	232	15-6-1905	Gelden reserveren voor vervanging hard en software binnen de Musea.	0
Reserve vervanging automatisering sab	10	231	15-6-1905	Gelden reserveren voor vervanging/uitbreiding hard en software.	0
Totaal bestemmingsreserve prestatiegebonden					5.267.317
Bestemmingsreserve prestatiegebonden met rentebeslag					
Reserve afkoop erfpacht	12		17-12-2014	Eenmalige netto opbrengsten als gevolg van afgekochte erfpachtcontracten worden in deze reserve gestort. De jaarlijks toegerekende rente aan deze reserve wordt aangewend ter dekking van wegvallende jaarlijkse erfpachtinkomsten.	1.857.746
Vermogensreserve	12	900	28-4-2003	Reserve waarvan de rente in de exploitatie wordt opgenomen en dient als zodanig voor dekking van bijvoorbeeld wegvallende dividend opbrengsten bij verkoop van aandelen.	4.471.237
Totaal bestemmingsreserve prestatiegebonden met rentebeslag					6.328.983
Bestemmingsreserve prestatiegebonden met verdeelfunctie					
Egalisatiereserve onderhoud onderwijshuisvesting	9	211	12-4-2011	Dekking onderhoud gymzalen (beheer gemeente Deventer).	199.633
Reserve 1/3 regeling sport	3	241	23-10-1990	Reserve t.b.v. de gemeentelijke bijdrage in de stichtingskosten van trainings- en wedstrijdaccommodatie van verenigingen buitensport.	166.043
Reserve algemeen onroerende zaken	6	13	4-3-1997	Egalisatie van de risico's uit hoofde van de bedrijfsvoering van onroerende zaken buiten de exploitatie.	3.063.528
Reserve decentrale arbeidsvoorwaarden	11	Kpl-311		De middelen in deze reserve zijn bestemd voor egaliseren van fluctuaties in de kosten vanuit de arbeidsvoorwaarden van de ambtenaren van Deventer.	241.292

(Bedragen x € 1)	Programma	Product	Raadsbesluit instelling	Doel van de reserve	Saldo per 31-12-2017
Reserve DOWR-i kapitaallasten	11	994	11-12-2013	Reserve is ingesteld om de kapitaallasten van DOWR-I investeringen over meerdere jaren te egaliseren. Dit a.g.v. uitstel van investeringen (vrijvallende kapitaallasten) en daardoor ontstane piek van investeringen in komende jaren.	762.320
Reserve herstructurering	6	4		Reserve herstructurering is ingesteld om de gemeentelijke middelen die beschikbaar zijn voor de herstructurering te houden voor uitgaven in het kader van herstructurering en wijkontwikkeling, binnen de afspraken die daarover met corporaties zijn gemaakt.	1.412.065
Reserve huisvesting gemeentelijk apparaat	12	900	29-5-1905	Egaliseren van fluctuaties in de begroting Facilitaire Zaken van gebouwgebonden kosten. In 2017 wordt het doel en de omvang van de reserve opnieuw beoordeeld.	1.054.944
Reserve investeringen buitensport	3	241	1-1-2000	De vervangingsinvesteringen m.b.t. buitensportaccommodaties worden grotendeels gedekt d.m.v. de vrijvallende kapitaallasten buitensportaccommodaties.	570.134
Reserve Maatschappelijk opvang - Beschermd wonen	8	205	NJR2016	Reserve tbv de regionale samenwerking maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Reserve wordt ingezet voor uitvoering van de regionale taken en het egaliseren van resultaten.	4.724.175
Reserve mobiliteitsfonds parkeren	3	23		Doel van de reserve is egalisatie van de parkeerexploitatie. Tevens wordt het saldo op basis van raadsbesluiten aangewend voor investeringen in de parkeerinfrastructuur op product 23 parkeren.	1.239.608
Reserve mondiaal beleid	1	226	11-7-1995	Middelen worden ingezet om deels de kosten te dekken voor het bevorderen van internationaal beleid.	170.021
Reserve nieuwkomers	7/8	405/224	NJR2016	In te zetten voor eventuele knelpunten voor de statushouders en op basis van het actieplan nieuwkomers gericht over te gaan tot het inzetten van de gelden in de komende jaren.	1.714.792
Reserve onderhoud gebouwen	div	div		Opvangen van de jaarlijks fluctuerende kosten voor groot onderhoud om het gemeentelijke vastgoed dat als kernbezit is aangemerkt langjarig in stand te houden	3.499.005
Reserve overlopende uitgaven	12	900	21-6-1905	Tijdelijk stallen van over te hevelen budgetten.	5.741.278
Reserve riolen en gemalen	3	32	1-1-1996	Beperking van tariefschommelingen in het rioolrecht en egaliseren van de rekeningresultaten.	591.110
Reserve sociaal domein (3D's)	9	216	VJN 2014	Dekking voor tekorten Sociaal domein en transformatie	737.542
Reserve tarieven huishoudelijk afval	4	31	1-1-2001	Beperken van uitgaafschommelingen daardoor beheersen van lastenvoor de burgers/egaliseren van de rekeningresultaten.	2.052.134
Reserve wijkaanpak	8	222	16-6-1905	De reserve is bedoeld om beschikbare middelen voor wijkaanpak die in het ene jaar niet zijn uitgegeven, beschikbaar te houden voor het volgende jaar. De reserve wijkaanpak kent een 2 jaarlijkse aflooptermijn.	130.000
Reserve WMO Algemeen	8			Opvangen van de jaarlijkse fluctuerende kosten m.b.t. het beleid van de WMO.	0
Totaal bestemmingsreserve prestatiegebonden met verdeelfunctie					28.069.625
Financieel technische bestemmingsreserve					
Reserve afkopen	12	900	28-3-2004	Betreft samenvoeging reserve bezuinigingen voormalig RD en reserve afkoop onroerende eigendommen. Jaarlijks worden middelen onttrokken t.b.v. de algemene middelen. De reserve wordt in 2021 opgeheven aangezien de reserve dan is uitgeput.	260.192
Reserve decentrale huisvesting onderwijs			1-1-1997	Egaliseren van de kapitaallasten van onderwijshuisvesting.	7.356.643
Reserve kapitaalasten investering	div	div	26-6-1905	Op basis van BBV 2004 bruto verantwoording investeringen dus bijdragen uit reserves en/of derden dienen op de balans te worden verantwoord.	7.790.948

(Bedragen x € 1)	Programma	Product	Raadsbesluit instelling	Doel van de reserve	Saldo per 31-12-2017
Reserve kapitaallasten Stadhuis	div	div		Ter dekking van de meerjarige kapitaallasten, conform de eisen in het Besluit Begroting en verantwoording	169.274
Reserve kapitaalslasten investeringen	div	div		Ter dekking van de meerjarige kapitaallasten, conform de eisen in het Besluit Begroting en verantwoording.	1.781
Reserve verstrekte geldlening EDON	12	900	voorm. Diepenveen	Dekking van kapitaallasten (i.c. de rente) van het hier tegenover staande actief.	544.536
Reserve verstrekte geldleningen Vitens	12	901		Jaarlijks worden middelen onttrokken ter dekking van de kapitaallasten (i.c. de rente) van het hier tegenover staande financieel vast actief (geldlening Vitens).	495.256
Reserve winstafrachten ev	12	900	16-12-2002	Betreft afkoop bezuinigingstaakstellingen voormalige eenheid Economie & Vastgoed (EV). De reserve wordt in 2017 opgeheven aangezien de reserve dan is uitgeput.	0
Totaal financieel technische bestemmingsreserve					16.618.629
Reserves gemeente Deventer					72.150.404

Bijlage 9 – Staat van voorzieningen

(Bedragen x € 1)	Saldo per 01-01-2017	Rentebijdriving	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	saldo per 31-12-2017
Voorzieningen voor specifieke besteding (van derden verkregen)						
Voorziening riolen en gemalen	49.245	0	31.740	1.233	0	79.752
Voorziening legaat Waanders	71.687	0	67.500	99.905	0	39.282
Fonds collectie Reijns	170.861	0	10.800	0	0	181.661
Fonds collectie Knecht-Drenth	902.092	0	79.900	0	0	981.992
Voorziening beheer CAI gelden	750.000	0	0	0	0	750.000
Totaal voorzieningen voor specifieke besteding (van derden verkregen)	1.943.885	0	189.940	101.138	0	2.032.687
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's						
Voorziening wethouderspansioenen	7.168.303	143.366	212.855	280.884	665.513	6.578.126
Voorziening fonds evenementen	4.248	0	50.938	55.000	0	186
Voorziening afgesloten complexen	805.066	0	212.053	310.036	0	707.082
Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	7.977.617	143.366	475.846	645.921	665.513	7.285.395
Voorzieningen gemeente Deventer	9.921.501	143.366	665.786	747.059	665.513	9.318.081

(Bedragen x € 1)	Saldo per 01-01-2017	Rentebijdriving	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	saldo per 31-12-2017
Voorzieningen in mindering op activa						
Verliesvoorziening MVA	25.000	0	111.000	10.000	0	126.000
Verliesvoorziening MVA (vm NIEGG)	7.464.632	25.781	0	6.232.012	0	1.258.401
Verliesvoorziening Facilitair grondbedrijf	21.206.620	424.132	5.204.034	4.206.597	0	22.628.189
Voorziening dubieuze debiteuren BBZ	1.259.360	0	0	651.845	0	607.515
Voorziening dubieuze debiteuren bijstandsvorderingen	1.996.173	0	107.998	0	0	2.104.171
Voorziening dubieuze debiteuren BAD	249.605	0	27.324	80.889	0	196.039
Voorziening dubieuze debiteuren	1.050.308	0	919.714	775.246	0	1.194.776
Verliesvoorziening gronden/panden	12.779.031	375.846	12.045.608	2.053.922	0	23.146.563
Totaal voorzieningen in mindering op de activa	46.030.727	825.759	18.415.678	14.010.511	0	51.261.654

Bijlage 10 – Toelichting op voorzieningen

(Bedragen x € 1)	Programma	Product	Raadsbesluit instelling	Doel van de voorziening	Saldo per 31-12-2017
Voorzieningen voor specifieke besteding (van derden verkregen)					
Voorziening riolen en gemalen	3	32	27-5-2015	Ingesteld als gevolg van aangescherpte richtlijnen BBV waarbij vrijvallende kapitaallasten in de voorzieningen worden gestort, inclusief het bedrag voor groot onderhoud 2013.	79.752
Voorziening legaat Waanders	3	28	10-9-2014	Gelet op aanvaarding van het 'Legaat Waanders' instelling van een voorziening. Aanwending voorziening ter aanvullende verfraaiing van het Worpplantsoen, conform wens erflater.	39.282
Fonds collectie Reijns	10	232	20-7-2011	Schenker de Heer A.M Reijns is reeds tijdens zijn leven bezig geweest de in zijn bezit zijnde blikkencollectie onder te brengen op een plaats waar deze duurzaam en toegankelijk voor anderen zou worden. Bovendien is deze collectie complementair aan de reeds in het bezit zijnde blikcollectie van de musea, Uit de nalatenschap is een bedrag van €166,000,- geschonken ten behoeve van de beheerkosten van de collectie Reijns.	181.661
Fonds collectie Knecht-Drenth	10	232	25-6-1905	Schenker (echtpaar Knecht-Drenth) heeft de wens dat de aan de gemeente geschonken collectie, ook na hun beider overlijden, als één geheel in stand wordt gehouden en uitgebreid.	981.992
Voorziening beheer CAI gelden	12	900	11-3-2009	Specifieke besteding van gelden van derden (opgeheven stichting beheer CAI)	750.000
Totaal voorzieningen voor specifieke besteding (van derden verkregen)					2.032.687
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's					
Voorziening wethouderspensioenen	11	994	18-11-2009	Dekking diverse risico's	6.578.126
Voorziening fonds evenementen	10	9	24-6-1905	Voorziening voor bijdragen aan specifieke binnenstadsevenementen	186
Voorziening afgesloten complexen	6	11	3-4-1997	Voorziening voor uitvoeren van civieltechnische werken ter afwikkeling van exploitatiegebieden van de afsluiting van grondcomplexen.	707.082
Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's					7.285.395
Voorzieningen gemeente Deventer					9.318.081

Bijlage 11 – Nog te ontvangen bedragen

(bedragen x € 1)	Saldo 31-12-2016	Toevoeging	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2017
Actieplan verkeersveiligheid	32.976	69.661	90.167	12.470
#1,-regeling breedtesport 2013-2014	19.734			19.734
Cultuureducatie primair onderwijs	36.353	27.624	52.126	11.852
Sportcoach aangepast sporten	22.700		22.700	0
BRIM subsidie Stadhuis	138.423		62.291	76.132
BRIM subsidie Landhuis	60.490		27.222	33.268
PRIS	12.600		12.600	0
Stationsomgeving Groene Wal	209.777	512.313		722.090
Grote Ratelaar	40.632			40.632
WWB Inkomensdeel Vangnet	2.351.782	700.222	1.051.111	2.000.893
AAL project my life my way(europees)	10.457	7.761	8.667	9.551
Ruimte voor de Rivier - Rijkswaterstaat	290.640	0	290.640	0
Sluiskwartier	31.030	92.971		124.001
Centre of Excellence	75.000		75.000	0
Ganzeboomsweg - Vosmanskamp	106.316		106.316	0
Beter Benutten Vervolg - Organisatie	13.842	51.498		65.340
Beter Benutten Vervolg - Fietsparkeren B	19.381	145.426		164.807
Beter Benutten Vervolg - OV-fiets Kloost	1.009	16.843		17.852
Beter Benutten Vervolg - Kentekenregistr		25.299		25.299
Rotondes Nico Bolkesteinlaan	144.685	73.873	196.996	21.562
Voorstad Oost Kluspanen	1.715	46.911		48.626
Pothoofd	6.105			6.105
Energieloket	10.000			10.000
AREA factuur Olst-Wijhe	1.020		1.020	0
Onderhoud Wilhelminabrug / Melksterweide	57.500			57.500

(bedragen x € 1)	Saldo 31-12-2016	Toevoeging	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2017
Niet gesprongen explosieven Dimence	305.879		305.879	0
Samen Actief		853		853
Sport en Jeugdhulp scores samen		1.596		1.596
1000-Jongerenplan		10.147		10.147
Hanzeweg		870.000		870.000
Doorontwikkeling Technicampus		175.000	120.000	55.000
Project Deltalaan		135.000	0	135.000
Fietspaden Ijsseldijk - BBV		57.887		57.887
Fietspad Laan van Borgele - BBV		59.800		59.800
Beter Benutten Vervolg - Hanzeweg		18.582		18.582
Reconstructie Oosterwechelseweg		10.264		10.264
Project 60 km. Zone Bathmen		100.000		100.000
Stationsomgeving - Fietsstalling		230.000		230.000
Sociaal Vitaal in kleine kernen		149.181	131.571	17.610
Zorg, Sport en Bewegen		9.032	8.325	707
Schoolbuurtplein		6.885	4.995	1.890
Gem Enschede EK vrouwenvoetbal		45.000	40.500	4.500
bijdrage prov Schipbeekzone		60.000		60.000
10% bijdrage prov Veenoord/Teugse		100.000	80.000	20.000
Totaal	4.000.046	3.809.627	2.688.126	5.121.548

Bijlage 11 – Vooruitontvangen bedragen

(bedragen x € 1)	Saldo 31-12-2016	Toevoeging	Aanwending	Saldo 31-12-2017
Huiselijk geweld 2015-2016	24.502		8.952	15.550
Siemelingsweg	0			0
Ontw. Stationsomgeving- Fiets Overig	146.080		146.080	0
Schipbeekzone	44.879		44.879	0
Veenoord Teugse kolk	80.000		80.000	0
Aanvullende gevelmaatregelen	129.297		66.968	62.329
Gebiedsontwikkeling SZ Gooiermars	52.000		6.000	46.000
Reg. Erfgoed het verhaal van Overijs	6.458		6.458	0
Kluspanden Voorstad Oost	0			0
Steenbrugge	100.000			100.000
Afrek. dekl deel BBZ 2014 Ministerie	49.700		49.700	0
Regionaal overleg transitie HZL	34.648		16.720	17.928
Educatie en scholingsprojecten	31.297			31.297
VVS extra	739.785	2.831.684	2.902.660	668.809
Van wieg naar werk deel 2	69.009		69.009	0
Beleefbaar maken Landweer	6.002		6.002	0
Aanpak leegstand kantoren	5.687		5.687	0
BRIM subs onderhoud monumenten	136.957	55.763	12.614	180.106
Hanzeweg	2.163.243	1.740.000	3.903.243	0
20 De Boerlaan	1			1
1000-Jongerenplan	32.878		32.878	0
Winkelstraatmanagement Europa	0			0
restaurant Bergkerk	15.003		15.003	0
doorontw. Technicampus	120.000		120.000	0
Waterkwaliteit - Waterschap	68.143			68.143

(bedragen x € 1)	Saldo 31-12-2016	Toevoeging	Aanwending	Saldo 31-12-2017
Project Jij aan zet! (405)		22.500		22.500
Samen Actief	2.270		2.270	0
Sport en Jeugdhulp scoren samen	9.945		9.945	0
Wie zorgt er later voor jou	13.840	69.199	56.731	26.308
Zoetwatervoorzieningen Hoge Zandgr	20.757			20.757
Woeste Willem	67.500		67.500	0
actieplan Jeugdwerkloosheid	23.891		23.891	0
Essentterrein	171.091		171.091	0
aanv. gevelmaatr. uitv. kst.	41.563	361.741	94.902	308.402
Woningabonnements	38.472		30.615	7.857
E.S.F. -J		84.357	13.110	71.247
Agenda economie		20.000		20.000
Prj. duurzaam inburgeren (405)		27.000	3.572	23.428
Intertemporele vergoeding statushoud		495.678	145.165	350.513
Totaal	4.444.896	5.707.922	8.111.645	2.041.173

Bijlage 12 - Dynamische kredieten

Rubriek	Programma	Product	Project	B/L	Totaal krediet	Realisatie tm 2016	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Saldo	
Kosten onderzoek & ontwikkeling	PM06	11	Bergweide 5.2	lasten		40.637		-40.637	40.637	
			Havenkwartier rest (kop van Havenkwartier)	lasten		74.516		-74.516	74.516	
			terrein Zutphenseweg	lasten		129.023		-129.023	129.023	
			Zandweerd	lasten		60.326		203.413	-203.413	
Totaal Kosten onderzoek & ontwikkeling					0	304.502	0	-40.763	40.763	
(EC) Str.Gronden&Terreinen	PM06	11	Bergweide 5.2	lasten		-1.236.887	0	-311.305	311.305	
			Havenkwartier mr de boerlaan	lasten		90.684	0	-5.754.805	5.754.805	
			Terrein Zutphenseweg 51006 (vm Essent)	lasten		-556.520	0	-24.881	24.881	
			Park zandweerd	lasten		-1.837.518	592.127		592.127	
Totaal (EC) Str.Gronden&Terreinen					0	-3.540.241	592.127	-6.090.991	6.683.118	
(EC) Gronden & Terreinen	PM03	241	Sportpark Diepenveen	lasten	325.000	14.000	311.000	304.410	6.590	
			ABS Bathmen	lasten	185.000		185.000	185.000	0	
			SV Colmschate	lasten	185.000		185.000	181.500	3.500	
			SV Helios	lasten	185.000		185.000	168.401	16.599	
	PM06	13	Gronden	lasten	109.100	109.100	4.619		4.619	
	PM08	201	Grond Skeave Huse	lasten	898.615		898.615	898.615	0	
Totaal (EC) Gronden & Terreinen					1.887.715	123.100	1.769.234	1.737.925	31.309	
(EC) Woonruimten	PM05	3	Woonwagen C. Tendelostraat	lasten	153.045		153.045	0	153.045	
	PM06	13	Lange Zandstraat 80	lasten	81.827	81.827	-82.000		-82.000	
			Lange Zandstraat 80	baten	-82.000			-81.827	81.827	
			A d m zandpoort 22	lasten	10.751	69.812	-59.061	0	-59.061	
			A d m zandpoort 22	baten				-58.083	58.083	
Totaal (EC) Woonruimten					163.623	151.638	11.984	-139.910	151.894	
(EC) Bedrijfsgebouwen	PM03	23	Renovatie Noordenbergpoort garage	lasten	1.750.000	431.394	1.318.607	183.194	1.135.413	
			26	Ontw. Stationsomgeving	lasten	5.487.000	5.140.495	129.974	78.337	51.637
					baten	-4.034.850	-3.679.064	-376.080	-34.090	-341.990
	PM08	221	Geb Wijk 16 Zutphenseln 18 dagbesteding	lasten	200.000		200.000	197.179	2.821	
			240	Vervanging sportvloer de Uutvlog	lasten	61.000		61.000	61.959	-959
				Vervanging plateau lift de Uutvlog	lasten	12.500		12.500	10.800	1.700
	PM09	211	Renovatie gebouw BBO Wereldwijzer	lasten	318.250		318.250	318.350	-100	
			Renovatie gebouw OBO De Sleutel	lasten	536.276		536.276	536.272	4	
			Uitbreiding De Linde 2 noodlokalen	lasten	129.050		129.050	142.500	-13.450	
	PM10	5	Restauratie Bergkerk	lasten	1.628.820	1.498.809	130.011	23.000	107.011	
230			Filmtheater Viking locatie gebouw	lasten	2.875.000	2.434.392	440.608	14.777	425.831	
Totaal (EC) Bedrijfsgebouwen					8.963.046	5.826.025	2.900.196	1.532.278	1.367.918	
(EC) Grond-, weg- en waterbouwkundige we	PM03	23	Reconstructie Brinkgarage	lasten	225.000	100.000	125.000	6.242	118.758	
			32	Riolering en waterhuishouding	lasten	130.527	168.534	14.902	17.164	-2.262
				241	Stadion Go-Ahead Eagles - Loopbrug	lasten	150.000		150.000	
	PM06	13	Truckpoint	lasten	802.400	0	802.400	802.400	0	

Rubriek	Programma	Product	Project	B/L	Totaal krediet	Realisatie tm 2016	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Saldo	
Totaal (EC) Grond-, weg- en waterbouwkundige we						1.307.927	268.534	1.092.302	825.806	266.496
(EC) Machines Apparaten en Installaties	PM03	23	Parkeerverwijssysteem	lasten	512.000	513.057		0	0	
				batens	-185.000	-185.000			0	
			Omzetten vergunning in Betaald Parkeren	lasten	120.000		120.000	123.972	-3.972	
		241	Sportpark Diepenveen	lasten	50.000		50.000	44.302	5.698	
			ABS Bathmen	lasten	30.000		30.000	45.512	-15.512	
			SV Colmschate	lasten	30.000		30.000	40.768	-10.768	
			SV Helios	lasten	30.000		30.000	37.787	-7.787	
	PM04	44	Invest. zonnepanelen Gemeentelijke geb	lasten			-31.832		-31.832	
			Invest. zonnepanelen Gemeentelijke geb	batens				-31.832	31.832	
	PM10	5	Restauratie Bergkerk	lasten	105.000	98.878	6.122	9.716	-3.594	
	PM11	91	ICT-Infrastructuur DDDW	lasten	0		243.173		243.173	
			ICT-Office 365 / Windows 10	lasten	0		115.000	115.720	-720	
			ICT - Deventer Wijzer/I-pads	lasten	255.771	0	234.265	1.396	232.869	
Totaal (EC) Machines Apparaten en Installaties						947.771	426.935	826.728	387.341	439.387
(EC) Overige materiele vaste activa	PM03	23	Fietsenstalling Binnenstad	lasten	210.000	134.556	75.444	5.027	70.417	
				batens	-64.876	-64.876			0	
		241	Sportpark Diepenveen	lasten	375.000		375.000	364.624	10.377	
			ABS Bathmen	lasten	260.000		260.000	233.977	26.023	
			SV Colmschate	lasten	260.000		260.000	243.827	16.173	
			SV Helios	lasten	260.000		260.000	259.617	383	
	PM10	5	Restauratie Bergkerk	lasten	50.000	5.000	45.000	0	45.000	
		232	Museum	lasten			-6.086	-5.796	-290	
	PM11	91	ICT - Harmonisatie	lasten	2.613.245	1.312.656	551.307	114.992	436.315	
				batens		-1.424			0	
			ICT - Rud IJsselland	lasten	548.000	157.474	390.526	386.831	3.694	
		994	ICT - Harmonisatie	lasten	100.000				0	
			Bereikbaarheid C 2000 (SHK)	lasten	33.441		33.441	23.000	10.441	
			Inrichting (SHK)	lasten	25.000		25.000	11.486	13.514	
			Inrichting Stadsetalage (SHK)	lasten	25.000		25.000		25.000	
			Optimalisatie huisvesting (SHK)	lasten	101.000		101.000		101.000	
			Akoestische maatregelen (SHK)	lasten	280.000		280.000	55.764	224.236	
			Zonwering (SHK)	lasten	130.000		130.000	95.664	34.336	
			Investering Solutions (SHK)	lasten	207.000		207.000	209.240	-2.240	
Totaal (EC) Overige materiele vaste activa						5.412.810	1.543.387	3.012.631	1.998.252	1.014.379
(echk) bestrijding kosten door Heffing	PM03	32	Riolering en waterhuishouding	lasten	2.276.969	81.164	1.492.949	799.290	693.659	
			Tunnel Brinkgreverweg	lasten	260.000	96.422	70.000	27.349	42.651	
			Mr. De Boerlaan	lasten	800.000	691.830	108.170	29.375	78.795	
			Reliningen - 2016	lasten	350.000	287.120	68.000	67.924	77	
Totaal (echk) bestrijding kosten door Heffing						3.686.969	1.156.535	1.739.119	923.938	815.181
(MA) Grond-, weg- en waterbouwkundige we	PM03	20	Brinkgreverweg	lasten	50.000	5.709	44.291	47.988	-3.697	

Rubriek	Programma	Product	Project	B/L	Totaal krediet	Realisatie tm 2016	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017	Saldo
			Reconstructie Oosterwechelsweg	lasten	810.000		73.000	64.532	8.468
				batens	-250.000		-250.000	-10.264	-239.736
			Reconstructie Hanzeweg	lasten	65.000		123.000	90.828	32.172
				batens	-58.000		-58.000	-18.582	-39.418
			Ceintuurbaan - Zamenhofplein	lasten	1.382.000		80.000	126.906	-46.906
			Herinrichting Grote Kerkhof	lasten	350.000		350.000		350.000
			Omvorming Fietspad IJsseldijk	lasten	169.410			137.535	-137.535
				batens	-84.705			-57.887	57.887
			Omvorming Fietspad Laan van Borgele	lasten	338.000			142.922	-142.922
				batens	-169.000			-59.800	59.800
		26	Tunnel Oostriklaan	lasten	2.190.365	630.615	750.365	536.274	214.091
				batens	-2.190.365	-630.615	-750.365	-536.274	-214.091
			Ontw. Stationsomgeving	lasten	8.816.500	5.271.775	3.916.069	1.275.484	2.640.585
				batens	-5.164.650	-2.035.616	-2.990.223	-879.303	-2.110.920
			Rotondes Bolkesteinlaan	lasten	149.329			137.600	-137.600
				batens	-149.329			-73.873	73.873
			Project 60 km zone Bathmen	lasten	200.000			211.305	-211.305
				batens	-100.000			-100.000	100.000
		38	Wilhelminabrug	lasten	750.000		750.000	750.000	0
	PM06	4	Herstructurering Rivierenwijk	lasten				643.316	-643.316
				batens				-643.316	643.316
			De Venen bouw-woonrijpmaken Rivierenwijk	lasten				273.461	-273.461
				batens				-273.461	273.461
Totaal (MA) Grond-, weg- en waterbouwkundige we					7.104.555	3.241.869	2.038.137	1.785.393	252.744
(MA) Machines Apparaten en Installaties	PM03	22	Verlichting Centrum Bathmen	lasten	50.000		50.000		50.000
		34	Beter Benutten Vervolg - CITS	lasten	485.478			234.531	-234.531
				batens	-485.478			-234.531	234.531
Totaal (MA) Machines Apparaten en Installaties					50.000	0	50.000	0	50.000
(MA) Overige materiele vaste activa	PM03	26	Fietsparkeren Binnenstad	lasten	1.211.611	35.101	541.509	279.319	262.190
				batens	-260.950	-19.381	-241.569	-145.426	-96.143
Totaal (MA) Overige materiele vaste activa					950.661	15.720	299.940	133.893	166.047
Erfpacht uitgeg.materiele vaste activa	PM06	13	Truckpoint	lasten	2.575.000	0	2.575.000	2.575.000	0
			Groningenstraat 12 a (c 2208) (1053 m2)	lasten	-15.355		-15.355		-15.355
			Londenstraat 16 (H5338) (13988m2)	lasten	-255.317		-255.317	-255.317	0
Totaal Erfpacht uitgeg.materiele vaste activa					2.304.328	0	2.304.328	2.319.683	-15.354
Totaal					32.779.406	9.518.003	16.636.728	5.372.845	11.263.883

Bijlage 13 – Gewaarborgde geldleningen

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kan als volgt naar de aard van de geldlening worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Gewaarborgde geldleningen	8.500	9.556
Gewaarborgde geldleningen voor het verkrijgen en verbeteren van eigen woningen particulieren	11.672	12.242
Garantstellingen via waarborgfondsen WEW (NHG) en WSW	1.100.722	1.179.387
Overige verleende garanties (o.a. sportverenigingen)	631	707
Totaal	1.121.525	1.201.892

Bijlage 14 – Taakveldenmatrix

Bedrag x € 1.000				Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening			Verschil			
Programma	Hoofdtakveld	Hoofdtakveld omschrijving	Taakveld	Taakveld omschrijving	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
PM01	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT01	Bestuur	4.823	242	-4.581	4.737	335	-4.401	4.544	884	-3.660	-193	549	742
			HT010	Mutat. Reserves	0	194	194	80	413	333	80	281	201	0	-132	-132
			HT02	Burgerzaken	2.524	1.924	-601	2.350	1.924	-426	2.361	2.071	-290	11	147	136
			HT04	Overhead	84	0	-84	84	0	-84	84	0	-84	0	0	0
			HT061	OZB woningen	1.515	719	-796	1.573	722	-852	1.595	776	-820	22	54	32
			HT062	OZB niet-woningen	58	0	-58	26	0	-26	17	0	-17	-10	0	10
			HT063	Parkeerbelasting	9	0	-9	9	0	-9	1	0	-1	-7	0	7
			HT064	Belastingen overig	115	0	-115	115	0	-115	102	0	-102	-14	0	14
	HT1	VEILIGHEID	HT12	Openbare orde en veiligheid	21	0	-21	55	0	-55	52	0	-52	-2	0	2
	HT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	HT21	Verkeer en vervoer	41	0	-41	53	0	-53	53	0	-53	0	0	0
	HT3	ECONOMIE	HT31	Economische ontwikkeling	156	0	-156	160	0	-160	158	17	-141	-2	17	20
			HT32	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	11	0	-11	11	0	-11	0	0	0
			HT34	Economische promotie	4	0	-4	4	0	-4	3	0	-3	-2	0	2
	HT4	ONDERWIJS	HT43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	8	0	-8	8	10	2	0	10	10
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT51	Sportbeleid en activering	0	0	0	2	0	-2	2	0	-2	0	0	0
			HT53	Cult.presentatie, -productie en -partic.	0	0	0	6	0	-6	6	0	-6	0	0	0
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	19	0	-19	30	0	-30	30	27	-3	0	27	27
			HT62	Wijkteams	15	0	-15	15	0	-15	15	2	-13	0	2	2
			HT63	Inkomensregelingen	172	0	-172	177	0	-177	177	0	-177	0	0	0
			HT66	Maatwerkvoorziening (WMO)	18	0	-18	18	0	-18	18	9	-9	0	9	9
			HT671	Maatwerkdienstverlening 18+	187	0	-187	187	0	-187	187	0	-187	0	0	0
			HT672	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	4	0	-4	4	0	-4	0	0	0
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT73	Afval	20	0	-20	20	0	-20	0	0	0	-20	0	20
			HT74	Milieubeheer	0	0	0	13	0	-13	13	0	-13	0	0	0
			HT75	Begraafplaatsen en crematoria	30	9	-22	30	9	-22	47	19	-29	17	10	-7
	HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.	HT81	Ruimtelijke ordening	100	0	-100	246	0	-246	142	6	-135	-104	6	111
			HT83	Wonen en bouwen	489	2	-486	494	2	-492	496	9	-487	1	7	5
Totaal PM01					10.402	3.091	-7.311	10.509	3.405	-7.104	10.206	4.111	-6.095	-302	707	1.009
PM02	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	6	30	24	6	30	24	6	30	24	0	0	0
	HT1	VEILIGHEID	HT11	Crisisbeheersing en brandweer	6.862	340	-6.522	7.370	343	-7.027	7.255	350	-6.905	-116	7	122
			HT12	Openbare orde en veiligheid	2.118	219	-1.898	2.241	264	-1.977	2.296	285	-2.011	56	21	-34
Totaal PM02					8.986	589	-8.397	9.617	637	-8.981	9.557	665	-8.892	-60	28	88
PM03	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	468	288	-181	1.250	2.098	848	2.372	1.442	-930	1.122	-656	-
			HT05	Treasury	0	319	319	0	19	19	0	40	40	0	21	21
			HT063	Parkeerbelasting	396	3.271	2.875	494	3.271	2.777	530	3.310	2.780	36	39	3
	HT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	HT21	Verkeer en vervoer	13.647	278	-13.369	15.335	1.628	-13.707	13.385	1.375	-12.010	-1.950	-253	1.696

Bedrag x € 1.000				Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening			Verschil			
Programma	Hoofdtakveld	Hoofdtakveld omschrijving	Taakveld	Taakveld omschrijving	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
			HT22	Parkeren	2.922	1.219	-1.703	3.359	1.219	-2.141	3.069	1.093	-1.976	-290	-126	165
			HT24	Economische havens en waterwegen	289	293	4	272	293	20	214	295	81	-59	2	61
			HT25	Openbaar vervoer	356	5	-351	563	5	-558	218	2	-216	-344	-3	342
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT52	Sportaccommodaties	2.164	221	-1.943	1.960	328	-1.631	1.998	280	-1.718	38	-48	-87
			HT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	6.510	130	-6.379	6.998	419	-6.579	6.798	551	-6.247	-201	131	332
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT63	Inkomensregelingen	0	0	0	656	0	-656	659	0	-659	3	0	-3
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT72	Riolering	7.268	8.196	928	6.594	8.254	1.660	6.158	8.336	2.177	-436	82	518
			HT75	Begraafplaatsen en crematoria	260	134	-126	267	139	-128	238	112	-126	-29	-28	2
	HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.	HT81	Ruimtelijke ordening	0	0	0	46	0	-46	63	69	6	17	69	52
Totaal PM03					34.279	14.353	-19.926	37.794	17.673	-20.121	35.703	16.904	-18.798	-2.092	-769	1.323
PM04	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	1.400	2.261	861	1.784	3.199	1.415	1.784	2.810	1.025	0	-389	-390
			HT05	Treasury	0	185	185	0	185	185	0	10	10	0	-175	-175
	HT1	VEILIGHEID	HT12	Openbare orde en veiligheid	0	0	0	631	189	-442	0	0	0	-631	-189	442
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT63	Inkomensregelingen	1.509	0	-1.509	1.583	0	-1.583	1.716	0	-1.716	133	0	-133
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT73	Afval	8.772	11.241	2.469	9.366	11.941	2.575	9.664	12.410	2.745	299	469	170
			HT74	Milieubeheer	3.181	450	-2.731	4.368	1.462	-2.906	4.041	1.250	-2.791	-327	-212	115
Totaal PM04					14.862	14.136	-726	17.732	16.976	-756	17.206	16.480	-726	-527	-496	31
PM05	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	0	0	100	50	-50	100	50	-50	0	0	0
			HT02	Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	1	0	-1	1	0	-1
			HT03	Beheer overige gebouwen en gronden	376	190	-186	376	190	-186	247	211	-36	-129	21	150
			HT05	Treasury	0	5	5	0	5	5	0	5	5	0	0	0
	HT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	HT21	Verkeer en vervoer	53	5	-48	89	5	-84	122	-36	-158	34	-40	-74
	HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.	HT81	Ruimtelijke ordening	958	305	-653	1.543	686	-857	1.925	1.080	-845	382	394	12
			HT83	Wonen en bouwen	2.502	2.784	282	2.565	3.109	544	2.651	3.541	890	86	432	346
Totaal PM05					3.889	3.289	-600	4.672	4.044	-628	5.045	4.851	-194	373	807	433
PM06	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	611	1.028	417	3.133	3.025	-107	4.208	8.554	4.346	1.075	5.529	4.453
			HT03	Beheer overige gebouwen en gronden	816	1.963	1.147	2.007	5.094	3.087	4.984	6.950	1.966	2.977	1.856	1.121
	HT3	ECONOMIE	HT32	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	10.436	10.566	130	14.536	13.668	-867	26.768	21.950	-4.818	12.232	8.282	3.951
	HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.	HT81	Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	28	28	0	28	28	0
			HT82	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	5.645	5.645	0	6.075	6.075	0	4.886	5.311	426	-1.190	-764	426
			HT83	Wonen en bouwen	1.462	421	-1.042	1.577	204	-1.373	1.346	184	-1.162	-231	-20	211
Totaal PM06					18.971	19.622	652	27.328	28.068	740	42.220	42.978	758	14.892	14.910	18
PM07	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	250	250	267	576	309	313	761	448	46	185	139
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	263	0	-263	163	0	-163	212	0	-212	49	0	-49

Bedrag x € 1.000				Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening			Verschil			
Programma	Hoofdtakveld	Hoofdtakveld omschrijving	Taakveld	Taakveld omschrijving	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
			HT63	Inkomensregelingen	41.038	38.457	-2.581	44.723	40.175	-4.547	45.146	40.383	-4.763	424	208	-216
			HT64	Begeleide participatie	18.115	0	-18.115	18.798	0	-18.798	18.720	0	-18.720	-78	0	78
			HT65	Arbeidsparticipatie	5.559	191	-5.368	6.115	405	-5.710	6.486	414	-6.072	371	9	-362
			Totaal PM07		64.975	38.899	-26.076	70.065	41.156	-28.909	70.878	41.558	-29.320	812	401	-411
PM08	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	86	144	58	642	2.094	1.453	2.878	1.989	-889	2.236	-106	-
			HT05	Treasury	0	612	612	0	612	612	0	612	612	0	0	0
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT51	Sportbeleid en activering	4.340	7	-4.333	4.685	348	-4.337	4.565	189	-4.376	-120	-159	-39
			HT52	Sportaccommodaties	909	53	-856	909	53	-856	915	59	-855	5	6	1
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	8.527	278	-8.249	6.897	664	-6.233	6.796	645	-6.151	-101	-18	82
			HT62	Wijkteams	4.842	0	-4.842	5.283	0	-5.283	5.421	32	-5.389	138	32	-106
			HT63	Inkomensregelingen	3.999	375	-3.624	5.359	375	-4.984	5.226	354	-4.872	-133	-21	112
			HT66	Maatwerkvoorziening (WMO)	1.807	15	-1.792	2.037	61	-1.976	2.077	76	-2.001	40	15	-25
			HT671	Maatwerkdienstverlening 18+	18.381	3.179	-15.203	21.521	2.643	-18.878	21.300	2.765	-18.535	-221	122	343
			HT672	Maatwerkdienstverlening 18-	507	0	-507	461	0	-461	495	0	-495	34	0	-34
			HT681	Geëscaleerde zorg 18+	23.942	1.134	-22.808	24.266	1.692	-22.574	22.339	1.699	-20.640	-1.927	7	1.934
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT71	Volksgesondheid	3.249	0	-3.249	3.338	0	-3.338	3.347	0	-3.347	8	0	-8
			Totaal PM08		70.590	5.797	-64.792	75.399	8.543	-66.856	75.359	8.421	-66.938	-40	-122	-82
PM09	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	2.058	2.058	61	2.119	2.058	61	2.107	2.046	0	-12	-12
	HT4	ONDERWIJS	HT42	Onderwijshuisvesting	8.290	255	-8.035	8.385	271	-8.114	8.432	262	-8.169	46	-9	-55
			HT43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.329	3.118	-2.211	6.189	3.938	-2.250	5.698	3.253	-2.445	-491	-685	-194
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT51	Sportbeleid en activering	474	0	-474	471	0	-471	484	0	-484	13	0	-13
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	4.105	0	-4.105	3.472	83	-3.389	3.665	85	-3.580	193	3	-190
			HT62	Wijkteams	994	0	-994	1.145	0	-1.145	879	0	-879	-266	0	266
			HT672	Maatwerkdienstverlening 18-	18.008	0	-18.008	21.734	0	-21.734	22.274	0	-22.274	540	0	-540
			HT682	Geëscaleerde zorg 18-	3.425	0	-3.425	1.605	0	-1.605	1.660	0	-1.660	55	0	-55
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT71	Volksgesondheid	372	0	-372	282	0	-282	248	7	-241	-34	7	41
			Totaal PM09		40.997	5.430	-35.567	43.344	6.411	-36.933	43.401	5.715	-37.686	56	-696	-752
PM10	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	61	218	157	4.315	2.200	-2.114	1.049	2.065	1.016	-3.266	-135	3.131
			HT05	Treasury	0	371	371	0	371	371	0	296	296	0	-75	-75
	HT3	ECONOMIE	HT31	Economische ontwikkeling	369	1	-368	597	1	-596	592	7	-585	-5	6	11
			HT33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	895	309	-586	1.041	309	-731	1.040	313	-726	-1	4	5
			HT34	Economische promotie	1.406	755	-651	1.543	823	-721	1.543	894	-650	0	71	71
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT53	Cult.presentatie, -productie en -partic.	4.867	50	-4.817	6.500	78	-6.423	5.975	42	-5.933	-525	-36	489
			HT54	Musea	1.116	219	-898	1.325	94	-1.231	1.478	51	-1.427	153	-43	-196
			HT55	Cultureel erfgoed	2.580	97	-2.483	2.611	1.463	-1.149	2.921	1.266	-1.655	310	-197	-507
			HT56	Media	5.440	298	-5.142	5.434	3.291	-2.144	5.435	321	-5.114	1	-2.969	-
			Totaal PM10		16.734	2.317	-14.417	23.366	8.629	-14.738	20.033	5.255	-14.778	-3.333	-3.374	-40
PM11	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT01	Bestuur	0	0	0	17	0	-17	17	0	-17	0	0	0

Bedrag x € 1.000				Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening			Verschil			
Programma	Hoofdtakveld	Hoofdtakveld omschrijving	Taakveld	Taakveld omschrijving	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
			HT010	Mutat. Reserves	0	1.067	1.067	1.623	4.595	2.971	1.861	3.205	1.343	238	-1.390	-
			HT02	Burgerzaken	159	0	-159	178	0	-178	312	0	-312	135	0	-135
			HT03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2	0	-2	2	0	-2
			HT04	Overhead	32.149	6.533	-25.616	34.427	8.777	-25.650	32.681	8.700	-23.981	-1.747	-77	1.670
			HT061	OZB woningen	0	0	0	0	0	0	76	0	-76	76	0	-76
			HT062	OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	75	0	-75	75	0	-75
			HT063	Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0	16	0	-16	16	0	-16
			HT064	Belastingen overig	217	0	-217	621	0	-621	-114	0	114	-736	0	736
			HT08	Overige baten en lasten	113	0	-113	117	0	-117	97	0	-97	-20	0	20
HT1	VEILIGHEID		HT12	Openbare orde en veiligheid	0	0	0	52	0	-52	52	0	-52	0	0	0
HT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT		HT21	Verkeer en vervoer	7	0	-7	59	0	-59	69	0	-69	11	0	-11
HT3	ECONOMIE		HT31	Economische ontwikkeling	0	0	0	17	0	-17	17	0	-17	0	0	0
			HT32	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	52	0	-52	52	0	-52	0	0	0
			HT34	Economische promotie	0	0	0	0	0	0	3	0	-3	3	0	-3
HT4	ONDERWIJS		HT43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	36	0	-36	70	0	-70	60	0	-60	-10	0	10
HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE		HT51	Sportbeleid en activering	0	0	0	9	0	-9	9	0	-9	0	0	0
			HT53	Cult.presentatie, -productie en -partic.	0	0	0	26	0	-26	26	0	-26	0	0	0
			HT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	11	0	-11	11	0	-11	13	0	-13	2	0	-2
HT6	SOCIAAL DOMEIN		HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	52	0	-52	52	0	-52	0	0	0
			HT62	Wijkteams	0	0	0	0	0	0	17	0	-17	17	0	-17
			HT63	Inkomensregelingen	16	0	-16	41	0	-41	127	0	-127	85	0	-85
			HT64	Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	8	0	-8	8	0	-8
			HT65	Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	10	0	-10	10	0	-10
			HT66	Maatwerkvoorziening (WMO)	226	0	-226	226	0	-226	176	0	-176	-50	0	50
			HT671	Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	45	0	-45	-42	0	42	-87	0	87
			HT672	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	17	0	-17	35	0	-35	17	0	-17
			HT681	Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0	8	0	-8	8	0	-8
			HT682	Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	17	0	-17	17	0	-17
HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU		HT71	Volksgesondheid	0	0	0	0	0	0	1	0	-1	1	0	-1
			HT72	Riolering	4	0	-4	8	0	-8	44	0	-44	37	0	-37
			HT73	Afval	0	0	0	0	0	0	14	0	-14	14	0	-14
			HT74	Milieubeheer	10	0	-10	70	0	-70	66	0	-66	-4	0	4
			HT75	Begraafplaatsen en crematoria	1	0	-1	1	0	-1	0	0	0	-1	0	1
HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.		HT81	Ruimtelijke ordening	237	0	-237	279	0	-279	101	0	-101	-178	0	178
			HT82	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0	0	-8	0	8	-8	0	8
			HT83	Wonen en bouwen	50	0	-50	76	0	-76	121	0	-121	45	0	-45

Bedrag x € 1.000				Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening			Verschil			
Programma	Hoofdtakveld	Hoofdtakveld omschrijving	Taakveld	Taakveld omschrijving	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal PM11					33.236	7.600	-25.636	38.094	13.372	-24.722	36.073	11.905	-24.168	-2.021	-1.467	554
PM12	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	7.054	2.983	-4.070	12.894	9.458	-3.435	12.977	9.859	-3.118	83	401	318
			HT02	Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	61	61	0	61	61	0
			HT03	Beheer overige gebouwen en gronden	236	6	-230	-70	10	80	67	0	-67	138	-10	-148
			HT04	Overhead	0	0	0	109	109	0	129	129	0	20	20	0
			HT05	Treasury	-5.092	1.377	6.469	-4.647	3.998	8.645	-4.752	3.886	8.638	-105	-112	-7
			HT061	OZB woningen	0	12.541	12.541	0	12.930	12.930	0	12.940	12.940	0	10	10
			HT062	OZB niet-woningen	0	11.502	11.502	0	11.285	11.285	0	11.274	11.274	0	-11	-11
			HT064	Belastingen overig	-25	465	490	-25	465	490	-20	599	619	5	134	128
			HT07	Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF	0	178.240	178.240	0	183.574	183.574	0	183.601	183.601	0	27	27
			HT08	Overige baten en lasten	3.273	-1.073	-4.346	3.384	175	-3.209	3.204	217	-2.987	-180	42	222
	HT1	VEILIGHEID	HT12	Openbare orde en veiligheid	0	0	0	46	46	0	73	73	0	27	27	0
	HT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	HT21	Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	0	21	21	0	21	21	0
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT55	Cultureel erfgoed	0	0	0	147	147	0	86	86	0	-62	-62	0
			HT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	1.785	1.785	0	1.787	1.798	12	2	14	12
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT63	Inkomensregelingen	9	0	-9	78	69	-9	114	91	-23	36	22	-14
	HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.	HT81	Ruimtelijke ordening	0	0	0	100	100	0	249	249	0	149	149	0
			HT83	Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	11	11	0	11	11	0
Totaal PM12					5.454	206.042	200.588	13.800	224.151	210.350	14.007	224.895	210.888	206	744	538
Totaal					323.375	321.165	-2.210	371.722	373.065	1.342	379.687	383.738	4.051	7.965	10.674	2.709

Jaarverslag 2017

gemeente
Deventer

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Terugblik	5
Financiën	8
Programma's	21
Burger en bestuur.....	21
Openbare orde en veiligheid	27
Leefomgeving	36
Milieu	46
Ruimtelijke ontwikkeling	54
Herstructurering en vastgoed	62
Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt.....	68
Meedoen.....	75
Jeugd en onderwijs.....	87
Economie, kunst en cultuur	96
Bedrijfsvoering	107
Algemene dekkingsmiddelen.....	119
Paragrafen	125
Lokale heffingen	126
Onderhoud kapitaalgoederen	134
Weerstandsvermogen en risicomanagement.....	142
Rechtmatigheid.....	156
Financiering	163
Verbonden partijen	174
Grondbeleid	244
Investeringen	261
Bijlage – Over te hevelen budgetten	

Voorwoord

Voor elkaar

De laatste jaarrekening van deze periode biedt een positief beeld. We sluiten 2017 af met een positief resultaat, na resultaatbestemming en budgetoverheveling, van €1,1 miljoen. Ons bestuursakkoord “Voor elkaar” heeft als ambitie een solide financiële huishouding. En dat is gelukt, zoals ook weer blijkt uit deze jaarrekening.

Ook afgelopen jaar zijn er veel mooie resultaten geboekt voor inwoners, ondernemers en bezoekers van Deventer. Denk bijvoorbeeld aan de nieuwbouwprojecten die van start zijn gegaan. In Deventer worden veel duurzame, gasloze en betaalbare woningen gebouwd, zowel in de stad als in de dorpen. Denk aan de verbetering van de Hanzeweg die het verkeer goed laat doorstromen op deze hoofdroute. Of denk aan het nieuwe innovatiecentrum S/park op het oude Akzoterrein dat kansen biedt voor vernieuwende bedrijvigheid. Of aan de verbeterde samenwerking met ondernemers, bijvoorbeeld door Deventer Economisch Perspectief of door de oprichting van de BIZ.

Als gemeente hebben wij veel geïnvesteerd het afgelopen jaar en we zien dat de gemeentefinanciën solide zijn. Tegelijkertijd zijn er ook zorgen. Zo zien we bijvoorbeeld dat in het sociale domein de kosten niet allemaal gedekt kunnen worden door de budgetten die we ervoor krijgen van het Rijk. Dit zal ook de komende jaren een aandachtspunt blijven.

In 2017 is zeer veel gerealiseerd en met een positief resultaat van €1,1 miljoen. Voorstellen voor dit overschot worden betrokken bij de kwartaalrapportage.

Liesbeth Grijsen
Wethouder Financiën

Terugblik

Prachtig en krachtig Deventer

Ruimtelijk

Het afgelopen jaar zijn er forse stappen gezet in Deventer op Ruimtelijk gebied. De crisis hebben we achter ons gelaten en we kijken weer vooruit. Veel woningbouwlocaties komen tot bloei, sommige nog op papier, andere al in de realisatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor Nieuwlarenstein, Steenbrugge, Rivierenwijk, Sint Jozef, de Geertruidentuin, Senzora, Douwelerleide, de afronding van de Vijfde hoek, het Eikendal, starterswoningen Loo en de voormalige Aupinglocatie.

Ook in de openbare ruimte is er veel gebeurd. In 2017 is de verdubbeling van de Hanzeweg gerealiseerd. Het Hanzetracé is hiermee een belangrijke drager van de bereikbaarheid van Deventer. In het stationsgebied zijn de werkzaamheden gestart aan de Groene Wal. Na een uitgebreid participatietraject is in de binnenstad het vergunningparkeren omgezet in betaald parkeren. Twee bewonersinitiatieven werden gerealiseerd: het centrumbusje, dat bezoekers naar kenmerkende plekken in de binnenstad brengt. Het Muggeplein veranderde dankzij het initiatief van bewoners in een autovrij plein dat geschikt is voor kleine evenementen.

Er zijn heldere afspraken gemaakt over de verbreding van de A1. De gemeente trekt samen met de provincie Overijssel €2,4 miljoen uit voor geluidswerende maatregelen bij Bathmen en de verbetering van fietspaden.

Deventer is de komende jaren pilotgemeente voor de Omgevingswet. In dat kader is in 2017 voor het bestemmingsplan 'verbrede reikwijdte' een uitgangspuntennota vastgesteld.

Milieu en duurzaamheid

Deventer heeft de lijn van goede resultaten op het gebied van afvalscheiding in 2017 voortgezet. Deventer was landelijk koploper in het scheiden van huishoudelijk afval, met 86 kilogram restafval per inwoner per jaar. Deze hoeveelheid lag zelfs fors lager dan de beoogde 100 kilo. Dankzij grote inspanning van alle betrokken partijen worden alle gemeentelijke milieutaken per 1 januari 2018 uitgevoerd door Omgevingsdienst IJsselland.

Daarnaast was 2017 het jaar waarin er geen twijfel meer bestond over de noodzaak om het gebruik van fossiele brandstoffen drastisch terug te dringen. De tekst van het regeerakkoord spreekt daarin boekdelen. Dit toegenomen bewustzijn heeft geleid tot moties waarin de raad het college opdraagt om helderheid te geven over de gemeentelijke routekaart naar energietransitie. Het uitgangspunt daarbij is dat de energietransitie verregaande samenwerking vraagt met onder meer woningbouwcorporaties, netwerkbeheerders, energieproducenten, overheid, bedrijven en burgers.

Cultuur en evenementen

Op cultureel gebied was 2017 een dynamisch jaar. Het Speelgoedmuseum, cultuureducatie en de cultuurvisie waren regelmatig onderwerp van gesprek, zonder dat dit leidde tot kant-en-klare oplossingen. De bouw van de Viking kende forse tegenslagen, met grote financiële consequenties. In juli 2017 leidde dit tot het vertrek van verantwoordelijk wethouder Hartogh Heys.

De nieuwbouw van de bibliotheek kreeg in 2017 razendsnel vorm. Honderdduizenden mensen van binnen en buiten de stad vonden wederom de weg naar Deventer, om te genieten van evenementen, historie en culturele activiteiten.

Sport

Deventer was in 2017 één van de speelsteden van het EK Vrouwenvoetbal. De Adelaarshorst was het strijdtoneel voor vrouwenteams uit onder meer Engeland, Frankrijk, Rusland, Oostenrijk en Spanje. Dit zorgde voor veel energie in de stad, vooral door de koppeling met het onderwijs. Er waren lespakketten beschikbaar voor basisscholen en veel leerlingen kregen de kans om een van de internationale wedstrijden te bezoeken.

Deventer onderzocht in 2017 het privatiseren van sportaccommodaties. De gedachte hierachter was onder meer dat daarmee geld vrijgespeeld kon worden voor sportstimulering. Na onderzoek bleek dat een misvatting, en er was onvoldoende draagvlak bij de verenigingen. Het onderzoek bracht wel kansen aan het licht, bijvoorbeeld hoe er beter gebruik gemaakt kan worden van accommodaties.

Er werd in 2017 flink geïnvesteerd in kunstgras: Deventer kreeg er maar liefst vijf kunstgrasvelden bij.

Sociaal Domein

Ook in 2017 zette de gemeente zich in voor goede ondersteuning voor inwoners die zich niet zelf kunnen redden, en begeleiding bij het vinden van werk. De sociale teams in de wijk werken dicht bij de bewoners, zodat er een laagdrempelige toegang is tot zorg.

Bij een aantal huisartsenpraktijken kan sinds 2017 een jeugdconsulent maatwerk bieden, zodat jongeren snel passende hulp krijgen en dure vormen van zorg voorkomen worden. Ook werken we met zorgaanbieders en onze toegang aan een doorgaande lijn 18-/18+, waarbij het toekomstplan van de jongere centraal staat

Op 1 oktober 2017 zijn we gestart met een proef: 'Wat werkt op weg naar werk?' Hierin onderzoeken we welke begeleiding mensen het beste helpt om vanuit de bijstand weer aan het werk te komen. De effecten van de verschillende initiatieven volgen we met onze Monitor Sociaal Domein en met klanttevredenheidsonderzoeken.

Preventie stond in 2017 centraal, daar werken we met partners hard aan. We willen meer aandacht voor gezondheid en gedrag, om ziekte en zorg te voorkomen. Er zijn veel bewonersinitiatieven ontstaan die een dagbesteding realiseren voor bewoners. Dit geldt bijvoorbeeld voor Wijk 16, Villa Voorstad, Colmschate Zuid en Zelfregiecentrum Vriendendiensten Deventer. Deze mooie initiatieven blijven we nauwlettend volgen op hun effecten.

Voor maatschappelijke opvang, verslavingszorg, openbare geestelijke gezondheidszorg en beschermd wonen is een regiovisie en regionaal actieplan uitgewerkt vastgesteld. Evenals een beleidsplan 2017 – 2020 voor vrijwilligerswerk, informele zorg en mantelzorgondersteuning.

In 2017 kreeg Deventer er een bijzondere raad bij, namelijk een Raad van Kinderen. Deze frisse jonge geesten dachten mee over de aanpak van kinderarmoede. Er zijn in 2017 bijeenkomsten met partners in de stad georganiseerd om tot een goede besteding van het Rijksbudget 'kansen voor kinderen' te komen. In 2017 is een start gemaakt met nieuw beleid rondom beschermingsbewind, om de uitgaven uit de bijzondere bijstand te beperken.

Het jaar 2017 was het derde jaar op rij waarin de gemeente een tekort had op het bijstandsbudget. Er zijn aanvullende maatregelen genomen, waaronder een integrale benadering van vergunninghouders. Er werden extra jobhunters ingezet om plaatsingen te realiseren en een stimuleringsregeling opengesteld voor werkgevers om mensen aan de basis van de arbeidsmarkt aan te nemen. Dit leidde in 2017 tot een daling van het bijstandsvolume naar net onder de 3.000 klanten.

We werken samen met partners in de stad, experimenteren, geven ruimte aan professionals en sturen op resultaat. Maar in 2017 is ook duidelijk geworden dat transformeren veel tijd kost en dat we nog steeds te maken hebben met financiële tekorten in het sociaal domein.

Economie

Het ging in 2017 beter met de economie in Deventer. De werkgelegenheid trok aan en de leegstand in de Binnenstad daalde, tegen de landelijke trend in. In 2017 kwam de bedrijfsinvesteringszone voor zowel ondernemers als vastgoedeigenaren in de binnenstad van de grond. Een unicum in Nederland! Er ligt een zeer solide basis voor een bruisende binnenstad.

De ontwikkelingen rond de Gasfabriek en het AKZO-terrein brachten het afgelopen jaar veel energie met zich mee. De bedrijvigheid in deze gebieden nam snel toe. Ook de haven werd aantrekkelijker als vestigingsplaats en er kwamen meer initiatieven vanuit de markt, zoals de stadscampus. Na moeilijke jaren was er in 2017 een herstel in de horeca, mede dankzij de kenmerkende evenementen

De relatie met de werkgevers kreeg een nieuwe impuls via het Deventer Economisch Perspectief. Een beeld voor de komende jaren is neergelegd in de Ambitiekaart. Om het toerisme en evenementen verder te brengen werden in 2017 twee nieuwe organisaties in het leven geroepen die op termijn de VVV vervangen: InDeventer en dEVENTer.

Veiligheid

Ook in 2017 was er sprake van een substantiële daling van het aantal geregistreerde delicten, waarbij met name het aantal woning/auto-inbraken en fietsendiefstallen fors daalde. Goede samenwerking met maatschappelijke en justitiële partners droeg bij aan deze daling. Daarentegen constateerde de gemeente in 2017 een toename van digitale criminaliteit/cybercrime.

De aanpak van diverse vormen van overlast en de aanpak van veelplegers met onder meer een aantal zorgpartners was zeer effectief. Met de justitiële partners is de aanpak van ondermijning in 2017 sterk geïntensiveerd.

In juni 2017 bracht bureau Beke de Sentimentenmonitor Deventer uit. De aanbevelingen uit dit rapport worden nu uitgewerkt en uitgevoerd. Ook in 2017 was er een toegenomen vraag vanuit de samenleving naar toezicht en handhaving. Het aantal handhavingsverzoeken is verder toegenomen. Mede in dat kader is besloten een flexibel interventieteam bij toezicht in te stellen.

Financiën

Resultaat

Evenals de afgelopen jaren schrijft Deventer zwarte cijfers. Na alle verrekeningen bedraagt het saldo €1,1 miljoen voordelig (zie Exploitatieresultaat). In de Najaarsrapportage 2017 was een voordelige uitkomst van de rekening 2017 van €1,3 miljoen voorspeld.

Het voordelig saldo wordt betrokken bij de opstelling van de Kwartaalrapportage 2018.

Inleiding

De gemeenteraad stelt jaarlijks de begroting vast. In de begroting worden de taken en activiteiten van de gemeente voor het begrotingsjaar gekoppeld aan de inkomsten en uitgaven. De raad bepaalt in de begroting of er geld wordt toegevoegd aan de reserves of dat er geld wordt onttrokken uit de reserves. Na afloop van het begrotingsjaar wordt in de jaarrekening en het jaarverslag door het college van B&W verantwoording afgelegd over het jaar. Wat hebben we bereikt en hoeveel geld hebben we daarvoor uitgegeven? De jaarrekening en het jaarverslag geven niet alleen een feitelijke weergave, maar zijn ook een analyse. Welke consequenties zien we naar aanleiding van het gevoerde beleid?

De jaarrekening en het jaarverslag worden vastgesteld door de gemeenteraad.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans tussen bezittingen en schulden
- De rekening van baten en lasten. Dit is het resultaat.

Het jaarverslag bestaat uit:

- Een analyse van het resultaat
- De programmaverantwoording
- De paragrafen

Uitgaven en inkomsten

Uitgaven

In 2017 heeft de gemeente €365,7 miljoen uitgegeven aan haar taken, activiteiten en stortingen in de reserves (programma's 1 tot en met 11). Aan algemene dekkingsmiddelen (programma 12) is ruim €14,0 miljoen uitgegeven. Het gaat hier ondermeer om:

- financieringslasten;
- stortingen in gemeentelijke reserves;
- diverse bedrijfsvoeringskosten.

Uitgaven €379,7 miljoen

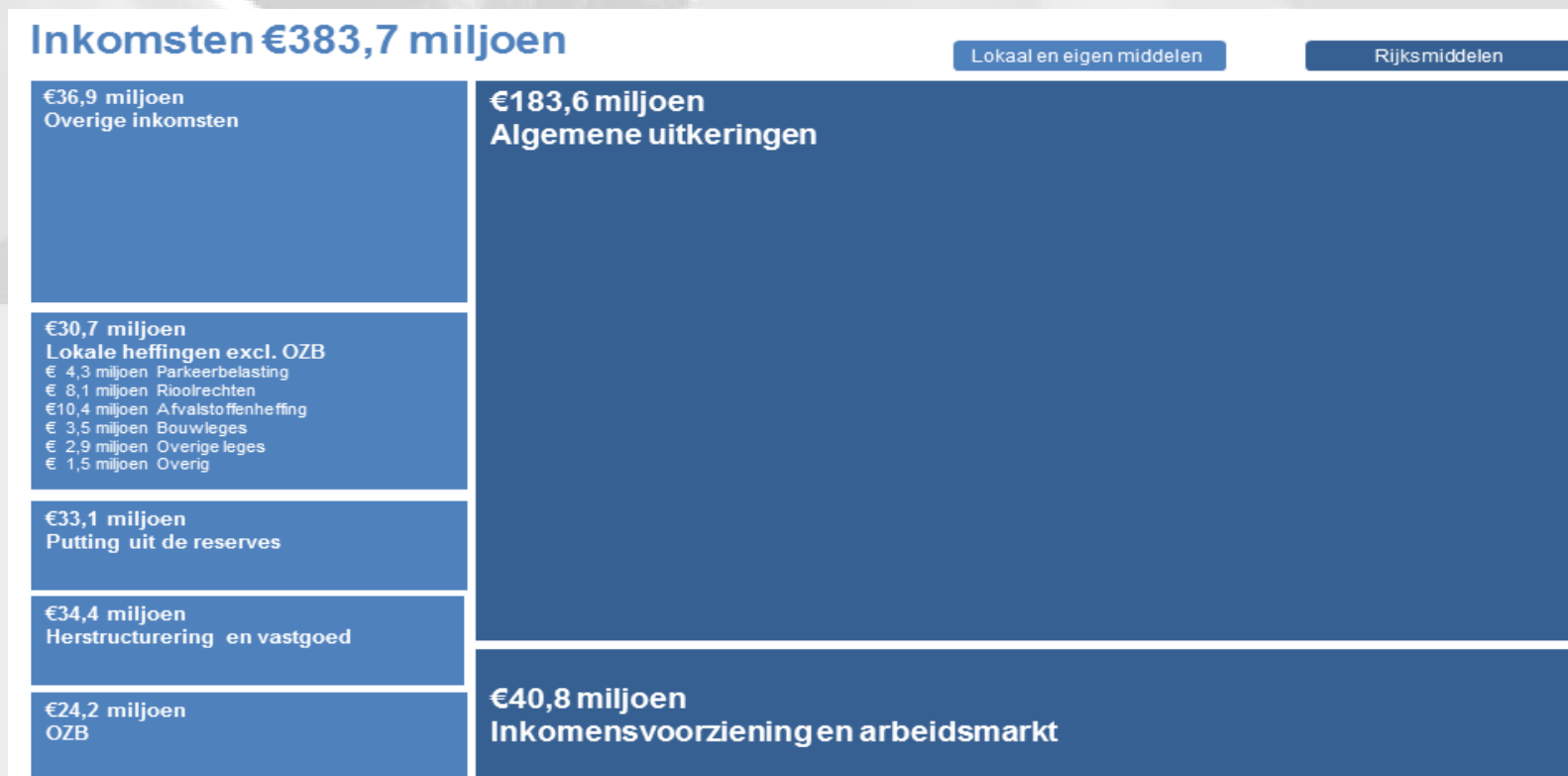
Inkomsten

Zonder inkomsten geen uitgaven. De gemeente heeft verschillende inkomsten. Die komen voor het grootste deel uit de algemene dekkingsmiddelen.

De totale inkomsten bedroegen in 2017:

- €158,8 miljoen via de 11 programma's;
- €224,9 miljoen aan algemene dekkingsmiddelen. In totaal €383,7 miljoen (inclusief bedragen uit reserves).

Het totaal aan lokale heffingen en onroerendezaakbelastingen bedraagt hiervan €54,9 miljoen.

Verkorte Balansweergave

(bedragen x €1.000)

Activa	31-12-2017	31-12-2016	Passiva	31-12-2017	31-12-2016
Vaste activa			Eigen vermogen		
Immateriele vaste activa	3.470	3.665	Algemene reserve	10.059	15.559
Materiële vaste activa	246.822	247.432	Bestemmingsreserves	62.092	60.084
Financiële vaste activa	50.332	46.365	Resultaat rekening	4.053	1.969
			Totaal Eigen Vermogen (1)	76.204	77.612
			Vorzieningen (2)	9.318	9.922
			Vaste schulden (3)	276.063	307.202
Totaal Vaste activa	300.624	297.462	Totaal Vaste financieringsmiddelen (1+2+3)	361.585	394.736
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Voorraden	68.405	73.174	Kortlopende schulden	57.333	27.117
Vorderingen	13.015	21.139	Overlopende passiva	18.149	22.232
Liquide middelen	5.946	4.507			
Overlopende activa	49.077	47.803			
Totaal Vlottende activa	136.443	146.623	Totaal Vlottende passiva	75.482	49.349
Totaal generaal	437.067	444.085	Totaal generaal	437.067	444.085

Activa

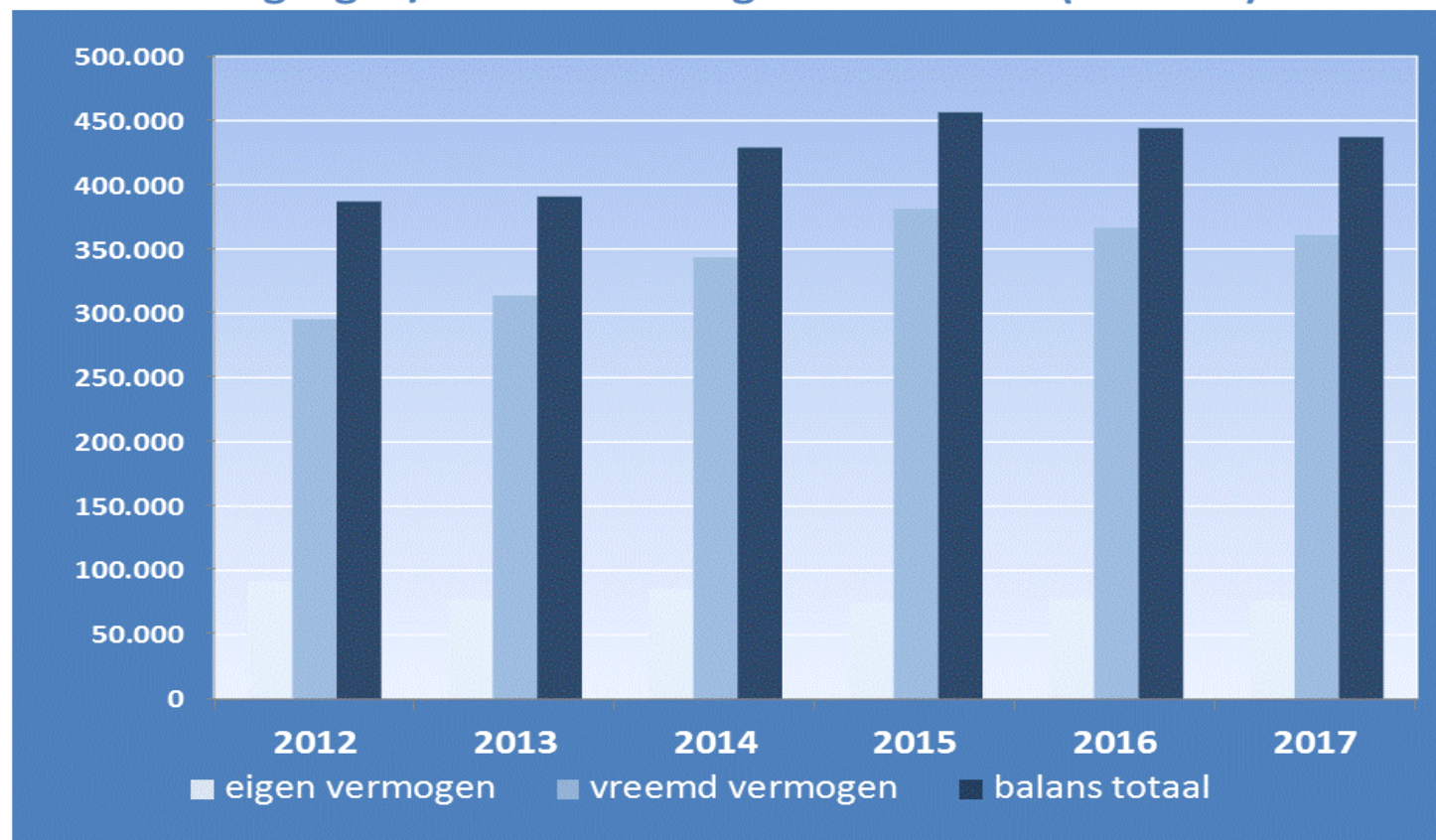
De stijging van de financiële vaste activa is het gevolg van het verhogen van het aandelenkapitaal van de NV Maatschappelijk Vastgoed.

Passiva

Het eigen vermogen is licht gedaald in vergelijking met 2016. Het vreemd vermogen (vaste schulden) is ook gedaald. Dit komt door het aflossen van geldleningen. De kortlopende schulden zijn toegenomen door het aantrekken van kasgeldleningen.

Ontwikkeling Eigen Vermogen

Ontwikkeling eigen/vreemd vermogen 2012 -2017 (x €1.000)

Structurele bedragen

De diverse voor- en nadelen in de rekening 2017 zijn deels van structurele aard. Een deel hiervan is al verwerkt in de begroting 2018. Dit geldt niet voor de volgende verschillen:

- nadeel minder opbrengst kermisgelden (programma 10) €35.000;
- kosten bewindvoering (programma 8) €170.000;
- opbrengsten terugvordering en verhaal (programma 7) €50.000;
- kosten sociaal domein WMO(programma 8) €550.000;
- kosten sociaal domein Jeugd (programma 9) €465.000.

Bij het opstellen van de Kwartaalrapportage 2018 worden deze nadelen opgenomen en van dekking voorzien.

Reserves

Per 1 januari 2017 bedroeg het saldo van de reserves €76 miljoen (exclusief rekeningresultaat). In de jaarrekening 2017 is dit gedaald naar €72 miljoen (exclusief rekeningresultaat). De stand van de reserves op 31 december 2016 en 31 december 2017 kan over de verschillende categorieën als volgt worden verdeeld:

(bedragen x €1.000)

	31-12-2016	31-12-2017
Reserves met specifiek weerstandsmotief	18.695	14.602
Reserves met algemeen weerstandsmotief	2.655	1.263
Bestemmingsreserves met bestedingsfunctie	7.157	5.267
Bestemmingsreserves met egaliserende functie	26.107	28.069
Bestemmingsreserves met rentebeslag	3.460	6.328
Financieel technische bestemmingsreserves	17.569	16.618

De daling van de reserves met specifiek weerstandsmotief is een gevolg van het veranderen van het risico exploitatieplan A-1 in een verliesvoorziening. De stijging van de bestemmingsreserve met rentebeslag is voor € 2,4 miljoen een gevolg van het storten van de opbrengst verkoop aandelen Vitens.

Resultaat grondexploitatie

In de rekening 2017 zijn de verliesvoorzieningen grondexploitatie in vergelijking met de begroting 2017 toegenomen met €3,8 miljoen. In totaal bedragen de verliesvoorzieningen dan €47 miljoen. De boekwaarde van de grondexploitatie per 31-12-2017 (exclusief verliesvoorzieningen) is €126 miljoen. Hiervoor is dus een verliesvoorziening opgenomen van €47 miljoen. Zie voor een nadere toelichting paragraaf Grondbeleid.

Renteresultaat

Het renteresultaat voor 2017 bedraagt €4,2 miljoen positief. Dit is het verschil tussen de doorbelaste rente aan activa en de werkelijke rentekosten. In de najaarsrapportage 2017 bedroeg het resultaat €4,1 miljoen. Dit verschil van €0,1 miljoen wordt veroorzaakt door lagere lasten voor lang geld.

Weerstandsparagraaf

De gemeente beschikt over voldoende weerstandsvermogen als de uitkomst van de ratio tussen beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde capaciteit minimaal 1 is. In de rekening bedraagt de ratio 0,9.

Vergeleken met de begroting 2018 die in november 2017 is vastgesteld is de omvang van de risico's met €3,4 miljoen lager. Dit wordt met name veroorzaakt door een lager risicoprofiel voor de grondexploitatie. Het weerstandsvermogen is afgenomen met €5 miljoen. Dit komt door het veranderen van het risico exploitatieplan A-1 met de daarbij behorende reserve in een verliesvoorziening. Ook is een bedrag van €1.2 miljoen i.v.m. de oprichting DOIC uit de weerstandsreserve toegevoegd aan de reserve Onroerende Zaken.

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de Wet Vpb voor overheidsbedrijven in werking getreden. De gemeente Deventer is reeds medio 2014 gestart met een onderzoek naar de gevolgen van de invoering van deze wet. Het onderzoek is opgesplitst in een drietal fasen; de inventarisatiefase, de beoordeling van de activiteiten en de implementatiefase. In de inventarisatiefase zijn de directe (eigenlijk gemeentelijke activiteiten) en indirecte overheidsactiviteiten (bijv. verbonden partijen) geïnventariseerd. Voor de inventarisatie van de directe overheidsactiviteiten is ervoor gekozen om aansluiting te zoeken bij de producten en op dat niveau te beoordelen of wordt voldaan aan de fiscale criteria van het ondernemerschap. Uit de inventarisatie van de directe overheidsactiviteiten kan worden geconcludeerd dat het overgrote deel van de producten niet kwalificeert als een onderneming in de zin van de Wet Vpb.

Voor de producten waarvan is vastgesteld dat zij wel voldoen aan de eerste twee criteria van het ondernemerschap is getoetst of sprake is van een winsttoegmerk. Het gaat hierbij om de volgende producten;

- Product 23 'Betaald parkeren';
- Product 25 'Havens en waterwegen';
- Product 33 'Begraafplaatsen';
- Product 11 'Grondexploitatie';
- Product 9 'Evenementenbeleid'.

Uit deze nadere toets kan worden geconcludeerd dat de hierboven genoemde producten niet voldoen aan het criterium winsttoogmerk (onderzoeksfase twee). Dit betekent dus dat geen enkel product een onderneming vormt voor de Wet Vpb. Op de uitkomsten van het onderzoek is een review gehouden door een extern belastingadvieskantoor. De onderzoeksresultaten dienen nog te worden besproken met de Belastingdienst. Dit vindt in 2018 plaats. Op basis van de ontvangen informatie van de indirecte overheidsbedrijven kan worden geconcludeerd dat het overgrote deel van de verbonden partijen en gemeenschappelijke regelingen is vrijgesteld van vennootschapsbelastingplicht. Dit heeft als gevolg dat de impact van de invoering van de Wet Vpb voor de verbonden partijen en gemeenschappelijke regelingen niet zal leiden tot grote indirecte financiële gevolgen voor de gemeente Deventer.

De Vpb gaat een onderdeel vormen van het huidige overeengekomen convenant Horizontaal Toezicht met de Belastingdienst. Jaarlijks worden daarom de activiteiten van de gemeente Deventer – als onderdeel van het fiscaal meerjaren auditplan - beoordeeld op het ondernemerschap in de zin van de Wet Vpb. Hiermee wordt het risico voldoende beheerst (implementatiefase). Verder vindt er specifiek voor de beoordeling van de Vpb plicht van de grondexploitatie een verdieping plaats in 2018 en wordt hiervoor Pwc ingeschakeld.

Exploitatieresultaat

(bedragen x €1.000)

	Jaarrekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Jaarrekening 2017
Gerealiseerde totaal van lasten en baten (exclusief puttingen en stortingen)	2.826	-2.362	-1.410
Mutaties via reserves:			
- Saldo van stortingen en onttrekkingen in/uit reserves	-171	4.359	6.119
- Toevoeging rente aan reserves	-684	-657	-657
Gerealiseerd resultaat	1.971	1.340	4.052
Overige resultaatbestemming:			
Reservering overlopende uitgaven en inkomsten	-1.173	0	-2.911
Resultaat	798	1.340	1.141

In de begroting was een totaalsaldo van lasten en baten geraamd van €2,4 miljoen negatief met een onttrekking uit reserves van €3,7 miljoen. Dit betekende dat bij de Najaarsmarap 2017 een voordelige rekeningprognose werd gegeven van €1,3 miljoen. Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten in de rekening 2017 is €1,4 miljoen negatief met een bedrag van €5,5 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2017 €4,1 miljoen voordelig bedraagt. Dit is voordeliger dan de prognose bij de Najaarsmarap maar na budgetoverhevelingen van €2,9 miljoen bedraagt de voordelige uitkomst van de rekening 2017 €1,1 miljoen.

Toelichting op resultaatverschillen begroting 2017 en jaarrekening 2017

Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten

Er is een verschil tussen het saldo van de begroting en rekening. Dit kunnen in de diverse programma's zowel voordelige als nadelige verschillen zijn. Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de programmabladen.

Mutaties via reserves

In de begroting 2017 werd ervan uitgegaan dat per saldo €4,4 miljoen uit de reserves zou worden onttrokken. In de jaarrekening 2017 is dit per saldo een onttrekking van €6,1 miljoen. De verschillen worden toegelicht in bijlage 6 van de jaarrekening.

Rente over reserves

Het rentebedrag dat aan de reserves is toegevoegd, is in vergelijking met de bijgestelde begroting 2017 niet gewijzigd.

Over te hevelen budgetten

Een overzicht van de overgehevelde budgetten vindt u in bijlage 1 van het jaarverslag.

Analyse rekeninguitkomst 2017

In de najaarsrapportage 2017 werd een voordelige uitkomst van €1,3 miljoen als rekeningresultaat geraamd. Door het voordelige resultaat van €4 miljoen aan te passen met de over te hevelen budgetten van €2,9 miljoen ontstaat een voordelig nettoresultaat van €1,1 miljoen. Op hoofdlijnen is het nadelig verschil tussen de najaarsrapportage en jaarrekening (€0,2 miljoen) als volgt te verklaren.

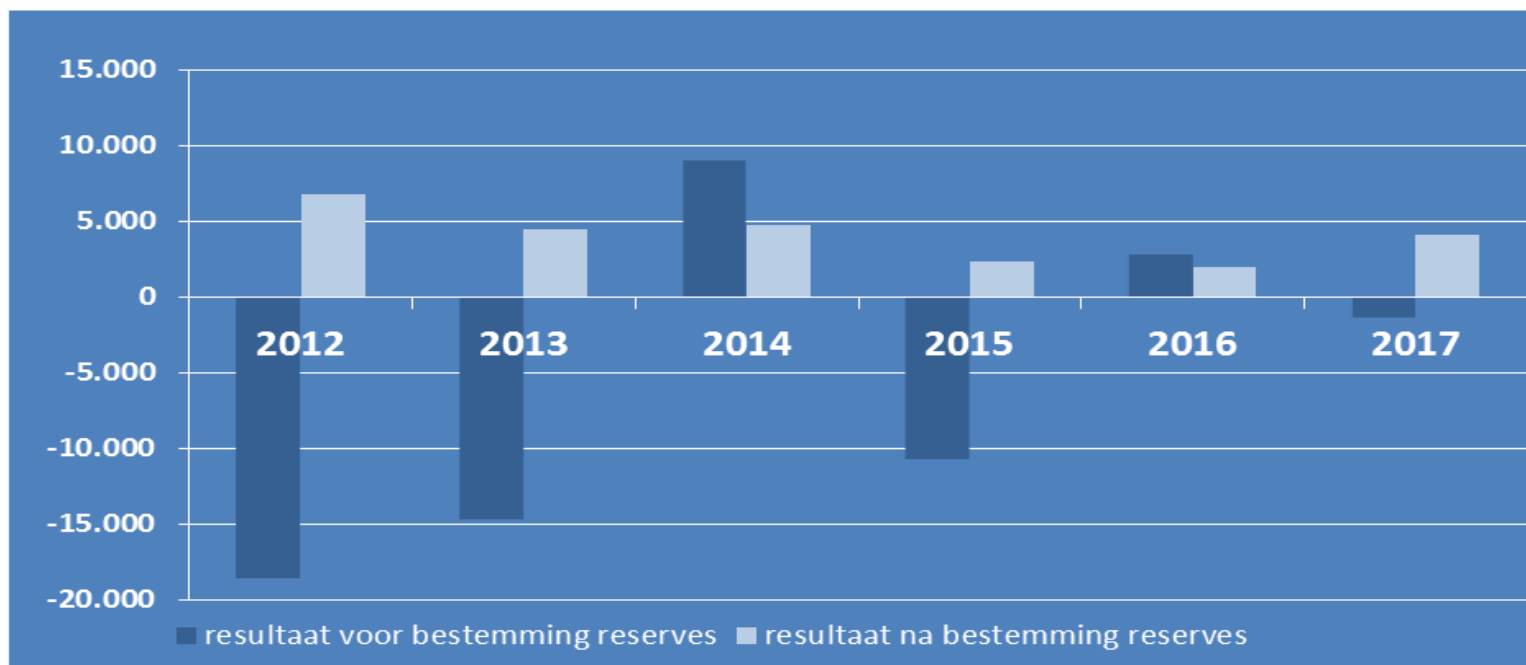
(bedragen x €1.000)

Omschrijving	Programma	Bedrag	Toelichting
Voorziening wethouder pensioenen	Burger en bestuur	670	De rekenrente is verhoogd. Hierdoor kan de voorziening wethouderspensioenen voor een deel vrijvallen.
Straten, pleinen en wegen	Leefomgeving	205	Dit betreft: lagere waterschapslasten €80.000, hogere opbrengst leges kabel en leidingen €80.000 en opbrengst verkoop grond €40.000.
Buitensportaccommodaties	Leefomgeving	-103	onderhoud sportvelden
Reiniging	Leefomgeving	-116	De kosten van gladheidsbestrijding zijn hoger uitgevallen
Bouwleges	Ruimtelijke Ordening en volkshuisvesting	450	De opbrengsten bouwleges zijn door meer bouwactiviteiten hoger dan geraamd.

Omschrijving	Programma	Bedrag	Toelichting
Participatie	Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt	-350	De bijdrage die Deventer heeft ontvangen vanuit de intertemporele vergoeding verhoogde asielinstream ad €496.000,- wordt obv het matchingprincipe slechts voor €145.000,- als baat verantwoord in 2017.
WMO	Meedoen	-335	De kosten voor WMO begeleiding zijn €240.000 hoger uitgevallen door een verdere stijging van het aantal cliënten in de tweede helft van 2017.
Armoedebeleid	Meedoen	-161	Hogere kosten bijzondere bijstand in verband met hogere kosten bewindvoering hogere tegemoetkoming zorgkosten
Kind- en jeugdbeleid	Jeugd en onderwijs	-800	Dit betreft: hogere regionale zorgvraag €415.000, extra kosten vervoer €200.000, uitvoeringskosten Jeugd € 70.000, extra uitgaven Adviesmeldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK) €50.000 en €65.000 kosten onderwijshuisvesting.
Facilitaire zaken	Algemene dekkingsmiddelen	183	De niet gebouw gebonden facilitaire kosten zijn lager uitgevallen.
Precario	Algemene dekkingsmiddelen	126	De opbrengst voor ingebruikname openbare gronden is hoger dan geraamd.
Algemene uitkering	Algemene dekkingsmiddelen	-212	De verdeelmaatstaven zijn verlaagd.
Onvoorzien	Algemene dekkingsmiddelen	100	De raming onvoorzien is niet volledig besteed.
Diversen	Diverse programma's	141	Diverse kleine verschillen
Saldo		-202	

Resultaatontwikkeling

Resultaatontwikkeling 2012 – 2017 (x €1.000)

Resultaatbestemming

De resultaatbestemming omvat alle stortingen in en puttingen uit de reserves, die ten laste komen respectievelijk ten gunste komen van de exploitaties. Ook is in dit programma de rente, die wordt toegevoegd aan de reserves opgenomen.

(bedragen x €1.000)

	Lasten/Baten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Toevoegingen rente aan reserves		672	657	657	0
Stortingen in reserves	Lasten	9.014	25.499	27.032	-1.533
Puttingen uit reserves	Baten	10.521	29.859	33.152	-3.293
Saldo		835	3.703	5.463	-1.760

Voor een specificatie van de stortingen in en puttingen uit diverse reserves wordt verwezen naar de bijlage Resultaatbestemming via reserves.

Programma's

Burger en bestuur

Omschrijving

Onder dit programma vallen diverse taken. In de eerste plaats het overeenkomstig de wettelijke plicht besturen van de gemeente door de gemeenteraad, de burgemeester en het college van burgemeester en wethouders. Daarnaast het uitoefenen van de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende taak van de gemeenteraad en de ondersteuning hiervoor door de Griffie. Verder het uitoefenen van de taken van het bestuur van de gemeente en de ondersteuning hiervoor door de gemeentesecretaris met zijn staf. Daarnaast het uitzetten van de strategische koers van de gemeente op alle mogelijke gemeentelijke beleidsterreinen voor de langere termijn met bestuur, samenleving en organisatie (de kracht van stad en platteland) door middel van programmering en strategie, kennis en verkenning en regie op gemeentebrede strategische programma's.

De gemeentelijke rol bij de verschillende prestaties in het programma loopt uiteen van reguleren (vergunningen verlenen en handhaven), uitvoeren, regisseren in netwerkverbanden of stimuleren/faciliteren (subsidies, evenementen) tot loslaten wanneer particuliere initiatieven de overheid niet nodig hebben.

Uitgangspunt bij publieke dienstverlening is dat de gemeente de kwaliteit van de dienstverlening laat aansluiten op de vraag van inwoners en ondernemers. Dit betekent dat we alleen producten en diensten bieden die nodig en toegankelijk zijn, met transparante procedures, korte doorlooptijden en heldere antwoorden door kundige en vriendelijke medewerkers. Er is advies en regie op klantvragen en op klantprocessen voor producten en diensten waar levering niet direct mogelijk is.

2017 in vogelvlucht

Qua klantcontacten was het een druk jaar in Deventer. Het aantal inwoners dat naar het Stadhuis kwam voor een paspoort of rijbewijs lag hoger dan verwacht. Hierin is te merken dat het economisch beter gaat.

Ook op de online kanalen was het druk. Whatsapp is in 2017 voor alle producten ingevoerd en wordt veel gebruikt door inwoners. Het digitaal aanvragen van producten steeg in 2017 harder dan verwacht. Ook het assortiment is uitgebreid: eind december was het voor het eerst mogelijk om digitaal aangifte van geboorte te doen in het Deventer Ziekenhuis. In 2018 zullen we zien in hoeverre dit omarmd wordt door de kersverse ouders.

De Persoonlijke Internet Pagina (PIP) is in 2017 voor de eerste gemeentelijke producten opengesteld en wordt langzaam maar zeker verder gevuld. Inwoners en ondernemers kunnen daarmee zelf de voortgang van hun zaken volgen en hun gegevens inzien.

Met de drukte op de online kanalen zien we het aantal telefonische contacten afnemen. Dat is positief: inwoners vinden hun weg op andere kanalen én het serviceniveau van telefonische kanaal neemt toe. Voorop blijft staan dat inwoners en ondernemers zelf kiezen welk contactkanaal zij gebruiken!

Indicatoren en doelstellingen

Doelstelling			Realisatie
Bijdragen aan het ambitieverhaal Deventer Internationaal van vrijwilligersorganisaties, onderwijs en culturele instellingen en het bedrijfsleven.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 2 activiteiten door het international office organiseren, waarbij partijen uit verschillende sectoren betrokken worden; • Minimaal 25 afzonderlijke internationale projecten of uitwisselingen van vrijwilligersorganisaties uit Deventer uitvoeren, met ondersteuning vanuit de subsidieregeling “activiteiten internationale samenwerking”; • Minimaal 2 publieksevenementen in Deventer met een internationaal karakter organiseren, waaronder het evenement Deventer Wereldstad. 			●
Doelstelling			Realisatie
De index demografische druk (verhouding tussen de som van het aantal personen van 0-14 jaar en 65 jaar en ouder t.o.v. de personen in de leeftijdsgroep (15-64 jaar) is lager dan de landelijke index (in 2015 Deventer 52,2%, landelijk 52,7%).			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Het aantrekkelijk maken voor leeftijdsgroep 15-64 jaar om zich in de gemeente Deventer te vestigen of te blijven wonen. (zie hiervoor ook de prestaties bij andere programma's).			●
Doelstelling			Realisatie
Het aantal digitaal aangevraagde producten neemt in 2017 toe tot een totaal van 14.500.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Innoveren en verbeteren van publieke dienstverlening.			
Doelstelling			Realisatie
Inwoners en bedrijven ervaren de gemeentepolitiek, het lokaal bestuur en de gemeentelijke organisatie als een betrouwbare partner met een consistente strategische koers.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie

- Het voeren van regie op de gemeentebrede programma's en opgaven;
- Procesregie op verkenningen en innovatie;
- Procesregie op (bovengemeentelijke) strategische partnerschappen en coalities in regie, landelijk en Europees.

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Aansluiten op de Basisregistratie BAG met als uiteindelijke doel digitaal berichtenverkeer met de LV WOZ in 2017.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Aansluiten op de digitale dienstverlening van de centrale overheid. Afnemers hebben dan één centraal loket voor alle WOZ-gegevens uit alle gemeenten.

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Verder doorontwikkelen van kansen die MijnOverheid biedt ten aanzien van digitaal berichtenverkeer.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

- Digitaal opleggen van aanslagen OZB, afvalstoffenheffing en overigen via een centraal overheidsloket (DOWR-breed reeds 18.000 aanmeldingen voor MijnOverheid);
- Innoveren en verbeteren van publieke dienstverlening.

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

De waardering van inwoners voor dienstverlening in klanttevredenheidsonderzoek is minimaal een 8,0.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Het verstrekken van informatie en het leveren van producten en diensten aan inwoners via de kanalen balie, telefoon, email en digitaal.

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Lasten	10.402	10.429	10.126	-302
Baten	2.896	2.992	3.831	839
Voor resultaatbestemming	-7.506	-7.437	-6.295	1.142
Stortingen in reserves		80	80	
Puttingen uit reserves	194	413	281	-132
Na resultaatbestemming	-7.311	-7.104	-6.095	1.009

Toelichting

Een onderschrijding van ruim een €1 miljoen is met name te verklaren door:

De onderschrijding bij de lasten (€128.000) bij het product Regie op gemeentebrede strategische programma's is met name veroorzaakt doordat er geen uitgave op het leaderproject Kracht van Salland is gedaan. Ook wordt er hierdoor minder geput uit de reserve. Zie hiervoor ook de toelichting bij de reserves.

Het voordeel bij belastingen (€88.000) is met name te zien bij de apparaatslasten. Dit wordt met name veroorzaakt door vacatureruimte en minder inhuur.

Het voordeel van Burgerzaken (€147.000) wordt met name veroorzaakt door hogere opbrengsten reisdocumenten. Ook in 2018 worden hogere inkomsten verwacht. Voor het jaar 2019 en verder wordt een daling verwacht in verband met het verlengen van het termijn van reisdocumenten van 5 naar 10 jaar.

Het voordeel op Burgemeester en wethouders wordt met name veroorzaakt door lagere pensioenverplichtingen wethouderspensiolen (€666.000). Dit heeft geleid tot vrijval op de voorziening en dit is ten gunste van dit product gebracht.

Reserves

De meerjarige Ontwikkelingsstrategie strekt zich uit over de jaren 2015 tot en met 2021, een periode van 7 jaar dus. Bij de voorjaarsnota 2015 is €300.000 beschikbaar gesteld voor die periode, opgedeeld in jaarschijven. Leader opereert onder de noemer Kracht van Salland. Vanwege de vertraagde goedkeuring uit Europa kan pas relatief laat worden gestart met het initiëren van projecten (vanuit de samenleving). De middelen zijn gedurende de gehele looptijd nodig als cofinanciering in die toekomstige projecten. Realisatie/oplevering van de projecten (en dus het betalingsmoment) zal vanaf 2018 plaats gaan vinden. Het restant bedrag voor de leader zal worden overgeboekt naar 2018 (€128.000). Voor de landelijke voorziening WOZ is dit jaar €24.000 geput uit de reserve.

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Verschil
Kracht van Salland (CNP)	128	128	0
Softwarepakket Financiële administratie/Belastingen	95	0	-95
Totaal	223	128	-95

- Er zal €127.500 worden overgeheveld naar 2018 voor het leaderproject Kracht van Salland. Zie ook toelichting bij de reserves.
- Daarnaast zal er bij DOWR Belastingen €95.000 worden overgeheveld naar 2018 in verband met het verschuiven van de ingangsdatum van het invoeren van een nieuw softwarepakket waardoor er in 2018 extra kosten gemaakt gaan worden.

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Dienstverlening Bouwen en Wonen	-411	-413	-2
Kennis en Verkenning	-349	-297	51
Regie op gemeentebrede strat.programmas	-1.400	-1.365	35
Internationaal beleid	-119	-114	5
Belastingen & Verzekering	-962	-874	88
Burgerzaken	-949	-816	133
Lijkbezorginggemeentewege	-22	-29	-7
Raad	-1.574	-1.571	3
Burgemeester en wethouder	-1.319	-616	703
Saldo	-7.104	-6.095	1.009

Vorzieningen

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershill
Uitgaven t.l.v. voorzieningen	288	288	946	659
Inkomsten t.g.v. voorzieningen	357	357	356	
Saldo	69	69	-590	-659

Toelichting

Lagere pensioenverplichtingen wethouderspensionen (in verband met een hogere rekenrente) heeft geleid tot vrijval op deze voorziening.

Verbonden partijen

GR Regio Stedendriekhoek

Vestigingsplaats: Twello

Openbare orde en veiligheid

Omschrijving

Het programma veiligheid omvat een breed en complex terrein. Breed omdat veiligheid vele geprioriteerde onderwerpen omvat, van huiselijk geweld en veelplegers, tot de bestuurlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit, aanpak woninginbraken en jeugdcriminaliteit, geweld op straat en voetbalvandalisme. Complex, omdat voor een effectieve aanpak van veiligheidsvraagstukken de verbinding en samenwerking met en inzet van tal van partijen in de veiligheidsketen en ook daarbuiten essentieel is. Daarnaast kan zich de mogelijkheid voordoen dat er spanning bestaat tussen lokaal beleid en regionale danwel landelijke prioriteiten. Het beïnvloedingsmechanisme op de beleving van veiligheid in de gemeenschap kent beperkingen. Toch zien steeds meer mensen openbare orde en veiligheid als een taak waar iedereen een bijdrage aanlevert. Toezicht en handhaving ondersteunen de uitvoering van het beleid. Waar mogelijk vindt de inzet van toezicht plaats in overleg met bewoners en instellingen. Vanuit het programma leveren we een actieve bijdrage aan de veiligheidsregio IJsselland en daarmee aan een integrale hulpverlening bij rampenbestrijding en crisisbeheersing.

De gemeentelijke rol bij de verschillende prestaties in het programma bestaat veelal uit reguleren (vergunningverlening en handhaving). Daarnaast is er sprake van regisseren en faciliteren (bijvoorbeeld evenementen) en verbinden in zowel beleidsterreinen en netwerkverbanden.

2017 in vogelvlucht

Ook in 2017 is weer sprake van een substantiële daling van het aantal geregistreerde delicten. Dat stemt tot tevredenheid. Met name vermogensdelicten als woning/auto-inbraken en fietsendiefstallen zijn fors gedaald. Goede samenwerking met een groot aantal maatschappelijke partners draagt bij aan deze daling. Zo is de aanpak van veelplegers met onder meer een aantal zorgpartners zeer effectief. Wel constateren wij een toename van digitale criminaliteit/cybercrime. Ook de samenwerking in de justitiële keten verloopt goed, waarbij in toenemende mate afstemming plaatsvindt in de beleidsvorming en uitvoering tussen de strafrechtelijke en bestuursrechtelijke aanpak.

In mei 2017 is een projectvoorstel opgesteld om te komen tot een programma ondermijning en weerbaarheid. Het programma is op 1 oktober 2017 van start gegaan en kent een looptijd van ca. 1 jaar. Ondermijnende criminaliteit bestaat uit alle vormen van criminaliteit die een bedreiging zijn voor de integriteit van onze maatschappij. Kenmerkend voor ondermijning is de vermenging van onder- en bovenwereld. Ondermijnende criminaliteit tast het vertrouwen in de overheid en in de rechtstaat aan. In dit kader is in oktober 2017 het ondermijningsbeeld voor Deventer opgeleverd door het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Oost Nederland (RIEC-ON). Het ondermijningsbeeld is een momentopname van de ondermijning binnen onze gemeente dat tot stand is gekomen op basis van kennis, ervaringen en inzichten van professionals die zicht hebben op de ondermijnende criminaliteit. Het geeft inzicht in de verschillende verschijningsvormen voor zover de professionals deze hebben waargenomen. Het geeft een indruk van wat er speelt, welke personen betrokken zijn, wat belangrijke locaties zijn en wie faciliteren.

In juni 2017 heeft bureau Beke de Sentimentenmonitor Deventer uitgebracht. De monitor geeft een onderbouwd beeld van in hoeverre recente maatschappelijke ontwikkelingen leiden tot maatschappelijke spanningen. In het rapport zijn zowel concrete spanningen als sociaal maatschappelijke tendensen (die mogelijk kunnen leiden tot spanningen) beschreven. Het college heeft de directie de opdracht gegeven aan de hand van de uitkomsten van de monitor na te gaan welke aspecten vragen om een beleidsintensivering/wijziging dan wel waar een optimalisering in de uitvoering wenselijk is. Het kan dan

zowel gaan om initiatieven vanuit onze eigen organisatie als vanuit onze partners. De uitkomst van de inventarisatie zal in het 1e kwartaal van 2018 worden afgerond.

Wij blijven een toenemende vraag constateren vanuit de samenleving naar toezicht en handhaving. Het aantal handhavingsverzoeken is verder toegenomen. Om de aanpak van onder meer kleine ergernissen een impuls te geven, is besloten een flexibel interventieteam bij toezicht in te stellen.

In 2017 is onderzoek gedaan naar de wens tot het instellen van vuurwerkvrije zones bij instellingen en onder wijkbewoners (Digipanel). De uitkomsten van dit onderzoek wezen er op dat de overgrote meerderheid van de respondenten geen noodzaak zag tot het instellen van zo'n zone in de eigen buurt of wijk. Uiteindelijk is voorgesteld en conform besloten om een vuurwerkvrije zone rond de Ulebelt in te stellen.

In april 2017 zijn er gedurende 5 dagen Turkse parlementsverkiezingen georganiseerd in de Scheg. In goed overleg met het Turks consulaat en politie is onder regie van deze gemeente invulling gegeven aan de organisatie. Aangezien de sfeer internationaal en landelijk tamelijk gespannen was, vroeg dit meer van de voorbereiding dan voorheen. Uiteindelijk is dit evenement in Deventer rustig verlopen.

In 2017 is een begin gemaakt met de uitrol van enkele initiatieven vanuit het Plan van Aanpak personen in verwarring. Zo is de pilot streettriage (gezamenlijk optrekken van politie en Dimence na meldingen van mensen met verward gedrag) uitgerold, en is er een GGZ+ overleg (gezamenlijk overleg zorg en veiligheid voor complexe GGZ casuïstiek) tot stand gekomen.

Op het thema Huiselijk geweld is een pilot gedraaid waarbij is gewerkt aan betere en snellere overdracht van casuïstiek vanuit Veilig Thuis naar team Huiselijk geweld Deventer. Uit de evaluatie van de pilot blijkt dat een gezamenlijke werkwijze is ontwikkeld waarbij een effectieve combinatie is ontstaan van het protocollair werken van Veilig Thuis en de "er op af" mentaliteit en methodiek van team Huiselijk Geweld. Mede als gevolg van deze nieuwe werkwijze waarin Veilig Thuis gezamenlijk optrekt met het lokale team en casuïstiek warm wordt overgedragen, bestaat er op dit moment geen wachtlijst meer.

Signalen vanuit zowel horeca als paracommercie hebben het college in 2017 doen besluiten de bestaande regels vanuit de Drank- en horecawet die zien op het schenken van alcohol in paracommerciële instellingen (o.a. sportverenigingen, buurthuizen) tegen het licht te houden. Na consultatie van alle partijen heeft het college onlangs besloten om vast te houden aan de huidige regeling, met name ook omdat de wensen van de verschillende branches grotendeels kunnen worden gerealiseerd binnen de huidige regelgeving.

Brandpreventie voor alle bewoners in de binnenstad. De uitvoering is begon met twee voorlichtingsmomenten in de stad. Daar zijn toen ruim 300 rookmelders uitgegeven. In 2017 is – na een pilot eind 2016 – in de rest van de binnenstad het aanbod tot maatwerk adviezen gedaan. In de daar op volgende huisbezoeken zijn tenminste 413 van de aangeschreven 3.870 woningen bezocht. Dat is bijna elf procent, nét iets meer dan het projectdoel van 10%.

Een onderzoek naar de beleving van het gebruik van Burgernet (via Digipanel) wees uit dat de inwoners van Deventer dit een belangrijk hulpmiddel vinden m.b.t. de veiligheid in de stad. Het college heeft dan ook besloten om de deelname aan Burgernet voort te zetten met wat verbeteringen qua inzet door de politie.

In 2017 is na een zorgvuldige vergelijking van locaties op basis van door de raad vastgestelde criteria, de locatie bepaald voor 4 Skaeve Huse. Deze zullen worden geëxploiteerd door leder1. Het project zelf maakt deel uit van beschermd wonen in de regio en de toewijzing zal deel uitmaken van de lokale aanpak extreme woonoverlast. Omwonenden zijn in 2 sessies geïnformeerd en d.m.v. een vertegenwoordiging zullen zij in de toekomst betrokken worden bij het vervolg. Nog in 2017 is gestart met een projectgroep die zich bezighoudt met de aanvraag omgevingsvergunning en het woonrijp maken van de locatie.

Bijtincidenten met honden. Naar aanleiding van moties in de raad is er een werkgroep geformeerd die zich bezighoudt met een voorstel m.b.t. een meldpunt, informatie over omgangsnormen en het protocol na een incident. Naar verwachting komt een advies in het voorjaar 2018 gereed.

De pilot vrije openingstijden horeca Deventer binnenstad is samen met ondernemers, het bewonerspanel en de politie geëvalueerd. De ervaringen zijn over het algemeen positief en hebben ertoe geleid dat het sluitingstijdenbeleid is aangepast. Horecabedrijven binnen een aantal aangewezen horecagebieden kunnen zodoende op de vrijdag- en zaterdagavond onbeperkt open blijven om zodoende de aantrekkelijkheid van Deventer als uitgaansstad te verhogen.

Het geactualiseerde evenementenbeleid "Trots op d'EVENEMENTEN" is na inspraak door de raad vastgesteld. In 2018 worden de locatieprofielen vastgesteld voor de belangrijkste evenementenlocaties in onze gemeente.

Indicatoren en doelstellingen

Beleidsindicatoren		Openbare orde en veiligheid				
Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
6	Veiligheid	Verwijzingen Halt	117,70	116,00	Aantal per 10.000 inwoners	Bureau Halt
7	Veiligheid	Harde kern jongeren	0,60	0,60	Aantal per 10.000 inwoners	KLPD
8	Veiligheid	Winkeldiefstallen	2,60	2,80	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
9	Veiligheid	Geweldsmisdrijven	56,50	63,00	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
10	Veiligheid	Diefstallen uit woning	2,50	3,90	Aantal per 1.000	CBS

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening	Bron
					inwoners
11	Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	6,40	5,80	Aantal per 1.000 inwoners CBS

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

100% van de vergunningplichtige bedrijven en organisaties voldoen aan alle wettelijke eisen.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Adequate vergunningverlening en advisering. Alle handhavingarrangementen zijn actueel en in uitvoering.

€10.000

€10.000

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Het aantal geregistreerde misdrijven blijft gelijk of lager dan in 2014 (te weten 6502 of minder).

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Met burgers, ondernemers en veiligheidspartners afspraken maken en uitvoeren van een groot aantal geprioriteerde onderwerpen binnen het gemeentelijk veiligheidsbeleid.

€10.000

€10.000

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Bestrijden van georganiseerde criminaliteit en integriteitbewaking openbaar bestuur.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

De beleidsregels Bibob zijn actueel. Het toetsen van aanvragen om vergunningen/subsidies/aanbestedingen die binnen het werkingsgebied van de Bibob vallen. Ter voorkoming van ondermijning wordt de bestuurlijke of geïntegreerde aanpak toegepast.

€70.000

€80.000

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Bestrijden van gewelddadig radicalisme.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Zowel lokaal, regionaal als landelijk organiseren wij samen met betrokken partners de vroegsignalering en aanpak van radicalisering. Dreigende situaties rond radicalisering worden doorgeleid naar de regionale casustafel.	€10.000	€10.000	●
Doelstelling			Realisatie
Het aantal diefstallen uit woningen per 1000 blijft gelijk of lager dan 2014 (te weten 4,5).			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Gestandaardiseerde procedure na een poging tot inbraak gecombineerd met een gebiedsgerichte preventie.	€5.000	€5.000	●
Doelstelling			Realisatie
Het aantal E33 meldingen bij politie (meldingen verwarde personen) blijft stabiel ten opzichte van 2016).			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Voor elke persoon met risicovol verward gedrag is een plan van aanpak. De keten van vroegsignalering naar curatie/repressie is gesloten. De sluitende aanpak verwarde personen is vastgesteld.	€10.000	€10.000	●
Doelstelling			Realisatie
Het aantal geweldsmisdrijven per 1000 inwoners blijft gelijk of lager dan in 2014 (te weten 7,3).			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Het toepassen van specifieke keurmerken zoals Veilig uitgaan, Veilig ondernemen en de aanpak Huiselijk geweld.	€5.000	€10.000	●
Doelstelling			Realisatie
Het aantal harde kern jongeren per 10.000 inwoners blijft gelijk of lager dan in 2014 (te weten 0.6).			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Plannen van aanpak criminele jeugdgroepen in uitvoering. Voor iedere risicojongere wordt een plan van aanpak opgesteld en uitgevoerd.	€10.000	€10.000	●

Doelstelling			Realisatie
Het aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1000 inwoners blijft gelijk of lager dan 2014 (te weten 7,4).			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Een vraag gestuurde inzet van toezicht en politie gecombineerd met een pilot ongewenst gedrag in de openbare ruimte.	€20.000	€20.000	●
Doelstelling			Realisatie
Het aantal verwijzingen Halt per 10.000 inwoners blijft gelijk of groter dan in 2014 (te weten 117,7).			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
We maken met politie prestatieafspraken met betrekking tot toewijzingen op de specifieke gebieden waar HALT kan worden toegepast.	€5.000	€5.000	●
Doelstelling			Realisatie
Maximaal 7,5% kamerverhuurpanden per postcodegebied.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Vergunningverlening, toezicht en handhaving op bouw- en brandveiligheidseisen kamerverhuurpanden.	€160.000	€180.000	●
Doelstelling			Realisatie
Stoppen en voorkomen van huiselijk geweld en het beschermen van huiselijk geweld slachtoffers.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Voor iedere melding die door het Steunpunt Huiselijk Geweld is doorgezet naar het lokale team huiselijk geweld (BZT), is een plan van aanpak gemaakt.	€5.000	€7.000	●
Doelstelling			Realisatie
Tegengaan mensenhandel en verbetering positie prostituees.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie

Prostitutie- en mensenhandelbeleid is actueel en in uitvoering. Deelname aan regionale expertgroep mensenhandel Oost Nederland.	€10.000	€10.000	
---	---------	---------	---

Doelstelling			Realisatie
--------------	--	--	------------

Terugdringen van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit: Aantal meldingen jeugdoverlast is lager dan in 2015 (537).			
--	--	--	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Elke risicojongere bekend binnen het netwerk, wordt in net Justitieel Overleg Risicjongeren (JOR) danwel in het Jeugdnetwerk besproken en krijgt een plan van aanpak. Aanpak overlastgevendende groepen vindt plaats binnen de jeugdnetwerken.	€10.000	€10.000	
--	---------	---------	---

Doelstelling			Realisatie
--------------	--	--	------------

Het aantal winkeldiefstallen per 1000 inwoners blijft gelijk of lager dan 2014 (te weten 3,1).			
--	--	--	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Voor ieder winkelgebied en alle bedrijventerreinen verkrijgen en behouden wij het keurmerk veilig ondernemen.	€50.000	€50.000	
---	---------	---------	---

Doelstelling			Realisatie
--------------	--	--	------------

Veilige winkelcentra en bedrijventerreinen. Het aantal winkeldiefstallen is lager dan 2012 te weten 324. Het aantal inbraken/diefstal bedrijven is lager dan 2012 te weten 90.			
--	--	--	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Voor ieder winkelgebied en alle bedrijventerreinen verkrijgen en behouden wij het keurmerk veilig ondernemen.	€50.000	€50.000	
---	---------	---------	---

Doelstelling			Realisatie
--------------	--	--	------------

Het waarborgen van de fysieke veiligheid door risicobeheersing en incidentbestrijding.			
--	--	--	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Vorbereiden en uitvoeren van de gemeentelijke crisistaken. Bewaken en monitoren prestaties veiligheidsregio /regionale brandweer.	€6,75 miljoen	€6,52 miljoen	
---	---------------	---------------	---

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten	8.980	9.611	9.551	-60
Baten	559	607	635	28
Voor resultaatbestemming	-8.421	-9.004	-8.916	88
Stortingen in reserves	6	6	6	
Puttingen uit reserves	30	30	30	
Na resultaatbestemming	-8.397	-8.981	-8.892	88

Toelichting

Na budgetoverheveling resteert een nadelig resultaat van €62.000. Dit is als volgt te verklaren:

Openbare orde en veiligheid - Nadeel

Het nadeel wordt met name veroorzaakt door extra inzet/ apparaatskosten op evenementen, juridische handhaving en advocaatkosten in het kader van een gebiedsverbod EK Vrouwenvoetbal.

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Vershil
Fiscale naheffing FLO	150	0	-150
Totaal	150	0	-150

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershill
Openbare orde en veiligheid	-1.014	-1.078	-64
Stadstoezicht	-939	-910	29
Regio & Rampenbestrijding	-7.027	-6.905	122
Saldo	-8.981	-8.892	88

Verbonden partijen

GR Veiligheidsregio IJsselland

Vestigingsplaats: Zwolle

Leefomgeving

Omschrijving

Dit programma omvat de instandhouding van de openbare ruimte en het uitvoeren van maatregelen voor een betere bereikbaarheid en verkeersmobiliteit, parkeren en de realisatie van nieuwe fysieke infrastructuur. De belangrijkste taken van dit programma zijn het uitvoeren van beheertaken, het veiligheidsonderhoud, het dagelijks - en regulier onderhoud, het groot onderhoud, herinrichtingen in de openbare ruimte en het exploiteren van het haven- en parkeerbedrijf. Wij regisseren de uitvoering van deze kerntaken ("de gemeente regelt"). Tegelijkertijd transformeren wij naar een stimulerende, faciliterende en loslatende gemeente, die ruimte biedt aan burgerinitiatief en zelfbeheer.

Daarnaast bestaat dit programma uit enkele publiekrechtelijke taken voor onderdelen die aan de openbare ruimte zijn gerelateerd. Dit zijn de ligplekken in de havens, inritten, rioolaansluitingen, verkeersbesluiten, kabels en leidingen en begraafplaatsen. Hierin hebben wij een regulerende rol en nemen de opgave "de gemeente maakt mogelijk" mee.

2017 in vogelvlucht

Programma Leefomgeving 2017 in vogelvlucht

Actuele beleidscontext

De maatschappelijke context wordt sterk bepaald door de veranderende verhouding tussen overheid en de samenleving. Voor Deventer is de visie Leefomgeving het uitgangspunt. De visie gaat uit van 4 pijlers:

1. Schoon, heel en veilig
2. Bewuste inrichting
3. Maximaal rendement
4. Ruimte voor initiatief

De uitwerking van deze pijlers zijn nader geduid in het uitvoeringsprogramma Visie Leefomgeving. Onderdeel hiervan is de vervangingsstrategie voor de diverse kapitaalgoederen binnen de openbare ruimte.

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte fungeert steeds meer als vliegwiel voor allerlei ontwikkelingen. Bij de programmering van het groot onderhoud wordt onder meer afgestemd met sociale en maatschappelijk partners, waardoor meerwaarde kan worden verkregen.

Het beheer en onderhoud wordt steeds meer gestuurd op basis van de beleving van bewoners. Hiervoor zijn pilots in gang gezet en worden diverse dienstverleningsprocessen onder de loep genomen.

Voor bepaalde producten/kapitaalgoederen geldt dat er is omgevormd/heringericht, waardoor eenzelfde onderhoudsniveau kan worden gerealiseerd tegen lagere kosten (bijvoorbeeld speeltoestellen versus speelaanleidingen). Soms wordt er bewust gekozen voor kapitaalgoederen die een lagere kapitaalwaarde vertegenwoordigen.

Indicatoren en doelstellingen

Beleidsindicatoren Leefomgeving

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
12	Verkeer en vervoer	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	7,00	7,00	%	VeiligheidNL
13	Verkeer en vervoer	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	10,00	11,00	%	VeiligheidNL

Doelstelling Realisatie

Het jaarlijks aantal ernstige verkeersongevallen (opname in ziekenhuis of met dodelijke afloop) op gemeentelijke wegen daalt naar 120 in 2015.

Indicator 2: % ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig (nu 7%)

Indicator 3: % overige vervoersongevallen met een gewonde fietser is (nu 10%)

Toelichting: Politie heeft nog geen getallen aangeleverd

Prestatie Budget € Realisatie € Realisatie

In het MJOP-MIND 2017-2020 programmeren wij oplossingen voor knelpunten op hoofdwegen integraal.

Zie groot onderhoud en vervangingen

Zie groot onderhoud en vervangingen

Doelstelling Realisatie

Het verbeteren van de bereikbaarheid en de doorstroming.

Prestatie Budget € Realisatie € Realisatie

In 2017 wordt de verdubbeling van de Hanzeweg uitgevoerd.

€2,8 miljoen

€0,1 miljoen betreft deel 2 het hier begrote bedrag hoort bij programma 5

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Wij zorgen voor het omgevingsmanagement, zodat ProRail de uitvoering kan starten in 2017.	€0,6 miljoen	€0,5 miljoen	

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In 2017 gaat het hoofdcontract (Churchillplein) van de herinrichting Groene Wal in uitvoering.	€2,4 miljoen	€0,4 miljoen	

Doelstelling	Realisatie
<p>De kwaliteit van het instandhouden van de openbare ruimte blijft gelijk.</p> <p>Indicator 1: kengetal verloedering fysieke ruimte is een 3,6 of lager (op een schaal van 10).</p> <p>Indicator 2: aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners (nu 6,4; Nederland is 6,1).</p> <p>Kental verloedering is in 2017 gemeten op 3,3. In 2015 was dit nog 3,7.</p> <p>Vernielingen en beschadigingen op basis van politiecijfers. Nu 5,8 en NL 5,6 (2016 CBS)</p>	

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In de openbare ruimte zorgen wij voor regulier en klein onderhoud. Wij verzorgen het technisch onderhoud aan installaties en objecten (zoals bruggen, viaducten, rioolstelsel en speelplaatsen). Voor de uitvoering van het groenonderhoud en handmatige reiniging van wegen in de bebouwd gebied zetten wij zoveel mogelijk mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in. Voor HGB wordt uitgegaan van een SR percentage groter dan 50%.	€14,8 miljoen	€14,5 miljoen	

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Bij het uitvoeren van groot onderhoud in de openbare ruimte, reconstructies van wegen en vervangingsinvesteringen bij rioleringen, houden wij rekening met ecologische aspecten en klimaatadaptatie.	€5,4 miljoen (exploitatie); €0,70 miljoen	€4,6 miljoen (exploitatie); €0,70 miljoen	

(investering GRP); €0,66 miljoen (investering MJOP Brinkgreverweg); €0,15 miljoen (investering GRP klimaatadaptatie).

(investering GRP); €0,05 miljoen (investering MJOP Brinkgreverweg); €0,15 miljoen (investering GRP klimaatadaptatie).

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Wij voeren calamiteiten- en veiligheidsmaatregelen uit en houden een storingsdienst in stand.	€0,9 miljoen	€0,9 miljoen	●
---	--------------	--------------	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Wij voeren diverse (wettelijke) beheertaken uit, waaronder: - Inspecties; - Storingsmeldingen; - Innen van parkeergelden en havengelden; - Gegevensbeheer (open data); - Exploitatiekosten (huur en energie); - Belastingen; - Toezicht.	€2,6 miljoen	€2,5 miljoen	●
---	--------------	--------------	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

In 2017 wordt gestart met pilots voor de vernieuwende aanpak overlast en ongewenst gedrag in de openbare ruimte. Hierbij zal samenwerking worden gezocht met andere partijen, waaronder Philips Lighting.	€80.000	€4.000	●
--	---------	--------	---

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Het aandeel van de inwoners dat tevreden is over de looproutes van en naar de parkeervoorzieningen in de binnenstad stijgt naar 70%.	●
--	---

Dit is in 2017 gemeten op 72%. Was in 2015 nog 71%.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In 2017 gaat het hoofdcontract (Churchillplein) van de herinrichting Groene Wal in uitvoering.	Zie verbeteren bereikbaarheid	Zie verbeteren bereikbaarheid	
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In 2017 starten wij met de voorbereidende werkzaamheden voor de herinrichting van de Keizerstraat en pleinen in de binnenstad. Wij stemmen dit af met andere ontwikkelingen in de binnenstad.	Zie groot onderhoud en vervangingen	Zie groot onderhoud en vervangingen	
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In 2017 ronden wij de onderhandelingen ten behoeve van de gunning van de renovatie van de Stadspoortgarage af. Toelichting: De onderhandelingen hebben in 2017 plaats gevonden, maar worden in 2018 afgerond.	€1,3 miljoen	€0,2 miljoen	
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In 2017 wordt de uitbreiding van het parkeren op de Worp in de Melksterweide gerealiseerd. Toelichting: Het bestemmingsplan ligt op dit moment bij de Raad van State. Naar verwachting volgt in 2018 een uitspraak en kan gestart worden met de uitvoering.	€0,5 miljoen	€0	
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In het MJOP-MIND 2017-2020 programmeren wij oplossingen voor knelpunten op hoofdwegen integraal.	Zie groot onderhoud en vervangingen	Zie groot onderhoud en vervangingen	

Doelstelling	Realisatie
Het aandeel inwoners dat tevreden is over de stallingsmogelijkheden voor zijn/haar fiets in de binnenstad van Deventer stijgt naar 70%. Toelichting: In 2017 gemeten dat 66% tevreden is. Was in 2015 nog 70%. Oorzaak is dat het fietsplan binnenstad nog niet volledig is gerealiseerd.	
Prestatie	Realisatie

Opstart uitvoering raadsbesluit rondom fietsparkeren Binnenstad.	€350.000	€280.000	
--	----------	----------	---

Doelstelling	Realisatie
Het aandeel inwoners dat van mening is dat de verharding van de fietspaden en fietsstroken in de gemeente comfortabel fietsen mogelijk maakt blijft boven 75%. In 2017 gemeten op 76%. Was in 2015 77%.	
Prestatie	Budget €
Bij het uitvoeren van groot onderhoud in de openbare ruimte, reconstructies van wegen en vervangingsinvesteringen bij rioleringen, houden wij rekening met ecologische aspecten en	

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten	33.811	36.544	33.331	-3.213
Baten	14.065	15.575	15.462	-113
Voor resultaatbestemming	-19.746	-20.969	-17.869	3.100
Stortingen in reserves	468	1.250	2.372	1.122
Puttingen uit reserves	288	2.098	1.442	-656
Na resultaatbestemming	-19.926	-20.121	-18.799	1.322

Toelichting

Algemeen

Er wordt per saldo een budget van totaal €1.011.000 overgeheveld naar 2018 (zie budgetoverhevelingen).

Straten, wegen en pleinen - Voordeel

Door lagere waterschapslasten (€80.000) hogere opbrengst voor leges kabels en leidingen (€80.000) en verkoop grond (€45.000) is het voordeel van €205.000,- te verklaren. Als gevolg van gewijzigde BBV richtlijnen voor materiële vaste activa met een maatschappelijk nut zijn de baten en lasten voor de

projecten reconstructie Fietspaden IJsseldijk en Laan van Borgele verantwoord op investeringsniveau. De baten en lasten met betrekking tot deze projecten zijn wel op de exploitatie geraamd. De voor deze projecten geprogrammeerde MJOP gelden zijn daarom gestort in de reserve kapitaallasten.

Straatreiniging - Nadeel

Het nadeel van €116.000 wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere lasten gladheidsbestrijding. Ondanks de zachte winters moest er toch vaak worden uitgerukt om te strooien

Openbare verlichting - Voordeel

Het voordeel van €84.000 is te verklaren door lagere energielasten en minder schades.

Parkeren - Neutraal

Er is €136.000 meer over de mobiliteitsreserve parkeren beschikt dan begroot. Dit komt door hogere lasten voor het project omzetting vergunning parkeren naar betaald parkeren en hogere lasten als gevolg van diefstal/vernieling van parkeerautomaten in de Brinkgarage en de Stadspoortgarage. In verband met vertraging van de projecten parkeren op de Worp en renovatie Brinkgarage is er een lagere putting uit de reserve parkeerbijdrage bouw aanvragen. Hiertegenover staan ook lagere lasten.

Havens en waterwegen - Voordeel

Lagere lasten voor energie en klein onderhoud verklaren het voordeel van €61.000 op dit product.

Uitvoering verkeer- en vervoerbeleid - Neutraal

Als gevolg van gewijzigde BBV richtlijnen voor materiële vaste activa met een maatschappelijk nut worden de uitgaven voor de projecten 30km zones Bathmen en de aanpak rotondes Bolkesteinlaan verantwoord op investeringsniveau. De baten en lasten met betrekking tot deze projecten zijn wel op de exploitatie geraamd. Het budget voor extra afschrijving wordt daarom gestort in de reserve kapitaallasten.

Groen, natuur en recreatie - Voordeel

Het voordeel van €64.000 als gevolg van nog hogere opbrengst snippergroen dan in de najaarsrapportage al is gemeld. Verder vallen de lasten voor technisch beheer iets lager uit.

Riolering en waterhuishouding - Neutraal

In verband met een voordelig resultaat is de verrekening met de reserve en voorziening riolering €546.000 voordeliger dan geraamd. Dit komt door lagere lasten voor energie en calamiteiten, en hogere opbrengst uit rioolheffing en een extra bijdrage van het waterschap voor aanleg watergangen Landsherenkwartier.

Begraafplaatsen - Neutraal

Er is een nadeel op de inkomsten voor begraafrechten van €28.000. Dit nadeel wordt in 2017 gecompenseerd door lagere lasten.

Verkeerstechniek - Voordeel

Als gevolg van gewijzigde BBV richtlijnen voor materiële vaste activa met een maatschappelijk nut worden de uitgaven en inkomsten voor het project Cleantech Regio – Intelligente Transport Systemen (C-ITS) verantwoord op investeringsniveau. De baten en lasten met betrekking tot deze projecten zijn wel op de exploitatie geraamd. Het voordeel van €69.000 wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere lasten voor energie en kleine verkeersmaatregelen.

Civieltechnische kunstwerken - Voordeel

Het voordeel van €73.000 wordt verklaard door vrijvallende kapitaalslasten. Dit wordt de komende jaren aangewend voor noodzakelijke vervangingen in de haven.

Buitensportaccommodaties - Nadeel

Het nadeel van €103.000 wordt veroorzaakt een hogere bijdrage voor onderhoudskosten voor eigen sportvelden en de atletiekbaan. Tevens zijn er extra kosten gemaakt in verband met juridische procedures met de voetbalverenigingen IJsselstreek en Turkse Kracht.

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Verschil
Begeleiding project aanleg glasvezel	46	46	0
MJOP Projecten; Landsherenkwartier, Oranjekwartier, parallelweg Hanzeweg, Deltalaan (Geleenstraat)	264	0	-264
Project Hanzeweg nabij Kluwer	90	90	0
Project onderzoek Brinkgarage	275	275	0
Vorbereiding parkeren op de Worp	50	50	0
Project vervanging armaturen openbare verlichting	261	0	-261
Project verplaatsen bushaltes	75	0	-75
Project groenaanleg centrumplan Borgele	45	0	-45
MJOP Project verjonging Laanboombeplanting	209	0	-209
MJOP budget speelplaatsen	32	0	-32
Projecten; Jan Luykenlaan en onderhoud beschoeiingen 2017	94	94	0
MJOP Projecten; Steiger loopbrug pontje; conservering sluisbruggen	125	0	-125
Totaal	1.566	555	-1.011

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Straten, wegen en pleinen	-6.480	-6.002	478
Straatreiniging	-2.858	-2.975	-117
Openbare verlichting	-1.127	-781	345
Betaald parkeren	1.030	1.030	
Haven en waterwegen	20	81	61
Uitvoering verkeer-en vervoerbeleid	-1.288	-1.217	71
Groen, natuur en recreatie	-5.698	-5.380	318
Openbare speelgelegenheden	-761	-747	14
Riolering en waterhuishouding	986	986	
Begraafplaatsen	-128	-126	2
Verkeerstechniek	-922	-867	55
Civieltechnische kunstwerken	-1.101	-902	198
Buitensportaccomodaties	-1.793	-1.896	-103
Saldo	-20.121	-18.799	1.322

Voorzienen

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Uitgaven t.l.v. voorzieningen		105	101	-4
Inkomsten t.g.v. voorzieningen		8	99	92
Saldo		-98	-2	96

Toelichting

De inkomsten zijn hoger dan begroot doordat het voorschot op de provinciale bijdrage van €67.000 ten gunste van het Legaat Waanders niet is begroot. Op het product riolering was er een positief resultaat op groot onderhoud en de kapitaallasten (€32.000) dat is gestort in de voorziening riolering.

Investerings

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Uitgaven t.l.v. investeringen	1.313	12.512	7.483	-5.029
Inkomsten t.g.v. investeringen		4.666	2.150	-2.516
Saldo	-1.313	-7.846	-5.333	2.513

Toelichting

De afwijkingen hebben betrekking op de volgende investeringen: Reconstructie Brinkgreverweg, Osterwechelsweg, Hanzeweg, Ceintuurbaan en de fietspaden IJsseldijk en laan van Borgele, Renovatie Stadspoort garage, Rijwielstalling op de Keizer, Stationsomgeving, Fietsparkeren Binnenstad, Tunnel Oostriklaan, project 30km zones Bathmen, Rotondes Bolkesteinlaan, Investerings uit Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) en de loopbrug voor Go Ahead Eagles. De restant investeringen worden overgeheveld naar 2018.

Verbonden partijen

Coöperatie ParkeerService ua

Vestigingsplaats: Amersfoort

NV Centrumgarage Deventer

Vestigingsplaats: Deventer

Het Groenbedrijf BV

Vestigingsplaats: Deventer

Milieu

Omschrijving

Het programma omvat de zorg van de gemeente voor milieu en duurzaamheid. Enerzijds betreft het de milieugevolgen, zoals geluidhinder, slechte luchtkwaliteit, geuroverlast, schade aan de natuur en bodemverontreiniging, van handelingen en activiteiten. Anderzijds gaat het over de rol van de gemeente in de mondiale en lokale klimaatproblematiek.

Bij het realiseren van de doelstellingen kiest de gemeente steeds bewust voor de juiste rol. Op gebieden waarvoor wettelijke kaders zijn, is dat een regulerende. Met name op gebied van duurzaamheid is dat een faciliterende en loslatende. Het gevolg daarvan is dat prestaties slechts ten dele afdwingbaar zijn.

2017 in vogelvlucht

Afval: landelijke doelstelling van 100 kilogram ruimschoots gehaald

In het Grondstoffenplan 2015-2020 staan de vervolgstappen op het in 2013 ingevoerde Diftarsysteem. Die moeten er toe leiden dat Deventer in 2020 de landelijke doelstellingen van 100 kilogram restafval per inwoner en een scheidingspercentage van 75% heeft gehaald. De 86 kilogram restafval per inwoner per jaar lag fors lager dan het doel van 100 kilogram en daarmee blijft Deventer net als in 2016 de landelijke koploper in scheiding van huishoudelijk afval. Dat is een extra aanmoediging om nieuwe wegen te bewandelen die moeten leiden tot een nog verdere terugwinning van grondstoffen uit ons huishoudelijk afval.

Bodem: Gebiedsgericht Grondwaterbeheer bij nieuwe ontwikkelingen

Op gebied van bodem vormt het Convenant 2016-2020 tussen VNG, IPO, VNG en UvW de leidraad. Een belangrijk onderdeel daarvan is de aanpak van grondwaterverontreinigingen via het Gebiedsgerichte Grondwaterbeheer. Dat is een sluitstuk in een realistische en betaalbare aanpak van bodem- en grondwaterverontreinigingen. Het gemeentelijk kader daarvoor is opgesteld. Daarnaast zal het opnemen van de Wet Bodembescherming in de Omgevingswet tot grote veranderingen leiden. Hoe het speelveld op gebied van bodem er over drie jaar uitziet, is onderwerp van veel overleggen en beschouwingen.

Geluid: nieuw beleid biedt mogelijkheden

Van alle milieuaspecten zorgt geluid voor de meest direct voelbare overlast bij inwoners. Veel milieuklachten gaan over geluid, afkomstig van bijvoorbeeld auto's, treinverkeer, bedrijven of muziek. Wettelijk vastgesteld 'objectieve' regels zijn niet altijd direct te relateren aan 'subjectief' ervaren overlast. Het kader voor geluid wordt gevormd door de Wet Geluidhinder die afgelopen jaren is vernieuwd onder de noemer van Swung (Samen Werken in de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid). Komende jaren zal de geluidswetgeving worden opgenomen in de Omgevingswet. Daarmee worden mogelijkheden gecreëerd om naast cijfermatige normen ook een meer kwalitatieve overweging te maken bij de onderbouwing van ruimtelijke beslissingen. Het kader hiervoor zal vastgelegd worden via de in voorbereiding zijnde Omgevingsvisie en het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte.

Duurzaamheid: de noodzaak van de energietransitie is een feit

De essentie van de Uitvoeringsagenda Duurzame Energie (2011-2018) is dat de doelstelling van Energieneutraal in 2030 alleen maar bereikt kan worden door de optelsom van maatregelen die op alle mogelijk fronten worden genomen. Huiseigenaren verduurzamen hun woning, steeds meer bedrijven en

burgers wekken hun eigen energie op, grote bedrijven investeren in duurzaamheid, auto's worden steeds meer elektrisch opgewekt en energiezuiniger. De negatieve effecten van gaswinning in Groningen leiden tot de noodzaak van het drastisch terugdringen van het gebruik van fossiele brandstoffen. Landelijke aandacht en toegenomen bewustzijn hebben geleid tot moties waarin de raad het college opdraagt om helderheid te geven over de gemeentelijke routekaart energietransitie. Het uitgangspunt daarbij is dat de energietransitie alleen maar mogelijk is door verregaande samenwerking tussen betrokken partijen, zoals woningcorporaties, netwerkbeheerders, energieproducenten, overheid, bedrijven en burgers. Een mooi voorbeeld is het project 'Fossielvrij en Betaalbaar' waarin de corporaties, samen met provincie, gemeente en de energienetwerkbeheerder Enexis, samenwerken aan het verduurzamen van de sociale huurwoningen. Daarnaast is het Deventer gedachtegoed van het Woningabonnement opgenomen in het regeerakkoord onder het kopje woning gebonden financiering.

Natuurontwikkeling Veenoordkolk voltooid

De Veenoordkolk en Teugse Kolk was met een diepte van 10 tot 15 meter geen goed leefgebied voor dieren en planten. Met de in 2017 voltooide herinrichting tot natuurgebied is een landschappelijk aantrekkelijke plek ontstaan met behoud van recreatief medegebruik. Bij een normaal rivierpeil zijn de plassen nu gemiddeld tussen de 2 en 4 meter diep. Er zijn natuurvriendelijke oevers en slikkige eilanden aangelegd en er is een plas-dras verbinding met de Schipbeek gemaakt. Er is een zwaluwwand aangelegd. Aan een vogelkijkpunt wordt de laatste hand gelegd. Waterschap Rijn en IJssel heeft in 2016 vispassages in de Schipbeek gerealiseerd. Het her gerasterd gebied is in beheer gegeven bij Stichting IJssellandschap.

Vergunningen, Toezicht en Handhaving: Omgevingsdienst van start

Op 22 december 2016 hebben elf gemeenten en de provincie hun handtekening gezet onder de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst IJsselland. In 2017 zijn alle bestuurlijke, formatieve en organisatorische afspraken vastgelegd. Deventer heeft daarbij gestreefd naar een robuuste dienst waarbinnen bundeling van kennis en kwaliteit, gecombineerd met lokale binding, leidt tot een slagvaardige en efficiënte uitvoering van milieutaken. Zoals gepland is de Omgevingsdienst vanaf 1-1-2018 van start gegaan en zijn de vergunningverleners, toezichthouders en specialisten op het gebied van milieu overgegaan.

Indicatoren en doelstellingen

Beleidsindicatoren Milieu

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
33	Volksgezondheid en milieu	Omvang huishoudelijk restafval	105,00	86,00	Kg/inwoner	CBS
34	Volksgezondheid en milieu	Hernieuwbare elektriciteit	1,80	%		RWS

Doelstelling

Het aantal kilo's restafval per inwoner daalt van 120 kg naar minder dan 100 kg tussen 2015 en 2018 en naar 25 kg in 2030.

Realisatie

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Verdere verlaging gf-fractie in restafval.			●
--	--	--	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Pilot nieuwe beloningsysteem flesjes blikjes.			●
---	--	--	---

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

In 2017 zijn er geen humane risico's als gevolg van bodemverontreiniging en wordt de aanpak van locaties met verspreidings- en ecologische risico's vastgesteld.	●
--	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Opstellen van een gebiedsplan grondwaterpluimen met uitwerking van de organisatorische, procedurele, juridische, financiële en technische randvoorwaarden en het instellen van een	€500.000	0	●
--	----------	---	---

Het beheerplan en de gebiedsgerichte aanpak is vastgesteld.
Nadere vormgeving van het beheerfonds wordt nader ingevuld.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Locaties met verspreidings- en ecologische risico's worden onderzocht.	zie prestatie Gebiedsgericht grondwaterbeheer		●
--	---	--	---

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Er zijn geen structurele overtredingen van wetgeving op gebied van externe veiligheid, luchtkwaliteit, geur, ecologie, zwerfdieren, geluid, bodem, straling, trillingen.	●
--	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Door middel van vergunningverlening, toezicht, handhaving en advisering zijn overtredingen van milieuwetgeving voorkomen en aangepakt.	€1.600.000	€1.600.000	●
--	------------	------------	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Op gebied van externe veiligheid, luchtkwaliteit, geur, geluid en straling zijn vanuit landelijke of Europese wetgeving kaders gesteld en bewaakt voor ruimtelijke ontwikkelingen.	zie prestatie Voorkomen van overtredingen		●
--	---	--	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Met de Dierenbescherming zijn afspraken gemaakt over uitvoering van wettelijke taken dierenopvang.

zie prestatie Voorkomen van overtredingen

Doelstelling

Realisatie

Groene gebiedsontwikkeling draagt bij aan een aantrekkelijke gemeente.

Prestatie

Budget €

Realisatie €

Realisatie

Projecten Monding Schipbeek en Veenoord- en Teugse Kolk zijn afgerond.

€20.000

Doelstelling

Realisatie

Het percentage hernieuwbare elektriciteit stijgt van 1,8% in 2014 naar 3,0 % in 2017.

Toelichting: De informatie over het percentage hernieuwbare energie is in de voor de jaarrekening voorgeschreven bronnen niet actueel beschikbaar. Mede om die reden maken we in de monitoring naar de Raad gebruik van de basisinformatie van het verbruik van gas en stroom aangeleverd door het netwerkbedrijf. Deze informatie wordt ook opgenomen in landelijke databases. Op basis van de actuele informatie van netwerkbedrijf Enexis is het percentage aan hernieuwbare energie in 2017 3,5 % en voldoet daarmee aan de norm in de begroting. Per de peildatum (15 februari 2018) is nog niet alle informatie over 2017 beschikbaar. van het netwerkbedrijf. In de later dit jaar uit te brengen monitor zal hier nader op worden ingegaan.

Prestatie

Budget €

Realisatie €

Realisatie

Inwoners en bedrijven die bijdragen aan het bereiken van onze klimaatdoelstelling worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Prioriteiten daarbij zijn (obv de bestuursopdracht strategische raadsagenda): verduurzamen bestaande woningbouw (o.m. woningabonnement), duurzame mobiliteit en verduurzaming bedrijven en bedrijventerreinen (procesinnovatie, opwek, besparing,

Vanuit budget Klimaat- en energieneutraal

Doelstelling

Realisatie

Deventer is klimaat- en energieneutraal in 2030.

Daartoe moet de CO2-productie in 2016 2% zijn gedaald ten opzichte van 2016.

Prestatie

Budget €

Realisatie €

Realisatie

Inwoners en bedrijven die bijdragen aan het bereiken van onze klimaatdoelstelling worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Prioriteiten daarbij zijn (obv de bestuursopdracht strategische raadsagenda): verduurzamen bestaande woningbouw (o.m. woningabonnement), duurzame mobiliteit en verduurzaming bedrijven en bedrijventerreinen (procesinnovatie, opwek, besparing,

€40.000

€40.000

Doelstelling			Realisatie
Milieu- en duurzaamheidsdoelstellingen worden gerealiseerd door vergroting van betrokkenheid van (jonge) mensen bij de leefomgeving.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Natuur-, duurzaamheids- en milieueducatie is uitgevoerd door de Ulebelt.	€393.000	€378.000	●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
De Ulebelt exploiteert het Milieucentrum en vormt met meer dan 50.000 bezoekers het groene hart van de Vijfhoek.		zie prestatie Natuur... is uitgevoerd door de Ulebelt	●

Doelstelling			Realisatie
Milieutaken worden (deels) uitgevoerd in Omgevingsdienst IJsselland waarvan de organisatievorm uiterlijk 2018 past in de landelijke regelgeving en gedragen wordt door alle gemeenten en de provincie.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Het bedrijfsplan voor de Omgevingsdienst is vastgesteld en de organisatorische, formatieve en financiële gevolgen voor de gemeente is in beeld geberacht en vastgesteld.	€100.000	€100.000	●

Doelstelling			Realisatie
Vermindering van geluidsoverlast in 300 woningen langs wegen.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Geluidsaneringsprojecten Pothoofd, Binnenstad e.o, Holterweg, Dunantlaan e.o. zijn in uitvoering.	€432.000	€272.000	●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Geluidsaneringsprojecten Brinkgreverweg, Laan van Borgele, Margijnenenk, IJsselkade, Zwolseweg zijn in uitvoering.		zie prestatie Uitvoering geluidsaneringsprojecten	●

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten	13.462	15.948	15.421	-527
Baten	11.875	13.776	13.670	-106
Voor resultaatbestemming	-1.587	-2.171	-1.751	420
Stortingen in reserves	1.400	1.784	1.784	
Puttingen uit reserves	2.261	3.199	2.810	-389
Na resultaatbestemming	-726	-756	-726	31

Toelichting

Na budgetoverheveling resteert een voordelig resultaat van €31.000. Dit is als volgt te verklaren:

Huishoudelijk afval

De opbrengsten vanuit afvalstoffenheffing zijn €190.000 hoger dan verwacht bij de najaarsrapportage. In combinatie met de kosten van Circulus en de opbrengsten vanuit het afvalfonds geeft dit een exploitatievoordeel van €103.000. Dit in combinatie met de nadelen op kwijtscheldingen (€64.000) en het niet uitkeren van Dividend door Circulus (€175.000 – als gevolg van de ontwikkeling Milieustraat) geeft dit per saldo een hogere putting van €137.000 uit de reserve huishoudelijk afval.

Duurzaamheid – Voordeel

In 2016 is €125.000 subsidie ontvangen voor het project ontwikkeling Woningabonnementen, hiervan wordt €20.000 overgeheveld naar 2018 voor het vervolg van dit project. In het kader van Duurzaamheid wordt een budget overgeheveld ad €27.000 ten behoeve van activiteiten die in 2018 doorlopen, met name de routekaart energietransitie. Gemeenten hebben eind 2017 middelen ontvangen voor de Europese Energie-Efficiency Richtlijnen (EED), voor Deventer €6.000. Deze middelen zullen in 2018 beschikbaar worden gesteld aan de Omgevingsdienst ter uitvoering van de richtlijn.

Milieu - Voordeel

Het restant van het eenmalige budget voor de oprichting en aanloopkosten van de omgevingsdienst IJsselland (€80.000, oorspronkelijk €200.000) wordt overgeheveld ten behoeve eenmalige frictie- aanloopkosten in 2018. Diverse kleine voordelen, per saldo €9.000.

Budgetoverhevelingen

bedragen x €1.000

Onderwerp	Lasten	Baten	Verschil
Woningabonnementen	20	20	0
Duurzaamheid	27	27	0
Europese Energie-Efficiency Richtlijnen (EED)	6	0	-6
Omgevingsdienst	80	80	0
Totaal	133	127	-6

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Verwijdering huishoudelijk afval	1.386	1.386	
Bodem	-281	-288	-7
Geluid	-81	-86	-5
Duurzaamheid	-131	-97	34
Milieu	-1.649	-1.640	9
Saldo	-756	-726	31

Investeringsen

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Uitgaven t.l.v. investeringen		-32		32
Inkomsten t.g.v. investeringen			32	32
Saldo		32	32	

Verbonden partijen

NV Vastgoed Milieucentrum Deventer

Vestigingsplaats: Deventer

GR Omgevingsdienst IJsselland

Vestigingsplaats: Wijhe

Ruimtelijke ontwikkeling

Omschrijving

Het programma omvat de zorg en verantwoordelijkheid voor een goede ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van de gemeente, zowel de stad als het platteland inclusief de dorpen en kernen.

Dit gebeurt onder andere door beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Daartoe behoren het opstellen van planologisch kaders (nu nog een bestemmingsplan of een omgevingsvergunning) met een goede ruimtelijke onderbouwing voor initiatieven uit de samenleving. .

Naar verwachting zal in 2019 de nieuwe Omgevingswet in werking treden. Dit betekent een van de grootste stelselwijzigingen in wetgeving voor de fysieke leefomgeving.. Belangrijkste aanleiding voor deze systeemwijziging is dat het accent zal verschuiven van uitbreiding naar hergebruik van bestaand gebied. Kantoren, winkels, agrarische bedrijven en bedrijventerreinen komen steeds meer leeg of dreigen te verrommelen. Toevoegingen zijn minder nodig. Hergebruik van bestaande gebieden en, gebouwen wordt steeds belangrijker en draagt tevens bij aan duurzaamheidsdoelstellingen. De Omgevingswet maakt het mogelijk om deze ontwikkelingen eenvoudiger en sneller te kunnen regelen. De overheid wordt steeds meer verbinder, en bewaker van de spelregels. Die spelregels komen tot stand met een groot gevoel voor verantwoordelijkheid richting het algemeen en maatschappelijk belang.

Wij zien de Omgevingswet als een grote kans die we ten volle willen benutten. Daarom wachten wij niet tot de Omgevingswet daadwerkelijk is ingevoerd, maar zijn wij al bezig met enkele pilots. De al ingezette ontwikkeling op basis van de Structuurvisie Stadsaszone krijgt een vervolg in een Omgevingsvisie en een Omgevingsplan (vooralsnog een 'bestemmingsplan met verbrede reikwijdte'). Daarin zijn we redelijk uniek in Nederland. We maken daadwerkelijk werk van het invullen van het begrip 'Uitnodigingsplanologie'. Dat ondersteunen we onder andere door ons interne proces voor initiatiefnemers te vereenvoudigen en doorzichtiger te maken. Daartoe hebben we een zogenaamde Carrousel in het leven geroepen: een integraal denkende groep die initiatieven snel en adequaat kan beoordelen en bovendien meedenkt hoe ontwikkelingen zijn in te passen en vorm te geven.

Verder leggen wij via het ruimtelijke spoor vaak de basis voor de realisatie van de doelstellingen van andere beleidsvelden, zoals Bereikbaarheid, Parkeren en Wonen. Wij dragen bij aan goede afspraken met o.a. de corporaties over de volkshuisvesting.

Daarnaast verzorgen we een stevige inbreng in discussies die op regionaal, provinciaal of landelijk niveau spelen om te zorgen dat de Deventer belangen optimaal uit de verf komen.

De manier waarop we beleid formuleren is in verandering. De gemeentelijke rol bij de verschillende prestaties in het programma loopt uiteen van reguleren(vergunningen/handhaven), regisseren in netwerkverbanden of stimuleren/faciliteren tot loslaten wanneer particuliere initiatieven de overheid niet nodig hebben. Het accent komt veel meer dan voorheen te liggen bij het uitnodigen, faciliteren en begeleiden van initiatieven vanuit de samenleving.

2017 in vogelvlucht

In 2017 hebben we enkele belangrijke bewegingen gezien: de Omgevingswet wierp zijn schaduw vooruit en de aantrekkende economie leidde tot een toenemend aantal initiatieven en vergunningen. Ofschoon de inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot 2021 ziet Deventer de voordelen van die toekomstige wetgeving al in. Dat betekent dat we volop hebben gewerkt aan een concept van een nieuwe Omgevingsvisie (die in de plaats moet treden van de huidige Structuurvisie). Daarover zijn verschillende gesprekken gevoerd met de Raad, stakeholders en collega's. In 2018 moet dat een vervolg krijgen, en hopelijk leiden tot een belangrijke basis voor ons handelen richting de samenleving. Vooruitlopend op een Omgevingsplan hebben we een Nota van Uitgangspunten vastgesteld. Deze dient als leidraad voor een Bestemmingsplan met verbrede reikwijdte. Het beginsel van de Uitnodigingsplanologie passen

we toe op verschillende gebiedsontwikkelingen: samen met initiatiefnemers komen we tot goede vertrekpunten voor te realiseren woningbouwplannen. Voorbeelden zijn de herontwikkeling van Larenstein, de voormalige ziekenhuislocaties Geertruiden en Sint Jozef, het voormalige Aupingerrein, Senzora, woningbouw op de Bathmense Enk en de voormalige tennisbanen in Diepenveen. Bouwwerkzaamheden zullen in 2018 opstarten. Daarnaast zijn er verschillende leegstaande kantoorgebouwen getransformeerd naar kleine wooneenheden. Voor het eerst sinds jaren zien we een toenemend aantal verleende vergunningen en als gevolg daarvan een overschot op de begrote legesinkomsten.

Veel aandacht ging ook uit naar de planvorming voor het verbreden van de rijksweg A1. Er is een gebiedsplan gemaakt, waarbij volop aandacht is besteed aan de wijze waarop deze weg in het landschap kan worden ingepast. De geluidsproblematiek bij Bathmen was daarbij een prominent onderdeel, met naar het zich laat aanzien een goede oplossing in het verschiet. Veel aandacht ging ook uit naar de uitvoering van het parkeerbeleidsplan, o.a. in de vorm van een planologisch kader voor een parkeervoorziening op de Worp. Net zoveel inspanning ging ook uit naar het Grote Kerkhof. Dit leidde nog niet tot besluitvorming.

Vanuit het onderdeel Volkshuisvesting is hard gewerkt aan het maken van een nieuwe Woonvisie. Dit moet de basis worden voor ons woningbouwprogramma in de nabije toekomst. Niet alleen de aantallen staan daarbij centraal, maar ook de kwalitatieve onderverdeling: voor wie bouwen en hoe. Heel belangrijk is een leefbare, evenwichtige samenleving met vooral gemengde wijken en dorpen. Aan de basis van de Woonvisie stond een woningmarktanalyse. Ook ons woonwagengbestand vroeg de nodige aandacht. Het beleid daaromtrent ondervond kritiek omdat een bevolkingsgroep dreigde te worden achtergesteld. Een herziening van dit beleid is voorbereid, maar kon niet meer in 2017 worden vastgesteld. Al met al hebben we nu een goede, actuele basis voor het voeren van een gezond volkshuisvestingsbeleid, samen met onze belangrijkste partners in de gemeente: de woningbouwcorporaties.

Indicatoren en doelstellingen

Beleidsindicatoren Ruimtelijke ontwikkeling

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
35	Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	183,00	225,70	Duizend euro	CBS
36	Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	3,30	18,60	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen
37	Vhrosv	Demografische druk	52,00	67,90	%	CBS
38	Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	671,00	688,00	In Euro's	COELO
39	Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	788,00	821,00	In Euro's	COELO

Doelstelling	Realisatie
De sociaaleconomische ontwikkeling van het landelijk gebied houdt minimaal gelijke tred met die in het stedelijk gebied van de gemeente. Dit blijkt uit: de tevredenheid onder bewoners van het landelijk gebied over de aanwezige voorzieningen is in 2017 minimaal gelijk aan de tevredenheid in het stedelijk gebied van de gemeente (7,3 in 2015. Stedelijk gebied 7,4; landelijk gebied 7,2; Bewonersonderzoek najaar 2015).	▲
Toelichting: 7,3 (stedelijk gebied 7,3; landelijk gebied 7,2)	

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In het planvormingstraject rond de verbreding van de A1 realiseren we zoveel mogelijk punten van de Deventer Agenda.	€30.000	€61.000	●

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
We maken werk van Uitnodigingsplanologie in verschillende gebiedsontwikkelingen, onder andere in het gebied van de Stadsaszone. Afhankelijk van de vraagstelling vanuit de samenleving bepalen we daar onze rol (meer of minder actief). De mogelijkheden van de Grondexploitatiewet worden optimaal gebruikt voor het verhalen van onze kosten. Voorbeelden van lopende respectievelijk te starten gebiedsontwikkelingen zijn: Winkelcentrum Colmschate, Geertruidentuin, St. Jozeflocatie, herontwikkeling voormalige Aupinglocatie, verplaatsing sporthal Schalkhaar, landgoed Hemelzicht, woningbouw Lettele, woningbouw starterswoningen Loo, Stadsentree, Kop Handelskade.	€300.000	€390.000	●

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
We ronden de kaders ten behoeve van het autovrij maken van het Grote Kerkhof af (planvorming), als opmaat richting de realisatie.	€50.000	€60.000	●

Toelichting: Dit is niet gerealiseerd omdat de Raad heeft uitgesproken hierover voor de verkiezingen geen besluit over te willen nemen.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
We implementeren de nieuwe Wet vergunningen, toezicht en handhaving.	€15.000	€0	●

Toelichting: De nieuwe wet is na behandeling in de Tweede Kamer teruggenomen.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Toezicht en handhaving voeren we uit op basis van, en overeenkomstig het jaarlijks vast te stellen Handhavingsuitvoeringsprogramma.	€350.000	€350.000	●

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Het aandeel inwoners dat (zeer) tevreden is over de bereikbaarheid van de eigen buurt is groter dan 66% (Bewonersonderzoek najaar 2017).

71%

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Deventer levert een positief kritische inzet in de discussie over het goederenvervoer per spoor, gericht op een leefbaar en veilig woonklimaat (Programma Hoogfrequent Spoor, Basisnet Spoor). We bepleiten bij o.a. de provincie het belang van een innovatief en efficiënt openbaar (reizigers)vervoer voor de inwoners van Deventer.

€18.000

€13.000

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

We maken de realisatie van een parkeergelegenheid op de Worp planologisch mogelijk.

€35.000

€42.000

Het bestemmingsplan ligt op dit moment bij de Raad van State. Naar verwachting volgt in 2018 een uitspraak en kan gestart worden met de uitvoering.

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Het aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen.
De Woningvoorraad op 1 januari 2016 was 43.643. Nieuwbouw in 2016 144).

Toelichting: Woningvoorraad per 1 januari 2017: 44.653 en op 31 december 2017: 44.708. Nieuwbouw: 55.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

We evalueren en actualiseren het bestaande woningmarktonderzoek.

€20.000

€19.000

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

We zorgen voor een adequate huisvesting van bijzondere doelgroepen (wonen/zorg, beschermd wonen, statushouders, urgentieverzoekers) en nemen deel in een traject met Skaeve huse, in samenspraak met de corporaties.

€15.000

€15.000

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Ter uitvoering van nieuwe wetgeving levert Deventer extra inzet op het volkshuisvestelijk toezicht. We zien toe op het opnemen van de prestatieafspraken in de jaarplannen van de corporaties en gaan in gesprek over de realisatie op basis van de jaarrekening.

€12.000

€15.000

Doelstelling	Realisatie		
Het verbeteren van de bereikbaarheid en de doorstroming, waarbij omwille van de bereikbaarheid van de binnenstad zo veel mogelijk verkeer wordt afgewenteld naar de ringwegen (Hanzetracé, N348).			
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
We verzorgen de meerjarige programmering voor het brede bereikbaarheidspalet als input voor o.a. het MIND, MJOP en als basis voor brede (gebieds)ontwikkelingen in de gemeente. We schenken daarbij bijzondere aandacht aan het belang van de fiets.	€15.000	€25.000	
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
We benutten zo veel mogelijk de kansen die het rijksprogramma Beter Benutten ons biedt (binnen de bestaande begroting). Daarbij geldt een accent voor slimme ICT-toepassingen en gedragsbeïnvloeding. Daardoor dragen we bij aan het werken aan een duurzaam mobiliteitsbeleid.	€5.000	€15.000	
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
We evalueren het flitsparkeren en presenteren de resultaten aan de Raad.	€10.000	€10.000	

Doelstelling	Realisatie		
Inwoners waarderen het uiterlijk van hun woonomgeving in 2017 gemiddeld met een 7,3. Dat is net iets hoger dan het rapportcijfer van 2015 (stedelijk gebied 7,1; landelijk gebied 7,9; gemiddeld 7,2, Bewonersonderzoek najaar 2015). 7,4 (stedelijk gebied 7,3; landelijk gebied 8,0)			
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In 2017 betrekken we de Raad actief in de discussie in de aanloop naar een ontwerp Omgevingsvisie in het kader van de Expeditie Deventer.	€150.000	€95.000	
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In 2017 leggen we de Raad een nota van uitgangspunten als basis voor een Omgevingsplan (bestemmingsplan met uitgebreide reikwijdte) voor het stedelijk gebied in Deventer ter vaststelling voor.	€200.000	€146.000	
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie

Op basis van een plan van aanpak bereiden we de implementatie van de Omgevingswet voor. €50.000 €178.000 ●

Doelstelling				Realisatie
We zorgen in samenspraak met onze partners voor een evenwichtige woningvoorraad met voldoende aanbod in het sociale segment, maar ook in het dure en middeldure segment.				●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie	
We werken samen met onze partners aan het realiseren van de prestatieafspraken. In 2017 evalueren we deze. We verzorgen samen de woningbouwprogrammering met behulp van onder meer de opbrengst uit het in 2014 gehouden woningbehoefteonderzoek.	€15.000	€33.000	●	

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten	3.889	4.572	4.945	373
Baten	3.289	3.994	4.801	807
Voor resultaatbestemming	-600	-578	-144	433
Stortingen in reserves		100	100	
Puttingen uit reserves		50	50	
Na resultaatbestemming	-600	-628	-194	433

Toelichting

Ruimtelijke ordening - Nadeel

Het nadeel wordt veroorzaakt doordat meer inzet nodig is geweest voor de planvorming verbreding A1, planschadeverzoeken, de implementatie van het omgevingsrecht, omgevingsvisie en omgevingsplan.

Bouw- en woningtoezicht - Voordeel

De woningmarkt is nog sterker aangetrokken dan verwacht, waardoor het voordeel op de bouwleges €450.000 hoger is dan begroot.

Volkshuisvesting - Voordeel

Het voordeel van €53.000 wordt met name veroorzaakt doordat wij minder kosten hebben gemaakt voor het onderhoud van woonwagens.

Verkeer- en vervoerbeleid - Nadeel

Op basis van de definitieve subsidiebeschikking blijkt dat wij van de provincie €36.000 teveel aan subsidie hebben ontvangen. Dit was een voordeel in 2014, maar moeten wij terug betalen. Daarnaast is er meer ambtelijke inzet nodig geweest voor parkeren de Worp en autovrij maken Grote kerkhof.

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Verschil
Herinrichting Wittenstein	181	81	-100
Winkelcentrum Colmschate	44	0	-44
Totaal	225	81	-144

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Ruimtelijke ordening	-907	-895	12
Bouw- en woningtoezicht	738	1.180	442
Volkshuisvesting	-375	-321	53
Verkeer en vervoerbeleid	-84	-158	-74
Saldo	-628	-194	433

Investeringsen

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Uitgaven t.l.v. investeringen		153		-153

Inkomsten t.g.v. investeringen		
Saldo	-153	153

Verbonden partijen

NV Wonen boven winkels

Vestigingsplaats: Deventer

Herstructurering en vastgoed

Omschrijving

Het programma richt zich op het benutten van de ruimtelijke, sociale en economische potenties van inwoners en bedrijven binnen de gemeente. Dit doen wij door het realiseren van ruimtelijke uitbreidings- en herstructurerings projecten. Onze rol daarin wordt beperkter. Wij regisseren in netwerkverbanden, stimuleren en faciliteren marktpartijen en laten los wanneer particuliere initiatieven de overheid niet nodig hebben. Alleen wanneer (niet)-commerciele partijen een ontwikkeling die wij noodzakelijk vinden niet oppakken gaan wij actief gronden aankopen, ontwikkelen en verkopen of beheren. Op deze wijze dragen we bij aan de totale gemeentelijke (bouw)opgave voor wonen, werken en leven.

2017 in vogelvlucht

De afgelopen jaren is de gemeente behoedzaam omgegaan met de exploitatie van gronden voor woningbouw en de ontwikkeling van bedrijfsruimten. Daardoor heeft de gemeente risico's kunnen vermijden en grondprijzen reëel gewaardeerd.

Met andere partijen werkt de gemeente aan het optimaliseren van het woningaanbod in Deventer. De gemeente beschikt over voldoende voorraad bouwgrond voor bedrijventerreinen en voorzieningen.

In 2017 zette de opleving van de woningbouwproductie in Deventer voor alle segmenten door. Dit geldt voor zowel gemeentelijke plannen als ook voor de particuliere ontwikkelingen in uitbreidingen en binnen de bebouwde kommen. Dit uit zich in 2017 niet in aantallen, omdat men weliswaar weer volop aan het bouwen is, maar de opleveringen (o.a. Steenbrugge) in 2018 volgen. Qua oplevering was 2017 met name het jaar van de transformatie van kantoorpanden naar woningen.

De feitelijk verkoop van bedrijfskavels op het bedrijventerrein langs de A1 die toe te schrijven is aan 2017 is achtergebleven met de prognose. Mede omdat de overige bedrijfsterreinen vrijwel geen ruimte voor nieuwvestigingen meer hebben neemt de vraag naar een kavel langs de A1 enorm sterk toe. Wij verwachten in 2018 deze vraag te in ruime mate kunnen omzetten in feitelijke verkoop. De vooruitzichten voor de sport- en leisurerestroom langs de Holterweg zijn eveneens gunstig.

Indicatoren en doelstellingen

Doelstelling			Realisatie
Het beheren en exploiteren van gemeentelijke panden en gronden.			●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Wij beheren 7 locaties strategisch bezit in afwachting van ontwikkeling.	Verhuuropbrengsten €265.684		●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In Deventer Noordoost verkopen wij 4 panden en 30 ha grond waarvan gemeentelijk bezit niet langer noodzakelijk is.	Verkoopopbrengst €2.000.000	€0	●
Toelichting: Wij hebben overeenstemming over de verkoop van 25ha, waarvan de akte in 2018 zal passeren. Wij hebben geen panden verkocht.			
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Wij exploiteren 40 gemeentelijke panden en 105 ha percelen.	Huur- en pachtopbrengst €578.305	€469.438	●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Wij verhuren 7 locaties ten behoeve van benzine verkooppunten.	Exploitatieresultaat €419.542	€527.454	●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Wij geven 84 percelen in erfpacht uit aan hoofdzakelijk bedrijven.	Exploitatieresultaat €408.834	€536.666	●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Wij hebben 29 panden in beheer, waarvan het gemeentelijk bezit niet langer noodzakelijk is. Van deze panden gaan wij er in 2017 5 verkopen.	Verkoopopbrengst €800.000	€2.500.000	●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie

Wij hebben van 5 afgesloten grondexploitaties gronden in bezit, waarvan wij in 2017 0,8 ha gaan verkopen. Verkoopopbrengst €1.691.000 (0,8 ha) €973.868

Gronden Driehoek Snipperling zijn ingezet voor Skaeve Huse.

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Het ontwikkelen, in voorraad hebben en vermarkten van voldoende bouwrijpe grond in een kwalitatief goede openbare ruimte voor:

- De verkoop van gronden ten behoeve van het bouwen van gemiddeld 200 woningen per jaar als onderdeel van de gehele woningbouwproductie in de gemeente Deventer in 2016 en verder.
- De uitgifte van gemiddeld 5,2 ha bedrijventerreinen per jaar
- De uitgifte van gemiddeld 1,5 ha terreinen voor overige voorzieningen.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In voorraad uitgeefbare grond, totaal:	Verkoopopbrengsten:	Verkoopopbrengst	●
• 507.048 m ² ten behoeve van de bouw van 1812 woningen;	2017 €13.763.455	2017: €16.659.863	
• 582.993 m ² ten behoeve van de bouw van bedrijven;	2018 €11.713.324		
• 30.335 m ² ten behoeve van de bouw van diverse voorzieningen;	2019 €8.747.772		
• 27.870 m ² ten behoeve van herontwikkeling van vastgoed.	2020 €11.244.601		
	2021 €11.302.865		

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Wij investeren in bouwrijp maken om onze uitgifte doelstellingen te realiseren. Na realisatie investeren wij om het openbare gebied woonrijp te maken.	Bouwrijp: €2.016.435 Woonrijp: €1.820.719	Bouwrijp: €1.379.989 Woonrijp: €1.939.188	●

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Wij sluiten met marktpartijen contracten voor de planontwikkeling, planrealisatie en verkoop van gronden voor:	Verkoopopbrengsten	Verkoopopbrengst	●
• De bouw van 234 woningen; • De verkoop van 20.000 m ² uitgeefbare grond voor bedrijven;	2017: €13.763.455	2017: €16.659.863	

- De verkoop van 0 m² uitgeefbare grond voor diverse voorzieningen.

Doelstelling	Realisatie
Het samengestelde kengetal perceptie fysieksociale kwaliteit (verloedering, sociale cohesie, evaluatie buurt) in de herstructureringsgebieden kent in 2017 een sterkere stijging dan gemiddeld in Deventer.	
Toelichting: Dit hebben wij in 2017 niet gemeten.	

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Door middel van strategisch omgevingsmanagement bouwen wij in de drie herstructureringsgebieden een duurzame relatie op met partners en faciliteren de samenwerking.	€1,3 miljoen		
<ul style="list-style-type: none"> • Wij voeren regie over het programma van Voorstad Oost; • Wij delen met Rentree de regie over het programma van de Rivierenwijk; • Wij faciliteren en stimuleren Rentree bij de invulling van de woonvlekken in de Rivierenwijk; • Wij faciliteren en stimulerende regierol van Woonbedrijf Ieder1 in Keizerslanden; • Wij reguleren de herinrichting van de openbare ruimte, de infrastructuur en de voorzieningen in de drie wijken; • Wij faciliteren en stimuleren corporaties in de uitvoering van het sociale programma. 			

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten	18.359	24.195	38.012	13.817
Baten	18.594	25.042	34.425	9.382
Voor resultaatbestemming	235	847	-3.588	-4.435
Stortingen in reserves	611	3.133	4.208	1.075
Puttingen uit reserves	1.028	3.025	8.554	5.528
Na resultaatbestemming	652	740	758	18

Toelichting

Herstructurering - Voordeel

Doordat er op de drie herstructureringsprojecten Rivierenwijk, Keizerslanden en Voorstad Oost een voordeel is op de lasten, is er in 2017 €210.000 minder geput uit de reserve herstructurering dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat in de Rivierenwijk de uitvoering van het plan van aanpak Deltaplein ook in 2018 plaats zal vinden, evenals de gebiedsvisie aan de Dijk. Hierdoor wordt €140.000 minder geput. Voor Voorstad Oost is €40.000 minder geput, doordat verplichtingen voor onder andere Villa Voorstad, Project Vetkampbuurt, Voorstad Verbindt doorlopen in 2018. Voor Keizerslanden is €30.000 minder geput.

Onroerend goed buiten exploitatie - Nadeel

Het exploitatieresultaat van o.a. de panden, agrarische gronden, benzineverkooppunten en erfpachten is €593.000 negatief met name als gevolg van nog niet gerealiseerde taakstellingen verkoop panden en Deventer Noordoost gronden. Dit wordt goed gemaakt doordat eenmalige resultaten in de reserve zijn gestort. Het gaat dan met name om verkoopopbrengsten van 9 panden met een totaalbedrag van ongeveer €2.900.000.

Grondexploitaties - Voordeel

In 2017 is een aantal voormalige NIEGG projecten in exploitatie genomen: Kop en Haveneiland en Gasfabrieksterrein. Hierdoor is meer gestort in de voorziening grondexploitaties. Doordat in 2017 minder kosten zijn gemaakt voor het bouw- en woonrijp maken en er meer grondopbrengsten zijn gerealiseerd dan begroot, is de verrekening met de balans lager. Doordat de kosten voor programmamanagement lager waren dan begroot, is het saldo positief.

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Verschil
Hoorwerk/Venengebied	106	106	0
Erfpacht Groningerstraat	100	100	0
Totaal	206	206	0

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Herstructurering	-128	-128	
Grondexploitaties		33	33
Onroerend goed buiten exploitatie	867	853	-14
Saldo	740	758	18

Vorzieningen

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Uitgaven t.l.v. voorzieningen		68	315	246
Inkomsten t.g.v. voorzieningen		8	406	399
Saldo		-61	91	152

Investeringen

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Uitgaven t.l.v. investeringen	-5.744	4.110	5.666	1.556
Inkomsten t.g.v. investeringen			4.104	4.104
Saldo	5.744	-4.110	-1.561	2.549

Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt

Omschrijving

Ambitie Sociaal Domein: In de Deventer samenleving doet iedereen mee. Zoveel mogelijk op eigen kracht, waar nodig met ondersteuning van het sociaal netwerk. Mensen die het niet op eigen kracht redden, kunnen blijven rekenen op onze ondersteuning bij het opgroeien, het vinden van een goede onderwijsplek, het krijgen van zorg en het meedoen in de samenleving, waar mogelijk met werk.

Onze doelstellingen:

1. Maximale participatie van Deventer burgers: mensen werken, versterken zichzelf, doen iets voor een ander, of voor de stad. Iedereen doet ertoe!
2. Het bieden van een vangnet voor burgers die (tijdelijk) niet kunnen meedoen in de Deventer samenleving.

Gemeente Deventer vindt dat iedere inwoner de mogelijkheid moet hebben om mee te doen in de samenleving. Het gaat om zelfredzaamheid, meedoen en zich maatschappelijk inzetten. Ook inwoners die beroep doen op een uitkering moeten kunnen meedoen. Voor wie dat kan, is de uitkeringsperiode primair een overbrugging naar economische zelfredzaamheid. We vinden dat inwoners in eerste instantie zelf verantwoordelijk zijn voor het vinden van werk. In de periode dat dit nog niet is gelukt, passen we wederkerigheid toe: inwoners worden gestimuleerd en gefaciliteerd niet alleen economisch (werk), maar ook maatschappelijk verantwoordelijkheid te nemen en te investeren in zichzelf. Deventer gaat uit van ieders zelfredzaamheid en eigen kracht.

De gemeentelijke rol bij de verschillende prestaties in het programma loopt uiteen van reguleren (handhaven), regisseren in netwerkverbanden of stimuleren/faciliteren (subsidies) tot loslaten wanneer particuliere initiatieven de overheid niet nodig hebben.

De gemeente Deventer ontvangt vanuit het ministerie van SZW een gebundelde uitkering (BUIG) om daarmee de uitkeringen in het kader van de Participatiewet te financieren. Eventuele overschotten of tekorten op de uitvoering van de wet BUIG zijn voor eigen rekening. Indien het tekort hoger is dan 5% is sprake van een aanzienlijk tekort en kan een beroep worden gedaan op de vangnetuitkering.

2017 in vogelvlucht

Het doel van de Participatiewet is om meer mensen, ook mensen met een arbeidsbeperking, aan de slag te krijgen. Afgeleid daarvan is voor de gemeente het doel dat elke inwoner naar vermogen participeert op de arbeidsmarkt.

De afgelopen jaren is het uitkeringsbestand sterk gestegen. Sinds de zomer van 2017 is deze stijging doorbroken en is de eindstand van 2017 voor het eerst in jaren weer lager dan de beginstand. Deze daling is gerealiseerd door de aantrekkende economie, het eerder ingezette uitstroomoffensief en een reeks verschillende aanvullende maatregelen die hebben bijgedragen aan meer (parttime) uitstroom naar werk en een forse beperking van de instroom. De gemeente Deventer vergeet echter niet waarvoor de bijstand is bedoeld. Het vangnet voor de samenleving. De groep die (tijdelijk) geen plek vindt op de arbeidsmarkt heeft recht op bijstand en de daarbij horende dienstverlening (excellent). Uitgangspunt blijft ook dat duurzame uitstroom het grootste doel is. Niemand is gebaat bij een draaideur-systematiek. De werkgever niet, de gemeente niet, maar bovenal onze uitkeringsgerechtigden niet.

De accenten voor 2017 lagen op:

- Integrale aanpak vergunninghouders
- Accent dienstverlening verschoven naar de groep uitkeringsgerechtigden met arbeidsmarktperspectief, deze groep heeft de verplichting actief mee te doen in de samenleving
- Extra inzet jobhunters voor realisatie plaatsingen baanafspraken (met loonkostensubsidie)

- Directe inzet op kansrijken bij aanvraag uitkering
- Stimuleringsregeling werkgevers voor onderkant arbeidsmarkt
- Verhogen parttime inkomsten
- Transparant maken klantenbestand

In juli 2017 heeft de gemeente toestemming gekregen voor de Experimenten met de Participatiewet. Ons onderzoek "Wat werkt op weg naar werk" wordt uitgevoerd in samenwerking met Hogeschool Saxion en Deventer Werk talent en is gestart op 1 oktober. Begin 2018 willen we dat er 1.0000 bijstandsgerechtigden deelnemen aan het experiment. In april 2018 wordt voor het eerst geapporteerd over de voortgang en de eerste resultaten van de 0-meting. In oktober 2018 wordt voor de tweede keer gerapporteerd. Het onderzoek loopt door tot in 2019 waarna in het najaar van 2019 de definitieve resultaten worden gerapporteerd.

Indicatoren en doelstellingen

Beleidsindicatoren Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
21	Sociaal domein	Banen	702,70	737,30	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA
24	Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	67,00	66,20	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS
26	Sociaal domein	Werkloze jongeren	0,62	1,14	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
27	Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	466,00	490,00	Aantal per 10.000 inwoners	CBS

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
28	Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	186,80	18,70	Lopende re-integratievoorzieningen	CBS

Doelstelling Realisatie

De preventiequote is 42%.

Prestatie Budget € Realisatie € Realisatie

- Alle klanten krijgen een zoekperiode van 4 weken opgelegd bij een melding voor een uitkering
- Deventer Werk talent draagt zorg dat alle voorhanden zijnde vacatures beschikbaar zijn voor de nieuwe instroom en (zittend bestand)
- Alle leerbare jongeren tot 27 jaar worden naar een passende studie begeleid.
- De inzet eigen kracht is onderdeel van het plan van aanpak Participatiewet
- Bij alle aanvragen waarbij een fraudesignaal aanwezig is wordt een huisbezoek uitgevoerd.

€2,4 miljoen
apparaatslasten

€2,4 miljoen

Doelstelling Realisatie

De totale schadelastbeperking bedraagt €4 miljoen.

Prestatie Budget € Realisatie € Realisatie

- Het bij elkaar brengen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, uit te voeren door Deventer Werk talent;
- Minimaal 550 uitkeringsgerechtigden worden bemiddeld naar werk. Dit leidt tot een totale schadelastbeperking van minimaal €3,7 miljoen;
- Minimaal 15 uitkeringsgerechtigden worden geplaatst in beschut werk conform opgave Participatiewet;
- Minimaal 150 uitkeringsgerechtigden worden geplaatst met behulp van loonkostensubsidie;
- Het uitstroomoffensief leidt tot een besparing van €1,5 miljoen.

€3,8 miljoen
(lagere
uitkeringslast)

€1,5 miljoen
(lagere
uitkeringslast)

€4,2 miljoen
(lagere
uitkeringslast)

Doelstelling Realisatie

Deventer Werk talent haalt het maximale uit onze uitkeringsgerechtigden richting werk en participatie. In 2017 is er sprake van een gemiddelde

stijging van 0,2 punt op de participatieladder

Toelichting: De stijging is in 2017 0,1 punt. Deze lagere stijging dan begroot wordt veroorzaakt door een relatief hoge uitstroom in 2017 van personen op een hoge trede van de Participatieladder waardoor een bestand resteert dat, t.o.v. voorgaande jaren, gemiddeld op een lagere trede van de Participatieladder staat. Dit wordt ook bevestigd in de voorlopige uitkomsten van de door ons uitgevoerde bestandsanalyse met behulp van Dariuz

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none"> In beeld brengen en houden van de mogelijkheden van alle uitkeringsgerechtigden. Per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar (beroepsbevolking) maken 281 inwoners gebruik van een re-integratievoorziening 	€3,8 miljoen (onderdeel van totaal contract DWT)	€3,8 miljoen	

Doelstelling **Realisatie**

Het gemiddeld aantal uitkeringsgerechtigden neemt in 2017 toe met 0,5%

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none"> Het gemiddeld aantal uitkeringen over 2017 wordt begroot op 2.945; Van de 10.000 inwoners in Deventer ontvangen 466 inwoners een bijstandsuitkering; Minimaal 67% van de beroepsbevolking is werkzaam; Het aantal banen per 1000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar stijgt van 703 naar 705; Het uitvoeren van een integraal arbeidsmarktbeleid om de vraag tussen vraag en aanbod te optimaliseren; Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar) is 0,62%. 	€38,5 miljoen BUIG	€ 38,5 miljoen BUIG	

Doelstelling **Realisatie**

Het, via de GR Sallcon, bieden van een gesubsidieerd dienstverband aan 802 SE met een indicatie in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening. 72% is werkzaam bij reguliere werkgevers via Begeleid werk, detacheringen of groepsdetacheringen.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Deventer Werk talent is verantwoordelijk voor verhogen van de loonwaarde om maximaal plaatsingsresultaat op de reguliere markt te realiseren.	€18,7 miljoen	€18,7 miljoen	

Doelstelling **Realisatie**

Klanttevredenheidsbeoordeling is 7.2.

Toelichting: Het klanttevredenheidsonderzoek van 2016 is afgerond in april 2017. Vanwege dit late moment van afronding is in afstemming met de onderzoekers besloten om geen klanttevredenheidsonderzoek meer uit te voeren in 2017. In 2018 staat opnieuw een klanttevredenheidsonderzoek op de planning.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Het uitvoeren van een klanttevredenheidsonderzoek.

Toelichting: Het klanttevredenheidsonderzoek van 2016 is afgerond in april 2017. Vanwege dit late moment van afronding is in afstemming met de onderzoekers besloten om geen klanttevredenheidsonderzoek meer uit te voeren in 2017. In 2018 staat opnieuw een klanttevredenheidsonderzoek op de planning.

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Minimaal 50% van alle uitkeringsgerechtigden is in ieder geval naar vermogen maatschappelijk nuttig actief

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

- Deventer Werk talent zorgt voor de doorgeleiding van alle uitkeringsgerechtigden met arbeidsverplichtingen naar de beschikbare plekken in de stad die door organisaties beschikbaar worden gesteld.
- Inzet van de plekken binnen de verbinding Dagbesteding/Beschut Werk pilots

€3,8 miljoen
(onderdeel van
totaal contract
DWT)

€3,8 miljoen

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

We realiseren in 2017 inkomsten van minimaal €500.000 door de inzet van terugvordering en verhaal.

Toelichting: Als gevolg van de wettelijke verlaging van de beslagvrije voet van 10% naar gemiddeld 5%, is per maand een lager bedrag geïncasseerd dan begroot. De doelstelling is hierom bij de najaarsrapportage bijgesteld. Uit de genoemde analyse is daarnaast gebleken dat een steeds groter aandeel van de debiteuren ofwel in de wsnp ofwel in een schuldregeling zit, waardoor de incasso-opbrengst voor deze groep nihil is.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

In 2017 wordt Terugvordering op Maat toegepast.

Totaal
apparaatslasten
€2,4 miljoen
(niet
gespecificeerd
naar onderdeel)

€ 2,4 miljoen

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Lasten	64.975	69.798	70.564	766
Baten	38.649	40.580	40.797	217
Voor resultaatbestemming	-26.326	-29.218	-29.768	-550
Stortingen in reserves		267	313	46
Puttingen uit reserves	250	576	761	185
Na resultaatbestemming	-26.076	-28.909	-29.320	-411

Toelichting

Inkomen - Nadeel

Op het inkomensdeel is het nadeel op de uitkeringslasten circa €427.000. Het gemiddeld aantal uitkeringsgerechtigden is met 2.945 in de realisatie gelijk aan het aantal zoals geraamd in de Najaarsrapportage. Het gemiddelde uitkeringsbedrag is echter iets hoger dan geraamd en er is meer beroep op loonkostensubsidie gedaan dan aanvankelijk geraamd. Tegenover het nadeel op de uitkeringslasten staat een voordeel door een hoger beroep op de vangnetuitkering vanuit het Rijk. Daarnaast heeft Deventer in 2017 een voorschot van €496.000 ontvangen vanuit de intertemporele vergoeding verhoogde asielinstroom. Op basis van het matchingprincipe is hiervan €145.000 als baten verantwoord in 2017. Het uiteindelijk tekort op het inkomensdeel bedraagt €185.000. Dit wordt gedekt door een onttrekking aan de reserve uitkeringen. Het resterend nadeel van 31.000,- betreft uitvoeringskosten.

Participatie - Nadeel

Het onderdeel participatie is afgesloten met een negatief resultaat van circa €380.000. Dit is voornamelijk ontstaan door de verleende startbaansubsidies van €592.500. Hier staan voordelen tegenover met betrekking tot de uitvoeringslasten en de begeleidingskosten beschut werk. Vanwege de samenhang met de uitkeringen is in de najaarsrapportage gemeld dat het nadeel m.b.t. de startbaansubsidies werd gedekt ten laste van het product inkomen. In de realisatie is op dit product echter een nadeel ontstaan, zie hiervoor de toelichting bij 'inkomen'.

De werkelijke storting in de reserve is hoger dan geraamd doordat bij de decembercirculaire €46.000 is ontvangen uit de decentralisatie uitkering verhoogde asielinstroom. Deze bijdrage wordt gestort in de reserve nieuwkomers ter dekking van de lasten vanuit het actieplan nieuwkomers in Deventer.

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Inkomen	-4.547	-4.578	-30
Reintegratie	-24.362	-24.742	-380
Saldo	-28.909	-29.320	-411

Verbonden partijen

GR Bedrijfsvoeringsorganisatie KonnecteD

Vestigingsplaats: Deventer

Meedoen

Omschrijving

Ambitie sociaal domein: In de Deventer samenleving doet iedereen mee. Zoveel mogelijk op eigen kracht, waar nodig met ondersteuning van het sociaal netwerk. Mensen die het niet op eigen kracht redden, kunnen blijven rekenen op onze ondersteuning bij het opgroeien, het vinden van een goede onderwijsplek, het krijgen van zorg en het meedoen in de samenleving, waar mogelijk met werk.

Deventer wil een gemeente zijn met een stevige sociale structuur, die het mogelijk maakt dat iedereen zo goed mogelijk aan de samenleving kan meedoen. Als gemeente vervullen we hierin een faciliterende rol. De uitgangspunten daarbij zijn: de eigen kracht en de ondersteuningsvraag van mensen staan centraal, preventie, wijk-, buurt- en kerngerichtheid en integraliteit.

Onze doelstellingen:

1. Maximale participatie van Deventer burgers: mensen werken, versterken zichzelf, doen iets voor een ander, of voor de stad. Iedereen doet ertoe!
2. Het bieden van een vangnet voor burgers die (tijdelijk) niet kunnen meedoen in de Deventer samenleving.

2017 in vogelvlucht

De transformatie in het sociaal domein is een proces van vele jaren. In 2017 is hier zowel vanuit het sociaal team als vanuit diverse initiatieven in de stad verder vorm en inhoud aan gegeven. Op dit moment zit het initiatief met name op het opzetten van algemene voorzieningen. Buurtinitiatieven en bewonersactiviteiten waarbij het idee is dat bewoners in hun wijk naar diverse activiteiten kunnen waardoor de behoefte aan individuele ondersteuning afneemt of zelfs niet nodig is. Zo zijn initiatieven als bv. De Fontein, Villa Voorstad en Wijk 16 in 2017 opgestart of doorgestaan met hun goede werk. Als gemeente ondersteunen en faciliteren we deze initiatieven.

Voor de maatschappelijke opvang, verslavingszorg, openbare geestelijke gezondheidszorg en beschermd wonen is de regionale samenwerking met de gemeenten Lochem, Olst-Wijhe, Raalte en Zutphen verder vormgegeven. In 2017 zijn een regiovisie en regionaal actieplan uitgewerkt en door alle gemeenten vastgesteld. Ambitie is om het voor kwetsbare inwoners mogelijk te maken om zo zelfstandig mogelijk te wonen en participeren in de samenleving. Vanaf 2018 wordt gestart met de uitvoering. Iedere gemeente focust op vroegsignalering en preventie. Daarnaast is het doel om samen met zorgaanbieders de zorg en ondersteuning zo veel mogelijk aan of dichtbij huis te bieden.

Er is een beleidsplan 2017 – 2020 Vrijwilligerswerk, informele zorg en mantelzorgondersteuning vastgesteld. Met als titel 'Voor elkaar in Deventer' Daarbij zijn drie ambities geformuleerd: Wat goed gaat continueren en (beter) verbinden, Ondersteuning op maat voor vrijwilligers en mantelzorgers, Het versterken van de verbinding tussen de formele en de informele zorg. Per ambitie is een aanpak geformuleerd. Deze is vertaald in afspraken over prestaties.

Om tot een goede besteding van het extra Rijksbudget 'kansen voor kinderen' te komen, zijn meerdere bijeenkomsten georganiseerd. Uiteindelijk zijn keuzes gemaakt over hoe en wat we in Deventer (gaan) doen om kinderen in armoede te bereiken en te zorgen dat zij de juiste mogelijkheden krijgen om mee te doen.

In 2017 is een start gemaakt met het uitwerken van de insourcing bewindvoering. Dit om de uitgaven uit de bijzondere bijstand te beperken zonder dat dit ten koste gaat van de bewoners die ondersteuning (in dit geval beschermingsbewind) nodig hebben. Door diverse redenen is de start niet soepel verlopen en vindt nu aanscherping plaats waardoor het proces beter aansluit bij de wensen van de raad en de uitspraak van het ACM.

Het oprichten van een nieuwe entiteit sociale teams is met een jaar uitgesteld. De vijf organisaties hebben gezamenlijk eind 2017 een document opgesteld met daarin de uitgangspunten voor de businesscase 2019 en de randvoorwaarden voor de tijdelijke werkorganisatie zoals deze op 1 januari 2018 van start is gegaan.

De voorbereidingen voor een nieuwe inkoop / raamwerkovereenkomst met betrekking tot de WMO zijn gestart. Met zorgaanbieders, de sociale teams, de adviesraad en de raad zijn eerste gesprekken gevoerd. In 2018 wordt een definitief besluit genomen door de raad en start de aanbesteding.

Indicatoren en doelstellingen

Beleidsindicatoren		Meedoen				
Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
20	Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters	50,60	45,50	%	RIVM
32	Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	705,00	670,00	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD

Doelstelling		Realisatie		
<p>Het organiseren van zichtbare lokale toegang door middel van sociale teams. Alle Deventenaren die een ondersteuningsvraag hebben, weten de weg naar de toegang te vinden (Sociaal team, gezinscoaches, Deventer Werk talent).</p> <p>Toelichting: Veel mensen weten de weg naar de sociale teams te vinden, maar of dit alle Deventenaren met een ondersteuningsvraag betreft is moeilijk meetbaar.</p>		●		
Prestatie		Budget €	Realisatie €	Realisatie
Het samenwerkingsverband sociale teams voert (waar nodig individuele) gesprekken, verwerkt dit in een ondersteuningsplan, incl invoering in TOP (naar verwachting 6.000 hulpvragen, waarvan ongeveer 4.800 tot een gesprek leiden).		€4.781.000	€4.873.000	●
Prestatie		Budget €	Realisatie €	Realisatie
De sociale teams worden in 2018 ondergebracht in een nieuwe juridische entiteit		Zie voorgaande	Zie voorgaande	▲

	prestatie	prestatie	
Toelichting:	In 2018 wordt gestart met een tijdelijke werkorganisatie sociale teams. In materiele zin functioneert het daarmee als een nieuwe entiteit. Op 1 januari 2019 start formeel de nieuwe juridische entiteit.		
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In 9 wijken en dorpen aanwezig zijn in de buurt, eropaf gaan, ondersteunen en een vinger aan de pols houden bij de participatie en zelfredzaamheid. Hierbij werken de werkers nauw samen met andere partners zoals WijDeventer.	Zie voorgaande prestatie	Zie voorgaande prestatie	●

Doelstelling			Realisatie
2,5% minder gebruik van individuele voorzieningen. Dit realiseren we door meer sturing op inzet eigen kracht, preventie, algemene voorzieningen en efficiënte uitvoering maatwerk.			●
Toelichting:	We zien, ondanks de extra inzet op eigen kracht, preventie en algemene voorzieningen geen afname van het gebruik van individuele voorzieningen.		

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Eigen Kracht kan met het huidige TOP-registratiesysteem niet gemeten worden. Dat kan alleen op casusniveau. Er zijn afspraken gemaakt dat met de implementatie van het nieuwe registratiesysteem in 2018 Eigen Kracht kan worden gemeten.	Niet van toepassing	Niet van toepassing	●

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Initiatieven van burgers zijn van belang om de leefbaarheid te verbeteren en de sociale verbanden en onderlinge hulp te versterken. Onderdeel van de opdracht aan de sociale teams is om samen met WijDeventer het actief inzetten op een omgeving/ buurt waarin alle bewoners worden uitgedaagd hun kwaliteiten te benutten en in te zetten. Om een inhaalslag te maken wordt in 2017 extra opbouwwerk	€200.000	€200.000	●

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Realiseren van de transformatie middels extra personele inzet (tijdelijk) om preventie, de inzet van eigen kracht, algemene voorzieningen en efficiënte uitvoering van maatwerk een impuls te geven binnen het sociale domein	€622.000	€532.000	▲

Toelichting: Het transformatiebudget is in 2017 vooral ingezet voor algemene voorzieningen. Extra personele inzet voor een pilot van de sociale teams wordt in 2018 uitgevoerd. Hiervoor is budget overgeheveld.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Totale inzet (transformatie) op eigen kracht, preventie, algemene voorziening en efficiënte uitvoering	Niet van toepassing	Niet van	●

moet vanaf 2019 leiden tot besparing van €550.000 en vanaf 2020 €1.050.000

toepassing

Toelichting: Inzet op transformatie (vooral via algemene voorzieningen) heeft nog niet zichtbaar tot een financiële besparing geleid.

Doelstelling	Realisatie		
50% van het totaal aantal inwoners sport. Op basis van monitor voldoet 56% van de Deventenaren ouder dan 18 jaar aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen.	●		
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none">• Verder aanscherpen prestatieafspraken 'Meedoen Sportbeleid' en 'accommodaties en voorzieningen' met Sportbedrijf Deventer;• Het aantal vitale sportverenigingen neemt de komende vier jaar toe;• Alle inwoners van de gemeente Deventer kunnen gebruik maken van sport- en beweegfaciliteiten en sport- en beweegaanbod (inzet breedtesport en in stand houden basisinfrastructuur).	€5.595.000	€5.480.000	●

Doelstelling	Realisatie		
Het percentage inwoners dat zich actief inzet voor de buurt blijft stabiel op 27%.	●		
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none">• Voor het behalen van dit percentage (27%) wordt via verschillende wegen inzet gepleegd. Enerzijds inzet op versterken eigen kracht zoals als prestatie benoemd onder preventie, anderzijds door de reguliere inzet van het sociaal team en WijDeventer, met als aanvullende prestatie:<ul style="list-style-type: none">• Initiatieven van burgers zijn van belang om de leefbaarheid te verbeteren en de sociale verbanden en onderlinge hulp te versterken. Onderdeel van de opdracht aan de sociale teams is om samen met WijDeventer het actief inzetten op een omgeving/ buurt waarin alle bewoners worden uitgedaagd hun kwaliteiten te benutten en in te zetten. Om een inhaalslag te maken wordt in 2017 extra opbouwwerk ingezet.	€933.000 (budget €955.000 Wij Deventer)		●

Doelstelling	Realisatie		
Het percentage inwoners dat zich vrijwillig inzet blijft stabiel op 41%.	▲		
Toelichting: Volgens het bewonersonderzoek 2017 is het percentage gedaald naar 38% (in 2015 was dit 39%)			
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie

<ul style="list-style-type: none"> • In 2018 vindt de concrete vormgeving plaats van het realiseren van een onafhankelijk steunpunt mantelzorg en (zorg)vrijwilligers; • Organiseren van respijtzorg. 	€329.000	€329.000	•
---	----------	----------	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

<ul style="list-style-type: none"> • Toename van het aantal mantelzorgers dat gebruik maakt van de mantelzorgpas; van 1200 (mei 2016) naar minimaal 2200 in 2017. 	Onderdeel van het totale vrijwilligers en mantelzorgbudget	Onderdeel van het totale vrijwilligers en mantelzorgbudget	•
--	--	--	---

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Statushouders integreren in de Deventer samenleving.	•
--	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

<ul style="list-style-type: none"> • Naar verwachting 325 statushouders worden ondersteund (vanuit werk, onderwijs, meedoen) in hun traject tot inburgering en integratie in de Deventer samenleving. Het gaat hierbij om nieuwe statushouders in 2017, maar ook om statushouders die in 2016 al in Deventer kwamen (250). 	€542.000	€517.000	•
---	----------	----------	---

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Alle dak- en thuislozen uit de regio Midden-IJssel (waaronder zwerfjongeren) die worden opgevangen volgen een traject dat gericht is op wonen, zorg, werk en inkomen.	•
---	---

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

In 2017 start de uitvoering van het Regionaal Kompas 2.0 voor de regio Midden-IJssel. Het Regionaal Kompas 2.0 bestaat uit een nieuwe regionale meerjarenvise en concreet uitvoeringsplan. De regio bestaat uit de gemeenten Olst-Wijhe, Raalte, Lochem, Zutphen en Deventer (centrumgemeente). De nieuwe visie wordt naar verwachting in het najaar van 2016 of het voorjaar van 2017 bestuurlijk vastgesteld.	€3.488.000	€3.428.000	•
---	------------	------------	---

Het bieden van bed, bad, brood (opvang) aan dak- en thuislozen in- en voor de regio Midden-IJssel middels de nacht- en crisisopvang. Het gaat om ten minste 150 unieke personen per jaar. Iedereen die wordt opgevangen krijgt een begeleidingstraject.			
---	--	--	--

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Organiseren van een passende aanvullende ondersteuning voor mensen die dat nodig hebben.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none"> Gemiddeld 3500 cliënten met een maatwerkarrangement WMO (totaal aantal maatwerkarrangementen 5100 waarvan 1600 jeugd); Maximaal 20% van de huishoudens heeft 2 of meer maatwerkarrangementen; <p>Toelichting: Het totaal aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO is per 1 september 2017 gestegen naar 3610 (totaal aantal maatwerkarrangementen 5225 waarvan 1615 jeugd). Dit verklaart mede de overschrijding van de budgetten.</p> <p>Tussen de 22% en 23% van de huishouden heeft 2 of meer maatwerkarrangementen.</p>	€17.500.000	€17.615.000	▲
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Gemiddeld worden 8000 hulpmiddelen verstrekt.	€1.989.000	€2.055.000	▲
Toelichting: Het aantal verstrekte hulpmiddelen is gedaald tot 7623 per 1 september 2017 zoals blijkt uit de monitor sociaal domein. Ondanks de daling van het aantal zien we een stijging van de kosten hetgeen wordt veroorzaakt door een aantal grotere woningaanpassingen in 2017.			
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Gemiddeld jaarlijks 400 verstrekte maatwerkarrangementen WMO Beschermd Wonen voor de regio Midden IJssel, inclusief pgb's.	€17.932.000	€16.011.000	●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
De gemiddelde eigen bijdrage bedraagt €31 per maand (verwachte waarde monitor sociaal domein).	Niet van toepassing	Niet van toepassing	●
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
De cliënten ervaren de WMO met het waarderingcijfer 7,3.	Niet van toepassing	Niet van toepassing	●

Doelstelling	Realisatie		
Participatie mogelijk maken voor 5100 huishoudens met een inkomen tot 110%.	●		
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie

Bereiken en ondersteunen van ongeveer 2.200 mensen die tot de doelgroep minima behoren (m.n. door inzet Recht Op en collectieve zorgverzekering)	€3.844.000	€4.016.000	•
--	------------	------------	---

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Participatie mogelijk maken voor kinderen in een uitkeringsgezin.

•

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Bereiken en ondersteunen van ongeveer 1.600 kinderen (met name door inzet Stichting Leergeld).	€1.075.000	€729.000	•
--	------------	----------	---

De lagere realisatie voor Kansen voor Kinderen van € 347.000 in 2017 is overgeheveld naar 2018

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Voor minimaal 75% van de huishoudens die een beroep doen op schuldhulpverlening worden de schulden structureel opgelost of wordt een situatie gecreëerd waarin de schulden beheersbaar zijn.

•

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Meedoen mogelijk maken door het oplossen of beheersbaar maken van problematische schulden door: • In behandeling nemen en afwikkelen van 900 aanvragen voor een minnelijke schuldregeling	€1.878.000	€1.922.000	▲
--	------------	------------	---

Toelichting: In 2017 zijn 744 aanvragen ingediend, en zijn er 695 afgehandeld.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Meedoen mogelijk maken door het oplossen of beheersbaar maken van problematische schulden door:			•
---	--	--	---

- Uitvoeren van 70 trajecten voor een wettelijke schuldregeling;
- Uitvoeren van budgetbeheer voor 900 huishoudens;
- Op 31 december 2017 uitvoeren van beschermingsbewind voor 350 huishoudens.

Sociale kredietverstrekking: meedoen mogelijk maken door het verstrekken van een bedrag van €900.000 aan verantwoorde sociale leningen

Preventie: bereiken van ten minste 300 huishoudens in het kader van het voorkomen of vroegtijdig signaleren van (nieuwe) problematische schulden

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten	70.504	74.757	72.480	-2.277
Baten	5.653	6.449	6.432	-17
Voor resultaatbestemming	-64.851	-68.309	-66.048	2.260
Stortingen in reserves	86	642	2.878	2.236
Puttingen uit reserves	144	2.094	1.989	-106
Na resultaatbestemming	-64.792	-66.856	-66.937	-81

Toelichting

Het resultaat voor budgetoverheveling is €67.000 nadelig. Daarbij moet nog rekening gehouden worden met de volgende budgetoverhevelingen:

- Kansen voor Kinderen €347.000: het project is bedoeld om kinderen in een minimasituatie in natura extra te ondersteunen. Het college heeft aan de Raad toegezegd om de middelen in 2018 in te zetten voor nieuwe initiatieven.
- Pilot sociale teams €60.000: het sociaal team start met een pilot in Keizerslanden, waarbij het sociaal team zelf meer ondersteuning gaat bieden. Verwachting is dat dit bij een deel van de ondersteuningsvragen efficiënter en goedkoper werkt. Doel was om hiermee te starten in 2017. Dit bleek voor het team Keizerslanden in 2017 nog niet haalbaar. Het project start nu begin 2018.
- Bed, bad, brood €84.000: het nog resterende budget uit de eenmalige Rijksmiddelen is nodig om o.a. verhoogde kosten noodfonds (leefgeld) te dekken en om een voorstel te doen richting college tot tijdelijke verlenging. Op rijksniveau is er nog geen duidelijkheid over de toekomst van de Bed, Bad en Broodvoorzieningen.
- Implementatie applicatie sociaal domein €281.000: op grond van de Europese richtlijnen was de gemeente verplicht om de applicatie sociaal domein aan te besteden. De gunning is in 2017 afgerond. Echter de geplande ingebruikname is uitgesteld naar 1 mei 2018, om de benodigde voorbereidende werkzaamheden te kunnen realiseren.

Na budgetoverheveling resteert een nadelig resultaat van €915.000. Dit is met name als volgt te verklaren:

WMO begeleiding

De kosten voor WMO begeleiding zijn ten opzichte van de Najaarsrapportage €240.000 hoger uitgevallen door een verdere stijging van het aantal cliënten in de tweede helft van 2017.

Beschermd Wonen

De werkelijke lasten voor beschermd wonen zijn in 2017 €1.882.000 lager dan begroot. Dit voordeel betreft hoofdzakelijk de lasten ZIN en is ontstaan doordat, in afwachting van de vaststelling van de regiovisie en het regionaal actieplan 2017 – 2022 door de vijf regiogemeenten, voorzichtigheidshalve niet het volledig budget is vertaald naar subsidie afspraken met zorgaanbieders ZIN. Daarnaast is bij de mei- en septembercirculaire de integratie uitkering beschermd wonen verhoogd met in totaal €565.000. De werkelijke kosten voor de zorg die door de aanbieders ZIN aan cliënten hebben geleverd zijn €688.000 lager dan het subsidieplafond. Per saldo is het voordelig resultaat op de lasten ZIN €1.628.000.

De werkelijke lasten PGB's beschermd wonen zijn €375.000 lager dan begroot, voornamelijk doordat de PGB budgetten niet volledig worden uitgenut door cliënten.

Het voordelig resultaat beschermd wonen wordt volledig gestort in de regionale reserve beschermd wonen zodat de middelen beschikbaar blijven voor de regionale taken beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Per saldo is het resultaat beschermd wonen hiermee neutraal.

Sociale teams

De kosten van de sociale teams zijn €90.000 hoger uitgevallen door extra inhuur voor ziektevervangende en extra kosten voor een formatiemeting ter voorbereiding op de nieuwe entiteit sociale teams.

Uitkering verhoogde asielinstroom

De in de decembercirculaire 2017 toegekende bedragen van €193.000 voor de verhoogde asielinstroom zijn overeenkomstig het doel gestort in de reserve nieuwkomers. Doordat de decembercirculaire aan het eind van jaar verschijnt, kan dit niet meer in de begroting worden gewijzigd. Hierdoor ontstaat een nadeel op programma Meedoen en een voordeel op het programma Algemene Dekkingsmiddelen, per saldo budgettair neutraal voor de gemeente.

Minimabeleid

- De kosten voor de eenmalig voortgezette tegemoetkoming Zorgkosten 2016 (uitbetaald in 2017) zijn €40.000 hoger uitgevallen doordat meer inwoners recht hadden op een tegemoetkoming dan vooraf geschat.
- Binnen Minimabeleid (bijzondere bijstand) is er een nadeel van €120.000 met betrekking tot de kosten voor beschermingsbewind. Dit is enerzijds ontstaan doordat het aantal mensen dat een beroep doet op de bijzondere bijstand voor de kosten van beschermingsbewind blijft toenemen. Anderzijds is de beoogde besparing door de insourcing van beschermingsbewind in 2017 niet volledig gerealiseerd. In 2017 is de overname van bestaande cliënten, in afwachting van de uitkomst van het onderzoek door de ACM en de aanpassing van de beleidsregels, nog niet actief in gang gezet.

Uitvoeringskosten Jeugd

- De kosten voor de BVO vallen € 70.000 hoger uit dan begroot. De hogere kosten houden verband met de inzet van de kwartiermaker en de ontwikkeling en implementatie van het nieuwe inkoopmodel.

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Verschil
Project huishoudelijke hulp	103	103	0
Wie zorgt er later voor jou	104	97	-7
Regionaal transitie HLZ	18	18	0
Implementatiebudget C2go	281	0	-281
RFC -fraudegelden	56	0	-56
Pilot sociale teams	60	0	-60
Eenmalige meedoenactiviteiten (inkomsten college)	12	0	-12
Bed, Bad en Brood	84	0	-84
Sociaal Vitaal in Kleine Kernen	143	143	0
Schoolbuurtplein	8	6	-2
Zorg, Sport en Bewegen	13	12	-1
Kansen voor alle kinderen	348	0	-348
Totaal	1.230	379	-851

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Alg. Maatschappelijk Werk	-27	-27	
Maatsch.opvang en verslavingszorg	-4.595	-4.555	40
Volksgezondheid	-3.404	-3.412	-8
WMO individuele verstrekkingen(WVG)	-8.029	-8.058	-29
WMO overige	-627	-641	-14
WMO decentralisatie 2015	-35.357	-35.367	-10
Inburgering en educatie	-19	-19	
Buurtwerk	-1.083	-1.105	-22
Wijkaanpak	-1.002	-1.024	-22
Ouderenbeleid	-173	-178	-5
Minderhedenbeleid	-1.038	-1.161	-123
Vrijwilligers- en mantelzorgbeleid	-762	-771	-9
Wet inburgering uitvoering	-20	-20	
Sportbeleid	-4.537	-4.575	-38
Armoedebeleid participatie	-4.919	-4.744	174
Financiële regeling schuldhulpverlening	-1.266	-1.280	-14
Saldo	-66.856	-66.937	-81

Investerings

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershill
Uitgaven t.l.v. investeringen		1.172	1.169	-4
Inkomsten t.g.v. investeringen				
Saldo		-1.172	-1.169	4

Verbonden partijen

GR Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) IJsselland

Vestigingsplaats: Zwolle

NV Sportbedrijf Deventer

Vestigingsplaats: Deventer

GR Vervoerscentrale Stedendriehoek

Vestigingsplaats: Lochem

Jeugd en onderwijs

Omschrijving

De lijn van opgroeien in Deventer is die van Wieg naar Werk. Jongeren in Deventer kunnen van hun jeugd genieten. Daarnaast ondersteunen we jongeren waar nodig op hun weg naar economische en sociale zelfstandigheid. Als gemeente vervullen we daarin wisselende rollen gericht op het versterken van de keten en de goede toegankelijkheid en bereikbaarheid van de benodigde voorzieningen. Organisaties in de stad werken samen binnen het netwerk Centrum Jeugd en Gezin.

Basisdocumenten zijn:

- Visie van wieg naar werk 1.0., 2.0, 3.0 en 4.0;
- Lokale Educatieve Agenda 2016-2020;
- Beleidsvisie Brede School Nieuwe Stijl;
- Plan van aanpak 'Sluitende aanpak jongeren';
- Beleidsplan Wet OKE en VVE;
- Het normale leven versterken (preventie).

2017 in vogelvlucht

De transformatie in het sociaal domein geven wij vorm met onze maatschappelijke partners (burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven). Wij hebben als gemeente een belangrijke, maar complexe rol bij de daadwerkelijke transformatie van het sociaal domein. Het Rijk heeft deze taken bewust bij de gemeentelijke overheid neergelegd. Vanuit de veronderstelling dat door deze taken dicht bij de mensen waar het om gaat te organiseren dit beter en met minder geld uitgevoerd kan worden. Inwoners van de gemeente zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor hun eigen welzijn en welbevinden, de gemeente in haar nieuwe rol kan slechts faciliteren en ondersteunen. Enerzijds wordt verwacht dat de gemeente burgers de ruimte geeft en loslaat, maar anderzijds ook inhoudelijke kaders stellen, stimuleren en belemmeringen wegnemen. Door de opgaven in het sociale domein in samenhang uit te voeren komen we tot integrale ondersteuning. Dit leidt tot efficiencyvoordelen en hogere effectiviteit van de ondersteuning, omdat we zo ontschotten en afstemmingsproblemen voorkomen. Afspraken en werkprocessen moeten zodanig worden ingericht dat verbinden en samenwerken wordt bevorderd. De rollen in de samenwerking moeten helder zijn. En samenwerking vraagt ook om specifieke competenties, houding en gedrag. Vanuit de opgave "samenhang versterken en verbinden komen we tot de volgende deelopgaven:

Toegang tot zorg, werk en ondersteuning verbeteren

Continu wordt onderzocht wordt hoe de toegang (zorg, jeugd en werk) nog beter en slimmer ingericht kan worden. Er loopt bijvoorbeeld een experiment met een jeugdconsulent bij de huisartsen. Mogelijk dat er in de toekomst één gezamenlijke toegang is. We geven professionals de ruimte en het vertrouwen om te handelen. Mensen die ondersteuning nodig hebben, hebben keuzemogelijkheden en er is ruimte voor innovatieve en kleine aanbieders.

Preventie, innovatie en efficiency

Primair ligt de verantwoordelijkheid voor preventie bij de burgers c.q. ouders/verzorgers zelf: er wordt uitgegaan van de eigen kracht van burgers. De visie op preventie bij jeugdigen is neergelegd in de notitie "het normale leven versterken". Waar de eigen kracht ontbreekt of waar men er zelf niet uitkomt kan men uiteraard rekenen op ondersteuning. Bij het professionele veld gaat om het vroegtijdig signaleren van problemen. Daarmee kan er sneller en effectiever

ondersteuning worden geboden en worden kostenbesparingen op de langere termijn gerealiseerd. Ondersteuning en zorg zoveel mogelijk integraal, samenhangend, dicht bij huis en dicht bij de leefwereld van burgers organiseren, aansluitend op hun eigen kracht. Zo kort als mogelijk, zo lang als noodzakelijk. Zoveel mogelijk vanuit 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur gedachte. Preventie en laagdrempelige zorg zijn daarbij een randvoorwaarden. Zwaardere zorg en ondersteuning zijn maatwerk en beschikbaar waar nodig wanneer een voorliggende voorziening, algemene/collectieve voorziening niet voldoet. Omdat preventie in het gehele sociale domein maar ook in andere domeinen (fysieke domein bijvoorbeeld) terugkomt wordt hier in een gemeente brede opgave aan gewerkt.

Indicatoren en doelstellingen

Beleidsindicatoren Jeugd en onderwijs

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
17	Onderwijs	Absoluut verzuim	1,00	0,39	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
18	Onderwijs	Relatief verzuim	55,00	22,56	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
19	Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	4,00	2,00	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	DUO
22	Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	3,21	1,74	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tiel
23	Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	5,34	6,45	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tiel
25	Sociaal domein	Achterstandsl leerlingen	11,84	0,00	% 4 t/m 12 jarigen	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tiel
29	Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	11,40	9,90	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
30	Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	1,30	1,30	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
31	Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	0,50	0,40	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Het organiseren van de lokale toegang middels gezinscoaches, medewerkers van het gespecialiseerd ambulante team en de functie AMHK.

Alle Deventenaren die een meervoudige ondersteuningsvraag hebben op het gebied van opgroeien en opvoeden, weten de weg naar de toegang te vinden (gezinscoaches).

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
2.600 jeugdigen maken gebruik van een Jeugdzorgtraject (inclusief Jeugd&Opvoedhulp en Jeugdbescherming).	€2.011.000 (lokale kosten Jeugd)	€ 2.035.000	

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

2,5% minder gebruik van individuele voorzieningen Jeugd door sturing op inzet eigen kracht, preventie, algemene voorzieningen en efficiënte uitvoering maatwerk.

Toelichting: Kan niet uit systeem gehaald worden.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Eigen Kracht kan met het huidige TOP-registratiesysteem niet gemeten worden. Dat kan alleen op casusniveau. Er zijn afspraken gemaakt dat met de implementatie van het nieuwe registratiesysteem in 2018 toepassing Eigen Kracht kan worden gemeten.	Niet van toepassing	Niet van toepassing	

Toelichting: Kan nog niet gemeten worden

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Er is door KV geen speciale indicator voor welbevinden van jeugd en jongeren ontwikkeld. Hiervoor in de plaats is in de Monitor Sociaal Domein bij indicator 12 in het onderdeel Early warning items een set van indicatoren op de leefgebieden thuis, school en omgeving/buurt opgenomen.	Niet van toepassing	Niet van toepassing	.
Doelstelling			Realisatie
Alle ouders wordt laagdrempelige opvoedondersteuning aangeboden (via o.a. het CJG).			.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Laagdrempelige opvoedondersteuning wordt geboden via Consultatie bureaus, website met informatie en waar vragen gesteld kunnen worden en een telefoonlijn.	€708.000	€687.000	.
Doelstelling			Realisatie
Lokale Educatieve Agenda: Gemeente en Onderwijs werken samen zodat kinderen in Deventer zich goed kunnen ontplooiën.			.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
In de Agenda zijn 13 doelstellingen geformuleerd die uitgewerkt worden door werkgroepen. Het LEA geeft sturing aan de werkgroepen. Uitvoering geven aan de Lokale Educatieve Agenda 2016-2020: bijv een werkgroep die afstemt welke taken onder passend onderwijs vallen en welke taken onder de jeugdwet.	Niet van toepassing	Niet van toepassing	.
Doelstelling			Realisatie
Aan alle jongeren wordt ambulante en locatie gebonden kinder- en jongerenwerk aangeboden.			.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren van 5 accommodaties voor jongeren; • In iedere wijk/dorp is er ambulante jongerenwerk; • Beheer en coördinatie mobiele ontmoetingsplek; • Faciliteren van 6 goed functionerende jeugdnetwerken in 6 wijken/dorpen. 	€1.773.000	€1.789.000	.
Doelstelling			Realisatie
Alle scholen in het primair onderwijs zijn adequaat gehuisvest.			.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Binnen het bestaande huisvestingbudget: <ul style="list-style-type: none"> • Mede uitvoering te geven aan de herschikking van schoolgebouwen voortkomend uit de door de schoolbesturen opgestelde scholenvisie/spreidingsplan zodat de leegstand in lokalen verder wordt teruggebracht; • Mede uitvoering te geven aan de verbetering van de huisvesting van het vmbo van het Etty Hillesum Lyceum. 	€8.385.000	€8.432.000	.

Doelstelling	Realisatie
Faciliteren van de brede scholen en combinatiefunctionarissen .	.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Binnen het beschikbaar gestelde budget worden de combinatiefunctionarissen gefinancierd.	€471.000	€484.000	.

Doelstelling	Realisatie
Peuterspelen: Het bieden van vraaggericht peuterspelen voor kinderen van 2 en 3 jaar waarbij de ouders geen recht hebben op een kinderopvangtoeslag, binnen een LRKP geregistreerd kindercentrum in Deventer.	.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Gemiddeld 150 kinderen maken gebruik van een kindplek.	€474.000	€429.000	.

Doelstelling	Realisatie
Toezicht kwaliteit kinderopvang: Conform de Wet Oke toezicht houden en handhaven op de kwaliteit van de kinderopvang, peuterspeelzalen, buitenschoolse opvang en gastouder(bureau).	.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Toezicht is zodanig georganiseerd dat de gemeente de A-status handhaaft.	€119.000	€104.000	.

Doelstelling	Realisatie
Voor- en Vroegschoolse Educatie: Conform wetgeving kinderen met een onderwijsachterstand vroegtijdig signaleren en achterstand bestrijden.	.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie

Peuters met een geïndiceerde achterstand signaleren, toeleiden, plaatsen, achterstanden verminderen en via een warme overdracht bieden van VVE in lijn van de rijks VVE-bestuursafspraken: €3.571.000 €2.903.000

Kwantitatief:

- 100% bereik (GGD, VVE-toeleiders en kindercentra);
- 92% daadwerkelijke plaatsing op LRKP-kindercentra;
- Bereik van gemiddeld: 435 VVE-peuters;
- Bereik van gemiddeld: 100 leerlingen.

Kwalitatief:

- Geplaatste peuters realiseren een vaardigheidsgroei op zowel taal als rekenen boven het landelijk gemiddelde.

Doelstelling	Realisatie		
Het verbeteren en dichterbij de bewoners organiseren van de zorg voor jeugd van 0-18 jaar door middel van ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en hun ouders/verzorgers bij diverse opgroei- en opvoedproblemen, psychische problemen en stoornissen.			
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Gemiddeld 1600 jeugdigen maken gebruik van een maatwerkvoorziening Jeugdhulp.	€23.141.000	€23.640.000	
Per 1 januari 2017 maakten 1588 jeugdigen gebruik van een maatwerkvoorziening Jeugdhulp en per 1 september 2017 is een lichte stijging zichtbaar tot 1615 jeugdigen. Dit betreft de maatwerkvoorzieningen exclusief de trajecten Jeugd en Opvoedhulp en exclusief Jeugdbescherming. Zie de financiële toelichting voor de overschrijding.			
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
De cliënten ervaren de jeugdzorg met het waarderingcijfer (PM tot nulmeting)			

Doelstelling	Realisatie		
Sluitende aanpak: Stimuleren en faciliteren van een optimale ketensamenwerking in het kader van de 'Sluitende aanpak voor jongeren'.			
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Voor het Schakelpunt (onderdeel van het jongerenloket) is een belangrijke rol weggelegd. Het Schakelpunt biedt 80 trajecten op maat voor jongeren die extra aandacht en ondersteuning nodig hebben in de overgang naar het mbo en de arbeidsmarkt.	€50.000	€43.000	

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Uitvoering leerlingenvervoer.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
120 leerlingen vervoeren op basis van de verordening binnen Deventer.	€217.000	€217.000	.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
200 leerlingen vervoeren op basis van de verordening buiten Deventer.	€965.000	€1.200.000	.

Zie de financiële toelichting voor de overschrijding

Doelstelling Realisatie

Uitvoering meldingen leerplicht.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
• max. 3% van de jongeren verlaat voortijdig het onderwijs	€579.000	€572.000	.

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Lasten	40.997	43.283	43.340	56
Baten	3.372	4.292	3.608	-684
Voor resultaatbestemming	-37.625	-38.991	-39.732	-740
Stortingen in reserves		61	61	
Puttingen uit reserves	2.058	2.119	2.107	-12
Na resultaatbestemming	-35.567	-36.933	-37.686	-752

Toelichting

Na budgetoverheveling resteert een nadelig resultaat van €752.000. Dit is met name als volgt te verklaren:

Onderwijshuisvesting

- De inkomsten verhuur gymnastieksalen vallen €35.000 lager uit, doordat met name de verhuur buiten schooltijd al een aantal jaren achterblijft. In 2017 was dit niet meer binnen het product op te vangen.
- Nagekomen lasten onderwijshuisvesting van €30.000 door schade uitkeringen over oude jaren. Het betreft vergoeding inbraakschade aan het schoolgebouw Arkelstein en bliksemschade aan het schoolgebouw Boerhaavelaan van EHL.

Leerlingenvervoer

- Vanaf schooljaar 2017/2018 verloopt het leerlingenvervoer via PlusOv. Tijdens de Najaarsrapportage waren nog geen cijfers bekend over de kosten van het leerlingenvervoer. Uit de voorlopige jaarrekening 2017 van PlusOv blijkt dat de vervoerskosten ruim €200.000 hoger uitvallen dan begroot.

Jeugdzorg

- Hogere lasten regionale Jeugdzorg van €415.000 als gevolg van een hogere zorgvraag met name bij Licht Verstandelijke Beperking (LVB) en Jeugd- en Opvoedhulp.
- Hogere lasten Veilig Thuis van €50.000 om de benodigde kwaliteitsverbeteringen te realiseren.

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Verschil
VVE/OAB (onderwijsachterstandenbeleid)	669	669	0
Totaal	669	669	0

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Openbaar primair onderwijs			
Huisvesting onderwijs	-6.073	-6.138	-65
Lokaal onderwijsbeleid (incl.leerplicht)	-152	-148	4
Leerlingenzaken	-1.638	-1.887	-249
Kind- en jeugdbeleid	-3.918	-3.850	68

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershill
Jeugdzorg decentralisatie 2015	-25.152	-25.662	-510
Saldo	-36.933	-37.686	-752

Investerings

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershill
Uitgaven t.l.v. investeringen		984	997	14
Inkomsten t.g.v. investeringen				
Saldo		-984	-997	-14

Verbonden partijen

GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland

Vestigingsplaats: Zwolle

Economie, kunst en cultuur

Omschrijving

De Deventer Economische Visie 2020 en uitvoeringsstrategie (DEVisie 2020), is het kader voor de gemeentelijke inzet binnen het programma Economie, Kunst en Cultuur. De focus is gericht op het realiseren van de drie kansrijke economische profielen, de economische dragers van onze toekomst: de Boeiende Be-leefstad, de Duurzame Maakstad en de Open Informatiestad. Gerichte acties versterken het imago van Deventer, zorgen voor een beroepsbevolking die aansluit op de vraag vanuit het bedrijfsleven en de cultuursector, versterken het innovatief vermogen en het cultureel en creatief ondernemerschap, verduurzamen Deventer en realiseren een omgeving waarin bedrijven, organisaties, (kennis)instellingen en burgers optimaal kunnen gedijen. Het bedrijfsleven, de cultuursector en individuele burgers weten zich verbonden, gekend en gehoord, de gemeente verricht zijn wettelijke taken (waaronder de erfgoedwet) efficiënt (reguleren, handhaven), maar ook empatisch. Bedrijven, (kennis)instellingen, maatschappelijke organisaties en burgers organiseren zichzelf in publiek-publieke en publiek-private samenwerkingsverbanden (pps) en vitale coalitie en regelen met elkaar goede hulpstructuren voor zelfbeheer en onderlinge advisering, waar nodig geregisseerd, gestimuleerd of gefaciliteerd door de gemeente.

2017 in vogelvlucht

Kunst en Cultuur

Op cultureel gebied was 2017 een dynamisch jaar. De Viking, het Speelgoedmuseum, Cultuureducatie en de Cultuurvisie zorgden voor de nodige beroering. De Leeuwenkuil heeft een stevige transformatie doorgemaakt. Ondertussen zijn we in gesprek om cultuureducatie in de komende jaren anders te faciliteren.

Ondertussen werden de contouren van de nieuwe bibliotheek in de binnenstad en ook van de vestiging in Bathmen steeds zichtbaarder. Mede door de nieuwe activiteiten als de Roofkunst tentoonstelling en de IJsselbiënnale wisten honderdduizenden mensen van binnen en buiten de stad de weg naar de Deventer te vinden. Wij hopen dat 2017 later kan worden gezien als het jaar waarin een stevig fundament werd gelegd voor florerend en bestendig cultureel klimaat in Deventer.

Het verfijningsonderzoek voor de verbouwing van het Burgerweeshuis is gestart.

Erfgoed

Monumenten Archeologie: de cultuurhistorische waardenstelling is vastgelegd in waardenkaarten, deze inbreng is meegenomen in het Omgevingsvisietraject. De cultuurhistorische waarden staan vol in de aandacht bij ontwikkelingen als het Sluiskwartier, Larenstein, Geertruidentuin en het Sensoracomplex in de Raambuurt.

De stichting Deventer Verhaal vult haar positie in met aansprekende activiteiten als de tentoonstelling 'Stromen door de tijd', die plaatsvond gelijktijdig met de IJsselbiënnale. De Open Monumentendag met de 'Nacht van Goud' en het concertprogramma 'Kelderfest' zijn andere voorbeelden hiervan. Deze activiteiten zijn ontstaan uit samenwerking van Deventer Verhaal met verschillende erfgoedpartners en met oa. Kunstenlab, Kunstcircuit, Burgerweeshuis en Productiehuis de Nieuwe Oost

Eind 2017 werd bekend dat Deventer één van de vier genomineerde gemeenten is voor de Erfgoedprijs van het Cultuurfonds Bank Nederlandse Gemeenten. Voor ons is dit een blijk van waardering voor de inspanningen van de afgelopen jaren om onze erfgoedorganisaties beter te positioneren en het samenspel tussen deze partijen te versterken.

Economie

Nu de perspectieven van economisch herstel steeds concreter worden kunnen we terugkijken op een jaar waarin stevige stappen zijn gezet in de samenwerking tussen bedrijfsleven gemeente en andere overheden om de economische kansen van Deventer te vergroten.

We noemen enkele in het oog springende gebeurtenissen: we hebben een binnenstadsagenda opgesteld, waarbij samenwerking tussen de Stichting Binnenstadsmanagement, gemeente en provincie centraal staan. De binnenstadsondernemers en de vastgoedeigenaren hebben beiden ingestemd om samen te investeren in de binnenstad in de vorm van de BIZ. Hieruit blijkt een breed gevoelde noodzaak om samen te investeren in de toekomst van de binnenstad.

Het college heeft eind 2017 ingestemd met het projectplan voor de uitwerking van ...indeventer! waar de invulling van de marketing van Deventer, en de splitsing van de VVV organisatie in een zelfstandige marketing organisatie en een evenementenorganisatie is vormgegeven.

De provincie heeft zowel bedrijvenpark A1 als het DOIC bestempeld als Topwerklocatie.

We hebben afspraken gemaakt met Akzo en de provincie Overijssel om samen het DOIC te ontwikkelen.

De gesprekken met het Deventer Economisch Perspectief (DEP) hebben geleid tot een ambitiekaart waar we de komende periode concrete uitvoeringsafspraken over willen maken.

Indicatoren en doelstellingen

Beleidsindicatoren Economie kunst en cultuur

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
14	Economie	Functiemenging	51,50	52,80	%	LISA
15	Economie	Bruto Gemeentelijk Product	128,00		Verhouding tussen verwacht en gemeten product	Atlas voor gemeenten

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening	Bron
16	Economie	Vestigingen (van bedrijven)	97,90	102,90	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar LISA

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Behouden breed aanbod van culturele voorzieningen van lokale en (boven-) regionale betekenis.

.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

- De bedrijfsplannen van de structureel gesubsidieerde organisaties en instellingen zijn getoetst en voldoen aan de criteria voor doelmatigheid, doeltreffendheid, gezonde bedrijfsvoering en toekomstbestendig subsidiebeleid (o.a. effectieve verdien capaciteit functiegericht samenwerken in vitale coalities, good governance).
- De heroverweging van bestaande inzet en het sturen op functies in plaats van Instellingen is vertaald in nieuwe afspraken met organisaties en instellingen, dan wel afbouw of beëindiging
- De bijdrage van de structureel gesubsidieerde organisaties en instellingen aan ...inDeventer! (vh Deventer 2.18) is concreet en operationeel.

Toelichting: Het college heeft eind 2017 ingestemd met het projectplan voor de uitwerking van ...inDeventer! waar de invulling van de marketing van Deventer, en de splitsing van de VVV organisatie in een zelfstandige marketing organisatie en een evenementenorganisatie is vormgegeven.

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

De index functiemenging (aantal banen t.o.v.aantal woningen) van Deventer is hoger dan de landelijke index (in 2015: Deventer: 51,5 % tov landelijk: 51,3 %)

.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

- Strategische uitvoeringsagenda DEVisie 2020 jaargang 2016 uitgevoerd door het stimuleren en faciliteren €5.225.000 €5.225.000

van burgers, bedrijven, organisaties, (kennis)instellingen en mede-overheden om publiek-private samenwerkingsvormen (zgn vitale coalities) aan te gaan en maatregelen te treffen die bijdragen aan het realiseren van de ambities en doelstellingen DEVisie 2020: Boeiende Be-leefstad, Open Informatiestad en Duurzame Maakstad.

- De samenhang in de ambities op gebied van economische ontwikkeling en van verbetering van het functioneren van de arbeidsmarkt is in beeld gebracht.
- De Kopgroep Economie en Arbeidsmarkt is vernieuwd, de Deventer Economische Alliantie is operationeel en de Publiek-Private Aanpak “De Handen Ineen” is gestart.
- Er is deelgenomen aan werkplaatsen, proeftuinen, praktijkonderzoeken, ex-ante evaluaties, monitors en visitaties om van gedeelde ervaringen met innovatieve cross-mediale werkvormen samen te leren en verder te experimenteren (living labs).

Toelichting: De Strategische uitvoeringsagenda DEVisie 2020 is uitgevoerd. De nota arbeidsmarktbeleid is voorbereid en zal in de eerste helft 2018 op de agenda komen. De Kopgroep Economie en Arbeidsmarkt en de Deventer Economische Alliantie heeft zich doorontwikkeld tot het Deventer Economisch perspectief. De raad heeft bij de begroting 2018 extra middelen uitgetrokken voor versterking van de economie. Hiermee krijgt de samenwerking tussen bedrijfsleven en gemeente concrete perspectieven.

Doelstelling				Realisatie
De indicator vestigingen (van bedrijven) (aantal bedrijven per 1000 inwoners 15 t/m 64 jaar) is gestegen van 97,9 in 2015 naar 100 in 2017.				
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie	
Publiek- publiek en publiek – privaat samen werken in locale, regionale, provinciale, landelijke en Europese economische innovatienetwerken en strategische partnerschappen uitgevoerd.	€15.000	€15.000	.	

Doelstelling				Realisatie
De positie van Deventer als stad van kennis- en informatie-intensieve dienstverlening en als stad van het nieuwe werken is versterkt.				
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie	
Er is publiek – privaat samengewerkt aan structuurversterkende afspraken voor de realisatie van tenminste een kenniscluster (bijv. op de terreinen van informatiebeheer, e-depot, toegepaste ICT, Chemie, Agrobusiness).	€50.000	€50.000	.	

Doelstelling			Realisatie
De waardering door het bedrijfsleven van de gemeentelijke dienstverlening bedraagt in 2016 6,7 (nieuwe peiling).			.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Intensivering structuurversterking voor relatiebeheer en accountmanagement bedrijven gerealiseerd.	€220.000	€204.000	.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Voortgangsrapportage en monitor strategische uitvoeringsagenda DEVisie 2020 inclusief analyse economische kerngegevens uitgevoerd.	€25.000		.

Doelstelling			Realisatie
Deventer is in de ranking innovatiepotentieel (bureau Louter) gestegen van plaats 49 naar 45.			.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Er is een actieve bijdrage geleverd aan het beschikbaar en bereikbaar maken en delen van (open) data en big data en het stimuleren en faciliteren van burgers, bedrijven, (kennis)instellingen, maatschappelijke organisaties en medeoverhede om publiek-private samenwerkingsvormen (zgn vitale coalities) aan te gaan en slimme maatregelen te treffen (kennisclusters, open innovatie, ec-commerce)).	€50.000	€50.000	.

Doelstelling			Realisatie
De aansluiting techniekonderwijs – arbeidsmarkt is verbeterd.			.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Er is publiek – privaat samengewerkt aan structuurversterkende afspraken voor de realisatie van tenminste een kenniscluster (bijv. op de terreinen van informatiebeheer, e-depot, toegepaste ICT, Chemie, Agrobusiness).	€50.000	€50.000	.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Bedrijven, organisaties en instellingen zijn gefaciliteerd om in aansluiting op ...indeventer te komen tot structuurversterkende maatregelen voor vernieuwing en uitbreiding van het aanbod, waaronder het nieuwe winkelen, het nieuwe bezoeken, het nieuwe werken en het nieuwe leren.	€10.000	€10.000	.

Doelstelling	Realisatie		
--------------	------------	--	--

Het aantal arbeidsplaatsen in de maakindustrie is gestegen met 1% naar 7.250

.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Er is publiek – privaat samengewerkt aan maatregelen om de bedrijventerreinen in te richten als duurzaam werklandschap (o.a. Poort van Deventer) en te komen tot versterking van de logistieke functie in Deventer.

€25.000

€25.000

.

Doelstelling	Realisatie		
--------------	------------	--	--

Het aantal arbeidsplaatsen open informatiestad is gestegen met 2 % naar 9.690.

.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

Bedrijven, organisaties en instellingen zijn gefaciliteerd om in aansluiting op ...indeventerin vitale coalities te komen tot de verdere ontwikkeling van de binnenstad en de vernieuwing en uitbreiding van het aanbod, waaronder het nieuwe winkelen, het nieuwe bezoeken, het nieuwe werken en het nieuwe leren.

€10.000

€10.000

.

Doelstelling	Realisatie		
--------------	------------	--	--

Het aantal bezoekers aan culturele instellingen blijft tenminste gelijk aan 2016.

.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

De Stichting Deventer Verhaal exploiteert de fysieke en digitale programmering van het cultureel erfgoed van Deventer, beheert de roerende erfgoedcollecties en begint bij De Waag .

€1.079.000

€1.267.853

.

Doelstelling	Realisatie		
--------------	------------	--	--

Het aantal toeristische bezoeken blijft in 2017 gehandhaafd op ten minste 1,3 miljoen en het aantal toeristische overnachtingen stijgt van 133.000 in 2015 naar tenminste 140.000 in 2017.

.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
-----------	----------	--------------	------------

De structuurversterking en functie Gemeentebrede Programmering, Stadsmarketing en Serviceverlening van het "totale product" Deventer is uitgewerkt, ingericht en geïmplementeerd en het samen werken, organiseren en investeren met en tussen instellingen, organisaties en bedrijven is operationeel (...indeventer! / vh Deventer 2.18) .

€100.000

€85.000

▲

Toelichting: Het college heeft in de tweede helft 2017 opdracht gegeven het richtingendocument verder uit te werken. De VVV organisatie werkt in 2018 volgens de nieuwe structuur met een werkeenheid Marketing (...indeventer!) en een werkeenheid Evenementenorganisatie (dEVENTer) die formeel per 1 januari 2019 juridisch geëffectueerd wordt in twee zelfstandige stichtingen. Vooruitlopend hierop zijn er afgelopen jaar vanuit eenmalige middelen extra impulsen gegeven aan de Deventer marketing met oa. EK vrouwenvoetbal en de TV serie Voetbalmaffia.

Doelstelling	Realisatie		
Het bestedingsniveau per toeristisch bezoek per dag stijgt van €38 in 2015 naar €40 in 2017.			.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Er zijn samenwerkingsafspraken tussen bedrijven, organisaties en instellingen (pps) over gezamenlijke inspanningen in zgn vitale coalities ter verbetering van het functioneren van horeca en detailhandel.	€75.000	€75.000	.

Doelstelling	Realisatie		
Het Bruto Gemeentelijk Product is gegroeid van 128 in 2013 naar 130 in 2017			.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie

Doelstelling	Realisatie		
Positie Deventer op ranglijst Cultureel Aanbod (Atlas voor gemeenten) van 34 in 2016 naar 33 in 2017.			.
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none"> • De nieuwbouw Openbare bibliotheek is gestart. • De bouw van Filmtheater de Viking is gestart. 			.

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Lasten	16.673	19.052	18.984	-68
Baten	2.099	6.428	3.190	-3.238
Voor resultaatbestemming	-14.574	-12.624	-15.794	-3.171
Stortingen in reserves	61	4.315	1.049	-3.266
Puttingen uit reserves	218	2.200	2.065	-135
Na resultaatbestemming	-14.417	-14.738	-14.777	-40

Toelichting

Na budgetoverheveling resteert een nadelig resultaat van €96.000. Dit is al volgt te verklaren:

Evenementenbeleid - Nadeel

De pachtinkomsten zijn in 2017 achtergebleven bij de begroting, per saldo een nadeel van €33.000.

Sociaal economisch beleid - Voordeel

Budgetoverheveling Cultuurvisie €16.000. De Cultuurvisie is in 2017 door de raad controversieel verklaard. Na budgetoverheveling is het resultaat €105.000 voordelig met name vanwege voordelen op de toeristenbelasting (2017: €22.000) en de reclame-inkomsten uit abri's en vitrines (€63.000) in 2017.

Kunst en Cultuur - Nadeel

Budgetoverheveling middelen ...inDeventer! €515.000 (lasten en baten). De resterende middelen zullen na toetsing en vaststelling van het uitvoeringsplan promotie en marketing van Deventer in 2018 worden toegekend. In 2017 is de boekwaarde van de kelder en begane grond Nieuwe Markt 8 (€425.000) afgeschreven en ter dekking eenzelfde bedrag geput uit de reserve kapitaallasten investeringen (zie ook raadsmededeling 2018-000750). Overige diverse kleine nadelen per saldo €15.000 nadelig.

Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek - Nadeel

Budgetoverheveling frictiekosten ontvlechting Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek (€40.000). Dit betreft personele kosten die in 2018 worden verwacht en zal worden doorberekend door de openbare bibliotheek en het Historisch Centrum Overijssel. Na budgetoverheveling resteert een nadeel van €48.000 met name vanwege een incidenteel nadeel (€56.000) op de zogeheten 'doorgeschoven BTW' vanuit het Historisch Centrum Overijssel (HCO) als gevolg van de toetreding in juli 2016 in plaats van januari 2016.

Musea - Nadeel

Budgetoverheveling verkoop Boterstraat 1 €259.000 lasten en baten. De notariële afhandeling van de verkoop zal begin 2018 plaatsvinden. In 2017 zijn voor de museale gebouwen extra gebouw gebonden kosten gemaakt, nadeel €36.000.

Openbare bibliotheek - Nadeel

Budgetoverheveling bijdrage nieuwbouw bibliotheek, €2.993.000 (lasten en baten). De storting in de vermogensreserve zal -afhankelijk van de verkoop van het huidige pand aan de Brink- naar verwachting in 2018 plaatsvinden.

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Vershil
Onderzoek voormalig St. Jurriengasthuis	31	31	0
Inrichting Bergkerk	20	20	0
Cultuurvisie	16	0	-16
...inDeventer	515	515	0
Frictiekosten ontvlechting SAB	40	0	-40
Verkoop Boterstraat 1	259	259	0
Nieuwbouw Bibliotheek	2.993	2.993	0
Totaal	3.874	3.818	-56

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
PDMonumentenzorg	-606	-635	-29
Evenementenbeleid	-17	-50	-33
Sociaal economisch beleid	-1.739	-1.618	121
Markten	-113	-114	-1
Cultuur	-6.168	-6.184	-15
Stadsarchief en athenaeumbibliotheek	-2.270	-2.278	-8
Musea	-1.081	-1.142	-61
Bibliotheekwerk	-2.743	-2.757	-14
Saldo	-14.738	-14.777	-40

Voorzieningen

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Uitgaven t.l.v. voorzieningen	51	51	55	4
Inkomsten t.g.v. voorzieningen	142	142	142	
Saldo	91	91	87	-4

Investerings

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Uitgaven t.l.v. investeringen		674	105	-568
Inkomsten t.g.v. investeringen			6	6
Saldo		-674	-100	574

Toelichting

Dit betreft de investeringen in de restauratie van de Bergkerk en het Viking Filmtheater, jaarschijf 2017.

De investeringen in de restauratie en klimaatinstallatie van de Bergkerk zijn in 2017 afgerond. Het restantkrediet voor de inrichting van de Bergkerk (€45.000) zal worden overgeheveld naar 2018. Ook het restantkrediet, jaarschijf 2017 van de investering in het Viking Filmtheater (€425.831) zal worden overgeheveld naar 2018.

Verbonden partijen

NV Bergkwartier

Vestigingsplaats: Deventer

NV Deventer schouwburg

Vestigingsplaats: Deventer

NV Maatschappelijk Vastgoed Deventer

Vestigingsplaats: Deventer

GR Recreatiegemeenschap Salland

Vestigingsplaats: Raalte

NV Luchthaven Teuge

Vestigingsplaats: Teuge

GR Historisch Centrum Overijssel

Vestigingsplaats: Zwolle

Bedrijfsvoering

Omschrijving

Het leveren van producten en diensten op het gebied van P&O, Financiën, ICT, Communicatie, Juridische zaken, Inkoop, Facilitaire zaken en bestuurs- en managementondersteuning. Samen werken aan de prestaties die we als gemeente willen leveren is hierbij onze leidraad en dan niet alleen voor de gemeente Deventer. Deventer, Olst-Wijhe en Raalte (DOWR) hebben een samenwerkingsverband op het gebied van bedrijfsvoering. De financiële administratie, de gemeentelijke belastingen, de ICT, de facilitaire zaken en het inkoopadvies leveren we in dat verband vanuit de gemeente Deventer.

2017 in vogelvlucht

Doorontwikkelen naar organisatie die flexibel, netwerkend en communicatief is de missie die verbonden is aan het programma bedrijfsvoering. De basis op orde hebben is daarbij net zo belangrijk als het verbeteren en vernieuwen van de bedrijfsvoering van de gemeente. Immers, de gegevensverzamelingen, de daaraan verbonden (informatie)-systemen en bedrijfsvoeringsprocessen zijn in het hier en nu al essentieel om goede producten en diensten te leveren en daarmee de gemeentelijke doelen te bereiken en als organisatie in control te zijn. Verbetering en vernieuwing is nodig om een bijdrage te leveren aan deze organisatie.

Concernbrede aspecten

Deventer beweegt

De kern van ons werk is helder: werken aan de gemeenschap Deventer. Onze medewerkers maken daarin het verschil! Succes wordt niet bepaald door een structuur of systeem, maar door de mensen en dat is ook in de gemeente Deventer het geval.

Binnen de organisatie van de gemeente Deventer werken medewerkers met plezier aan de Deventer vraagstukken. We zijn een organisatie waarin integraal gewerkt wordt, over domein- en teamgrenzen heen. We zoeken steeds de samenwerking in logische ketens, waarbij die keten niet ophoudt bij de organisatiegrens. We werken van buiten naar binnen, van binnen naar buiten en met ons hoofd en hart voor Deventer. We ontwikkelen ons tot een organisatie die flexibel, communicatief en netwerkend is. Zo kunnen we inspelen op wat de samenleving ons vraagt. Onze rolinvulling bepalen we mede afhankelijk van het maatschappelijke vraagstuk.

In 2017 is gewerkt aan de (her-)inrichting van onze organisatie zodat deze beter aansluit op de Deventer vraagstukken. De nieuwe inrichting is per 1 september 2017 een feit. Er is tevens een aantal interventies uitgevoerd op cultuur, leiderschap, samenwerking en ontwikkeling van medewerkers, die bijdragen aan deze manier van werken. We gaan daar in 2018 mee verder. Zo verstevigen we de samenwerking, vergroten we de flexibiliteit en blijven we continu de verbinding leggen met inwoners, bedrijven en elkaar. Dat vraagt continu leren, verbeteren en vernieuwen omdat onze omgeving ook continu in beweging is.

Leren en Ontwikkelen

2017 was het eerste jaar uitvoeringsjaar van het nieuwe kader Leren en Ontwikkelen 2017-2020. Dit kader sluit inhoudelijk aan bij *Deventer beweegt*. De activiteiten vallen binnen de lijnen:

- Samenwerkende gemeente in verbinding

- Flexibele organisatie en ambtenaar
- Eigen regie en verantwoordelijkheid en continu verbeteren
- Werken met plezier
- Financiële kennis en rolinvulling
- Digitaal vaardig
- Verbindend leiderschap

Naast de inhoud is er een verandering doorgevoerd in de visie op leren en ontwikkelen. Dit betekent dat leren en ontwikkelen, naast cursus en training via de Deventer School, veel meer op maat, dichtbij de praktijk en in samenwerking met elkaar gebeurt (volgens het principe van 70-20-10). Gegeven de herinrichting van de organisatie gaat deze omslag in denken langzaam maar gestaag. In 2018 wordt aan de implementatie van de visie een boost gegeven worden.

Aan de activiteiten van de Deventer School deden 568 deelnemers mee.

Er is, naast deze inzet op de ontwikkeling van de organisatie, tevens geïnvesteerd in vakopleiding en team- en individuele ontwikkeling. Daarin is een grote diversiteit aan thema's aan de orde geweest

Generatiepact

Tot en met december 2017 zijn er 41 deelnemers aan het Generatiepact. Bij elkaar komt hierdoor ruim €400.000 aan loonsom vrij, die gebruikt wordt voor instroom van jongeren. Ongeveer €90.000 valt binnen onderdelen van de DOWR-werkorganisatie en wordt ook alleen in die teams gebruikt voor herbezetting. Ongeveer €170.000 is reeds ingezet voor herbezetting van posities met jongeren. Hun gemiddelde leeftijd is 28 jaar. De helft van de jongeren zijn jongeren die al in dienst van de organisatie zijn en een urenbreiding hebben gekregen (en in enkele gevallen een vast contract). De andere helft bestaat uit nieuwe instroom, deels via het traineeprogramma van de Talentenregio. Op dit moment worden de mogelijkheden onderzocht voor de instroom van een groep jongeren in één keer.

Doorontwikkeling sturen en beheersen

Ook het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van de doorontwikkeling van het sturen en beheersen van de gemeente. De accountant heeft in haar accountantsrapport over 2016 reeds aangegeven dat de gemeente haar basis op orde heeft en adequaat zicht heeft op de risico's. Dit is in 2017 uiteraard in de werkwijze en het sturen en beheersen gecontinueerd.

Verdere doorontwikkeling op de sturing en beheersing richt zich op het voorbereiden van de gemeente op de in-control-verklaring die het college in 2020 moet afgeven. De uitlijning hiervan is inmiddels gestart door hier een aangescherpt kader voor de controlfunctie op te stellen. Dit kader richt op een risico-gerichte aanpak/insteek met daarbij de toekomstige focus op "key-controls" en een verdere explicitering van de 3 controllijnen (lijn, advies en concern). Wij beogen hiermee verdere bewustwording, risicogedreven handelen en het versterken van het zelforganiserende en zelfcontrolerende vermogen.

Hiermee geven we een extra professionaliseringsimpuls aan de werkwijze die deze gemeente al sinds 2012 voert.

Informatieveiligheid

Onder informatieveiligheid verstaan we het treffen en onderhouden van een samenhangend pakket aan maatregelen om de betrouwbaarheid van de informatievoorziening te waarborgen. Kernpunten daarbij zijn beschikbaarheid, integriteit (juistheid) en vertrouwelijkheid van persoonsgegevens en andere

informatie. In 2017 is een nulmeting uitgevoerd ten aanzien van informatieveiligheid. Daarin is aangegeven in hoeverre de gemeentelijke informatieveiligheid aansluit op de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten). Naast aandacht voor de technische veiligheid is er ook aandacht besteed aan houding en gedrag van medewerkers. De belangrijkste activiteiten zijn beschreven in een uitvoeringsplan dat in september 2017 door het college van B&W is vastgesteld. Ook is er in 2017 gestart met ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). Dit bestaat uit een digitaal verantwoordingsformulier dat als basis dient voor een jaarlijkse IT-audit. ENSIA sluit aan op de gemeentelijke planning en controlcyclus voor informatieveiligheid en neemt de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) als uitgangspunt. De resultaten van de IT audit worden in het eerste kwartaal 2018 verwacht.

DOWR

De DOWR-bedrijfsvoeringsamenwerking is in 2017 verder gegroeid van ontwikkelfase naar consolidatiefase. In 2017 is de samenwerking DOWR geëvalueerd met de conclusie dat 'samenwerken loont' en dat er ook nog verbeterpunten zijn die aandacht verdienen.

De aanbeveling uit de evaluatie rondom het professionaliseren van de PDCA cyclus is uitgevoerd. Dit betekent dat de kaderdocumenten, zoals DVO, begroting en rapportages nog beter zijn uitgelijnd. Verder zijn de oude prestatie-indicatoren (de 6 k's) vervangen door nieuwe waardoor de stuurinformatie nog scherper is geworden. Tot slot zijn er diverse gezamenlijke bijeenkomsten geweest om tot betere rolinvulling te komen in de governance van werkorganisatie, regiegroepen, het directeuren beraad, de bedrijfsvoeringsraad en het bestuurlijk overleg. In de tweede helft van 2017 is een visie op de samenwerking opgesteld, met de vraag 'hoe is de gewenste toekomstontwikkeling van de DOWR samenwerking'. Deze visie zal begin 2018 aan de colleges zal worden aangeboden ter bespreking.

Bij alle percelen geldt, dat er financieel een positief of neutraal beeld kan worden gegeven. Over de hele linie zien we dat de percelen positief scoren op de nieuw ontwikkelde prestatie-indicatoren.

● *DOWR i*

Bestuurlijk en organisatorisch heeft 2017 in het teken gestaan van het uitvoeren van de Bestuursopdracht "Grip op ICT" met daarin drie sporen: vorming I-visie, bevorderen informatieveiligheid en organisatieontwikkeling van de werkorganisatie. In 2017 is de gezamenlijke DOWR i-visie opgesteld in nauwe samenwerking. De uitvoeringsplannen informatieveiligheid en organisatieontwikkeling DOWR-i zijn vastgesteld en in uitvoering genomen.

DOWR-i heeft er in 2017 wederom voor gezorgd dat de drie gemeenten de beschikking hadden over een stabiel netwerk en stabiele informatiesystemen. Daarnaast zijn er diverse projecten tot uitvoering gekomen, zijn achterstanden weggewerkt en is de monitoring op projecten en budgetten verder verbeterd.

● *DOWR Facilitaire Zaken*

Facilitaire Zaken heeft in het tweede jaar na de verhuizing naar het nieuwe Stadhuis nog een flink aantal nazorgactiviteiten uitgevoerd, die voortvloeiden uit het project Stadhuiskwartier. Er kan nu gesteld worden dat de directe exploitatiekosten ca. €500.000 per jaar lager liggen ten opzicht van de decentrale huisvesting in de oude situatie. Het stadhuis is inmiddels diverse keren genomineerd voor architectuurprijzen en is in 2017 bekroond met de BNA Publieksprijs Beste Gebouw 2017 en de Abe Bonnema architectuurprijs 2017. Dit leidt nog steeds tot een grote vraag naar rondleidingen. Het stadhuis blijkt ook aantrekkelijk om landelijke evenementen en werkconferenties te organiseren, waarmee Deventer zich op de kaart speelt.

- *DOWR Financiële administratie*

In 2017 is de financiële administratie aangepast aan de gewijzigde wetgeving BBV, inclusief de informatieverstrekking aan derden. Verder is in 2017 ingezet op verbetering van informatie over en processen in het debiteurenbeheer.

- *DOWR Belastingen*

Het afgelopen jaar stond in het teken van de implementatie van de aanbesteding. Voor het team belastingen betrof dit de waarderingapplicatie en belastingapplicatie en de frontoffice.

De waarderingapplicatie is geïmplementeerd. Het team heeft in 2017 de herwaardering met deze applicatie uitgevoerd. Verder zijn in 2017 de werkprocessen van het binnengemeentelijk berichtenverkeer geoptimaliseerd en de data van objectkenmerken BAG ten behoeve van de LV WOZ onderzocht en afgestemd.

Formatie(ontwikkeling) en bezetting

De formatie van de gemeente is een dynamisch gegeven. De formatie is onderhevig aan daling door taakstellingen en bezuinigingen of verzelfstandiging van een organisatieonderdeel. Ook stijging van formatie is mogelijk doordat bijvoorbeeld taken van het Rijk naar de gemeente komen, organisatorische ontwikkeling zoals het gastheerschap voor een DOWR bedrijfsvoeringsonderdeel, zoals ICT, FZ, belastingen de Financiële Administratie. De formatiereductie als gevolg van bezuinigingen en taakstellingen leidt daarom niet altijd 1 op 1 tot afname van de formatieomvang van de gemeente als geheel. In 2017 is de formatie ten opzichte van vorige verslagjaren gedaald. Dit is ingegeven door de vastgestelde bezuinigingen en de teamtransities, die hebben geleid tot een reductie van management en medewerkers. Het feit dat de bezetting niet evenredig is gedaald, heeft te maken met de 2-jarige boventaligheidsperiode van medewerkers. De formatie is al komen te vervallen, maar de bezetting nog niet aangezien medewerkers nog maximaal 2 jaar in dienst zijn. Dit leidt tot (tijdelijke) frictiekosten die reeds in de begroting zijn voorzien. De vacatureruimte is merendeel benut als flexibele schil om pieken op te vangen door middel van inhuur.

Formatie en bezetting

Jaar	Formatie op 31-12	Bezetting op 31-12	Vacatureruimte
2014	774,85	747,45	27,40
2015	746,07	730,77	15,30
2016	703,42	670,71	32,71
2017	697,22	667,55	29,67

Inhuur

(bedragen x €1.000)

Soort inhuur	Realisatie				Prognose NJR	Begroot
	2014	2015	2016	2017	2017	2017
Inhuur vaste formatie	1.115	1.362	1.928	1.204	1.286	1.222
Inhuur extra capaciteit	4.683	4.713	3.409	3.979	3.780	3.625
Inhuur specifieke deskundigheid	1.656	2.151	1.921	2.523	2.632	1.979
Totaal	7.454	8.226	7.258	7.706	7.698	6.826

Ondanks de dalende trend van de inhuur in de loop van de afgelopen jaren is er dit jaar vergeleken met de begroting de prognose dat de inhuur nu weer stijgt. Ten opzichte van de prognose van inhuur bij de najaarsrapportage is er echter niet veel verschil. Bij de I-werkorganisatie wordt voor specifieke functies ingehuurd. Dit geldt voor projecten zoals Digitaal werken, onvermijdelijke instandhoudingsprojecten, Applicatie sociaal domein, RUD en het project "Grip op ICT". De totale begroting van de I werkorganisatie wordt niet overschreden. Bij het team Ondernemen en Vergunningen en PRO (Projecten, Realisatie & Ontwikkeling) is de extra capaciteit met name toe te schrijven aan inhuur extra capaciteit incidentele projecten. Voorbeelden hiervan zijn projectmanagement (op vacatureruimte) Holterwegzone, Vijfde Hoek, Park Zandweerd, Renovatie Brinkgarage (als onderdeel van het Sluiskwartier) project leiding op juridisch gebied in het Havenkwartier. Bij het team Inkomensondersteuning wordt extra ingehuurd. Er is hier een flexibele schil en er is geen structureel budget. Dit kan worden opgelost binnen de vacatureruimte. Bij het team Ondersteuning is extra capaciteit ingehuurd voor vervanging van langdurige ziekte. Dit kan voor het grootste deel worden opgelost doordat er meer inkomsten worden gegenereerd op projecten.

Ziekteverzuim

Het verzuimpercentage in 2017 was 4,77. Ten opzichte van het jaar ervoor (5,33%) is het verzuim behoorlijk gedaald. Het verzuim zit hiermee ruim onder de norm (25% beste scorende gemeenten) van de gemeenten in dezelfde grootteklasse (5%). Het percentage ligt iets boven de organisatienorm van 4,6%. Vergeleken met landelijke benchmarks is het percentage langdurig verzuim naar verhouding hoog. De aanpak van verzuim (specifiek het thema werkdruk en werkstress) behoudt de aandacht van directie en management. Tegen de trend in wordt een groot deel van het verzuim veroorzaakt door lichamelijke klachten. Daarnaast verdient de uitval door psychosociale arbeidsbelasting aandacht, specifiek de combinatie van privéomstandigheden met wat er op het werk gevraagd wordt. De meldingsfrequentie (het aantal ziekmeldingen per jaar gedeeld door het totaal aantal medewerkers van de gemeente Deventer) is 0,84 en ligt ruim onder de norm van 1,1.

Jaar	Ziekteverzuim in %	Meldingsfrequentie
2013	5,47%	1,22
2014	5,03%	1,04
2015	4,75%	0,98
2016	5,33%	0,98
2017	4,77%	0,84

Overhead en VpB

(bedragen x €1.000)

Omschrijving	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening
Overhead	27.305	27.220	26.845

In de nieuwe BBV-regels is voorgeschreven wat onder de definitie overhead wordt verstaan.

De definitie luidt: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Door de definitie te gebruiken kan een eenduidig inzicht worden gegeven in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden. Met ingang van 2017 moet worden aangegeven welk bedrag dit in de gemeente betreft.

Het voordelig verschil tussen begroting en rekening is een gevolg van lagere niet gebouw gebonden facilitaire kosten en lagere kosten opleidingen.

(bedragen x €1.000)

Omschrijving	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening
Vennootschapsbelasting	0	0	0

De Wet modernisering Vpb-plicht Overheidsondernemingen treedt per 1 januari 2016 in werking. Voor verschillende activiteiten (o.a. gebiedsontwikkeling, parkeren) hebben wij onderzocht of er sprake zou kunnen zijn van een winstoogmerk en (dus) van het drijven van een onderneming.

Dat is niet het geval, waardoor hier geen aanvullende financiële consequenties in de vorm van vpb afdracht voor de gemeente Deventer aan verbonden zijn.

Indicatoren en doelstellingen

Beleidsindicatoren Bedrijfsvoering

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
2	Bestuur en ondersteuning	Bezetting	6,64	6,67	Fte per 1.000 inwoners	eigen gegevens
3	Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	598,00	587,23	Kosten per inwoner	eigen begroting

Nummer	Taakveld	Naam	Waarde Begroting	Waarde Jaarrekening		Bron
4	Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	7,90	16,30	Kosten inhuur externen als % van totale loonsom + kosten inhuur externen	eigen begroting
5	Bestuur en ondersteuning	Overhead kosten	8,44	7,44	% van totale lasten	eigen begroting

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Bevorderen van de sturing en beheersing van de gemeente.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen risicogericht werken door het faciliteren van risicomanagementsessies per programma/product. Geïdentificeerde risico's worden vastgelegd, geactualiseerd en voorzien van beheersmaatregelen. Uitvoering van de beheersmaatregelen wordt gemonitord; • Versterken van de control met nieuwe budgetregels en een vereenvoudigde kostentoerekening om met minder regels meer mogelijk te maken en meer focus in de sturing aan te brengen. 			

Doelstelling	Realisatie
--------------	------------

Competente en slagvaardige medewerkers en managers die de organisatie van de toekomst waar maken.

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie

- Om de nodige competenties te ontwikkelen wordt in een strategisch leer- en ontwikkelplan o.a. hier aandacht aan besteed opgesteld en in uitvoering gebracht. Het strategisch leer- en ontwikkelplan draagt bij aan de ontwikkeling van de organisatie en sluit aan bij de organisatiekoers. Dit biedt mogelijkheden te ontwikkelen tot een communicatieve, een netwerkende, een verantwoordelijkheid voelende, een flexibele en een digitaal werkende medewerker. Alsmede een financieel nog competentere budgethouder en manager;
- De personele jaarcyclus wordt verbeterd zodat naast de prestatie op inhoud, de ontwikkeling meer focus krijgt;
- Een gezonde en plezierige werkplek met aandacht voor een juiste balans, aandacht voor vitaliteit, gezondheid en stress;
- Om flexibel werken te stimuleren is en worden er diverse maatregelen ingezet om doorstroom te bevorderen.

Doelstelling	Realisatie
De basis is op orde	

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none"> • Een moderne en efficiënte I-infrastructuur die een betrouwbare ruggengraat voor een moderne informatievoorziening is en voldoet aan alle wettelijke eisen, eenmalige opslag en meervoudig gebruik; • Implementatie van de nieuwe aanbestedingsrichtlijn met borging van de control in de lijn zodat de gemeente compliant is op aanbestedingsrechtmatigheid; • Implementatie van de nieuwe regels BBV, Aanbestedingswet, Wet Arbeidsrelatie, Wet Vennootschapsbelasting en Wet bescherming persoonsgegevens; • Borging informatieveiligheid via (procesafspraken) en audits en borging privacy aspecten door middel van Privacy- en Business impact analyses. 			

Doelstelling	Realisatie
Informatievoorziening die past.	

Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
<ul style="list-style-type: none"> • Om de informatiebehoefte van de gemeente te voorzien van een meerjarig kader wordt de I- visie opgesteld en voorzien van een informatieplan met daarin de activiteiten en de daarbij behorende middeleninzet; • Open data krijgt een vervolg en nieuwe datasets worden beschikbaar gesteld voor burgers en bedrijven; • Digitalisering en zelfservice voor burgers, bedrijven en organisatie o.a. door introductie van persoonlijke inlogpagina (pip); • Laagdrempelige informatievoorziening voor burgers om inzicht in werking en keuzes transparant te maken 			

(hetgeldvan.deventer.nl).

Doelstelling	Realisatie		
Ten behoeve van een toekomstigbestendige organisatie voeren we Strategische Personeel Planning (SPP) in. Waarbij we kijken naar een vitale, diverse en flexibele organisatie die aansluit bij de doelstellingen die wij willen bereiken.			
Prestatie	Budget €	Realisatie €	Realisatie
Toelichting:			

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Lasten	33.236	36.471	34.212	-2.259
Baten	6.533	8.777	8.701	-76
Voor resultaatbestemming	-26.703	-27.694	-25.511	2.183
Stortingen in reserves		1.623	1.861	238
Puttingen uit reserves	1.067	4.595	3.205	-1.390
Na resultaatbestemming	-25.636	-24.722	-24.168	554

Toelichting

Het totale voordeel van €568.000 wordt met name veroorzaakt door:

- Services (team Personeel en Organisatie) voordeel op leren en ontwikkelen (€198.000). Het budget van 2017 is onderdeel voor de meerjarige activiteiten in het kader van het strategisch leer- en ontwikkelplan 2017-2020. Het budget in 2017 is niet volledig benut en activiteiten lopen over de jaargrens heen. Daarom wordt er €198.000 overgeheveld naar 2018 (zie ook budgetoverhevelingen).

- Facilitaire zaken: Voordeel op gebouwgebonden kosten van €238.000. Dit wordt gestort in de reserve huisvesting en wordt beschikbaar gehouden voor toekomstige onderhoudswerkzaamheden.
- Calculatieverschil bedrijfsvoering (€193.000 voordelig). Hiervan betreft €58.000 budgetoverheveling van frictiekosten op taakstelling bedrijfsvoering, die zijn doorgeschoven naar 2018. Er zijn meer uren voor projecten gerealiseerd dan begroot. Via een opslag op het uurtarief is er €135.000 meer dekking voor bedrijfsvoeringskosten gerealiseerd.

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Vershil
Leren en Ontwikkelen	198	0	-198
ICT projecten	1.224	1.224	0
Project Stadhuiskwartier	149	149	0
Frictiekosten bedrijfsvoering	99	99	0
Frictiekostenbudget Communicatie	58	0	-58
Totaal	1.728	1.472	-256

Toelichting

- Het budget van 2017 is onderdeel voor de meerjarige activiteiten in het kader van het strategisch leer- en ontwikkelplan 2017-2020. Het budget in 2017 is niet volledig benut en activiteiten lopen over de jaargrens heen. Daarom wordt er €198.000 overgeheveld naar 2018
- Veel projecten zijn in uitvoering of (wordt) later opgestart bij de DOWR-I werkorganisatie. Door het nieuwe organisatie en ontwikkelplan en het uitvoeringsplan DOWR-I welke eind 2017 is vastgesteld heeft een herprioritering van de projecten plaatsgevonden. Dit is gebeurd aan de hand van de Roadmap ICT welke is goedgekeurd door de raad. Hierdoor wordt er voor €1,1 miljoen aan middelen doorgeschoven naar 2018.
- In 2017 zijn een groot aantal zaken in het kader van de nazorg project Stadhuiskwartier afgewikkeld. Er is nog een bedrag van €149.000 om in 2018 enkele doorlopende projecten te kunnen dekken zoals akoestische maatregelen, aanpassing inrichting. Uit onderzoek blijkt de vraagstukken complexer en meeromvattend zijn dan in eerste instantie is aangenomen waardoor een langere doorlooptijd nodig is.
- Frictiekosten bedrijfsvoering: Het verwachte tekort in de dekking van bedrijfsvoeringskosten, te dekken uit de reserve overlopende posten kon in 2017 worden opgevangen. De gereserveerde middelen voor de dekking van het meerjarig tekort (€99.000) schuiven door naar 2018.
- Het verwachte beroep op het frictiekostenbudget 2017 (€58.000) voor Communicatie was niet nodig omdat er tegen verwachting in, voldoende inkomsten waren. In 2018 worden er minder inkomsten verwacht omdat het aantal personeelsleden dat inkomsten genereert nog verder zal dalen.

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershill
Personeel en Organisatie	-1.985	-1.723	262
Informatie en automatisering	-6.918	-6.927	-8
Financien	-3.844	-3.837	8
Facilitaire Zaken	-6.990	-6.807	183
Communicatie	-852	-866	-14
Management en ondersteuning	-4.850	-4.880	-30
Bestuursondersteuning	-835	-856	-21
Juridische zaken	-945	-963	-18
Calculatieverschil Bedrijfsvoering	2.498	2.691	193
Saldo	-24.722	-24.168	554

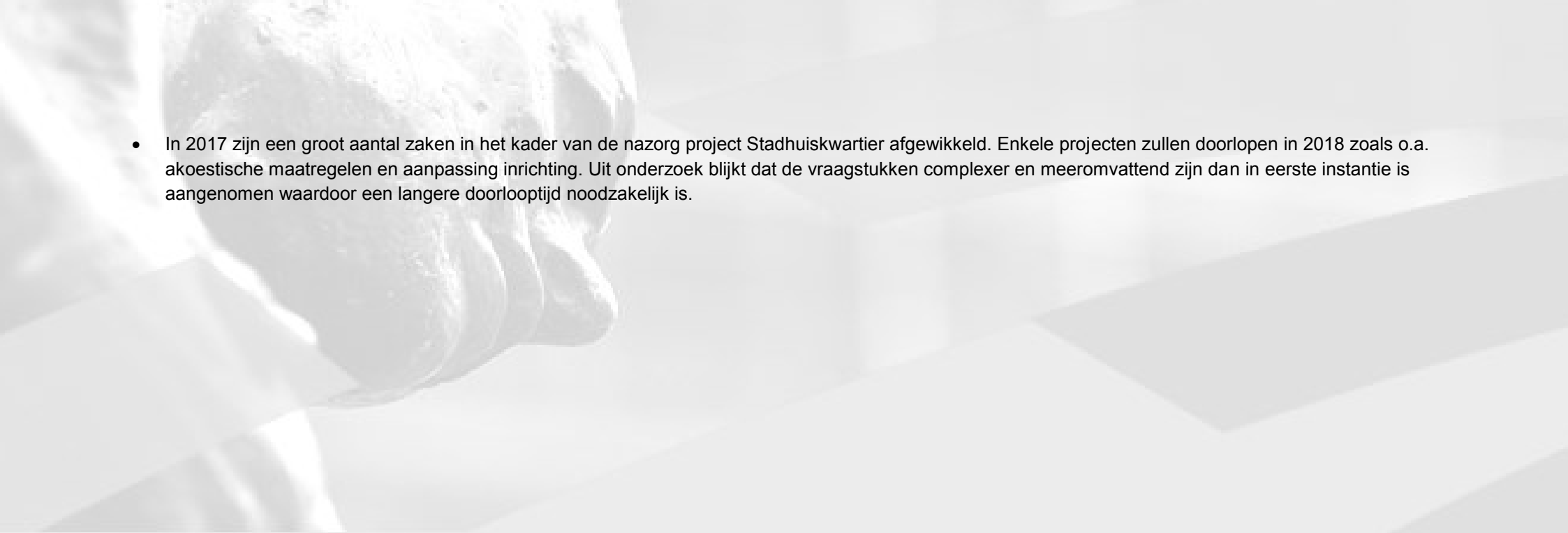
Investerings

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershill
Uitgaven t.l.v. investeringen	1.471	2.405	1.014	-1.391
Inkomsten t.g.v. investeringen				
Saldo	-1.471	-2.405	-1.014	1.391

Toelichting

- Er zijn in 2017 €985.000 minder geïnvesteerd dan begroot. De projecten met betrekking tot Deventer wijzer, Geo Harmonisatie en modernisering GBA Harmonisatie zijn doorgeschoven naar 2018. Er heeft een herprioritering van de projecten plaatsgevonden in verband met het nieuwe organisatie en ontwikkelplan en het uitvoeringsplan DOWR-i welke eind 2017 zijn vastgesteld.

-
- In 2017 zijn een groot aantal zaken in het kader van de nazorg project Stadhuiskwartier afgewikkeld. Enkele projecten zullen doorlopen in 2018 zoals o.a. akoestische maatregelen en aanpassing inrichting. Uit onderzoek blijkt dat de vraagstukken complexer en meeromvattend zijn dan in eerste instantie is aangenomen waardoor een langere doorlooptijd noodzakelijk is.

Algemene dekkingsmiddelen

Financiën

Exploitatie

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Lasten	-1.599	906	1.030	124
Baten	203.059	214.692	215.036	344
Voor resultaatbestemming	204.658	213.786	214.006	220
Stortingen in reserves	7.054	12.894	12.977	83
Puttingen uit reserves	2.983	9.458	9.859	400
Na resultaatbestemming	200.588	210.350	210.888	538

Budgetoverhevelingen

(bedragen x €1.000)

Onderwerp	Lasten	Baten	Vershil
Friciekosten taakstelling bedrijfsvoering	42	0	-42
Stelpost integraal access	227	0	-227
Voormalig personeel	31	0	-31
Teamtransities	42	0	-42
Totaal	342	0	-342

Producten

(bedragen x €1.000)

Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Reserves en voorzieningen	923	1.198	275
Beleggingen	3.703	3.719	16
Financiering	4	4	0
Teamtransities	42	0	-42
Onroerende zaakbelasting	24.215	24.204	-11
Overige belastingen	481	606	125
Algemene uitkering	183.574	183.601	27
Onvoorziene lasten	-100	0	100
Algemene lasten en baten	-1.566	-1.539	27
Calculatieverschil programma's	-883	-905	-21
Totaal	210.350	210.888	538

Voorzieningen

(bedragen x €1.000)

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Uitgaven t.l.v. voorzieningen	0	750		-750
Inkomsten t.g.v. voorzieningen				
Saldo	0	-750	0	750

Dekkingsmiddelen

(bedragen x €1.000)

Omschrijving	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening
Algemene uitkering	178.240	183.574	183.601
Lokale heffingen	24.524	24.696	24.810
Dividend	901	1.080	1.086
Verkoop aandelen	0	2.433	2.437
Saldo financieringsfunctie	5.263	4.817	4.914

Algemene uitkering

De algemene uitkering wordt ontvangen uit het gemeentefonds. Deze uitkering is voor een deel gekoppeld aan de uitgaven van het rijk. De verdeling van het geld naar gemeenten vindt plaats op basis van maatstaven.

Lokale heffingen

Hier wordt een beeld gegeven van de opbrengsten uit de lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is aan de opbrengsten. Het betreft de heffingen in onderstaande tabel.

Dit impliceert tevens dat de heffingen op het gebied van parkeren (gedeeltelijk), afvalstoffen- en rioolopbrengsten geen algemeen dekkingsmiddel zijn, maar expliciet worden aangewend voor uitgaven op betreffende terreinen. In de paragraaf lokale lasten wordt aandacht besteed aan o.a. lokale lastendruk, kwijtscheldingsbeleid e.d.

(bedragen x €1.000)

Omschrijving	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening
Onroerend zaakbelastingen	24.043	24.215	24.204
Hondenbelastingen	285	285	283
Overige belastingen	196	196	323

Dividend

De opbrengst uit deelnemingen betreft o.a. de dividenduitkering van de Bank Nederlandse gemeenten.

Verkoop aandelen

In 2017 heeft de gemeente Deventer de aandelen Vitens verkocht. De verkoopopbrengst minus boekwaarde aandelenkapitaal ad €2,4 miljoen is gestort in de Vermogensreserve.

Saldo financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie is een begrip uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Dit begrip kan worden gedefinieerd als het saldo van:

1. de betaalde rente (last) over de aangegane langlopende leningen en over de aangetrokken middelen in rekening courant en
2. de ontvangen rente (bate) over de uitzettingen. Onder uitzettingen kunnen worden verstaan deposito's, verstrekte langlopende leningen en beleggingen.

(bedragen x €1.000)

Omschrijving	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening
Onvoorzien	-221	-100	0
Stelposten	-3.438	-311	0
Overige algemene dekkingsmiddelen	-346	-940	-1.339
Calculatieverschillen kostenplaatsen	-266	-1.463	-1.504

Onvoorzien

Dit betreft de algemene raming voor onvoorzien. De bestedingen die ten laste van onvoorzien komen zijn verantwoord op de programma's waarop deze betrekking hebben. In bijlage 1 Onvoorzien bij de jaarrekening 2017 is inzichtelijk voor welke posten de begroting onvoorzien is aangewend.

Stelposten

Dit betreft diverse lasten en baten die niet direct aan programma's kunnen worden toegerekend.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De post 'overige algemene dekkingsmiddelen' bestaat met name uit de bespaarde rente op de reserve afkopen erfpacht.

Calculatieverschillen kostenplaatsen

- **Vastgoed**
Op basis van het in 2015 vastgestelde meerjarenonderhoudsplan gebouwen zijn fluctuerende uitgaven voor groot onderhoud begroot. Afwijkende uitgaven worden verrekend met de reserve onderhoud gebouwen.
- **Overige kostenplaatsen**

Voor een aantal kostenplaatsen wordt in de begroting een voorcalculatorisch tarief gehanteerd. De werkelijke kosten en opbrengsten kunnen hiervan afwijken. Dit komt tot uitdrukking in het calculatieverschil.

Daarnaast bevat deze post nog budgetten die niet zijn toe te rekenen aan één product.

Verbonden partijen

Circulus Berkel BV

Vestigingsplaats: Apeldoorn

Enexis Holding NV

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Bank Nederlandse Gemeenten NV

Vestigingsplaats: Den Haag

Vitens NV

Vestigingsplaats: Arnhem

Wadinko NV

Vestigingsplaats: Zwolle

Dataland BV

Vestigingsplaats: Gouda

Coöperatie Dimpact ua

Vestigingsplaats: Enschede

Vordering op Enexis BV

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Verkoop Vennootschap BV

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

CBL Vennootschap BV

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

CSV Amsterdam BV

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Paragrafen

Bedrijfsvoering

De paragraaf Bedrijfsvoering is ondergebracht bij het programma Bedrijfsvoering ([zie programma Bedrijfsvoering](#)).

Lokale heffingen

Waarin dient deze paragraaf inzicht te geven?

De paragraaf lokale heffingen geeft inzicht in het beleid ten aanzien van de lokale heffingen (inclusief kwijtscheldingsbeleid), de lokale lastendruk en de geraamde inkomsten van de diverse heffingen. Daarnaast geeft de paragraaf inzicht in de kostendekkendheid van de heffingen en de producten die samenhangen met de heffingen.

Belangrijkste ontwikkelingen en conclusies 2017

Het uitgangspunt voor de overige belastingen en rechten was een stijging in 2017 met 1,6% ten opzichte van 2016.

Uitzondering hierop waren de tarieven voor parkeren, afvalstoffenheffing, rioolheffing en bouwleges. Het aanpassen van de tarieven is bepaald als gemiddelde van de prijs- en loonaanpassing.

De gemiddelde stijging (prijs en loon) betreft dan: $+ 0,50\%$ (prijsstijging) $+ 2,7\%$ (loonstijging) $= + 3,2\% / 2 = 1,6\%$.

Beleidsuitgangspunten

De lokale heffingen zijn onder te verdelen in twee categorieën:

- belastingen
- rechten.

Belastingen zijn heffingen waar geen aanwijsbare tegenprestatie van de overheid tegenover staat. De lokale belastingen zijn daarmee bijdragen in de algemene kosten van de gemeente en hebben een budgettaire functie. Doel ervan is om via de belastingen inkomsten te verwerven.

Rechten zijn heffingen voor het gebruik van bepaalde werken of inrichtingen van de overheid. Tegenover de heffing van de inwoners staat een tegenprestatie. Rechten zijn in feite bestemmingsheffingen.

Met betrekking tot de belastingen en rechten zijn de beleidsuitgangspunten verschillend.

Belastingen

Bij de belastingen staat de budgettaire functie voorop. De trendmatige stijging van de onroerende en roerende zaakbelastingen bedraagt op basis van eerdere besluiten in 2017 3%. Uitgangspunt is dat de gemiddelde waarde schommelingen worden geneutraliseerd in de tarieven (exclusief groei van het bestand).

Rechten

Door het karakter van de rechten als bestemmingsheffing is er een duidelijke relatie tussen de opbrengst van de rechten en de kosten van de door de gemeente te leveren tegenprestatie. Beleidsuitgangspunt is om die reden de kostendekkendheid van de betrokken tegenprestatie c.q. het overheidsproduct. De kostendekkendheid bepaalt in principe het in rekening te brengen tarief. Binnen strikte regels mag de meeropbrengst van de ene heffing echter worden

gebruikt voor de dekking van andere kosten. Voorwaarden zijn dat we rekening houden met aspecten zoals het verbod op willekeur, het evenredigheidsbeginsel, het gelijkheidsbeginsel, de gevolgen van de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Europese Dienstenrichtlijn. Dit is niet toegestaan als het gaat om de afvalstoffenheffing of de rioolheffing.

Het beleid is dat tarieven zoveel mogelijk kostendekkend zijn. In een aantal gevallen is dat structureel niet mogelijk. De infrastructurele kosten van bruggen en kades zijn bijvoorbeeld zo hoog dat het niet haalbaar is de kosten in zijn geheel te verhalen op de gebruikers van de haven.

Ook voor de begraafplaatsen geldt dat de inkomsten de kosten niet geheel dekken. Voor overige leges geldt dat deze niet kostendekkend zijn. Weliswaar zijn er onderlinge verschillen in kostendekkendheid tussen de verschillende producten uit de legesverordening, maar bezien over de hele legesverordening is sprake van minder opbrengsten dan kosten.

Kwijtschelding

Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de Leidraad invordering. De hierin gestelde criteria zijn afgeleid van de regelgeving van het Rijk.

Kwijtschelding is o.a. mogelijk voor hondenbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

In 2017 is er voor €1.528.067 aan belastinggelden kwijtgescholden. Het gaat hierbij met name om afvalstoffen- en rioolheffing.

De kwijtschelding van zowel de afvalstoffenheffing als de rioolheffing stijgt in 2017 ten opzicht van de geraamde kwijtschelding (€48.625).

Dit is veroorzaakt door een minimale toename van het aantal toegewezen kwijtscheldingsverzoeken.

Per saldo een verschil ten opzichte van de begroting van 3%.

(bedragen x €1)

Belasting/heffing	Kwijtschelding 2016	Kwijtschelding 2017	Vershil	Vershil in %
Belastingen OZB	14.888	10.830	-4.058	-27,26%
Hondenbelasting	11.793	12.295	502	4,26%
Afvalstoffenheffing	828.871	845.445	16.574	2,00%
Rioolrecht	627.446	659.497	32.051	5,11%
Totaal	1.482.998	1.528.067	45.069	3,04%

Woonlasten

De tariefaanpassingen 2017 leiden voor wat betreft de belangrijkste tarieven tot het volgende beeld (uitgegaan is van een WOZ-waarde van €187.000. (Bron Waarderingskamer, jaar 2017. Peildatum 1-1-2016).

(bedragen x €1)

Belasting/heffing	Tarief/bedrag 2017
Afvalstoffenheffing ¹⁾	212,94
Rioolheffing huishoudens	174,48
Woonlasten gebruiker (sub-totaal)	387,42
OZB/RZB woningeigenaar	288,54
Woonlasten gebruiker/eigenaar (totaal)	675,96

¹⁾De afvalstoffenheffing is gebaseerd op het modeltarief voor de gemiddelde aanslag (6 aanbiedingen in 2017 en een 140 liter container voor de rest-fractie).

Specificatie belastingen

Overzicht geraamde en werkelijke opbrengsten

(bedragen x €1)

Belasting	Tarief 2017	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Vershil in %
Onroerende zaakbelasting	<i>Woningen:</i>	24.214.986	24.214.351	0,00%
	Eigenaren 0,1543%			
	<i>Niet woningen:</i>			
	Gebruikers: 0,3116%			
Roerende zaakbelasting	Eigenaren: 0,3973%	9.000	9.035	0,39%
	Tarieven conform onroerende zaakbelasting			
Hondenbelasting	€45,60 per hond	294.000	294.973	0,33%
Parkeerbelastingen inclusief naheffingen en Mulder-feiten	Diverse tarieven	4.394.513	4.297.096	-2,22%
Precario inclusief marktgeden	Diverse tarieven	452.756	554.889	22,56%

Toeristenbelasting	Diverse tarieven	126.000	170.936	35,66%
--------------------	------------------	---------	---------	--------

Onroerende- en roerende zaakbelasting

De OZB- en RZB-tarieven in 2017 hebben de volgende percentages van de WOZ waarde	Woningen	Niet-woningen
Gebruikerstarief	nvt	0,3116%
Eigenarentarief	0,1543%	0,3973%

(bedragen x €1)

Belasting	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
OZB-opbrengst	24.214.986	24.214.351	-635	0,00%

(bedragen x €1)

Belasting	Begroot	Werkelijk 2017	Resultaat
OZB eigendom woning	12.930.024	12.943.155	13.131
OZB eigendom cnw	6.788.429	6.795.485	7.056
OZB gebruik cnw	4.496.533	4.519.487	22.954
Totaal	24.214.986	24.258.127	43.141

(bedragen x €1)

Belasting	Begroot	Incl.correctie oude jaren	Resultaat
OZB eigendom	12.930.024	12.940.405	10.381
OZB eigendom cnw	6.788.429	6.768.094	-20.335
OZB gebruik cnw	4.496.533	4.505.852	9.319
Totaal	24.214.986	24.214.351	-635

Roerende zaakbelasting

(bedragen x €1)

Belasting	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
RZB-opbrengst	9.000	9.035	35	0,39%

De roerende zaakbelasting wordt vooral geheven op woonwagens en woonboten. Het tarief is gelijk aan het tarief van de OZB. De opbrengst is gestegen door de toename van boten in de jachthaven van Deventer. De waardering van de roerende zaken verloopt via de landelijke taxatiewijzer. Zo is de waardering uniform.

Hondenbelasting

(bedragen x €1)

Belasting	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
Hondenbelasting	294.000	294.973	973	0,33%

De geraamde opbrengst 2017 bedraagt €294.000, gerealiseerd is €294.973.

De hondenbelasting maakt onderdeel uit van de kwijtscheldingsregeling, op basis van ervaringen schelden we hiervan jaarlijks circa €12.000 kwijt.

Er is sprake van een bestand van ruim 6.000 honden. De gemeente controleert jaarlijks steekproefsgewijs het hondenbezit. Deze controle tezamen met de publicaties van de voorgenomen controles zorgt ieder jaar weer een kleine uitbreiding van het aantal geregistreerde honden.

Parkeerbelasting

(bedragen x €1)

Belasting	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
Parkeerbelasting	4.384.513	4.297.362	-87.151	-1,99%

De heffing van parkeerbelastingen bestaat uit twee onderdelen: de parkeeropbrengsten (vergunningen en betaald parkeren) en de parkeerovertredingen (foutparkeerders). Conform het Meerjarenperspectief Parkeren (vastgesteld september 2014) indexeren wij vanaf 2015 de parkeertarieven met het gemiddelde percentage voor lonen en prijzen. In 2017 was het verschil ten opzichte van de begroting 1,99%.

Precario

(bedragen x €1)

Belasting	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
Precario inclusief marktgelden	452.756	554.889	102.133	22,56%

Belasting	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
waarvan marktgeden	290.516	252.174	-38.342	-13,20%

Deze belastingen worden geheven voor het hebben van voorwerpen onder of boven, voor openbaar gebruik bestemde, gemeentegrond, maar ook voor de vergunning voor ingebruikname van gemeentelijke gronden. Onder de precariobelasting vallen ook de marktgeden.

Toeristenbelasting

(bedragen x €1)

Belasting	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
Toeristenbelasting	126.000	170.936	44.936	35,66%

In de voorjaarsnota 2011 heeft de raad besloten de toeristenbelasting opnieuw te introduceren. De heffing maakt fondsvorming (binnenstad, cultuur, kunstregeling, evenementenbeleid) mogelijk. Geschoond van afwikkeling uit andere kalenderjaren is de opbrengst in 2017 €149.000

Specificatie rechten

De opbouw van de legesverordening is als volgt:

- Titel 1, Algemene dienstverlening
- Titel 2, Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning (Wabo);
- Titel 3, Dienstverlening vallend onder de Europese dienstenrichtlijn.

Bij het opstellen van de legesverordening voor 2017 is de kostendekkendheid van de verschillende titels bepaald:

- Titel 1 van de legesverordening: 82%
- Titel 2 van de legesverordening: 89%
- Titel 3 van de legesverordening: 28%

Leges

(bedragen x €1)

Belasting	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
Leges omgevingsvergunning bouw	3.041.250	3.517.803	476.553	15,67%

In de najaarrapportage zijn de inkomsten uit bouwleges met €300.000 naar boven bijgesteld. Met name de woningmarkt is nog sterker aangetrokken dan verwacht, waardoor het voordeel op de bouwleges €450.000 hoger is dan begroot.

(bedragen x €1)

Belasting	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Vershil	Vershil in %
Overige leges	2.327.558	2.589.465	261.907	11,25%

Er is in 2017 een hogere opbrengst uit overige leges. Er zijn meer reisdocumenten, rijbewijzen uitgegeven dan waar aanvankelijk vanuit was gegaan. Lagere inkomsten uit ontvangen kermisgelden.

Afvalstoffenheffing

(bedragen x €1)

Heffing	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Vershil	Vershil in %
Afvalstoffenheffing	10.240.502	10.430.979	190.477	1,86%

(bedragen x €1)

Afvalstoffenheffing	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Vershil	Vershil in %
Basisbedrag	6.810.769	6.921.360	110.591	1,62%
Rest-fractie	3.219.733	3.308.718	88.985	2,76%
Toeslag	210.000	200.901	-9.099	-4,33%
Totaal inclusief afronding	10.240.502	10.430.979	190.477	1,86%

Volume container	Rest-fractie		
	2017	2016	2015
240 liter	15,61	13,47	10,05
140 liter	9,11	7,85	5,86
50 liter	3,25	2,82	2,11

Uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is 100% dekking van de kosten. Meer of minder opbrengsten worden via de egalisatiereserve afval verrekend met de burger. Het afval wordt in de toenemende mate gezien als waardevolle grondstof. Het gescheiden inzamelen van de verschillende afvalstromen voor

hergebruik is vanuit duurzaamheid een noodzaak. Diftar werpt nog steeds zijn vruchten af. We zien dat steeds meer inwoners heel bewust omgaan met hun afval.

Het basisbedrag is voor 2017 vastgesteld op €158,28 per perceel. Rekening houdend met het werkelijk aantal aanbiedingen is in 2017 €10.430.979 ontvangen aan afvalstoffenheffing. Dit is 1,86% hoger dan bij de najaarsrapportage 2017 voorzien.

Vast recht wordt betaald door elk huishouden in de gemeente. Ten aanzien van de ledigingen zien we een licht neergaande trend voor de rest-fractie naar gemiddeld 6,2 aanbiedingen in 2017.

De landelijke VANG-doelstelling van 100 kilo restafval en 75% bronscheiding in 2018 zijn door Deventer al in 2016 gehaald.

In 2017 is dit 86 kilo restafval en 77% bronscheiding geweest.

Rioolheffing

(bedragen x €1)

Recht	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
Rioolheffing	8.054.780	8.086.518	31.738	0,39%
Rioolaansluitingen	199.000	133.308	-65.692	-33,01%

De inkomsten uit de rioolheffing zijn hoger dan het begrote bedrag. In 2017 zijn er minder nieuwe rioolaansluitingen aangelegd.

Havengelden

(bedragen x €1)

Recht	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
Haven- en opslagelden	253.346	248.322	-5.024	-1,98%

De opbrengsten van de sluispassages waren in 2017 iets lager (1,98%) dan begroot. De totale opbrengsten dekken de totale uitgaven niet onder andere vanwege de grote investeringen in de haveninfrastructuur en de daaruit voortvloeiende hoge kapitaallasten. Deze uitgaven zijn verantwoord onder product 38, Civieltechnische kunstwerken. Opgemerkt wordt dat in de opbrengsten zijn opgenomen de liggelden voor woonboten.

Begraafplaatsen

(bedragen x €1)

Rechten	Geraamde opbrengst	Werkelijke opbrengst	Verschil	Verschil in %
Begraafrechten	134.029	106.405	-27.624	-20,61%

De inkomsten liggen fors lager dan de raming. Er is sprake van een structurele tendens van meer cremen en minder begraven. Hierbij kan nog worden opgemerkt dat de totale lasten van het product significant lager zijn dan vergelijkbare steden.

Onderhoud kapitaalgoederen

Waarin dient deze paragraaf inzicht te geven?

In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen geven we een dwarsdoorsnede van de meerjarige uitgaven voor het uitvoeren van onderhoud die zijn opgenomen in de verschillende programma's en producten van dit jaarverslag. Deze uitgaven worden vanuit een vooraf vastgesteld beleid uitgevoerd. We hebben de uitgangspunten in deze paragraaf opgenomen.

Belangrijkste ontwikkelingen en conclusies 2017

Openbare ruimte

Onderhoudskosten openbare ruimte zijn ten opzichte van 2016 nagenoeg gelijk. Het kwaliteitsniveau waarop de openbare ruimte wordt onderhouden, is door de bezuinigingen teruggebracht tot het minimum niveau over de hele breedte van de openbare ruimte, ook wel 'basiskwaliteitsniveau' genoemd. In 2015 is dit basiskwaliteitsniveau voor de diverse onderdelen van de openbare ruimte vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma visie Leefomgeving. De output onderhoud inzake de openbare ruimte is in 2017 grotendeels volgens de verwachting gerealiseerd. Dit 'basiskwaliteitsniveau' is in 2017 ook behaald. Uitzondering hierop vormt het niveau van onkruidbestrijding. Het gevolg van het huidige niveau van onkruidbestrijding is dat de wortelpakketten onder en tussen elementenverhardingen leiden tot kapitaalvernietiging.

Gebouwen

Het verschil in begroot en gerealiseerd groot onderhoud van de panden komt doordat wij in 2017 het groot onderhoud voor ons kernbezit nog niet volledig conform het MJOP hebben uitgevoerd. In 2017 zijn de onderhoudscontracten met zowel aannemers als de managing partner aanbesteed, waarmee het groot onderhoud geborgd wordt. In 2017 is het onderhoud uitgevoerd op basis van de conditiescore NEN 2767. Voor vastgoed binnen grondexploitaties geldt een conditiescore van 4. Voor monumenten een conditiescore van 2. Voor al andere panden wordt de conditiescore 3 gehanteerd.

Overige kapitaalgoederen

De onderhoudskosten voor de overige kapitaalgoederen zijn (als gevolg van bezuinigingen) in 2017 licht gedaald. Na regionalisering zullen de kosten voor onderhoud van het materieel van de brandweer niet meer van toepassing zijn.

Het uitgevoerde onderhoud is uitgevoerd op een onderhoudskwaliteitsniveau 'basis kwaliteitsniveau'. Het onderhoud heeft gezorgd voor een veilig en grotendeels storingsvrij gebruik van het materieel, de apparatuur en de hulpmiddelen.

Algemeen

De gemeente Deventer heeft in 2017 vanuit haar verschillende programma's diverse prestaties en ambities gerealiseerd waarbij kapitaalgoederen zijn ingezet. Straten, wegen, bruggen en pleinen zijn onontbeerlijk voor de economische ontwikkeling van Deventer en straatverlichting en de inrichting en onderhoud van het openbaar groen leveren een belangrijke bijdrage aan de (veiligheids)beleving. Allemaal voorbeelden van kapitaalgoederen die van groot belang zijn bij het realiseren van de prestaties en ambities.

Vanuit de zorg voor een structureel goed, veilig, efficiënt, duurzaam en milieubewust leef-, werk-, woon- en verblijfmilieu voor de burger investeren we jaarlijks veel geld in het onderhoud van kapitaalgoederen. Met beheer en onderhoud zorgen we ervoor dat de verschillende kapitaalgoederen hun geplande levensduur halen en er geen kapitaalsvernietiging plaatsvindt.

In de begroting 2017 is het operationele en financiële beleidskader weergegeven voor het onderhoud en beheer van de kapitaalgoederen. Deze paragraaf geeft inzicht in de realisatie van het beleid en de daaruit voortgevloeide financiële consequenties over het jaar 2017.

Openbare ruimte

Beleidsrealisatie

De kwaliteit van de openbare ruimte heeft in Deventer veel aandacht van de burgers en het bestuur, omdat dit belangrijk is voor de leefbaarheid en de (veiligheids)beleving van de gebruikers. Het reguliere klein onderhoud vindt, conform de Visie Leefomgeving, plaats op basis van een basiskwaliteitsniveau ('minimum niveau').

Deventer baseert de basiskwaliteit op 4 criteria:

1. Minimale technische of wettelijke eisen:

De belangrijkste wettelijke verplichting van gemeenten is de zorgplicht. We moeten zorgen dat de openbare ruimte veilig en bruikbaar is. De aansprakelijkheid hiervoor ligt vast in het Burgerlijk Wetboek (artikel 6:174). De algemene zorgplicht is soms uitgewerkt in specifieke wetten of jurisprudentie (bijvoorbeeld rondom verkeersveiligheid en richtlijnen van het landelijk kennisplatform voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte, het CROW). Daarnaast gelden wettelijke eisen voor enkele specifieke onderdelen van de openbare ruimte.

2. Kapitaalvernietigingsniveau:

Daalt het onderhoud onder dit niveau, dan wordt de levensduur korter dan kostentechnisch wenselijk is.

3. Leefbaarheid:

Dit niveau wordt niet bepaald door wettelijke eisen en/of kapitaalvernietiging, maar door wat nog maatschappelijk zinvol is.

4. Functionaliteit:

Voorkomen moet worden dat het onderhoudsniveau zo laag wordt dat de openbare ruimte niet meer functioneert zoals die bedoeld is.

Met uitzondering van het onderdeel onkruidbestrijding, zijn de beschikbare middelen net voldoende om de openbare ruimte te onderhouden op dit basisniveau. Het basiskwaliteitsniveau dat de gemeente minimaal wil bereiken is in 2016 vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma visie Leefomgeving.

Op het gebied van reiniging waren er in 2017 in negatieve uitschieters. Het betrof, evenals in 2016, met name de onkruidbestrijding. Aanvullend hierop blijkt dat het huidige niveau van onkruidbestrijding leidt tot wortelpakketten onder en tussen elementenverhardingen, die zonder chemische middelen lastig zijn te bestrijden. De functie (beloopbaarheid) van de elementenverhardingen komt in het geding. Wat dit betreft is sprake van kapitaalvernietiging en functieverlies van een gedeelte van het areaal. Vanaf 2017 zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt in 2018 en 2019 verder aangevuld.

Deventer monitort twee-jaarlijks de beleving van de inwoners van de leefomgeving. De monitor is in 2017 uitgevoerd. De leefbaarheid, de objectieve en subjectieve kwaliteit (aanzien en aantrekkelijkheid) van de openbare leef-, werk-, woon- en verblijfsomgeving zijn licht gestegen.

Uit de monitoring door de verbonden partijen blijkt dat de output in 2017 is gehaald.

De programmering van het groot onderhoud en de vervangingsopgave vindt plaats aan de hand van het meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP). In 2017 is het geplande onderhoud van het MJOP-MIND 2017-2020 uitgevoerd. In deze versie van het MJOP hebben we meer gebruik gemaakt van Geo-data, waarmee we nog beter integraal kunnen werken.

Op basis van een nadere financiële analyse, vastgelegd in het uitvoeringsprogramma visie Leefomgeving, zijn er drie beheergroepen waarvoor de vervangingsopgave in de toekomst een aandachtspunt is. De werkelijke vervangingsopgave is kleiner dan de theoretisch berekende opgave. Daarom hanteren we per beheergroep de volgende strategie:

- Vervanging asfaltwegen: financiële ruimte wordt verkregen door de verwachte afname van de benodigde extra onderhoudsmiddelen, als gevolg van de (afnemende) groei van de gemeente op langere termijn (na 2020), versus het structurele bedrag van €200.000 dat hiervoor elk jaar begroot staat. Jaarlijks zal op basis van de voorjaarsnota worden voorgesteld om dit verschil niet te laten terugvloeien naar de algemene middelen, maar te oormerken als vervangingsbudget.
- Vervanging structuur groen: de basisstrategie is om bij groen de levensduur te verlengen door ook bij functieverlies te blijven inzetten op klein en regulier onderhoud. Bij dreigend onveilige situaties stellen we de raad voor om exploitatiebudget te activeren. Om het effect op het regulier onderhoud te beperken, kiezen we bij vervanging zonder aanvullende dekking voor een laagwaardiger kapitaalgoed.
- Vervanging civieltechnische kunstwerken: in theorie kent deze beheergroep de grootste vervangingsopgave. Echter; de theoretische restlevensduren zijn nog enkele tientallen jaren, zodat dit probleem pas over lange tijd speelt. Daarom worden deze risico's vooralsnog geaccepteerd. Het is namelijk onzeker welk bedrag echt nodig is: technologische ontwikkelingen en maatschappelijke veranderingen zullen het werkelijke financieringsvraagstuk voor deze onderdelen bepalen.

Uit de verschillende staten van onderhoud komt per deelgebied in de openbare ruimte het volgende beeld van gerealiseerd beleid naar voren:

Straten, wegen en pleinen

Er is groot onderhoud uitgevoerd aan een 15-tal asfaltwegen. De gebieds- en buurtgerichte aanpak richtte zich het afgelopen jaar op de aanpalende gebieden van de herstructureringswijken Keizerslanden en Rivierenwijk en in Groot Douwel. Het Muggeplein en de deel van de Molenstraat zijn op basis van het plan uit 2016 opnieuw ingericht. Een tweetal fietspaden is omgevormd van tegels naar een asfaltverharding.

Openbare verlichting

In 2017 is het onderhoud van de openbare verlichting uitgevoerd volgens de overeenkomst met de aannemer. Deze overeenkomst is erop gericht dat altijd minimaal 98% van de verlichting brandt. In het afgelopen jaar is het groot vervangingsonderhoud aan de verlichting volgens de eerste jaarschijf van het MJOP 2017-2020 uitgevoerd. De buurten Het Bramelt en Roesink zijn daarbij onder handen genomen. Bij vrijwel alle vervangingen stappen we over naar energiezuinige led-verlichting.

Civieltechnische kunstwerken en havengebonden constructies

In 2017 is regulier onderhoud uitgevoerd aan de kleine civiele bruggen en kunstwerken. Hierbij is het uitgangspunt: voldoen aan de minimale ondergrens (veiligheid en bouwbesluit).

Groen, natuur en recreatie

Het klein onderhoud is volgens het afgesproken CROW-kwaliteitsniveau uitgevoerd door HGB, conform de daartoe geldende Dienstverleningsovereenkomst en het bijbehorend bestek. Het reguliere onderhoud aan onze (Rijksmonumentale) stadsparken is hiervan onderdeel.

Het grootste deel van het groot onderhoudsbudget is besteed aan laanboomverjongingsprojecten: Cröddendijk Spanjaardsdijk, Hobbemastraat.

Openbare speelgelegenheden

Ook in 2017 is voortgang geboekt met de realisatie van de taakstelling uit Visie op spelen Samen Ruimte Geven. Volgens planning (MJOP) is een deel van de gemeentelijk speeltoestellen vervangen door speelaanleidingen die goedkoper in beheer zijn. Stichting Tevreden heeft, conform afspraken in 2015, in 2017 de tweede helft van de 95 aan hen over te dragen speelplekken overgenomen. De speelplekken zijn in 2017 onderhouden conform het Attractiebesluit.

Begraafplaatsen

Het reguliere onderhoud aan de gemeentelijke begraafplaatsen is in 2017 volgens het basiskwaliteitsniveau uitgevoerd door Het Groenbedrijf en de Stichting Oude begraafplaatsen Deventer (SOBD). Er is geen groot regulier onderhoudsbudget voor de gemeentelijke begraafplaatsen. Vanaf 2015 is er sprake van een inhaalslag op de gesloten begraafplaats aan de Diepenveenseweg (Rijksmonument), met subsidie van het Rijk. Deze werkzaamheden worden, mede gelet op de subsidievoorwaarden, uitgevoerd over een periode van 4 jaar.

Riolering en water

In 2017 is groot onderhoud, waaronder vervanging, aan riolering en waterbeheervoorzieningen uitgevoerd conform het gemeentelijke rioleringsplan (GRP) 2015-2020. Er zijn diverse riolen voorzien van een inwendige kous (relining). Het riool in de Laan van Borgele is in combinatie met het werk aan het fietspad vervangen.

Het gemaal aan de Oude Bathmenseweg is vervangen en daarbij tevens verplaatst naar buiten de rijbaan.

De verbetering van de afwatering voor de tunnel Stationsstraat is uitgevoerd. De uitvoering van de tunnel Brinkgreverweg is qua uitvoering gekoppeld aan de Groene Wal. De uitvoering is gestart in 2017.

Buitensportaccommodaties

Het groot onderhoud aan buitensportaccommodaties heeft conform de programmering plaatsgevonden.

Financiële verantwoording

Onderhoudslasten openbare ruimte per categorie	Programma	Product	Begroting na wijziging (bedragen x€1.000)	Realisatie (bedragen x €1.000)	Basiskwaliteitsniveau gerealiseerd
Straten, wegen en pleinen	Leefomgeving	20	7.581	7.168	100%
Straatreiniging	Leefomgeving	21	2.620	2.917	50%
Openbare verlichting	Leefomgeving	22	920	609	100%
Haven en waterwegen	Leefomgeving	25	272	214	100%
Groen, natuur en recreatie	Leefomgeving	28	6.228	6.036	100%
Riolering en water	Leefomgeving	32	6.733	6.691	100%
Begraafplaatsen	Leefomgeving	33	267	238	100%
Verkeerstechniek	Leefomgeving	34	1.440	1.126	100%
Civieltechnische kunstwerken	Leefomgeving	38	1.161	975	100%
Sportaccommodaties (velden)	Leefomgeving	241	885	923	100%
Overige (o.a. speelgelegenheden)	Leefomgeving	30 e.a.	593	584	100%
Totaal			28.700	27.481	

De gerealiseerde kosten voor (regulier) onderhoud in de openbare ruimte vertonen in 2017 geen grote afwijkingen (<5%) ten opzichte van de begroting.

Gebouwen

Beleidsrealisatie

In de kadernota Vastgoed is vastgesteld (Raad 2015) dat wij het in eigendom hebben en beheren van vastgoed geen kerntaak vinden (we hebben geen vastgoed, tenzij). Vastgoed is altijd ondersteunend aan het betreffende beleidsprogramma. In 2017 hebben wij een Beheerplan Groot Onderhoud Vastgoed 2018 – 2021 opgesteld. Het kernbezit is opnieuw beoordeeld en afgenomen van 65 tot 49 panden. Hiervan ligt voor 8 panden het groot onderhoud bij de huurder en van 26 panden hebben wij een actueel MJOP opgesteld. Van de resterende 15 panden wordt het MJOP in 2018 geactualiseerd. Vanaf 2018 wordt het groot onderhoud conform dit beheerplan uitgevoerd. Voor de demarcatie tussen huurder en verhuurder van het onderhoud werken wij op basis van de ROZ-modellen (Raad voor Onroerende Zaken). Als verhuurder zijn wij voor het merendeel van onze vastgoedportefeuille enkel verantwoordelijk voor het groot / planmatig onderhoud. Het overige onderhoud ligt grotendeels bij de huurder / gebruiker. Ons kernbezit onderhouden wij op conditiescore 3 op basis van de NEN2767. Een uitzondering hierop zijn de monumentale panden, die wij op niveau 2 onderhouden. Voor panden opgenomen in een gebiedsontwikkeling hanteren wij conditieniveau 4.

Gemeentelijke huisvesting

Het technisch beheer en onderhoud voor de huisvesting van medewerkers van de gemeente en de bijbehorende cultuurhistorische gebouwen die de gemeente daartoe in bezit heeft, vallen onder verantwoordelijkheid van team FZ, waarbij de werkzaamheden worden uitgevoerd door een externe partner, te weten de BAM op basis van build en maintain contract.

Welzijn en culturele huisvesting en sportaccommodaties

Aan gebouwen voor welzijn, cultuur en sportaccommodaties wordt sober en doelmatig onderhoud gepleegd. Dat is vastgelegd in de meerjaren onderhoudsplannen (MJOP). Dit betekent dat de gebouwen in acceptabele staat worden gehouden, veilig zijn en storingsvrij kunnen worden gebruikt. De uitvoering van het groot onderhoud is in 2017 deels volgens planning uitgevoerd op basis van MJOP's die zijn opgesteld op basis van de methodiek NEN 2676.

Onderwijshuisvesting

Per 1 januari 2015 is de gemeente niet langer verantwoordelijk voor het onderhoud aan de schoolgebouwen. Het rijk maakt de gelden rechtstreeks over aan de schoolbesturen. Wel onderhouden wij een aantal gymzalen en peuterspeelruimtes. Met minimale inzet van middelen houden wij de functie en representativiteit van de panden in acceptabele staat. Dit betekent dat de gebouwen veilig zijn. Het onderhoud is opgenomen in de meerjaren onderhoudsplannen (MJOP) en in 2017 conform planning uitgevoerd.

Gebouwen voor derden

De gemeente heeft gebouwen in bezit voor andere partijen in de gemeente. Het merendeel van deze panden is verhuurd. De gemeente is als eigenaar en verhuurder verantwoordelijk voor het onderhoud van de panden. Eigendom van deze panden sluit niet altijd aan bij de Kadernota. Daarom worden mogelijkheden voor verkoop onderzocht en is het kwaliteitsniveau voor het onderhoud vastgesteld op minimaal instandhouding.

Financiële verantwoording

Voor de 49 panden die wij in het beheerplan als kernbezit hebben aangemerkt, hebben wij een reserve groot onderhoud. In 2017 hebben wij per saldo €304.000 gestort in de reserve, waarmee de stand per 31-12-2017 €3.499.000 is. Dit wordt veroorzaakt doordat in 2017 een groot deel van de MJOP's is geactualiseerd, maar nog niet is uitgevoerd. Dat gebeurt vanaf 2018 conform planning. Daarnaast is een deel van het verkoopresultaat van Brink 55 teruggestort in de reserve groot onderhoud.

Onderhoudslasten gebouwen per categorie	Programma	Product	Begroting na wijziging (bedragen x €1.000)	Realisatie (bedragen x €1.000)	% sober	% basis	% hoog
Sporthuisvesting	Meedoen	240 / 241	0	0	100%		
Welzijn en culturele huisvesting	Meedoen	201/221	100	114	100%		
Welzijn en culturele huisvesting	Economie, kunst en cultuur	230/231/232/233	260	223		100%	
Onderwijshuisvesting	Jeug en onderwijs	211/216	203	201	100%		
Brandweer	Openbare orde en Veiligheid	500	54	39	100%		
Gemeentelijke huisvesting	Bedrijfsvoering	FZ	543	676	100%		
Overig	13 / 25 / 28 / 33	-	53	36	100%		
Totaal			1.213	1.289			

Gemeentelijke huisvesting (FZ)

Het verschil in begroot en gerealiseerd groot onderhoud van de gemeentelijke huisvesting wordt veroorzaakt doordat budget beschikbaar is gesteld voor aanvullende werkzaamheden, dat niet onder groot onderhoud maar onder overige huisvestingslasten is begroot. de oplevering van de nieuwbouw Stadhuiskwartier. Voor het egaliseren van lasten groot onderhoud is een aparte reserve huisvesting gemeentelijk apparaat ingesteld.

Gemeentebrede vastgoedportefeuille

Het verschil in begroot en gerealiseerd groot onderhoud van de panden komt doordat wij in 2017 het groot onderhoud voor ons kernbezit nog niet volledig conform het MJOP hebben uitgevoerd. De onderhoudscontracten met zowel aannemers als de managing partner zijn eind 2017 gegund, waarmee het groot onderhoud geborgd wordt.

Weerstandsvermogen en risicomanagement

Waarin dient deze paragraaf inzicht te geven?

Weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op het uitvoeren van de programma's.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing laten we zien hoe het weerstandsvermogen is samengesteld en hoe het tot stand komt. Het geeft antwoord op de vraag: hoe goed kan de gemeente tegen een stootje?

Belangrijkste ontwikkelingen en conclusies 2017

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is opgesteld volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de beleidsnota Risicomanagement en Weerstandsvermogen – geactualiseerde beleidsnota 2015 en de beleidsnota reserves en voorzieningen (2018).

Weerstandsvermogen

- Ratio weerstandsvermogen = $\text{€}13.921.000 / \text{€}15.448.000 = 0,90$
- De totale omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit (teller) is $\text{€}13.921.000$. Dit is circa $\text{€}5.000.000$ lager dan in de programmabegroting 2018. Dit is veroorzaakt door het instellen van een verliesvoorziening risico Bedrijvenpark A1 ten laste van de specifieke weerstandsreserve en een lagere stand van de egalisatiereserve rente conform raadsbesluit Samenwerkingsovereenkomst DOIC - december 2017.
- De totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit (noemer) is $\text{€}15.448.000$. Ten opzichte van de programmabegroting 2018 is dit circa $\text{€}3.400.000$ lager. De daling is voornamelijk het gevolg van het treffen van een verliesvoorziening voor het risico Bedrijvenpark A1 en een afname van de grondexploitatie risico's Eikendal, Bergweide/Havenkwartier en Steenbrugge. Daartegenover is er een toename van het risico Sluiskwartier en de risico's in het Sociale Domein.

Relevante aspecten

- 51 risico's komen in aanmerking voor het aanhouden van weerstandsvermogen.
- 13 van deze risico's hebben een risicoscore ≥ 9 .
- Er zijn geen risico's (negatief gevolg) waarop gerelateerde kansen (positief gevolg) in mindering zijn gebracht.

Conclusies

De uitkomst van de ratio weerstandsvermogen is 0,90. In de programmabegroting 2018 was de uitkomst 1,01. De minimale uitkomst van de ratio is 1,0. De gemeente beschikt met deze uitkomst op dit moment over onvoldoende weerstandsvermogen om de belangrijkste financiële risico's op te vangen. Maatregelen om de ratio naar de minimale score van 1,0 te brengen worden in de kwartaalrapportage 2018 bekend gemaakt. Ondanks het doorzettend economisch herstel zijn er voldoende onzekerheden (o.a. gevolgen van rijksbeleid en economische ontwikkelingen) die het noodzakelijk maken om de financiële risico's continue en nauwlettend te volgen. Waar mogelijk worden extra beheersmaatregelen genomen. In de kwartaalrapportage 2018 wordt de ratio weerstandsvermogen opnieuw bepaald.

Weerstandsvermogen

Hoe goed kan de gemeente tegen een stootje?

Weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op het uitvoeren van de programma's.

Deventer maakt onderscheid tussen specifiek weerstandsvermogen en generiek weerstandsvermogen. Het specifieke weerstandsvermogen is gebaseerd op de specifiek gekwantificeerde risico's. Bekende voorbeelden zijn de risico's met betrekking tot de grondexploitatie en bijstandsuitkeringen. Daarnaast loopt Deventer risico's als gevolg van economische vooruitzichten en politieke- en bestuurlijke besluitvorming. Voorbeelden daarvan zijn de algemene uitkering (gemeentefonds), verkoop van gronden en panden, de verbonden partijen, de garantstellingen en de nog te implementeren lopende heroverwegingen. Om te bepalen of Deventer beschikt over voldoende weerstandsvermogen wordt drie keer per jaar in het kader van de planning & control cyclus de ratio weerstandsvermogen bepaald.

Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken. Voor Deventer zijn dit de specifieke reserve¹, de onbenutte (flexibele) begrotingsruimte, de onbenutte investeringsruimte, de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves.

Samenstelling beschikbare weerstandscapaciteit

(bedragen x €1.000)

Element	Onderdeel	Waarde
Specifieke weerstandsreserve		13.353
Onbenutte begrotingsruimte	Post onvoorzien	247
	Stelpost structurele autonome ontwikkelingen	321
Onbenutte investeringsruimte		-
Onbenutte belastingcapaciteit		-
Stille reserves	Nader te bepalen	p.m.
Saldo	Weerstandscapaciteit 2017	13.921

¹)zie beleidsnota reserves en voorzieningen (2017)

Specifieke weerstandsreserve

Ten opzichte van de vorige weerstandsparagraaf (begroting 2018) is het saldo van de specifieke weerstandsreserve met circa €5.000.000 gedaald. Dit komt hoofdzakelijk door het instellen van een verliesvoorziening voor het risico Bedrijvenpark A1 ten laste van de specifieke weerstandsreserve en een lagere stand van de egaliseringsreserve rente conform raadsbesluit Samenwerkingsovereenkomst DOIC - december 2017.

Onbenutte (flexibele) begrotingsruimte

De onbenutte (flexibele) begrotingsruimte bestaat in Deventer uit de posten onvoorzien en de stelpost autonome ontwikkelingen. De post onvoorzien (€247.000) en de stelpost autonome ontwikkelingen (€321.000) leveren op dit moment een bijdrage van in totaal €568.000 aan de beschikbare weerstandscapaciteit.

Onbenutte investeringsruimte, onbenutte belastingcapaciteit en stille reserves

Er is geen vrije investeringsruimte beschikbaar en ook de belastingcapaciteit wordt volledig benut (kostendekkend). Deventer kent een aantal stille reserves ([zie paragraaf grondbeleid](#)). De betreffende objecten zijn niet binnen 1 jaar te verkopen zonder een negatief effect op het bedrijfsproces. Dit betekent dat de waarde niet wordt meegenomen bij de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit bestaat uit de risico's die gemeente Deventer loopt inclusief een extra minimumnorm die Deventer berekent. Deventer gebruikt een risicodatabase. Daarin worden de risico's geregistreerd. In deze paragraaf wordt alleen uitgegaan van de risico's met een financieel gevolg waarvoor weerstandsvermogen (een financiële buffer) wordt aangehouden. De belangrijkste financiële risico's zijn in beeld.

Risicokaart

Er zijn 51 financiële risico's die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen. Veertien risico's hebben een risicoscore ≥ 9 . De aard van de risico's worden weergegeven in een risicokaart. Hoe blauwer de kleur, hoe hoger de prioriteit voor de aanpak van het risico.

1	Kans op tekort Park Zandweerd				
2	Kans op afname financieel resultaat Steenbrugge		13	2, 15	
3	Kans op lagere opbrengst grond Eikendal			14	
4	Kans op negatief effect lagere grondprijzen de Scheg (leisurestrip Holterweg)	5	10	15	20, 25
5	Kans op minder opbrengsten door niet doorgaan tankstation (leisurestrip Holterweg)			12	8
6	Kans op lagere opbrengsten agv bijzondere setting nieuwbouw Sluiskwartier	4	8	12	16, 20
7	Kans op extra kosten agv bodemsituatie irt ondergrondse parkeergarage Sluiskwartier			1, 3, 4, 5, 5, 7, 9, 10, 11	
8	Kans op hogere uitgaven Sociaal domein				
9	Kans dat de ontwikkeling deelgebied Stoer wonen stagneert of niet doorgaat				
10	Kans op negatief financieel effect – Kop Havenkwartier	3	6	9	12, 15
11	Kans op extra uitgaven Bergweide Hanzeweg				
12	Kans op negatief financieel effect niet doorgaan DOIC – Poort van Deventer				
13	Kans op extra kosten verbreding A1	2	4	6	8, 10
14	Kans op hogere uitkeringslasten Participatiewet dan het BUIG-budget dan Deventer ontvangt				
15	Kans op negatief financieel effect rondom diverse potentiële risico's				
		1	2	3	4, 5

Gekwantificeerde risico's

De risico's met een score ≥ 9 zijn in de tabel hieronder opgenomen:

Risico	Kans	Gevolg	Positie	Score	Programma
Park Zandweerd*					
Lasten: kans op tekort park Zandweerd	50%	1.300.000	3-3	9	6
		1.300.000			
Sluiskwartier*					
Lasten: kans op lagere opbrengst a.g.v. bijzondere setting nieuwbouw Sluiskwartier	50%	600.000	3-3	9	6
Lasten: kans op extra kosten a.g.v. herziening Sluiskwartier	50%	1.500.000	3-4	12	6
Lasten: kans op extra kosten a.g.v. bodemsituatie i.r.t. ondergrondse parkeervoorziening	50%	500.000	3-3	9	6
		2.600.000			
Steenbrugge*					
Lasten: kans op afname financieel resultaat Steenbrugge	40%	3.600.000	3-5	15	6
		3.600.000			
Schadeclaim					
Lasten: kans op schadeclaim	40%	825.000	3-3	9	3
		825.000			
Leisurestrip Holterweg*					
Lasten: kans op negatief effect door lagere grondprijzen	30%	710.000	3-3	9	6
		710.000			
Verbreding A1					
Lasten: kans op extra kosten verbreding A1	30%	3.700.000	3-5	15	5
		3.700.000			
Bergweide/Havenkwartier*					
Lasten: kans op onvoldoende middelen grex voor realiseren parkeervoorzieningen	35%	850.000	3-3	9	6
Lasten: kans op negatief financieel effect - Kop Havenkwartier	50%	750.000	3-3	9	6

Risico	Kans	Gevolg	Positie	Score	Programma
		1.600.000			
Poort van Deventer*					
Lasten: kans op negatief financieel effect niet doorgaan DOIC - Poort van Deventer	20%	4.000.000	2-5	10	6
		4.000.000			
Participatiewet					
Lasten: kans op hogere uitkeringslasten Participatiewet dan het BUIG budget toereikend is	35%	3.200.000	3-5	15	7
		3.200.000			
Sociaal Domein (3D's)					
Lasten: kans op hogere uitgaven Sociaal Domein	70%	2.600.000	4-4	16	8
		2.600.000			

*) Zie voor toaaloverzicht risico's grondexploitaties de paragraaf Grondbeleid.

Circa €7,2 miljoen daling risico-inventarisatie

De bruto omvang (dat wil zeggen het maximale financiële gevolg) van de risico-inventarisatie is gedaald met circa €7,2 miljoen ten opzichte van de begroting 2018. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het treffen van een voorziening voor het risico Bedrijvenpark A1 (circa €5 miljoen) en een verlaging van het risico in de grondexploitaties Eikendal (circa €2,2 miljoen), Bergweide/Havenkwartier (circa €1,3 miljoen) en Steenbrugge (circa €900.000). Daartegenover is het risico Sluiskwartier gestegen (circa €1,5 miljoen). De mutaties worden toegelicht in de paragraaf grondbeleid.

Risico Sociaal Domein

Uit de monitor sociaal domein blijkt dat het aantal cliënten met een maatwerkarrangement in 2017 verder is gestegen. De bruto omvang van het risico is daardoor met €1,1 miljoen gestegen.

Samenvattig benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de complete risico-inventarisatie (dus inclusief de risico's met een risicoscore < 9) is de bruto benodigde weerstandscapaciteit ruim €32 miljoen. Na het corrigeren van deze risico's met een zekerheidsfactor (toepassen simulatiemodel) ontstaat een reële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit die wordt gerelateerd aan de beschikbare weerstandscapaciteit.

Minimumnorm

Er zijn ook risico's waar moeilijk rekening mee valt te houden, bijvoorbeeld de soms sterk fluctuerende accressen van de algemene uitkering (gemeentefonds), de rijksbezuinigingen of de politieke en economische ontwikkelingen. Voor deze niet gekwantificeerde risico's en tegenvallers houdt Deventer een extra buffer aan (de zogenaamde minimumnorm).

Voor 2018 is de minimumnorm als volgt bepaald:

(bedragen x €1 miljoen)

Bedragen begroting 2017	Geraamd bedrag	Minimumnorm 2%
Algemene uitkering (gemeentefonds)*	94	1,9
Verwachte OZB capaciteit 2018**	25	0,5
Saldo	119	2,4

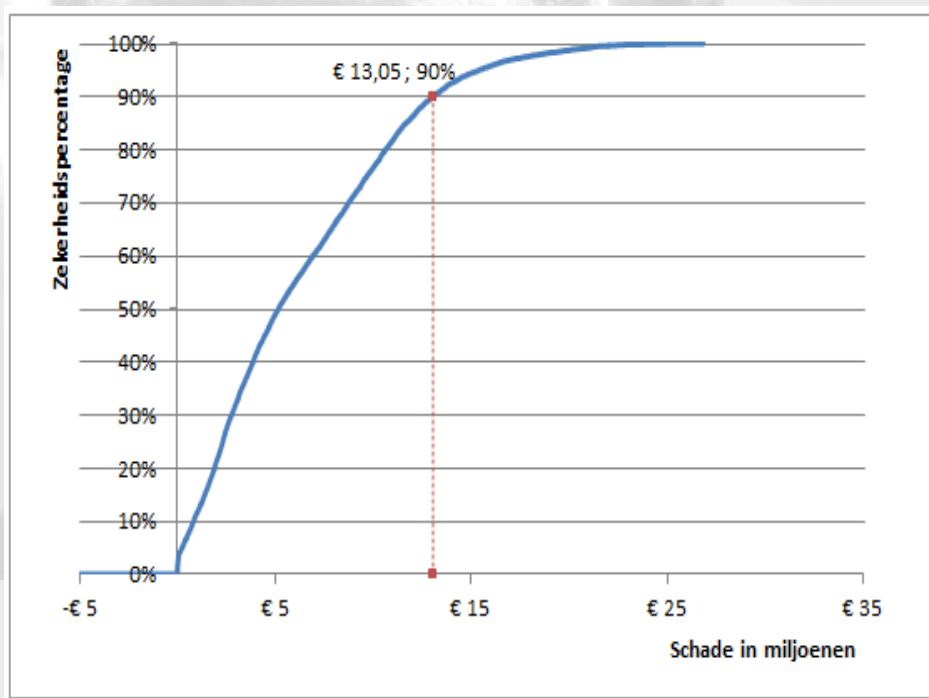
*) exclusief integratie- en decentralisatie uitkeringen en inclusief inkomstenmaatstaven OZB

**) begroting 2018-2021 zie paragraaf lokale heffingen

Simulatiemodel

De kans dat alle geïntariseerde risico's zich voordoen is klein en de kans dat ze tegelijk optreden is miniem. Voor het bepalen van de impact wordt de cumulatieve uitkomst van de risico's gecorrigeerd. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van de Monte Carlo simulatie methode.

Deze methode geeft het volgende resultaat:

Bij een zekerheid van 90% is minimaal €13,05 miljoen weerstandsvermogen nodig om de potentiële risico's af te dekken. De uitkomst is, door een afname in de risico's, gedaald ten opzichte van de begroting 2018.

Ratio weerstandsvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit moet minimaal gelijk zijn aan de benodigde weerstandscapaciteit om voldoende weerstand te kunnen bieden als de risico's zich voordoen. Deze verhouding wordt bepaald door de ratio weerstandsvermogen:

Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit

De gemeente beschikt over voldoende weerstandsvermogen als de uitkomst van deze ratio minimaal 1 is.

Beschikbare weerstandscapaciteit:

€13.353.000 + €247.000 + €321.000 = €13.921.000

Benodigde weerstandscapaciteit:

€13.048.000 + €2.400.000 = €15.448.000

Deze twee uitkomsten geven het volgende resultaat:

€13.921.000 / €15.448.000 = 0,90

De beschikbare weerstandscapaciteit is lager dan de benodigde weerstandscapaciteit. Dit betekent dat er onvoldoende weerstandsvermogen is om de gevolgen van het optreden van risico's financieel op te vangen. Maatregelen voor verbetering van de score worden in de kwartaalrapportage 2018 bekend gemaakt.

Algemene risicogebieden

Naast de ingeschatte risico's heeft Deventer ook te maken met algemene onzekerheden.

Onder andere:

- Algemene uitkering (onzekerheid verdeelsystematiek en soms sterk fluctuerende accessen);
- BTW/BCF (ontwikkelingen en plafond BCF);
- Leegstand onroerende panden in eigendom;
- Restauratie monumentale panden;
- Financieringsrisico's (rente- en kredietrisico's);
- Garantstellingen (kans op aflossen krediet vanwege insolventie kredietnemer);
- Te ontvangen subsidies (kans op terugvordering door niet voldoen aan de subsidievoorwaarden).

Op basis van wat we nu weten, kunnen deze onzekerheden (risico's) niet worden gekwantificeerd.

Voor het opvangen hiervan zijn algemene weerstandsbudgetten beschikbaar. De omvang van deze reserve is €1,3 miljoen in 2018, die naar verwachting oploopt tot een bedrag van eenmalig €7,2 miljoen in 2022. Het totaal van deze bedragen vormt samen met de beschikbare weerstandscapaciteit het totale weerstandsvermogen.

Risico's Verbonden partijen

Deelneming aan een verbonden partij kent financiële, bestuur organisatorische - en beleidsinhoudelijke risico's. Het onderscheid in de verschillende verbintenissen (o.a. gemeenschappelijke regeling, aandelenbezit en/of verstrekte lening/garantie) levert eveneens onderscheid in de risico's op. Dit betekent dat de te onderscheiden risico's verschillende aandacht vereisen. In de paragraaf verbonden partijen van deze begroting is algemene informatie en specifieke informatie opgenomen voor vorming van een beeld van het financiële risicoprofiel.

Wanneer op grond van een concrete gebeurtenis een risico wordt voorzien dat zou kunnen leiden tot een verlies op het ingebrachte kapitaal, de verstrekte lening of garantie of indien het leidt tot een verplichting (en het risico is kwantificeerbaar), dan zal daarvoor weerstandsvermogen worden aangehouden of een voorziening worden gevormd.

Aan de informatie over de verbonden partijen ontlene wij op dit moment geen aanwijzingen dat de gemeente voor bepaalde financiële risico's weerstandsvermogen moet aanhouden. Daarbij baseren wij ons mede op de accountantsrapporten die bij de jaarrekeningen van verbonden partijen worden afgegeven waarin de accountant aandacht besteedt aan de continuïteit van de bedrijfsvoering.

In de tabel hieronder zijn de verbonden partijen opgenomen waarin Deventer een geactiveerd financieel belang heeft en de omvang daarvan per 31-12-2017.

(bedragen x €1)

Verbonden partij	Deelneming	Lening	Garantie
NV Wonen boven winkels	454.000	-	1.410.000
NV Sportbedrijf Deventer	-	14.975.420	1.909.096
NV Bergkwartier	1.561.004	-	-
NV Deventer Schouwburg	-	-	-
NV Maatschappelijk Vastgoed Deventer	15.189.000	9.501.379	-
NV Luchthaven Teuge	489.857	-	-
Circulus-Berkel BV	15.882	-	-
Enexis BV	936.596	-	-
BNG Bank	60.650	-	-
Vitens NV	-	619.060	-
Dataland BV	4.818	-	-
Vordering op Enexis BV	52	907.199	-
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	-	-	-
Verkoop Vennootschap BV	1	-	-
CBL Vennootschap	52	-	-
CSV Amsterdam BV	52	-	-
Totaal	18.711.964	26.003.058	3.319.096

In de [paragraaf verbonden partijen](#) wordt verder ingegaan op de financiële risico's in relatie tot de verbonden partijen.

Kengetallen

Op basis van een wetswijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) publiceert Deventer vanaf begrotingsjaar 2015 de landelijk voorgeschreven financiële kengetallen in de begroting en jaarrekening. De kengetallen maken het de leden van de gemeenteraad gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van hun gemeente.

De kengetallen zijn gebaseerd op de balans en exploitatierekening 2016. Hieronder worden de uitkomsten van de berekening van de kengetallen gepresenteerd. Vervolgens volgt een beknopte beoordeling van de uitkomsten in relatie tot de financiële positie.

Kengetallen	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Jaarrekening 2017
Netto schuldquote	80	93	81
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	72	83	72
Solvabilitiëtsratio	17	15	17
Structurele exploitatieruimte	1,22	0	1,18
Grondexploitatie	17	16	16
Belastingcapaciteit	91	94	93

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft de verhouding weer van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen.

$\text{Netto schuldquote} = \text{Netto schuld} : \text{Totale inkomsten (excl. mutaties reserves)}$

Een netto schuldquote hoger dan 130 is voor een gemeente niet gunstig. De gemeente heeft dan een zeer hoge schuldpositie en zal er goed aan doen om de schulden af te bouwen en daarmee de financiële positie te verbeteren. Dit betekent concreet een terughoudend investeringsbeleid met geleende middelen en het afbouwen van voorraden bouwgrond. Bij een percentage tussen 100 en 130 geldt dat voorzichtigheid is geboden. Deventer zit in 2017 ruim onder de 100. Vergeleken met de rekening 2016 is het kengetal iets gestegen. Vergeleken met de begroting 2017 is het kengetal fors gedaald. De reden hiervan is, dat met name de totale inkomsten van de gemeente zijn gestegen.

Oordeel niet te snel

Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Het hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die middelen vervolgens zijn doorgeleend aan bijvoorbeeld woningcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. Om dit effect voor de beoordeling te corrigeren volgt hieronder de netto schuldquote exclusief leningen door verstrekt aan derden.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden

Netto schuldquote = Netto schuld (excl. leningen aan derden) : Totale inkomsten (excl. mutaties reserves)

De rentelasten en aflossingen van de door verstrekte leningen drukken niet op de exploitatie. Wanneer deze correctie voor Deventer wordt toegepast verbeterd de uitkomst van dit kengetal en is gunstig voor de financiële positie. Vergeleken met de rekening 2016 is het kengetal gelijk gebleven. Vergeleken met de begroting 2017 is het kengetal fors gedaald. De reden hiervan is, dat met name de totale inkomsten van de gemeente zijn gestegen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal is de verhouding tussen het eigen en vreemd vermogen en geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft een indicatie van de financiële weerbaarheid. Hoe hoger de uitkomst van de ratio, hoe groter de weerbaarheid. Er zijn door de VNG (nog) geen richtlijnen gegeven voor welke uitkomsten wijzen op een 'gezonde' solvabiliteit. De uitkomst in 2017 is gelijk aan de rekening 2016 en bedraagt 17. Vergeleken met de begroting 2017 is het kengetal licht gestegen.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is.

Het geeft inzicht in welke mate de structurele lasten gedekt zijn door structurele baten. Een positieve uitkomst betekent dat er structureel voldoende baten zijn om de lasten te dekken. Over het algemeen geldt als richtlijn; hoe hoger de uitkomst des te gunstiger dit is voor Deventer. Deze verbetering van de uitkomst van het kengetal heeft geen effect op het genoemde kengetal in de begroting 2018.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat de grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Wanneer een gemeente leningen aantrekt om daarmee grond te kopen vergroot dit de schuldpositie. Van belang is om te weten of de schuld kan worden afgelost uit de opbrengsten van de verkoop van de bouwgronden (kavels). Het kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) opbrengsten (baten).

Grondexploitatie = Bouwgrond in exploitatie (BIE) : Totale inkomsten

Bij de berekening is uitgegaan van de totale omvang grondexploitatie. Dit zijn de actieve grondexploitatiecomplexen (excl. de facilitaire complexe) De boekwaarde van de facilitaire complexen vallen BBV-technisch (notitie faciliterend grondbeleid) onder de overlopende activa. Vergeleken met de rekening 2016 is het kengetal iets gedaald.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. Voor het bepalen van de ruimte is een ijkpunt nodig. In dit geval wordt als ijkpunt gekeken naar de landelijk gemiddelde tarieven. Er is geen maximum gesteld aan de belastingopbrengsten dus betreffen de gemiddelde tarieven slechts een indicator. Hoe verhoudt de eigen belastingdruk zich tegenover het landelijk gemiddelde van alle gemeenten.

Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten exact het landelijk gemiddelde zijn. Een lager percentage dan 100% betekent dat de woonlasten per huishouden lager zijn dan het landelijke gemiddelde. Vergeleken met de rekening 2016 is het percentage licht gestegen.

Conclusie

De diverse kengetallen met betrekking tot de schuldpositie laten een positieve ontwikkeling zien en geven dus geen aanleiding om het financieel beleid aan te passen.

Rechtmatigheid

Waarin dient deze paragraaf inzicht te geven?

De accountant controleert de jaarrekening van de gemeente en neemt daarover een oordeel op in een verklaring. Dat is een voorwaarde die wordt gesteld in het Besluit Begroting en Verantwoording (BVV). De verantwoording over de jaarrekening wordt afgelegd door het college van B&W. In 2011 is besloten om het college een verklaring te laten geven met betrekking tot de rechtmatigheid. Die verklaring wordt vervolgens door de accountant beoordeeld.

Normenkader

Uitgangspunten van de raad

Om het belang van rechtmatigheid te onderstrepen heeft de gemeenteraad de volgende normen vastgesteld:

Goedkeuringstolerantie

Deloitte Accountants heeft opdracht een goedkeuringstolerantie van 1% op de totale lasten aan te houden bij het bepalen van het uiteindelijke oordeel. Dit gebeurt volgens de Controleverordening (art. 213 GW).

Op basis van de aangeleverde cijfers is de goedkeuringstolerantie in 2017 1% van de totale lasten. Dat is afgerond €3,8 miljoen. De tolerantie voor onzekerheden bedraagt in 2017 afgerond €11,4 miljoen.

Rapporteringstolerantie

Naast de goedkeuringstoleranties wordt de rapporteringstolerantie onderkend.

Op basis van de aangeleverde cijfers is de te verwachten rapportagetolerantie in 2017 €379.000 inclusief toevoeging aan reserves.

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening	$\leq 1\%$	$> 1\% - < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle	$\leq 3\%$	$> 3\% - < 10\%$	$\geq 10\%$	-

De rechtmatigheidscontroles zijn uitgevoerd aan de hand van drie criteria:

1. Voorwaardencriterium; zijn baten, lasten en balansmutaties volgens geldende wet- en regelgeving tot stand gekomen?
2. Begrotingscriterium: zijn de financiële beheersmaatregelen tot stand gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's?
3. Misbruik en oneigenlijk gebruik: zijn er maatregelen getroffen om te voorkomen dat derden misbruik of oneigenlijk gebruik maken van overheidsmiddelen?

Over het boekjaar 2017 vindt een toets plaats op het voorwaardencriterium. Daarbij wordt gekeken naar de hoogte, duur en recht van financiële beheersmaatregelen.

De raad heeft het normenkader op 30 november 2016 vastgesteld.

Collegebesluiten worden alleen betrokken bij de rechtmatigheidstoets voor zover ze een noodzakelijke uitwerking zijn van rijks- of gemeentelijke regelgeving en betrekking hebben op financiële beheersmaatregelen.

Opzet en werking

Organisatie controlefunctie

De gemeente Deventer vindt een sterke controlefunctie van groot belang. Onder deze controlefunctie valt:

- Optimaliseren van het zelf controlerend vermogen;
- Beheersing van de risico's;
- Gedegen evaluaties van de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het gemeentelijk beleid (ex. Artikel 213a Gemeentewet);
- Toepassen van organisatie ontwikkel audits.

Belangrijke aspecten bij de organisatie van de controlefunctie zijn

- Opzetten van heldere kaders (doelstellingen en randvoorwaarden);
- Heldere (tussentijdse) informatievoorzieningen;
- Een goed opgezette en beschreven administratieve organisatie;
- Goed verankerde (verbijzonderde) interne controle van processen waarbij wordt vastgesteld dat:
 - Er in de opzet sprake is van een goede Administratieve Organisatie/Interne Beheersing;
 - De processen worden uitgevoerd volgens de beschreven opzet;
 - De interne controlemaatregelen worden uitgevoerd volgens de gestelde kwaliteitseisen.
- Managementcontrol en het voeren van de gesprekken hierover;
- Risicomanagement.

Interne controles en onderzoeken

De artikelen 212 en 213a uit de Gemeentewet bepalen dat het college jaarlijks diverse interne controles en onderzoeken uitvoert om te bepalen of beleidsuitvoering door de ambtelijke organisatie binnen de gestelde kaders plaatsvindt.

Hiervoor zijn in 2017 in overleg met de accountant op een gestructureerde wijze diverse interne controles, onderzoeken, audits en kwaliteitszorgtoetsen uitgevoerd, gebruikmakend van het op 6 november 2012 door het college vastgestelde auditcharter.

De accountant maakt bij zijn interim- en jaarrekeningcontrole gebruik van deze uitkomsten. Deze zijn ook opgenomen in de voortgangsrapportages per 10 oktober 2017 en 7 februari 2018 welke zijn aangeboden aan de directie en het bestuur.

Het sociale domein

In de afgelopen periode zijn de verantwoordingen en bijbehorende controlerapportages ontvangen van de SVB, BVO Jeugdzorg IJsselland en de zorgaanbieders WMO en Beschermd wonen. De gemeentelijke accountant weegt de uitkomsten hiervan mee in zijn oordeel over de rechtmatige bestedingen in de gemeentelijke jaarrekening.

Verbijzonderde interne controles 2017

Bij het uitvoeren van verbijzonderde interne controles is in 2017 de kwaliteit getoetst op basis van checklists van de accountant. Hierin zijn vragen opgenomen over de rechtmatige aspecten van recht, hoogte en duur.

De controle werd uitgevoerd op basis van het normenkader, het voorwaardencriterium en het criterium misbruik en oneigenlijk gebruik. De bevindingen worden gedocumenteerd.

De accountant bepaalde de prioriteiten bij het uitvoeren van de (verbijzonderde) interne controles in 2017. Dit op basis van materiële financiële omvang en bevindingen in voorgaande jaren. De prioriteiten in 2017 zijn:

- Betalingen
- Inkopen
- Aanbestedingen
- Subsidieverlening
- Subsidievaststelling
- Sociaal domein (Participatie wet en Wmo)
- Personeel en salarissen DOWR (uitgevoerd door gemeente Raalte)
- SISA, IMG en OA

Bevindingen financiële rechtmatigheidscontroles

Voorwaardencriterium

Uit het overgrote deel van de (verbijzonderde) interne controles blijkt dat de gemeente heeft gehandeld binnen de geldende kaders en richtlijnen van het voorwaardencriterium.

Onderstaand een overzicht van de belangrijkste controles met de belangrijkste financiële fouten en onzekerheden m.b.t. de aspecten recht, hoogte, duur.

Verbijzonderde Interne controles	Gecontroleerde massa in €	Financiële fout in €	Financiële fout in %	Financiële onzekerheid in €	Financiële onzekerheid in %
Betalingen	11.721.017	0	0,00	0	0,00
Inkoop	260.267	0	0,00	0	0,00
Personeel en salarissen (uitgevoerd door Raalte)	n.v.t.				
Aanbestedingen	52.096.795	909.917	1,74	0	0,00

Verbijzonderde Interne controles	Gecontroleerde massa in €	Financiële fout in €	Financiële fout in %	Financiële onzekerheid in €	Financiële onzekerheid in %
Subsidieverlening	4.466.595	0	0,00	0	0,00
Subsidievaststelling	7.704.278	0	0,00	0	0,00
Treasury	25.000	0	0,00	0	0,00
Verhuuropbrengsten	973	0	0,00	0	0,00
Omgevingsvergunningen	7.547	0	0,00	0	0,00
Wmo HH + voorzieningen	15.605	0	0,00	0	0,00
Participatiewet	7.388	0	0,00	0	0,00
Verantw. SiSa, IMG en OA	49.962.708	0	0,00	0	0,00
			909.917		

In bovenstaand schema zijn alleen die financiële fouten en - onzekerheden vermeld daar waar het een materiële omvang betreft.

De totale financiële onrechtmatigheid over het dienstjaar 2016 bedroeg €1,1 miljoen. Dit was vooral te wijten aan onrechtmatige Europese aanbestedingen uit in het verleden (vóór 2012/2013) afgesloten contracten. Hieronder volgt een toelichting op de financiële fouten in 2017. De financiële onzekerheid over het dienstjaar 2016 was nihil.

Europese aanbestedingen

In het kader van de Europese aanbestedingsvoorschriften is in 2017 een totaal bedrag van €909.917 als onrechtmatig gekwalificeerd. Het gaat bij genoemd bedrag om 2 inkoopcontracten. Wij merken hierbij op dat deze geconstateerde fouten voortvloeien uit in het verleden (vóór 2012/2013) afgesloten contracten. De gemeente komt tot dit oordeel op basis van het BAO (Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten) en het gestelde kader binnen de BBV in 2017.

De totale (gefilterde) massa over 2017 bedraagt €63.720.011 (totaal 220 posten). Over 2017 zijn 42 posten A select getoetst. Daarnaast zijn de 2 in 2016 als onrechtmatig aangemerkte posten getoetst.

De 2 onrechtmatige historische inkoopcontracten betreffen:

- PINK Roccade ad. €795.982 (excl. Btw)
Afgelopen jaar zijn de grote huidige applicaties van PINK voor de Belastingen en Financiën aanbesteed en gegund. Zodra deze geïmplementeerd zijn vervalt een groot deel van de bestaande onrechtmatigheid.
- KPN BV ad. €113.935 (excl. Btw).
Vorige jaren was de inschatting dat 50% van de omzet terug te voeren was op een al eerder aanbesteed contract voor mobiele telefonie. De rest (vaste lijnen en data) was onrechtmatig. Over 2017 is de inschatting van de budgethouder dat het aandeel rechtmatige omzet aanzienlijk is

toegenomen (meer gebruik mobiel i.p.v. vast). Aandeel onrechtmatig wordt nu ingeschat op 25% van €455.742. Overigens zal binnen afzienbare tijd ook deze onrechtmatigheid vervallen omdat we gebruik gaan maken door via KING aanbestede contracten voor vaste telefonie. Dan blijft nog een zeer geringe (onderdrempelige) omzet over ten behoeve van dataontsluiting van een aantal gemalen.

Verantwoording SiSa, IMG en OA

- Op basis van de uitgevoerde controlewerkzaamheden blijkt dat op de drie aangeleverde bijlagen (SiSa, IMG en OA) het totaal financieel verantwoorde bedrag ad €54.437.099 juist en rechtmatig is.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Voor misbruik en oneigenlijk gebruik heeft de gemeente geen expliciet beleid. Het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik is verweven in gemeentelijke regelingen en de organisatiecultuur. De (verbijzonderde) interne controles en principes als functiescheiding en integriteit vormen daarvoor de randvoorwaarden.

Begrotingscriterium

Bij de rechtmatigheidscontrole is het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium.

Met de controle van de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen we of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn op hoofdlijnen door de wetgever bepaald (artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet) en worden door de gemeenteraad zelf nader ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer (ex artikel 212 van de Gemeentewet).

Begrotingsafwijkingen en -overschrijdingen vragen om autorisatie door de gemeenteraad. In de regel legt het college deze wijzigingen vooraf aan de raad voor. Het college vraagt daarmee toestemming om het betreffende beleid uit te voeren en het benodigde bedrag te besteden.

Alleen wanneer door omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk is, legt het college een begrotingswijziging achteraf aan de raad voor. Als de raad hiermee instemt, wordt de besteding alsnog geautoriseerd en is deze rechtmatig. Begrotingswijzigingen moeten volgens de Gemeentewet tijdens het jaar zelf nog aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Over het algemeen worden begrotingsoverschrijdingen die passen binnen de beleidskaders van de raad niet meegenomen in het accountantsoordeel.

Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel
Overschrijding, gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten	Overschrijding, niet passend binnen beleid, tegen beter weten in niet gemeld
Overschrijding bij open einde (subsidie) regelingen	Overschrijding, passen binnen beleid, tegen beter weten in niet gemeld
Overschrijding door activiteiten als boetes, procedures en naheffingaanslagen na het verantwoordingsjaar	Overschrijding, gecompenseerd door niet direct gerelateerde extra inkomsten waarbij de raad nog geen besluit heeft genomen over die extra inkomsten
Overschrijding op investeringen met als gevolgen hogere kapitaallasten in jaren na investeren	Overschrijding door activiteiten als boetes, procedures en naheffingaanslagen tijdens het verantwoordingsjaar

Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel

Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel

Overschrijding op investeringen met als gevolg hogere kapitaallasten in het jaar van investeren

Overschrijding lasten programma's

Bij dit onderdeel moet per programma de rechtmatigheid van een hogere last in de rekening vergeleken met de begroting worden toegelicht. In de programma's 5, 6, 7, 9 en 12 speelt dit, maar deze overschrijdingen zijn wel rechtmatig.

Programmanummer	Programmanaam	Begroting 2017	Rekening 2017	Vershil
5	Ruimtelijke ontwikkeling	4.572	4.945	-373
6	Herstructurering en vastgoed	24.195	38.012	-13.817
7	Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt	69.798	70.564	-766
9	Jeugd en Onderwijs	43.283	43.340	-57
12	Algemene dekkingsmiddelen	906	1.030	-142

Toelichting en conclusie

Programma 5 Ruimtelijke ordening

De hogere kosten voor planologische procedures worden gedekt door hogere bijdrage derden.

Programma 6 Herstructurering en vastgoed

Doordat in 2017 de projecten Kop en Haveneiland en Gasfabrieksterrein in exploitatie zijn genomen is meer gestort in de verliesvoorziening (€6,2 miljoen). Daarnaast is vanwege de administratieve splitsing als gevolg van faciliterend grondbeleid Bedrijvenpark A1 meer gestort (€4,1 miljoen) in de verliesvoorziening. Tot slot zijn de verliesvoorzieningen voor de grondexploitaties op totaalniveau opgehoogd met circa €3,8 miljoen.

Programma 7 Inkomensvoorziening en arbeidsmarkt

De hogere lasten betreffen bijstandsuitkeringen.

Programma Jeugd en Onderwijs

De hogere lasten betreffen uitgaven Jeugd.

Programma 12 Algemene dekkingsmiddelen

De overschrijding van de lasten betreft een rentelast in verband met een te laag opgenomen bedrag voor nog te betalen rente in voorgaande jaren.

Reserves

Bij dit onderdeel moet de rechtmatigheid worden toegelicht van hogere puttingen en hogere stortingen uit/in reserves (> €50.000) dan begroot. Indien dit voorkomt bij egaliserende reserves zijn deze gezien het doel van de reserve altijd rechtmatig.

Voor een aantal reserves zijn hogere puttingen of stortingen te melden. Dit betreft:

-mutaties in de reserve kapitaallasten welke niet zijn begroot. Dit is echter een uitvloeisel van een nieuwe BBV-richtlijn. De maatschappelijke investeringen moeten ingaande 2017 worden afgeschreven.

-het pand Nieuwe Markt 8 is afgewaardeerd. Hiervan is de raad via een raadmededeling op de hoogte gesteld.

Deze mutaties in deze reserves zijn daarom wel rechtmatig.

Investeringen/Kredieten

Bij dit onderdeel moet de rechtmatigheid worden toegelicht van hogere uitgaven (> €50.000) op investeringen/kredieten dan begroot. Dit komt niet voor in de rekening. Als gevolg van een BBV aanpassing moet met ingang van 2017 ook op maatschappelijke investeringen worden afgeschreven. Dit betekent dat in een aantal gevallen wel uitgaven en inkomsten gerealiseerd zijn, terwijl nog geen begroting is opgenomen. Deze hogere uitgaven zijn daarom wel rechtmatig.

Conclusie

De gemeente beschikt over een gedegen (verbijzonderde) interne controle. Dit geeft de accountant voldoende inzicht voor een oordeel over de rechtmatigheid.

De (verbijzonderde) interne controles richten zich op de administratieve organisatie en interne controle. De toepassing van deze essentiële beheersmaatregelen wordt daarmee gecheckt. Waar nodig leidt de evaluatie tot aanpassingen in de bedrijfsvoering. Met deze stappen is de uitvoering van de (verbijzonderde) interne controles van voldoende niveau.

Verantwoording door het college

De financiële beheersmaatregelen die in deze jaarrekening worden beschreven vallen binnen de financiële rechtmatigheidskaders van de raad en hogere overheden.

Vooruitblik

De gedane verbeteracties en aanbevelingen van de accountant ten behoeve van de interne (financiële) beheersing en de verdere doorontwikkeling van de verbijzonderde interne controle zullen voortvarend worden opgepakt door de organisatie.

Financiering

Waarin dient deze paragraaf inzicht te geven?

In de begroting van 2017 kwamen de beleidsvoornemens aan bod. Hoe is dat beleid vervolgens uitgevoerd? En met welke financiële consequenties? Daarop geeft de paragraaf Financiering antwoord. Om een goede vergelijking te kunnen maken tussen de voornemens en uitvoering van het beleid, zijn de opzet en inhoud van deze paragraaf in de begroting en het jaarverslag identiek.

Belangrijkste ontwikkelingen en conclusies 2017

Belangrijkste ontwikkelingen

- Lage rente voor de lange termijn lenen en voor de korte termijn lenen zelfs een negatief rentepercentage;
- 2 kort lopende geldleningen zijn afgesloten (halfjaarlijkse termijn) van elk € 25 miljoen;
- Er zijn geen langlopende geldleningen aangetrokken of overgenomen; de langlopende geldleningen zijn afgelost met €31 miljoen;
- Er is een lange termijn lening verstrekt van €2,4 miljoen.

Belangrijkste conclusies

- Het werkelijk renteresultaat is afgerond €123.800 hoger dan het begrote renteresultaat;
- De kasgeldlimiet is enkel in het 2e kwartaal 2017 overschreden;
- We hebben ruimschoots voldaan aan de renterisiconorm;
- De 2 kasgeldleningen die zijn aangetrokken hebben geresulteerd in een renteopbrengst van afgerond €80.000;
- De rente grond exploitatie was begroot op 2,54%; de werkelijke rente grond exploitatie heeft bedragen 2,55%;
- Er was een overschrijding van het EMU saldo. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door hogere uitgaven aan investeringen, lagere verkoopopbrengsten uit verkoop van grond en verkoop aandelen Vitens. Hieraan zijn geen consequenties verbonden.

Sturen, beheersen en verantwoorden

Het beheersen van financiële risico's is een belangrijke opgave voor de gemeente. Daarom is de gemeente wettelijk verplicht een financieel statuut (treasurystatuut) te hebben. Dit is een regeling voor het sturen en beheersen van geldstromen, met alle risico's die hieraan verbonden zijn. De gemeente controleert haar financiën nauwlettend en legt daarover verantwoording af. Ook dit is een wettelijke verplichting. Die verantwoording komt onder meer terug in de begroting en de jaarrekening.

Het treasurystatuut is in de tweede helft van 2016 geactualiseerd en werd in 2017 door de gemeenteraad vastgesteld.

Belangrijke punten uit het statuut:

- Het beleid van de gemeente is erop gericht dat er altijd voldoende financiële middelen beschikbaar zijn;
- Het aangaan en het verstrekken van leningen is alleen toegestaan als het geld wordt ingezet voor de publieke taak van de gemeente. Aan de leningen liggen verstandige besluiten ten grondslag. De leningen zijn niet gericht op het genereren van winst door het nemen van overmatige risico's;

- Uitzettingen (beleggingen) vinden alleen plaats bij Nederlandse overheidsinstellingen of financiële instellingen met een kredietwaardigheid van een AA-rating. De ratings worden afgegeven door een rating agency;
- Bij het aantrekken / uitzetten van financiën wordt een offerte gevraagd bij ten minste 2 financiële instellingen.

Interne en externe ontwikkelingen

Interne ontwikkelingen

Rentebeleid

Het beleid van gemeente is gericht op het aantrekken van nieuwe leningen met een totale gemiddelde looptijd van 10 jaar. Verder willen we optimaal gebruiken van de kasgeldlimiet van €28 miljoen. Dat zijn de hoofdlijnen van het financieringsbeleid van de gemeente die in 2014 door de raad zijn vastgesteld in de rentenotitie.

Het beleid wordt de komende jaren voortgezet, rekening houdend met de financieringsbehoefte en rentevisie.

Externe ontwikkelingen

Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF)

Europese eisen en afspraken voor het terugdringen van het begrotingstekort en de staatsschuld vormen de basis van de wet HOF. Voor de collectieve sector als geheel mag het structurele tekort maximaal 0,5% zijn van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Dit heet het EMU saldo. De overheidsschuld mag niet hoger zijn dan 60% BBP. Omdat lagere overheden bijdragen aan het begrotingstekort van de collectieve sector, bepaalt het wetsvoorstel dat ook de decentrale overheden zich moeten houden aan de doelstellingen uit het aangescherpte Stabiliteits- en Groeipact. De wet HOF is in december 2013 aangenomen.

In 2015 is er een wetwijziging vastgesteld. Het aanvankelijke sanctiemechanisme is vervangen door een correctiemechanisme. Dit laatste mechanisme treedt alleen in werking als de macronorm voor het EMU-saldo van de decentrale overheden structureel wordt overschreden. Dat wil zeggen dat er sprake is van een meerjarige overschrijding van het collectieve aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden gezamenlijk.

Schatkistbankieren

In december 2013 is het zogenoemde schatkistbankieren ingevoerd. Dit betekent dat de gemeente wettelijk verplicht is om tijdelijk overtollige middelen (liquiditeitsoverschotten) die boven een wettelijk geregeld saldo uitkomen, moet stallen bij het Rijk. Voor de gemeente Deventer geldt dat het saldo vanaf €2,2 miljoen automatisch wordt afgeroomd. Ook is het mogelijk om overtollige middelen te beleggen bij andere overheden zoals gemeenten, provincies en waterschappen. De hoofdreden van deze verplichting is om het EMU saldo op Rijksniveau terug te dringen. Een bijkomende reden is dat gemeenten (en andere lagere overheden) op deze wijze geen risico's lopen op hun uitgezette gelden.

Deventer heeft de afgelopen jaren gebruik gemaakt van de kasgeldlimiet. In 2017 is in de maanden januari (afroming €123.000), september (afroming €209.000) en november (afroming €851.000) gebruik gemaakt van schatkistbankieren. Kortom het betreft niet substantiële bedragen.

Het drempelbedrag met betrekking tot schatkistbankieren is in het gehele jaar overschreden. Hier staan overigens geen sancties tegenover. De overschrijding kent een 3-tal oorzaken:

1. De gemeente Deventer beheert de bankrekening BNG Belastingen DOWR. Hierop worden alle belastingopbrengsten van de 3 gemeenten verantwoord. Het aandeel belastingopbrengsten hierin is op jaarbasis 68 %. De overschrijding van het drempelbedrag exclusief het aandeel Raalte en Olst/Wijhe (in totaal 32%) geeft het volgende resultaat: overschrijding kasgeldlimiet:

(bedragen x €1.000)

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	3.997	6.779	4.871	4.965
Drempelbedrag	2.442	2.442	2.442	2.442
Totaal	-1.555	-4.337	-2.429	-2.523

2. De DOWR FA heeft in 2017 periodiek voorschotten (13 in totaal) overgemaakt aan alle 3 gemeenten inzake deze belasting opbrengsten inclusief een afrekening 2016 die is betaald in januari 2017. Dit heeft in totaal bedragen ruim €63,9 miljoen. Het gemiddelde banksaldo heeft desalniettemin over 2017 €2,9 miljoen bedragen. Teneinde nog beter te kunnen voldoen aan de normen rondom schatkistbankieren is het zaak frequenter de voorschotten te betalen aan de 3 gemeenten op de hoofrekening van de BNG die gekoppeld is aan schatkistbankieren (afoming).

3. Op 1 bankrekening van de Budget Advies Dienst heeft in 2017 een gemiddeld saldo gestaan van €2,2 miljoen. In het eerste kwartaal 2018 heeft afoming plaatsgevonden naar de BNG hoofdrekening.

Aan de hand van deze acties, genoemd onder punt 2 en 3, is de verwachting voor 2018 dat binnen de limiet van schatkistbankieren zal worden gewerkt.

Gemeentefinanciering

Financieringsbeleid gemeente Deventer

Het financieringsbeleid van de gemeente gaat uit van integrale financiering. Voor investeringen wordt een gemiddelde rente gebruikt. Dit heet omslagrente. In 2017 bedroeg de omslagrente 4%. Dit percentage wordt zowel in de begroting als de jaarrekening gebruikt.

In de nieuwe BBV regels van juli 2016 wordt aangegeven hoe gemeenten het algemene renteomslag percentage moeten berekenen. De bepalingen en richtlijnen van deze notitie treden in werking met ingang van het begrotingsjaar 2018. Eerdere toepassing bij de begroting 2017 is niet verplicht maar wordt door de commissie BBV aanbevolen. Bij de begroting 2017 is besloten dat de nieuwe berekening van de renteomslag nog niet wordt toegepast. Voor 2017 bedraagt derhalve het renteomslag percentage 4%. Verschillen tussen de vooraf geraamde rentelasten en de werkelijke rentelasten worden verrekend met de egalisereserverente.

Het renteresultaat voor 2017, of het verschil tussen de doorbelaste rente aan activa en de werkelijke rentekosten, bedraagt €4,23 miljoen positief.

Aanvankelijk was in de begroting rekening gehouden met een positief renteresultaat van €4,53 miljoen. In de zomerrapportage is dit bijgesteld naar €4,44 miljoen en in de najaarsrapportage naar €4,11 miljoen.

Het werkelijke renteresultaat is €0,12 miljoen hoger dan bij de bijgestelde begroting is aangegeven. Dit verschil wordt veroorzaakt door lagere lasten voor lang geld.

(bedragen x €1 miljoen)

Opstelling rentelasten	Begroting 2017	Rekening 2017	Vershil
Rentelasten:			
Rente korte financieringsmiddelen	-0,08	-0,08	0,00
Rente langlopende geldleningen	9,59	9,47	-0,12
Rente eigen financieringsmiddelen	0,84	0,84	0,00
Rentebijdrage exploitatie	0,06	0,06	0,00
Cw wethouderspansioen	0,14	0,14	0,00
Cw verliesvoorziening grondbedrijf	0,83	0,83	0,00
Subtotaal	11,38	11,26	-0,12
Renteopbrengsten			
Doorberekening aan vaste activa in verband met kapitaalbeslag	15,49	15,49	0,00
Subtotaal	15,49	15,49	0,00
Renteresultaat	4,11	4,23	-0,12

Rente grondexploitatie

Het werkelijke rentepercentage aan de grondexploitatie van 2,55% is nagenoeg gelijk aan het geraamde rentepercentage grondexploitatie van 2,54%.

(bedragen x €1.000)

	Begroting 2017	Begroot % 2017	Werkelijke balanspositie 2017	Werkelijk percentage 2017
Rente percentage Grondexploitatie				
Rente vaste schulden	9.432	3,10%	9.441	3,10%
Rente kasgeldleningen	0	0		
Gewogen gemiddelde rente percentage		3,10%		3,10%
Voorzieningen	9.922		9.922	
Langlopende schulden	306.484		305.588	
Kasgeldleningen (kort)			0	
Overige kortlopende schulden	27.117		27.117	
Overige passiva	22.232		22.232	
Vreemd vermogen	365.755		364.859	
Eigen vermogen	77.612		77.612	
Balans totaal	443.367		442.471	
Rente percentage Grex (=gewogen gemiddelde rente percentage x Vreemd Vermogen / Totaal Vermogen)		2,54%		2,55%

Financieringsstructuur

In de primitieve begroting 2017 werd rekening gehouden met totale rentekosten van €11,9 miljoen. De rentekosten worden via twee methoden toegerekend aan de vaste activa.

- activa waaraan bij aanvang van een investering een overeengekomen rente wordt toegerekend;
- activa die samen de resterende rentelast (omslagrente) dragen.

(bedragen x €1 miljoen)

Financieringsbehoefte en -bronnen per 1 januari 2017	Begroting 2016	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Investeringsbronnen:				
Vaste activa	296	294	298	301
Onderhanden werk grondexploitatie	107	86	83	68
Totale investeringen	403	380	381	369
Gefinancierd met:				
Reserves	79	72	61	72
Nog te bestemmen resultaat		2		4
Voorzieningen	10	10	9	9
Langlopende financiering	296	296	295	276
Totaal financiering	385	380	365	361
Financieringstekort (-) overschot (+)	-18	0	-16	-8

Ultimo 2017 is er slechts sprake van een gering financieringstekort. Bij het afdekken van de financieringsbehoefte is het van belang om de renterisico's te beheersen. Het beleid binnen de gemeente Deventer (zie treasury statuut) is om materiële vaste activa zoveel mogelijk met lange financieringsmiddelen af te dekken. Dit is de zogenaamde 'gouden balansregel'.

Leningen

Kapitaalmarkttransacties

De hoeveelheid geleend geld (lange termijn) is in 2017 afgenomen met €31 miljoen. De langlopende vaste schuld bedroeg per 1 januari 2017 €306 miljoen en per 31 december 2017 €275 miljoen.

Het gemiddelde rentepercentage voor de leningen lag in 2017 op 3,13%.

Het gemiddelde is per 31 december 2017 gedaald door de aflossingen van €31 miljoen aan geldleningen. Ultimo december 2017 bedroeg het saldo kasgeldleningen €25 miljoen;

(bedragen x €1 miljoen)

Leningenportefeuille	Begroting 2017		Rekening 2017	
	Bedrag	Gewogen gemiddelde rente	Bedrag	Gewogen gemiddelde rente
Stand 01-01-2017	306	3,13%	306	3,13%
Aflossingen	31	0,76%	31	0,76%
Nieuwe leningen	0	0,00%	0	0,00%
Stand per 31-12-2017	275	3,06%	275	3,06%

Geldmarkttransacties

In 2017 zijn er twee kortlopende leningen aangetrokken:

(bedragen x €1)

Bedrag	Rentepercentage	Datum trekking	Einddatum
25.000.000	-0,33%	27-1-2017	27-7-2017
25.000.000	-0,36%	27-7-2017	29-1-2018
50.000.000			

Op het moment van aantrekken van de kortlopende leningen was een negatief rentepercentage van toepassing. Hierdoor ontvangt de gemeente Deventer rente in plaats van rente te betalen. Deze rentebate bedraagt voor 2017 afgerond €80.000.

Risicobeheer

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het financieringsbeleid zijn:

- renterisico's
- kredietrisico's

De Wet Fido kent een tweetal wettelijke normen te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, die beogen om de renterisico's van lagere overheden binnen de perken te houden en te beheersen. Beide normen worden hierna toegelicht.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft de toelaatbare omvang van de netto vlottende schuld aan en dient daarom om het renterisico op de korte termijn te beheersen. Juist voor de korte termijn geldt dat de renterisico's aanzienlijk kunnen zijn, gezien de mogelijke fluctuaties op de geldmarkt. Onder de vlottende schuld vallen alle financieringen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar. De limiet bedraagt een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage (8,5 %) van de begrote gemeentelijke uitgaven. Voor 2017 is de kasgeldlimiet bepaald op € 28 miljoen.

Iedere drie maanden wordt de stand van de netto vlottende schuld van de gemeente getoetst aan de kasgeldlimiet. Bij een te verwachten langere termijn overschrijding van de kasgeldlimiet dient tot consolidatie van de vlottende schuld te worden overgaan en dienen daardoor langlopende financieringsmiddelen te worden aangetrokken. De provincie neemt maatregelen wanneer de kasgeldlimiet in 3 opeenvolgende kwartalen wordt overschreden. De afgelopen jaren heeft zich geen overschrijding van de 3 opeenvolgende kwartalen voorgedaan bij de gemeente Deventer.

Het verloop van de kasgeldlimiet vertoont in 2017 het volgende beeld:

(bedragen x €1.000)

Verloop stand kasgeldlimiet 2017	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
1. Vlottende schuld	27.509	41.093	21.380	23.687
2. Vlottende middelen	4.825	0	0	0
3. Saldo	22.684	41.093	21.380	23.687
4. Kwartaalsaldo	22.684	41.093	21.380	23.687
Kasgeldlimiet	27.710	27.710	27.710	27.710
Overschrijding (-) ruimte (+)	+5.026	-13.383	+6.330	+4.024

Rente risiconorm

De renterisico's op de langlopende financieringsmiddelen wordt ingekaderd door de rente risiconorm. Jaarlijks mogen de renterisico's uit hoofde van renteherziening en herfinanciering niet hoger zijn dan 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. De begrote rente risiconorm voor 2017 bedraagt €65,2 miljoen.

De toets van de renterisico's aan de hand van de rente risiconorm verloopt dan als volgt:

(bedragen x €1 miljoen)

Opstelling rentelasten	Begroting 2017	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Renterisico's op vaste schuld					
1a. Renteherziening op vaste schuld (o/g)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1b. Renteherziening op vaste schuld (u/g)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Netto renteherziening op vaste schuld (1a - 1b)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. Aflossingen	31,10	31,10	19,10	12,10	
4. Netto nieuw aan te trekken vaste schuld (3)	31,10	31,10	19,10	12,10	0,00
Rente risiconorm					

Opstelling rentelasten	Begroting 2017	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
5. Stand van de begroting per 1 januari	316	326	308	306	
6. Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentages	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
7. Rente risiconorm	63,20	65,20	61,60	61,20	0,00
Toets rente risiconorm					
8. Rente risiconorm (7)	63,20	65,20	61,60	61,20	
9. Renterisico op vaste schuld (4)	31,10	31,10	19,10	12,10	
10. Ruimte (+) / Overschrijding (-) (7-4)	32,10	34,10	42,50	49,10	0,00

In 2017 is ruimschoots voldaan aan de rente risiconorm.

Kredietrisicobeheer

Uitzettingen kunnen op grond van de Wet Fido en het treasury statuut slechts plaatsvinden uit hoofde van de uitvoering van een publieke taak. Daarnaast vinden uitzettingen alleen plaats bij Nederlandse overheidsinstellingen en financiële instellingen met een kredietwaardigheid van een A1-rating en/of AA-rating. In het volgende overzicht is de samenstelling van de lening portefeuille u/g weergegeven:

(bedragen x €1)

Uitzettingen	Rentepercentage	Bedrag per 31-12-2017
NV Maatschappelijk Vastgoed Deventer	4%	9.501.378
NV Sportbedrijf Deventer	2,12 - 4%	15.045.849
NV Wonen boven winkels	geen	280.788
Enexis Holding NV	4%	907.199
Vitens NV	4%	495.246
Leningen energieaanpas woningen	geen	200.000
SVN Voorstad Oost	5%	233.490
Go Ahead Eagles	4%	3.569.439
Woningabonnement	5%	418.029
Lening zonnepanelen	5%	96.319

Uitzettingen	Rentepercentage	Bedrag per 31-12-2017
Lening vereniging van eigenaren	5%	800.000
Totaal		31.547.737

EMU saldo

In 2004 hebben Rijk en medeoverheden afgesproken dat het EMU tekort van medeoverheden maximaal -0,5% BBP mag bedragen. Dit is bepaald op de Europese grens van 0,3% BBP die geldt voor de volledige Nederlandse collectieve sector. De EMU grens voor medeoverheden wordt de macrorferentiewaarde genoemd.

(bedragen x €1.000)

Nummer	Omschrijving	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan cq onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2.800	-3.050	-3.800
2	Afschrijvingen te laste van de exploitatie	6.900	10.810	10.800
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.000	500	800
4	Investeringen in (Im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	13.700	2.600	8.500
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	-1.700	0	-2.800
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs)m voor zover niet op exploitatie verantwoord	-700	0	-300
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	7.060	11.890	8.580
8	Baten bouwgrondexploitaties: Baten zover transacties niet op exploitatie verantwoord	18.000	20.700	11.280
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	500	340	500
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande posten.	0	0	0
11	Verkoop van effecten:			
a	Gaat u effecten verkopen? Ja/Nee	Nee	Nee	2.400
b	Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	-	-	-

Nummer Omschrijving

Rekening 2016 Begroting 2017 Rekening 2017

Berekend EMU-saldo gemeente Deventer

-560

14.130

-4.000

De gemeente heeft de toegestane EMU-norm overschreden. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door hogere uitgaven aan investeringen, lagere verkoopopbrengsten uit verkoop van grond en verkoop aandelen Vitens. Deze overschrijding heeft nog geen gevolgen voor de gemeente Deventer. Met ingang van 2015 is het correctiemechanisme van toepassing. Dit mechanisme treedt alleen in werking als de macronorm voor het EMU-saldo van de decentrale overheden structureel wordt overschreden. Dat wil zeggen dat er sprake is van een meerjarige overschrijding van het collectieve aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden gezamenlijk.

Verbonden partijen

Waarin dient deze paragraaf inzicht te geven?

De paragraaf verbonden partijen geeft inzicht in de verbonden partijen van de gemeente (welke, waarom) en de risico's die hiermee (mogelijk) gelopen worden. Tevens wordt melding gemaakt van de actuele (beleid-) ontwikkelingen.

Belangrijkste ontwikkelingen en conclusies 2017

- Uit de specifieke aandachtspunten en de nadere informatie die is opgenomen in onderstaande paragraafonderdelen ontlene wij geen aanwijzingen dat de gemeente voor financiële risico's van verbonden partijen specifiek weerstandsvermogen zou moeten aanhouden.
- Enkele verbonden partijen moeten hun eigen weerstandsvermogen nog op toereikende hoogte brengen.
- Enkele verbonden partijen moeten goed aandacht besteden aan de meerjarige liquiditeitspositie.

Vanuit onze aandeelhoudersrol wordt daarop toegezien en actief op gestuurd.

Aspecten jaarrekeningen 2017

Algemeen

- De gemeente heeft de beschikking over alle vastgestelde jaarrekeningen 2016 van de verbonden partijen.
- Vernieuwing van de BBV regelgeving beschrijft de wijze waarop informatie over verbonden partijen vanaf begroting 2017 moet worden opgenomen in de paragraaf verbonden partijen en in een periodiek te actualiseren beleidsnota verbonden partijen.
- De beleidsnota verbonden partijen is in 2017 geactualiseerd (raadsbesluit 11-10-2017).
- De vanaf 2015 aangepaste Wet gemeenschappelijke regelingen voorziet in een sterkere positie van gemeenteraden t.a.v. haar kader stellende rol bij vaststelling van begrotingen van gemeenschappelijke regelingen en haar rol bij de verantwoording middels jaarrekeningen. Gemeenschappelijke regelingen waarin Deventer participeert zijn in 2016 aangepast en aangevuld om die rol goed te borgen.
- Bij motie van de gemeenteraad van medio 2015 is om transparantie en publicatie van bezoldiging bij verbonden partijen verzocht. Over de stand van zaken en (uitgevoerde en nadere) acties van het college van burgemeester en wethouders is de gemeenteraad in januari 2017 met een raadsmededeling daarover geïnformeerd.

Specifiek

- De invoering van vennootschapsbelastingplicht vanaf 2016 voor ondernemersactiviteiten van publieke organisaties heeft impact voor verbonden partijen. Een aantal partijen is in gesprek met de Belastingdienst. De NV Maatschappelijk Vastgoed is op basis van advies van Deloitte ook in gesprek met de Belastingdienst. De NV werkt enkele toekomstopties uit waaronder de omzetting van de NV in een stichting. In 2018 wordt daarover besluitvorming aan

de raad voorgelegd. Bij de overwegingen tot besluitvorming worden ook de conclusies en aanbevelingen van het raadsonderzoek De Viking en het Rekenkameronderzoek naar de activiteiten van de NV MVD meegenomen.

- Vanaf 10 maart 2016 is de gemeenschappelijke regeling basismobiliteit (de Vervoerscentrale Stedendriehoek), een bedrijfsvoeringsorganisatie, operationeel geworden. De gemeente Deventer is op 1-1-2017 toegetreden.
Bij raadsbesluit van 1-11-2016 is toestemming verleend tot oprichting van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJsselland. Deze omgevingsdienst treedt op 5-1-2017 in werking en gaat de netwerkorganisatie Regionale Uitvoeringsdienst IJsselland op 1 januari 2018 voortzetten. Voor NV Sportbedrijf Deventer is eind 2016 een strategische visie 2017-2020 vastgesteld en in mei 2017 is een uitvoeringsplan gepresenteerd.
- NV Bergkwartier heeft in haar jaarrekening 2014 herwaardering van vaste activa moeten toepassen en is tot afkoop van een rentesswap overgegaan. Daardoor is een negatieve reservepost ontstaan waardoor geen dividend kon worden uitgekeerd. In 2016 heeft de aandeelhoudersvergadering besloten de negatieve post overige reserves "ongedaan gemaakt" en is een concept strategische visie gepresenteerd die onder andere voorziet in verdere versterking van de financiële positie waardoor het op termijn mogelijk wordt weer dividend uit te keren. Met de aandeelhoudersbesluiten in 2016 tot overheveling van middelen van Herwaarderingsreserve naar Algemene Reserve ("teruggeven" van de nominale waarde aan aandeelhouders) en de verbetering van financiële ratio's volgens het Strategisch Plan zijn belangrijke condities geschapen om in de toekomst weer dividend te kunnen uitkeren. De NV zal, indien resultaten dat mogelijk maken en voldaan wordt aan randvoorwaarden volgens het Strategisch Plan (verdere versteviging van het financieel fundament), eerst in de toekomst het "mislagen" dividend van voorgaande jaren (€ 1,2 mln.) aan de aandeelhouders gaan uitbetalen. De dividenduitkering over het rekeningjaar 2016 is daartoe de eerste stap. Bij bericht van 24-4-2017 liet de NV weten dat opnieuw twee panden moesten worden afgewaardeerd. Aandeelhouders, ook Deventer, hebben daarover voorafgaand aan de aandeelhouders-vergadering kritische vragen aan de NV gesteld en grootaandeelhouders hebben daarover een separate bespreking met de directeur en Raad van Commissarissen gehad. In de aandeelhoudersvergadering is besloten om in aanvulling op de eerdere besluitvorming in 2016 nu € 2,5 mln. van de herwaarderingsreserve in de algemene reserve om te zetten. De aandeelhoudersvergadering heeft tevens besloten tot vaststelling van het beloningsbeleid. Zie daarvoor de informatie in de Raadmededeling van 25-7-2017.
- De bedrijfsvoeringsorganisatie Jeugdzorg –GR (bvo-JZ), voor inkoop, facturatie en informatievoorziening, is in 2015 gestart. In 2017 is besloten de bvo-JZ ook in 2018 voort te zetten. In de raadsvergadering van december 2017 heeft de gemeenteraad enkele kaders meegegeven voor de deelname van Deventer aan de GR.
- De toekomstvisie voor doorontwikkeling van Sallcon (inmiddels KonnecteD) is in 2015 vastgesteld. De gemeenteraad heeft in januari 2017 kennis kunnen nemen van een eerste versie van een bedrijfsplan 2017-2020 voor KonnecteD.
- De toekomstvisie voor luchthaven Teuge is eind 2015 aangeboden. De visie is grondslag voor het in 2017 vast te stellen Luchthavenbesluit (door de provincie Gelderland) en voor een daarna op te stellen bedrijfsplan en meerjarenperspectief voor de NV Luchthaven Teuge. Opening van luchthaven Lelystad en de vaststelling van vliegroutes van en naar Lelystad Airport hebben invloed op het meerjarenperspectief van de NV. Eén vliegroute is boven Teuge gesitueerd waardoor de activiteiten van het Paracentrum (de grootste gebruiker van de luchthaven) worden beperkt. Inmiddels is in februari 2018 besloten de opening van de luchthaven Lelystad uit te stellen. Het Paracentrum is en gaat nader met het ministerie in gesprek over haar activiteiten irt de vliegroute.
- In 2016 is de zogenaamde Edon-lening die gemeenten, waaronder Deventer, in het verleden hadden afgesloten met rechtsopvolger Enexis afgelost en voor Deventer omgezet in aandelenkapitaal Enexis.

- In december 2017 heeft de gemeente Deventer haar aandelen Vitens aan de provincie Overijssel verkocht. De nog lopende achtergestelde lening aan Vitens maakt geen onderdeel uit van het besluit tot de verkoop van de aandelen. De achtergestelde lening is in 2021 volledig afgelost.
- De NV Maatschappelijk Vastgoed Deventer werkt verder aan de ontwikkeling en realisering van nieuwbouw bibliotheek en filmtheater de Viking. Beide gebouwen worden in 2018 opgeleverd.
- In 2016 is de gemeenschappelijke regeling regio Stedendriehoek aangepast. Op 1-2-2017 heeft de gemeenteraad van Deventer ingestemd met het voorstel een nieuw artikel (art.30) toe te voegen waarin financiële bepalingen omtrent de GR staan beschreven. Dit op verzoek van de Bank Nederlandse Gemeenten.
- In 2018 wordt een voorstel voorgelegd tot opheffing van de gemeenschappelijke regeling RecreatieGemeenschap Salland (RGS).
- Op 14-12-2016 is de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland aangepast. Met de aanpassing is de tekst van de regeling in overeenstemming gebracht met het besluit de gemeentelijke bijdrage vanaf 2017 voor 75% te baseren op de historische kosten en is voor 25% op de bijdrage die de gemeenten vanuit het Gemeentefonds krijgen voor Brandweer en Rampenbestrijding.

Soorten Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een bestuurlijke én financiële belang heeft.

Het bestuurlijke belang wordt vertegenwoordigd door het hebben van een zetel in het bestuur van de participatie en/of van stemrecht. De gemeente heeft een financieel belang als zij middelen ter beschikking heeft gesteld en die “verliest” bij faillissement van de verbonden partij of als de gevolgen van financiële problemen bij de verbonden partij op de gemeente kunnen worden verhaald. Voorbeelden van een financieel belang zijn een lening , garantiestelling en aandelenbezit.

Gemeenschappelijke regelingen

Deventer neemt deel in gemeenschappelijke regelingen tussen gemeenten. Daarbij hebben de deelnemende gemeenten een gezamenlijk belang. Het gaat om beleidsontwikkeling en -afstemming en/of uitvoerende taken die beter op regionaal niveau (soms provinciegrens overschrijdend) kunnen worden georganiseerd.

In 2014 is de wet gemeenschappelijke regelingen aangepast en in 2015 in werking getreden. De wet is in overeenstemming met de beginselen van de wet dualisering gemeentebestuur gebracht. De wet voorziet verder onder andere in het versterken van de kader stellende en controlerende rol van de gemeenteraden en de wet voorziet de mogelijkheid voor een GR-vorm met een eenvoudige bestuursstructuur: de bedrijfsvoeringsorganisatie.

Aandelenbezit

De gemeente Deventer participeert in vennootschappen. Soms zijn die opgericht bij het privatiseren van gemeentelijke taken (zoals Circulus Berkel BV en NV Sportbedrijf Deventer). Andere vennootschappen hebben tot doel het beheren en in standhouden van onroerend goed voor bijzondere functies (zoals de NV Maatschappelijk Vastgoed Deventer). De beleidslijn van de gemeente is om die participaties aan te houden, waarbij het belangrijk wordt gevonden verzekerd te zijn van het voortbestaan van een voorziening, van instandhouding van maatschappelijk belang en/of waar het eigendom dividend oplevert.

Stichtingen

Er is een tijd geweest dat de gemeente Deventer was vertegenwoordigd in besturen van partijen met wie zij een subsidierelatie had. Die lijn is verlaten in het belang van gescheiden verantwoordelijkheden: “Besturen op afstand”. Op dit moment neemt Deventer in 1 stichting verbonden partij deel: de stichting Strategische Board Stedendriehoek.

Coöperaties

De coöperatie is bij uitstek een vorm van samenwerking voor de leden. Met overeenkomsten worden gezamenlijke doelen bereikt. De coöperatie onderneemt activiteiten t.b.v. de leden. Een tweetal gemeentelijke publieke belangen is bij twee coöperaties belegd.; Dimpact en ParkeerService.

Beleidskader

Bij raadsbesluit van 11-10-2017 is de geactualiseerde kadernota verbonden partijen vastgesteld.

De kadernota verbonden partijen beschrijft hoe de gemeente besluit tot samenwerking in een verbonden partij en wat de rollen van het college en de gemeenteraad zijn bij deelname en oprichting, bij het sturen en beheersen ervan en bij de evaluatie en heroverweging van het samenwerkingsverband van verbonden partijen. De kadernota geeft voorts gemeentelijke uitgangspunten mee voor de inrichting van de governance van verbonden partijen.

Belangrijkste kaders voor het opstellen van een kadernota verbonden partijen zijn: 1. het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de nadere richtlijnen die de commissie BBV heeft gegeven en 2. de gemeentelijke financiële verordening waarin is opgenomen periodiek een beleidsnota met een systeem van toezichtuitoefening vast te stellen.

Op verbonden partijen zijn daarnaast nog verschillende wetten en regelgeving van toepassing die eveneens in de kadernota aan de orde komen.

Uitgaande van een maatschappelijke opgave die is aangemerkt als gemeentelijk publiek belang dient de behartiging ervan te worden opgepakt. Vaak wordt een afweging gemaakt, waarbij gekozen wordt voor regelgeving, subsidieverlening of opdrachtverstrekking. Soms is het echter gewenst nadrukkelijk betrokkenheid te organiseren bij de uitvoering van het beleid of de maatschappelijke activiteiten waarop het beleid zich richt. Anders gezegd, in die gevallen is én zeggenschap én sturing nodig op de vraag „hoe” een opgave wordt behartigd. Op dat moment is het de afweging of de uitvoering in eigen beheer wordt opgepakt dan wel via een verbonden partij.

De nota Verbonden Partijen bevat voor dit keuzeprocess een afwegingskader verbonden partijen. Het afwegingskader is een hulpmiddel dat dwingt een transparant en beargumenteerd voornemen tot het aangaan van een verbonden partij voor te leggen. Uitgangspunt is dat de gemeenteraad in dit afwegingsproces aan de “voorkant” haar kader stellende rol kan waarmaken.

Uitgangspunt is eveneens dat gemeentelijke criteria voor de inrichting van de governance van een verbonden partij worden ingebracht.

Bij wet- en regelgeving en de inrichting van de governance is veel geregeld over de zeggenschap die wij kunnen uitoefenen in en de sturing die wij kunnen geven aan verbonden partijen. De laatste jaren is steeds meer de nadruk komen te liggen op actieve betrokkenheid bij verbonden partijen. Het beheer van een verbonden partij start nadat een verbonden partij is aangegaan en/of is opgericht. Voor sturen en beheersen zijn vier rollen voor de gemeente te onderscheiden:

- Gemeenteraad: kaderstelling en controlerend..
 - College: opdrachtgever (sturing) en eigenaar (zeggenschap).
- De kadernota gaat op die rollen nader in.

In de planning en control documenten van de gemeente wordt aandacht besteed aan de (financiële) risico's die de gemeente met haar verbonden partijen loopt. Voor het risicomanagement van een verbonden partij geldt dat er een juiste verhouding moet zijn tussen behartiging van het publieke belang en het te lopen risico (continuïteit van de organisatie). Bedacht moet worden dat de gemeente een tweedelijns positie heeft: risicomanagement is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van verbonden partijen zelf. Bestuurders van verbonden partijen dienen tijdig in te spelen op ontwikkelingen en dienen risico's in afdoende mate te beheersen. De toezichthouders moeten dit bewaken. Een sterke governance structuur en adequaat risicomanagement dat geïntegreerd is in de gehele bedrijfsvoering, dragen bij aan het „in control“ zijn van verbonden partijen.

Het is belangrijk om steeds te blijven afwegen of – in de heersende politieke setting – het gemeentelijk publiek belang het meest gediend is bij de behartiging ervan door de inzet van verbonden partijen. Elke nieuwe Collegeperiode zal daarom via een evaluatie worden onderzocht of de huidige verbonden partijen moeten worden gecontinueerd. Ook voor dit afwegingsproces is uitgangspunt dat de gemeenteraad aan de “voorkant” haar kader stellende rol kan waarmaken.

Financiële risico's per Verbonden partij

GR Veiligheidsregio IJsselland	
Vestigingsplaats:	Zwolle
Website:	veiligheidsregio-ijsselland
Programma:	PG02
Product:	PD0502
Aard:	GR
Deelnemingspercentage:	18,96%
Doel en openbaar belang:	Samenwerking in de regio IJsselland op het terrein van de brandweezorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening. Bij wet zijn gemeenten ondergebracht in 25 veiligheidsregio's.
Financieel risico:	Er is een risicoprofiel opgesteld om de risico's van de organisatie in kaart te brengen. Deze zijn in een rapportage vastgelegd en opgenomen in de programmabegroting 2018. De tien risico's met de meeste invloed op de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit zijn: Grootschalige/langdurige inzet, stijgende rentepercentages, fiscale controles, stijgende pensioenpremies, datalek, transitie meldkamer, besluiten van het Veiligheidsberaad met financiële of personele gevolgen, marktontwikkelingen oefentrajecten, hogere prijs (dan beschikbaar) tankautospuiten bij de aanbesteding en complexiteit Europese aanbestedingen. Op basis van alle risico's met bijbehorende inschatting is een analyse gemaakt van de benodigde weerstandsvermogen voor Veiligheidsregio IJsselland. Uit de rapportage van risicomanagement blijkt dat het weerstandsvermogen 1,18 miljoen euro zou moeten bedragen. Veiligheidsregio IJsselland heeft op dit moment een weerstandsvermogen van één miljoen euro, dat geeft een betrouwbaarheid van 85%.
Toelichting:	Op basis van de jaarrekeningen 2014 - 2015 is een structurele verlaging van de gemeentelijke bijdragen met € 1 miljoen doorgevoerd. Dit is in de gemeentebegroting van Deventer verwerkt. Het jaar 2017 is het eerste begrotingsjaar waarin de structurele besparing van één miljoen euro is verwerkt. Dat maakt 2017 een kanteljaar, waarin druk ligt op de beschikbare middelen. Op basis van de voorlopige jaarresultaten 2017 blijft de veiligheidsregio binnen de beschikbare middelen.
Beleidsvoornemens:	Het ambitieniveau van het beleidsplan voor de periode 2015-2018 is om uiterlijk in 2018 de rol als betrouwbare partner te versterken en in de regio leidend te zijn in de samenwerking bij branden, incidenten en crises tussen hulpverlenings- diensten, gemeenten en andere partners. In 2018 zal samen met de gemeenten een Beleidsnota 2020 worden opgesteld.
Contractwaarde 2017:	-
Bijdrage GR 2017:	€ 6.514.275
Realisatie contractwaarde:	
Realisatie bijdrage GR:	6.522.707

Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:		
Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 2.117.710	€ 4.486.969	€ 2.829.000	
Vreemd vermogen:	€ 42.270.437	€ 22.532.729	€ 31.041.000	
Resultaat:	€ 2.033.930	€ 2.036.705	- € 73.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:				
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

Coöperatie ParkeerService ua	
Vestigingsplaats:	Amersfoort
Website:	parkeerservice
Programma:	PG03
Product:	PD0023
Aard:	Coöp
Deelnemingspercentage:	6 %
Doel en openbaar belang:	Advisering en levering van diensten voor straatparkeer- en garagebeheer en straatparkeer handhaving. Samenwerkingsverband van gemeenten.
Financieel risico:	Na negatieve exploitatieresultaten over 2015 en 2016 is door de Ledenvergadering besloten het weerstandvermogen aan te vullen met € 600.000. Ook is besloten tot transitie van de organisatie waarvoor een transitie budget van € 2,2 mln. beschikbaar is gesteld waarvoor door de leden de betreffende eenmalige middelen ter beschikking worden gesteld. De meerjarenbegroting is sluitend. Om dat ook het weerstandvermogen weer op orde is en de omzet in hoofdzaak door gemeenten wordt gegenereerd, is inschatting dat het toekomstig financieel risico beperkt is.
Toelichting:	In het najaar van 2016 is een interim directeur benoemd nadat de Algemene Ledenvergadering op voorstel van de raad van commissarissen met het ontslag van twee directeuren had ingestemd. Aanleiding is de wijze waarop op de bedrijfsvoering werd gestuurd. De interim directeur heeft o.a. de opdracht om de meerjarenbegroting van ParkeerService te actualiseren. In het voorjaar van 2017 is het meerjarenperspectief vastgesteld op basis van het bestaand tarievenstelsel. In het najaar van 2017 is een herijkte producten-en dienstencatalogus en een vernieuwd tarievenstelsel door de Ledenvergadering vastgesteld. Op 21-11-2017 heeft het college van burgemeester en wethouders besloten het lidmaatschap in Parkeerservice per 31-12-2018 te beëindigen. Op 6 december 2017 heeft een meerderheid van de gemeenteraad in een Raadstafel te kennen gegeven achter dit besluit van het college te staan. Op 12-12-2017 heeft het college de beëindiging van het contract en de opzegging van het lidmaatschap aan Parkeerservice te kennen gegeven.
Beleidsvoornemens:	Coöperatie ParkeerService streeft naar maximale digitalisering van klantcontacten, transacties op straat en in de garages, parkeerrechten en handhaving tegen een marktconforme prijs. De coöperatie beheert de parkeergarages en de parkeerapparatuur op straat. Zorgt ervoor dat de vastgestelde tarieven, tijden en locaties functioneren zoals in het beleid is vastgesteld Hierbij wordt gebruik gemaakt van het werkbedrijf binnen de gemeente Deventer (Sallcon en HGB).
Contractwaarde 2017:	Realisatie contractwaarde: € 608.699
Bijdrage GR 2017:	- Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	- Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 1.097.590	€ 495.432	€ 505.432	
Vreemd vermogen:	€ 2.333.786	€ 2.034.609	Nog niet bekend	
Resultaat:	- € 198.016	- € 602.060	€ 10.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:				
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

NV Centrumgarage Deventer

Vestigingsplaats:	Deventer
Website:	centrumgarage-deventer
Programma:	PG03
Product:	PD0023
Aard:	AB
Deelnemingspercentage:	<10%
Doel en openbaar belang:	Exploitatie van de parkeergarage Sijzenbaan, nabij het winkelgebied van de binnenstad.
Financieel risico:	Risico is dat het winkelaanbod in de binnenstad afneemt en bezoekersaantal terugloopt.
Toelichting:	De gemeente Deventer bezit ca. 6% van de aandelen in deze vennootschap. De overige aandeelhouders zijn binnenstadondernemers en particulieren. In beginsel loopt de gemeente risico op verlies van het ingebrachte risicodragend kapitaal ad €39.600 en op de structurele dividendraming ad €19.000. Los van het feit dat de vennootschap vermogen heeft voor opvang van risico's geven de praktijk tot nu toe en de vooruitzichten aan dat beide risico's beperkt zijn.
Beleidsvoornemens:	Het nog aantrekkelijker maken van de voorziening is en blijft een doelstelling.

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 1.250.092	€ 1.288.282	Nog niet bekend	
Vreemd vermogen:	€ 716.121	€ 733.175	Nog niet bekend	
Resultaat:	€ 577.000	€ 612.615	Nog niet bekend	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR		

Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:	€ 39.552 (39.552)
Garantie 31-12-2017:	
Lening 31-12-2017:	
Agio 31-12-2017:	
Kapitaal storting 31-12-2017:	
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:	

GR Regio Stedendriehoek

Vestigingsplaats:	Twello
Website:	regiostedendriehoek
Programma:	PG01
Product:	PD0104
Aard:	GR
Deelnemingspercentage:	24%
Doel en openbaar belang:	Samenwerking in de stedendriehoek op het terrein van ruimtelijke en sociale ontwikkeling, wonen, economische zaken, milieu/platteland, verkeer/ vervoer, uitvoeringsagenda en regionaal grondbeleid.
Financieel risico:	Het weerstandsvermogen van de regio is niet groot, de financiële risico's beperkt en geen lang vreemd vermogen. Mocht de regio onverhoopt niet aan haar verplichtingen kunnen voldoen, moet teruggevallen worden op deelnemende gemeenten.
Toelichting:	Aan deze GR wordt deelgenomen door de gemeenten Apeldoorn, Deventer, Zutphen, Brummen, Epe, Lochem en Voorst. De regio kent enkele beperkte risico's en beschikt over beperkt weerstandsvermogen. De regio verdeelt de kosten over de deelnemende gemeenten via de verdeelsleutel "inwonertal". Het Deventer aandeel in die kosten is ongeveer 24%. Wettelijk is geregeld dat de gemeenten bijspringen als de regio niet aan haar verplichtingen kan voldoen.
Beleidsvoornemens:	Taken zijn gebaseerd op "De Agenda Stedendriehoek". Daarnaast wordt uitdrukkelijk de samenwerking met partners uit bedrijfsleven, onderwijs en maatschappelijke organisaties gezocht. Samen is de nieuwe koers van de regio bepaald met daarin een belangrijke rol voor de stichting Strategische Board.

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	€ 245.311	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 230.000	€ 245.000	Nog niet bekend	
Vreemd vermogen:	€ 1.514000	€ 4.900.000	Nog niet bekend	
Resultaat:	€ 17.094	€ 5.581	nihil	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017	

Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:

Garantie 31-12-2017:

Lening 31-12-2017:

Agio 31-12-2017:

Kapitaal storting 31-12-2017:

Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:

Het Groenbedrijf BV		
Vestigingsplaats:	Deventer	
Website:	hetgroenbedrijf	
Programma:	PG03	
Product:	PD0028	
Aard:	AB	
Deelnemingspercentage:	50%	
Doel en openbaar belang:	Beheer, onderhoud, aanleg en vervanging van openbaar groen en zorgen voor een duurzame instandhouding. Sociale onderneming door inzet van mensen met afstand tot de reguliere arbeidsmarkt.	
Financieel risico:	Het weerstandsvermogen is toereikend. De omzet komt in hoofdzaak van gemeenten. Financiële risico's zijn beperkt.	
Toelichting:	De gemeente Deventer en KonnecteD BV zijn elk voor 50% aandeelhouder in HGB BV. Formeel is het risico van de gemeente beperkt tot het ingebrachte en geactiveerde aandelenkapitaal ad € 30.000 . In 2016 heeft Het Groenbedrijf haar geldlening volledig afgelost en daarmee is ook de gemeentegarantie op die geldlening "vervallen".	
Beleidsvoornemens:	Het Groenbedrijf verzorgt de leefomgeving van de gemeente Deventer en doet dat voor een substantieel deel met mensen met beperkte competenties. HGB draagt bij aan social return. HGB heeft haar doelstellingen in 4 rendementsgebieden vertaald: economisch- , sociaal - en duurzaam rendement en het maatschappelijk/omgevings rendement	
Contractwaarde 2017:	€ 7.130.000	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 1.448.000	€ 1.614.000	€ 1.652.000	
Vreemd vermogen:	€ 1.783.000	€ 1.840.000	€ 2.009.000	
Resultaat:	€ 200.000	€ 166.000	€ 19.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017	

Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:	€ 30.000 (€ 30.000)
Garantie 31-12-2017:	nihil
Lening 31-12-2017:	
Agio 31-12-2017:	
Kapitaal storting 31-12-2017:	
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:	

NV Vastgoed Milieucentrum Deventer

Vestigingsplaats:	Deventer	
Website:	ulebelt	
Programma:	PG04	
Product:	PD0045	
Aard:	AB	
Deelnemingspercentage:	49,50%	
Doel en openbaar belang:	Realiseren, in stand houden en beheren van de accommodatie voor een milieucentrum annex kinderboerderij.	
Financieel risico:	Het weerstandsvermogen is toereikend. Financiële risico's zijn beperkt.	
Toelichting:	Ongeveer 49,5% van de aandelen in deze vennootschap is in handen van de gemeente Deventer. De overige aandeelhouders zijn Woningstichting Rentree (ongeveer 49,5%), Sallcon (0,8%) en IVN (0,1%). Deze vennootschap kent beperkte bedrijfsvoeringrisico's. De stichting Ulebelt is huurder van dit maatschappelijk vastgoed.	
Beleidsvoornemens:	De Ulebelt blijft naast haar prestaties op de kernprestaties educatie, kinderboerderij en terrein inzetten op maatschappelijke activiteiten. Het betreft onder meer het aanbieden van werkplekken in het kader van re-integratie, zorg en reclassering, stageplaatsen voor scholing, faciliteren van activiteiten voor mensen met een beperking, maar ook facilitering van doelgroepen buitenschoolse- en kinderopvang, natuur- en milieuorganisaties en andere wijkgerichte organisaties.	
Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 608.672	€ 609.329	Nog niet bekend	
Vreemd vermogen:	€ 147.112	€ 139.746	Nog niet bekend	
Resultaat:	€ 7.439	€ 657	€ 3.537	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017	

Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:	€ 272.268 (0)
--	---------------

Garantie 31-12-2017:	
----------------------	--

Lening 31-12-2017:	
--------------------	--

Agio 31-12-2017:	
------------------	--

Kapitaal storting 31-12-2017:	
-------------------------------	--

Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:	
--	--

GR Omgevingsdienst IJsselland

Vestigingsplaats:	Wijhe
Website:	rud
Programma:	PG04
Product:	PD0045
Aard:	GR
Deelnemingspercentage:	8%
Doel en openbaar belang:	Samenwerking in de regio IJsselland op het terrein van vergunningverlening, toezicht houden en handhaving van de milieuwetgeving.
Financieel risico:	Inwerkingtreding van de GR per 1-1-2018.
Toelichting:	In de planning is opgenomen dat in het 3e jaar na de start van de omgevingsdienst een nota Weerstandsvermogen & Risicobeheersing wordt samen gesteld. Deze zal als beleidskader voor de bepaling van het weerstandsvermogen gaan dienen. In afwachting van de nota Weerstandsvermogen & Risicobeheersing en de daarbij op te stellen risico-inventarisatie is de hoogte van deze reserve voorlopig bepaald op een minimum van 1% en maximaal 2,5% van de totale begrote lasten voor de Omgevingsdienst IJsselland oftewel: € 80.000,-- - € 200.000,--. Hierbij is aansluiting gezocht met het door de Veiligheidsregio IJsselland vastgestelde percentage. Hierdoor moet de Omgevingsdienst IJsselland in staat worden geacht om risico's zelf op te vangen. Via de jaarresultaten 2018 en volgende jaren wordt getracht de hierboven genoemde omvang van de algemene reserve te realiseren conform artikel 30 van de Gemeenschappelijke Regeling.
Beleidsvoornemens:	Vanaf 1-1-2018 start een GR waarin de samenwerking in de regio IJsselland op het terrein van het wettelijk bepaalde Basispakket Milieu (VTH-taken voor inrichtingen), waaronder ook ondersteunende specialistische en juridische werkzaamheden op gebied van bodem, geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid en geur.

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	-			
Vreemd vermogen:	-			

Resultaat:	-
Bron:	-
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:	
Garantie 31-12-2017:	
Lening 31-12-2017:	
Agio 31-12-2017:	
Kapitaal storting 31-12-2017:	
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:	

NV Wonen boven winkels		
Vestigingsplaats:	Deventer	
Website:	wbwd	
Programma:	PG06	
Product:	PD0003	
Aard:	AB	
Deelnemingspercentage:	50%	
Doel en openbaar belang:	Investeren in en exploiteren van het wonen boven winkels, in het belang van een veiliger en leefbaarder binnenstad.	
Financieel risico:	Financieel risico is de verhuurbaarheid en waardeontwikkeling van het eigendom. Het ondernemingsplan 2017-2020 laat positieve exploitatieresultaten en ratio's zien. In 2015 is een waardevermindering toegepast. De vastgoedmarkt hersteld zich momenteel echter.	
Toelichting:	De gemeente Deventer en Woonbedrijf Ieder1 (middels haar 100% dochteronderneming Wonen boven winkels vastgoedfonds Stedendriehoek BV) zijn elk voor 50% aandeelhouder in deze vennootschap. De uitdaging van deze NV is om de doelstelling (een veilige en leefbare binnenstad via realisering van woningen boven winkels) te halen met minimaal break even exploitatieresultaten. Dat is tot nu toe in beperkte mate gelukt en mede daarom waren aanvullende kapitaalstortingen nodig. Omdat die aanvullende kapitaalstortingen niet zijn geactiveerd, is het aandeel van de gemeente Deventer in het Eigen vermogen van de NV afgerond € 0,8 mln. per 31 december 2016 nog steeds hoger dan het geactiveerde aandelenkapitaal ad € 454.000. Daarnaast is een via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland verkregen lening van € 700.000 doorgeleend aan de NV. Volgens het ondernemingsplan 2017-2020 zet de NV in op het ontwikkelen en transformeren van de Stadshof in het kernwinkelgebied zodat dit binnenterrein voor een breed publiek toegankelijk wordt en daarmee 80 tot 100 woningen ontsloten kunnen worden. Daarnaast zal de NV eigenaren van winkelpanden stimuleren en ontzorgen op de ontwikkeling van leegstand.	
Beleidsvoornemens:	Volgens het ondernemingsplan 2018-2022 zet het in uitvoering brengen van de Stadshof in het kernwinkelgebied. In het voorjaar 2018 wordt een plan van aanpak gemaakt om onder andere de toegang tot het gebied te verbeteren en het binnen gebied te gaan gebruiken.. Daarnaast zal de NV eigenaren van winkelpanden verleiden op de ontwikkeling van leegstand door middel van subsidiering van quickscans (doel is 10 quickscans voor 2018). Als gevolg van nieuwe wetgeving mogen woningcorporaties projectontwikkeling niet meer in een verbonden partij onderbrengen. De rol en bijdrage van beide aandeelhouders in WBW wordt in 2018 in een herijking van de koers gezien.	
Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 1.697.022	€ 1.766.556	€ 2.104.734	
Vreemd vermogen:	€ 4.453.057	€ 4.510.594	€ 3.968.000	
Resultaat:	- € 118.788	€ 69.534	€ 338.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 454.000 (€ 454.000)		
Garantie 31-12-2017:		€ 1.410.000		
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:		€ 1.450.000 (0)		
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

GR Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) IJsselland

Vestigingsplaats:	Zwolle		
Website:	ggd		
Programma:	PG08		
Product:	PD0202		
Aard:	GR		
Deelnemingspercentage:	19,1 %		
Doel en openbaar belang:	Samenwerking in de regio IJsselland door uitvoering van de wet Publieke gezondheid en richt zich op jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidszorg aan gemeenten, zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen.		
Financieel risico:	<p>Elke gemeente geeft een bijdrage per inwoner voor de basisproducten die voor alle gemeenten gezamenlijk worden uitgevoerd (inwonerbijdrage). GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie.</p> <p>Aanvullende producten worden gefinancierd door de gemeenten die deze afnemen. Voor de risico's voor incidenteel aanvullende taken (maatwerk en projecten) is een aparte voorziening getroffen. Risico's voor aanvullende producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de Gemeenschappelijke regeling.</p> <p>Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten – naar rato van het inwonertal - worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Op basis van de meerjarenraming van GGD IJsselland is het risico voor de gemeente Deventer klein.</p>		
Toelichting:	Geen.		
Beleidsvoornemens:	In 2018 vinden gemeenteraadsverkiezingen plaats en daarna zullen de nieuwe colleges van B & W hun afgevaardigde voor het algemeen bestuur van GGD IJsselland aanwijzen. Het is de bedoeling om voor de nieuwe bestuursperiode in samenspraak met de gemeenten een nieuwe Bestuursagenda (2018 -2022) op te stellen. Daarin komen de inhoudelijke doelen te staan waar we in onze regio specifiek aan zullen gaan werken in deze periode. GGD IJsselland is daarnaast onderdeel van een samenhangend aanbod van publieke gezondheid in Nederland. GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals Jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten, zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen. GGD IJsselland werkt voor 11 gemeenten met in totaal ruim 517 duizend inwoners. GGD IJsselland is daarnaast (met 24 andere GGD'en) onderdeel van een samenhangend aanbod van publieke gezondheid in Nederland.		
Contractwaarde 2017:	€ 42.000	Realisatie contractwaarde:	€ 42.000

Bijdrage GR 2017:	€ 3.107.000	Realisatie bijdrage GR:	€ 3.107.000
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:	

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 1.777.000	€ 766.000	€ 1.167.000	
Vreemd vermogen:	€ 1.134.509	€ 5.947.000	€ 5.733.000	
Resultaat:	€ 601.000	€ 79.000	€ 211.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Voorlopige JR	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:				
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

NV Sportbedrijf Deventer			
Vestigingsplaats:	Deventer		
Website:	sportbedrijfdeventer		
Programma:	PG08		
Product:	PD0240		
Aard:	AB		
Deelnemingspercentage:	100%		
Doel en openbaar belang:	Stichten, beheren, exploiteren en in stand houden van binnensportaccommodaties (De Scheg, Borgelerbad, sporthallen/gymzalen).		
Financieel risico:	Het weerstandsvermogen wordt verder opgebouwd tot € 656.000 in 2018. Op basis van een risicoscan is het benodigd weerstand vermogen voor de NV vastgesteld. Als subsidieverstrekker zorgt de gemeente voor een stuk borging van de continuïteit van deze vennootschap. Een substantieel ander deel zal van de gebruikers (opbrengsten) moeten blijven komen. Dat was, is en blijft een risico voor dergelijke voorzieningen en het is voor de vennootschap een uitdaging om te blijven zorgen voor een aantrekkelijk aanbod tegen marktconforme / concurrerende prijzen in het belang van het op niveau houden van het gebruik. De jaarrekening 2016 laat een weerstandvermogen van € 605.000,- zien. Beoogd benodigd weerstandvermogen in 2018 is haalbaar. In 2015 is tot herfinanciering van de leningenportefeuille van de NV overgegaan. Ook is een aanvullend lening van € 3,4 miljoen verstrekt. Daarmee is de liquiditeitsbehoefte die de NV opgelost. Het meerjarenperspectief laat positieve exploitatieresultaten zien.		
Toelichting:	Geen.		
Beleidsvoornemens:	In december 2016 is het strategisch beleid voor het sportbedrijf vastgesteld. In de aandeelhoudersvergadering van mei 2017 is het uitvoeringsplan gepresenteerd.		
Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:	
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:	
Subsidie 2017:	€	Realisatie subsidie:	€ 4.491.775

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 595.633	€ 605.178	€ 654.549	

Vreemd vermogen:	€ 21.918.632	€ 20.732.695	€ 19.891.942
Resultaat:	€ 227.315	€ 9.550	€ 54.314
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:			
Garantie 31-12-2017:		€ 1.909.096	
Lening 31-12-2017:		€ 14.975.420	
Agio 31-12-2017:			
Kapitaal storting 31-12-2017:			
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:			

GR Vervoerscentrale Stedendriehoek

Vestigingsplaats:	Lochem
Website:	plusov
Programma:	PG08
Product:	PD0203
Aard:	GR
Deelnemingspercentage:	11 %
Doel en openbaar belang:	Samenwerking in de regio Stedendriehoek om ervoor te kunnen zorgen dat inwoners in staat zijn om zich, naast het openbaar vervoer, zelfstandig en tegen een redelijk tarief te verplaatsen met een vorm van aanvullend openbaar vervoer of via het doelgroepenvervoer.
Financieel risico:	De Vervoercentrale Stedendriehoek is een nieuwe organisatie. De samenvoeging van vervoertaken van de 9 gemeenten brengt de risico's met zich mee, die in het bedrijfsplan van de vervoercentrale staan. Als één van deze risico's zich voordoet, kan dit leiden tot onrust bij reizigers en extra kosten. De vervoercentrale heeft weinig financiële ruimte in de begroting om die risico's op te vangen. Als de vervoercentrale niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen, moeten de deelnemende gemeenten daarvoor betalen
Toelichting:	Geen.
Beleidsvoornemens:	Hoofdpoging voor PlusOV in de komende jaren is werken aan stabiliteit en kwaliteit. Het jaar 2018 moet duidelijk maken wat aan personele formatie en functies feitelijk nodig is. In 2019 wordt in een personeelsplan de formatie vastgelegd, inclusief de stappen naar eventuele aanpassing ervan. Het op peil hebben en brengen van kennis en vaardigheden is binnen alle geledingen van de organisatie van belang. Tegelijkertijd zal de vervoerscentrale haar aandacht richten op de beheersing van kosten, gezien de efficiencytaakstelling van 5%.

Contractwaarde 2017:	€ 1.896.105	Realisatie contractwaarde:	€ 1.867.267
Bijdrage GR 2017:	€ 357.734	Realisatie bijdrage GR:	€ 704.625
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:	

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	-	€ 148.705	€ 148.705	
Vreemd vermogen:	-	€ 1.836.421	€ 3.840.000	

Resultaat:	-	€ 148.705	Nihil
Bron:	-	Vastgestelde JR	Voorlopige JR
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:			
Garantie 31-12-2017:			
Lening 31-12-2017:			
Agio 31-12-2017:			
Kapitaal storting 31-12-2017:			
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:			

GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland

Vestigingsplaats:	Zwolle		
Website:	bedrijfsvoeringsorganisatie-regionale-jeugdzorg		
Programma:	PG09		
Product:	PD0023		
Aard:	GR		
Deelnemingspercentage:	9 %		
Doel en openbaar belang:	Samenwerking van gemeenten in de regio IJsselland voor gezamenlijke inkoop en facturatie van de jeugdzorg en de informatievoorziening daarover.		
Financieel risico:	Financieel risico is zeer beperkt omdat het kleine organisatie betreft met deels personele detacheringen vanuit gemeenten.		
Toelichting:	11 gemeenten nemen deel in de gemeenschappelijke regeling. Zeggenschap is derhalve afgerond 9%. De kosten van de gemeenschappelijke regeling worden verdeeld op basis van het jeugdbudget volgens de septembercirculaire in het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar, voor Deventer is het aandeel 21%. Omdat de GR de facturatie voor de inkoop van jeugdzorg bij zorgaanbieders uitvoert, kent de GR zowel aan de activa- als passivazijde van de balans financiële posities die budgettair neutraal voor de GR zijn		
Beleidsvoornemens:	In 2017 is besloten tot voortzetting van de bedrijfsvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland in 2018. De gemeenteraad heeft op 20-12-2017 het college van burgemeester en wethouders opgeroepen om: 1. De uitgangspunten van een lichte Gemeenschappelijke Regeling (GR) zoals de GR BVO IJsselland is, te bestendigen/handhaven; 2. De GR alleen (boven) regionale inhoudelijke thema's regionaal uit te laten voeren; 3. De regionale samenwerking in de GR BVO mag niet ten koste gaan van de lokale beleidsverantwoordelijkheid voor de jeugdhulp		
Contractwaarde 2017:	€ 22.993.793	Realisatie contractwaarde:	€ 23.393.006
Bijdrage GR 2017:	€ 263.360	Realisatie bijdrage GR:	€ 290.988
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:	

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	-	-	-	

Vreemd vermogen:	-	-	-
Resultaat:	-	-	-
Bron:	Vastgestelde JR	Vastgestelde JR 2016	Begroting 2017
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:			
Garantie 31-12-2017:			
Lening 31-12-2017:			
Agio 31-12-2017:			
Kapitaal storting 31-12-2017:			
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:			

GR Bedrijfsvoeringsorganisatie KonnecteD			
Vestigingsplaats:	Deventer		
Website:	sallcon		
Programma:	PG07		
Product:	PD0405		
Aard:	GR		
Deelnemingspercentage:	50%		
Doel en openbaar belang:	Werkvoorziening voor mensen met een arbeidshandicap, re-integratie van werklozen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Begeleider en bemiddelaar bij gesubsidieerde arbeid.		
Financieel risico:	Door de afbouw van de rijksbijdrage WSW worden in meerjarenperspectief exploitatieverliezen geleden die met inzet van reserves t/m 2024 (GR en BV tezamen) kunnen worden afgedekt.		
Toelichting:	<p>Sallcon GR is een GR bedrijfsvoeringorganisatie van de gemeenten Deventer en Olst-Wijhe. De GR heeft haar bedrijfsmatige activiteiten in haar 100% dochteronderneming KonnecteD BV belegd. Naast de gebruikelijke bedrijfsvoering risico's kent dit bedrijf een bijzonder financieel risico. Dat is het risico wegens de Rijks bezuiniging op de sociale werkvoorziening en de invoering van de Participatiewet. KonnecteD (GR en BV tezamen) heeft weerstandsvermogen ad € 23,2 mln. , dat tijdelijk (t/m 2024) kan worden ingezet voor dekking van de nadelige gevolgen van Rijks kortingen. In april 2017 is een nieuw bedrijfsplan voor KonnecteD gepresenteerd. Dat bedrijfsplan is gebaseerd op de eerder vastgestelde toekomstvisie.</p> <p>De GR-Sallcon is 100% aandeelhouder van KonnecteD BV. De deelnemende gemeenten Olst-Wijhe en Deventer hebben in die zin geen rechtstreekse deelneming in KonnecteD BV.</p>		
Beleidsvoornemens:	KonnecteD BV wordt een gewenste netwerkwerkorganisatie met een toekomstbestendige werkleersetting en heeft de aansluiting op en met de arbeidsmarkt. De belangrijkste uitdaging voor de toekomst is het creëren van voldoende werkgelegenheid voor bestaande en nieuwe doelgroepen.		
Contractwaarde 2017:	€ 3.770.000	Realisatie contractwaarde:	
Bijdrage GR 2017:	€ 60.000	Realisatie bijdrage GR:	€ 58.500
Subsidie 2017:	€ 18.054.820	Realisatie subsidie:	€ 18.660.659

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
---------------------	------	------	------	------

Eigen vermogen:	€ 23.200.000	€ 22.000.000
Vreemd vermogen:	€ 8.716.000	Nog niet bekend
Resultaat:	€ 424.000	- € 1.260.000
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR
		Begroting 2017
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		
Garantie 31-12-2017:		
Lening 31-12-2017:		
Agio 31-12-2017:		
Kapitaal storting 31-12-2017:		
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:		

NV Bergkwartier	
Vestigingsplaats:	Deventer
Website:	nvbergkwartier
Programma:	PG10
Product:	PD0005
Aard:	AB
Deelnemingspercentage:	17,50%
Doel en openbaar belang:	Aankoop, restauratie en verhuur van monumentale en karakteristieke panden in de binnenstad.
Financieel risico:	Het belang van de gemeente Deventer in deze NV is ca. 17,5 % van het totale aandelenkapitaal. De andere grote aandeelhouders zijn bank- en verzekeringsinstellingen, beleggingsfondsen en Deventer stichtingen. Het financieel risico van de gemeente beperkt zich tot het ingebrachte aandelenkapitaal.
Toelichting:	<p>De jaarrekening 2014 van de NV sloot met een negatief resultaat van -/- € 15,361 miljoen, namelijk een positief operationeel resultaat van € 2,5 miljoen en wegens toepassing van herwaarderingen -/- € 11,4 miljoen en afkoop van een renteswap plus andere kosten -/- € 5,5 miljoen. Als gevolg hiervan kon aan aandeelhouders geen dividend meer worden uitgekeerd. Voorzichtigheidshalve is in het meerjarenperspectief van de gemeente Deventer ook geen dividend meer geraamd. In het Strategische Plan van de NV wordt een versterking van de financiële positie in gang gezet met een loan to value vanaf 2019 van < 40%. Als de financiële positie is versterkt zijn in de toekomst ook weer dividend uitkeringen mogelijk.</p> <p>Het jaarrekeningresultaat over 2015 was € 7,694 mln. waarvan € 858.000 operationeel resultaat en € 6,8 mln. herwaardering van vaste activa. De jaarrekening 2016 sloot met een positief resultaat van € 555.000. Besloten werd vanuit de resultaatbestemming dividend ad € 164.000 uit te keren. Deventer ontving (afgerond) € 30.000.</p> <p>Met het aandeelhoudersbesluit tot overheveling van middelen van Herwaarderingsreserve naar Algemene Reserve ("teruggeven" van de nominale waarde aan aandeelhouders) en de verbetering van financiële ratio's volgens het Strategisch Plan ligt structureel dividend uitkeren vanaf 2019 weer in het verschiet. De NV zal eerst nog het "misgelopen" dividend van voorgaande jaren (€ 1,2 mln.) aan de aandeelhouders gaan uitbetalen.</p>
Beleidsvoornemens:	Met het verder verstevigen van het financieel fundament volgens het Strategisch Plan kan de NV Bergkwartier zich weer nadrukkelijk richten op haar strategische doelen voor behoud (en herontwikkeling) van historisch waardevol erfgoed in de stad en de omgeving en het daarmee weer mogelijk wordt om in de toekomst dividenduitkeringen te kunnen gaan doen.
Contractwaarde 2017:	- Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	- Realisatie bijdrage GR:

Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:
----------------	---	----------------------

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 31.462.113	€ 30.397.935	€ 36.296.000	
Vreemd vermogen:	€ 33.814.715	€ 35.661.244	€ 27.955.000	
Resultaat:	€ 7.693.689	€ 555.000	€ 2.193.000	
Bron:	Vastgestelde JR	Vastgestelde JR	Begroting 2017	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 1.561.004 (€ 1.561.004)		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

NV Deventer schouwburg

Vestigingsplaats:	Deventer		
Website:	deventerschouwburg		
Programma:	PG10		
Product:	PD0230		
Aard:	AB		
Deelnemingspercentage:	77,50%		
Doel en openbaar belang:	Aanbieden van een breed en gevarieerd programma van (professionele) podiumkunst voor stad en regio.		
Financieel risico:	Het weerstandsvermogen van de schouwburg moet in 5 jaar tijd wordt opgebouwd naar een vastgestelde benodigde omvang. Daarmee kan ook de liquiditeitspositie worden verbeterd.		
Toelichting:	In het totale aandelenkapitaal van deze vennootschap ad afgerond € 420.000 neemt de gemeente Deventer voor €325.260 deel. De andere aandelen zijn in handen van negen Deventer bedrijven. Het financiële risico van de gemeente in de NV is in die zin beperkt, dat het aandelenkapitaal niet is geactiveerd. De gemeente subsidieert de schouwburg met een substantieel jaarbedrag, waarbij rekening is gehouden met de verplichtingen van de schouwburg richting de NV Maatschappelijk Vastgoed Deventer (pacht van de huisvesting). Daarmee zorgt de gemeente voor een stuk borging van de continuïteit van deze vennootschap. Een substantieel ander deel van de huisvestingskosten zal uit opbrengsten van de schouwburg moeten blijven komen. Dat was, is en blijft een risico voor dergelijke voorzieningen. De schouwburg heeft over 2015 een klein positief resultaat van €20.000 bereikt. In 2012 echter werd nog een negatief exploitatieresultaat geboekt van €175.000 (afgerond). Daardoor is het weerstandvermogen negatief geworden. En is bepaald dat in een aantal jaren tijd een toereikend weerstandvermogen wordt opgebouwd. De liquiditeit positie is nog toereikend. Bijstelling van de meerjarenperspectief is noodzakelijk. In de te actualiseren meerjarenbegroting wordt meegenomen de actualisatie van het meerjarige vervangingsschema en het feit dat in het meerjarenperspectief enkele tijdelijke externe subsidies eindigen. Daarnaast heeft de schouwburg investeringswensen die eveneens in beeld zullen worden gebracht.		
Beleidsvoornemens:	In het koersdocument Zichtlijnen 2016-2019 schetst de schouwburg dat ze het culturele baken van de stad wil zijn, met aantrekkelijk programmering en intensieve samenwerking met partners in de stad, de regio en provincie.		
Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:	
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:	
Subsidie 2017:	€ 1.587.565	Realisatie subsidie:	€ 1.612.555

Financiële gegevens

2015

2016

2017

2018

Eigen vermogen:	€ 365.324	€344.163	Nog niet bekend
Vreemd vermogen:	€ 1.860.805	€1.401.661	Nog niet bekend
Resultaat:	€ 20.435	- € 21.161	Nihil
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:			
Garantie 31-12-2017:			
Lening 31-12-2017:			
Agio 31-12-2017:			
Kapitaal storting 31-12-2017:			
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:			

NV Maatschappelijk Vastgoed Deventer	
Vestigingsplaats:	Deventer
Website:	nvvastgoedmaatschappij
Programma:	PG10
Product:	PD0230
Aard:	AB
Deelnemingspercentage: 100%	
Doel en openbaar belang:	Ontwikkeling en beheer van maatschappelijk vastgoed.
Financieel risico:	<p>Risico wordt gelopen over de terugbetaling van de door de gemeente verstrekte geldleningen. De NV doet dat met de huurbaten van door de gemeente gesubsidieerde instellingen. Financieel risico voor de NV vloeit met name voort uit leegstand c.q. vierkante meters die worden "teruggegeven" en de financiële gezondheid van de huurders (grotendeels maatschappelijke organisatie die door de gemeente worden gesubsidieerd).</p> <p>Ander risico is dat de NV vanaf 2016 vennootschap belastingplichtig is. In 2018 worden toekomstopties ter oplossing hiervan aangeboden. Daarover is ook afstemming met de Belastingdienst nodig.</p>

Toelichting:	<p>De gemeente loopt risico op verlies van aandelenkapitaal en het niet-tijdig of niet terugontvangen van de verstrekte leningen. De vennootschap heeft tegenover de exploitatielasten van die leningen huurbaten van de gebruikers staan en de gemeente bij de vaststelling van de jaarbijdragen / jaarsubsidies voor die gebruikers rekening houdt met die verplichtingen. Tegenover het aandelenkapitaal en de leningschuld staat de waarde van het maatschappelijk vastgoed voor huisvesting van belangrijke cultuurvoorzieningen. In het kader van het beheer en de beheersing van die risico's worden naast de afloop van de investeringen ook betaling en ontvangst van de huurbaten voortdurend gemonitord. In 2013 is besloten nieuwbouw bibliotheek en het Filmtheater te laten ontwikkelen, inbrengen en exploiteren door de NV. Financiering wordt door de gemeente geleverd. Vanaf 2016 is de NV, alleen al wegens de NV-vorm, vennootschapsbelastingplichtig. Reden om toekomstopties uit te werken waarover in 2018 wordt besloten. Bij die besluitvorming worden de conclusies en aanbevelingen van het Raadsonderzoek Viking en ook het Rekenkameronderzoek naar de activiteiten van de NV betrokken. In het voorjaar van 2017 is de NV overgestapt naar een andere accountant. In oktober 2017 heeft de accountant goedkeurende verklaringen over de jaarrekeningen 2015 en 2016 afgegeven, waarna beide jaarrekeningen konden worden vastgesteld.</p> <p>De jaren 2016 en 2017 hebben een nadelig exploitatieresultaat. Dit wordt deels veroorzaakt door het aanloopverlies van gebouwen in het Havenkwartier (overeenkomstig de vastgestelde meerjarenraming voor de gebouwen, waaronder de stapsgewijze verhoging van de huren naar het basisniveau).</p> <p>Op 1 november 2017 is conform besluitvorming (zie ook raadsmededeling van 27-6-2017) een lening van € 2,4 miljoen voor de financiering van de panden havenkwartier aan de NV verstrekt.</p> <p>Vanaf de oplevering van de gebouwen Viking en nieuwbouw bibliotheek worden ook die gebouwen in het meerjarenperspectief voor de exploitatie van de NV ingebracht.</p>
Beleidsvoornemens:	<p>De NV is ontwikkelaar van de projecten Viking en nieuwbouw bibliotheek. De gemeente financiert met aandelenkapitaal en geldleningen beide projecten.</p> <p>Voor de aanstaande gedeeltelijke leegstand in het Cultureel Centrum (o.a. wegens het vertrek van het Filmhuis) zal de NV in 2018 in samenspraak met de gemeente toekomstopties voor het Cultureel Centrum presenteren. Ook plannen van de NV Deventer Schouwburg voor de leegstand in het Cultureel Centrum (inclusief het zogenaamde Iris-pand dat in eigendom is van de gemeente) worden betrokken bij de doorontwikkeling van het Cultureel Centrum.</p>

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 7.315.038	€ 7.273.222	€ 7.086.380	
Vreemd vermogen:	€ 7.415.538	€ 7.101.376	€ 9.500.877	
Resultaat:	- € 81.139	- € 41.816	- € 99.220	
Bron:	Vastgestelde JR	Vastgestelde JR	Begroting	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 3.395.378 (€ 3.000.000)		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:		€ 9.501.379		
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 12.189.000		

GR Recreatiegemeenschap Salland			
Vestigingsplaats:	Raalte		
Website:	sallandnatuurlijkgestvrij		
Programma:	PG10		
Product:	PD0010		
Aard:	GR		
Deelnemingspercentage:	65%		
Doel en openbaar belang:	Taken op het gebied van aanleg, beheer en onderhoud recreatieve fiets- en voetpaden en kanosportvoorzieningen in de regio Salland en het toegankelijk en bereikbaar houden van openluchtrecreatie en het stimuleren hiervan.		
Financieel risico:	Deelnemende gemeenten in de RGS hebben in 2016 besloten mogelijkheden tot en consequenties van opheffing in 2017 in beeld te brengen. In het najaar van 2017 ligt een opheffingsplan voor besluitvorming voor. Sinds het uittreden van de provincie staat het meerjarenperspectief onder druk. De GR verdeelt de meeste kosten met de verdeelsleutel "inwonertal" over de deelnemende gemeenten. Het aandeel Deventer is 65%. Wettelijk is geregeld dat de gemeenten bijspringen als de GR niet aan haar verplichtingen kan voldoen.		
Toelichting:	Geen		
Beleidsvoornemens:	Beleid is de instandhouding van fietspaden, recreatieve voorzieningen en de passantenhaven Wijhe. Deelnemende gemeenten in de RGS hebben besloten in 2018 een opheffingsplan voor besluitvorming voor te leggen.		
Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:	
Bijdrage GR 2017:	€ 185.000	Realisatie bijdrage GR:	€ 187.294
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:	

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 654.220	€ 612.497	Nog niet bekend	
Vreemd vermogen:	€ 668.301	€ 555.241	Nog niet bekend	
Resultaat:	- € 37.506	- € 9.184	- € 24.653	

Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:			
Garantie 31-12-2017:			
Lening 31-12-2017:			
Agio 31-12-2017:			
Kapitaal storting 31-12-2017:			
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:			

NV Luchthaven Teuge

Vestigingsplaats:	Teuge		
Website:	teuge-airport		
Programma:	PG10		
Product:	PD0010		
Aard:	AB		
Deelnemingspercentage:	25%		
Doel en openbaar belang:	Exploitatie van een luchthaven voor zakelijke en recreatieve burgerluchtvaart.		
Financieel risico:	<p>Algemeen risico is dat vliegbewegingen achterblijven bij de raming, minder havengelden worden ontvangen en negatieve exploitatieresultaten worden behaald.</p> <p>Specifiek risico is dat besloten wordt dat de vliegroutes Lelystad over luchthaven Teuge gaan en het Nationaal Paracentrum noodgedwongen moet verhuizen waardoor de NV Luchthaven Teuge een aanzienlijke structurele inkomstenbron (50%) mis gaat lopen. Onlangs is besloten (febr.2018) de opening van luchthaven Lelystad met in ieder geval een jaar uit te stellen. Het Paracentrum Teuge (grootste gebruiker van de luchthaven) zal in 2018 in overleg gaan met het ministerie. Op dit moment is nog niet duidelijk wat dit voor de omzet van de luchthaven gaat betekenen.</p>		
Toelichting:	De aandelen van deze NV zijn in handen van de gemeenten Apeldoorn (ca. 54,5%), Deventer (ca. 25%), Zutphen (ca.11,5%) en Voorst (ca. 8,5%). De NV voorziet in haar financiering vanuit een private bank. De inbreng van de vier deelnemende gemeenten in de NV beperkt zich dan tot de inbreng van het oorspronkelijke aandelenkapitaal. Eind 2015 is een toekomstvisie voor de luchthaven aangeboden. Door de voorstellen van de Ministerie van I&M voor de vliegroutes van Lelystad airport is de toekomstvisie van de luchthaven Teuge in heel ander daglicht komen te staan.		
Beleidsvoornemens:	Besluitvorming over de vliegroutes Lelystad zijn bepalend voor de toekomstplannen van de luchthaven.		
Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:	
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:	
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:	

Financiële gegevens

2015

2016

2017

2018

Eigen vermogen:	€ 1.683.146	€ 1.659.319	Nog niet bekend
Vreemd vermogen:	€ 2.048.664	€ 1.821.690	Nog niet bekend
Resultaat:	€ 170.210	- € 23.827	€ 1.000
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:			
Garantie 31-12-2017:			
Lening 31-12-2017:			
Agio 31-12-2017:			
Kapitaal storting 31-12-2017:			
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:			

GR Historisch Centrum Overijssel	
Vestigingsplaats:	Zwolle
Website:	historischcentrumoverijssel
Programma:	PG10
Product:	PD0231
Aard:	GR
Deelnemingspercentage:	33%
Doel en openbaar belang:	De GR voert het beheer en advies over gemeentelijke- en rijksarchiefbescheiden en -collecties. Naast Deventer zijn Zwolle en de Rijksoverheid deelnemer. Toetreding Deventer met ingang van 01-01-2017.
Financieel risico:	Het weerstandsvermogen is toereikend. Financiële risico's zijn beperkt
Toelichting:	Geen
Beleidsvoornemens:	Doorontwikkeling van het e-Depot Overijssel.

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:	
Bijdrage GR 2017:	€ 1.097.929	Realisatie bijdrage GR:	€ 1.154.139
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:	

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 352.123	€ 362.291	Nog niet bekend	
Vreemd vermogen:	€ 871.098	€ 1.449.682	Nog niet bekend	
Resultaat:	- € 63.700	Nihil	Nihil	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:				
Garantie 31-12-2017:				

Lening 31-12-2017:
Agio 31-12-2017:
Kapitaal storting 31-12-2017:
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:

Circulus Berkel BV	
Vestigingsplaats:	Apeldoorn
Website:	circulusberkel
Programma:	PG12
Product:	PD0901
Aard:	AB
Deelnemingspercentage:	23%
Doel en openbaar belang:	Inname en verwijdering van huishoudelijk- en bedrijfsafval en stadsreiniging.
Financieel risico:	<p>De gemeente loopt financieel risico over het geactiveerde aandelenkapitaal Circulus-Berkel BV en op het geraamde dividend binnen het product huishoudelijk afval.</p> <p>De aandelen van Circulus Berkel BV worden gehouden door de gemeenten Apeldoorn, Deventer, Epe, Zutphen, Doesburg, Bronckhorst, Brummen en Lochem. Dochteronderneming CiRec BV is in handen van de gemeenten Apeldoorn en Deventer.</p>
Toelichting:	<p>In 2016 is gemeentelijke financiering van de BV in externe financiering omgezet. CB heeft geen winstdoelstelling. Publieke dienstverlening wordt tegen kostprijs gedaan. CB groeit naar een weerstandsvermogen dat een solvabiliteits-percentage van 25% vertegenwoordigt. Het belang van Deventer is 11,5%. Dat belang moet ook in de algemene reserve van het fusiebedrijf Circulus-Berkel BV zijn vertegenwoordigd. Na jaarrekening 2016 van Circulus Berkel is dat percentage nog niet bereikt, waardoor na vaststelling van de jaarrekening 2016 van CB nog geen dividend aan Deventer kon worden uitbetaald.</p> <p>Financiering van de investering in de milieustraat zal CB deels met vreemd vermogen doen. Voor het behouden van de solvabiliteit (minimaal 25%), zal er over de jaren 2017 en 2018 geen dividend uit CB kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. De begrote exploitatieresultaten voor de jaren 2017 en 2018 worden door CB gedoteerd aan het eigen vermogen ten behoeve van het realiseren van het minimum percentage solvabiliteit. Voor de begroting van de gemeente Deventer betekent dit dat de geraamde opbrengst van € 175.000,- binnen het product huishoudelijk afval voor 2017 en 2018 komt te vervallen. Omdat de gemeente Deventer (evenals de twee andere voormalig Circulus aandeelhouders) volgens de fusiebesluitvorming Circulus-Berkel haar aandeel in de Algemene Reserve van CB nog niet heeft bereikt zal ook in 2019 geen dividend worden ontvangen. (N.b. zonder het investeringsbesluit zou Deventer over 2017 geen dividend hebben ontvangen). Door de investeringsbeslissing schuift deze dividend "derving" door van 2017 naar 2019. Met deze lagere dividend opbrengsten zal rekening worden gehouden in de tariefstelling.</p>

Beleidsvoornemens: Eind 2015 is de Strategienota 2015-2020 door de aandeelhouders vastgesteld. De strategie richt zich op duurzaamheid en maatschappelijke betrokkenheid. Om de missie van Circulus-Berkel: "Verduurzamen van de woon- en leefomgeving" te realiseren worden vier bronnen voor waarde creatie onderscheiden in twee transities. Dat zijn de transitie van afval naar grondstof en de transitie van openbare ruimte naar een gedeelde leefomgeving. De vier bronnen voor waarde creatie zijn excellente dienstverlening, milieu, burgerparticipatie en activering.

Contractwaarde 2017: € 10.045.000 Realisatie contractwaarde: € 10.780.990

Bijdrage GR 2017: - Realisatie bijdrage GR:

Subsidie 2017: - Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 10.443.586	€ 11.619.330	€ 11.382.000	
Vreemd vermogen:	€ 22.835.438	€ 26.308.521	€ 29.724.000	
Resultaat:	€ 1.893.000	€ 2.398.000	€ 1.181.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 18.400 (€ 18.400)		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

Enexis Holding NV

Vestigingsplaats:	's-Hertogenbosch
Website:	enexis
Programma:	PG12
Product:	PD0091
Aard:	AB
Deelnemingspercentage:	<5%
Doel en openbaar belang:	Altijd en overal in het voorzieningsgebied van Enexis kunnen beschikken over stroom en gas, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven.
Financieel risico:	De gemeente is voor 0,2592% aandeelhouder in deze vennootschap. Het risico is beperkt tot dat percentage van het nominale aandelenkapitaal (0,2592% van €149.682.196 is € 387.976) en het risico op het verlies van de dividendraming ad € 303.000 per jaar. Bij eerstgenoemd risico hoort de opmerking dat Enexis zich met meer dan 50% eigen vermogen al boven de wettelijk geregelde ratio van minimaal 40% bevindt. Als ook rekening wordt gehouden met de achtergestelde status van € 350 miljoen van de "Vordering op Enexis vennootschap" (de Bruglening van €1,8 miljard), geldt dat er sprake is van een laag risico. Bij het risico op het verlies van de structurele dividendraming hoort de opmerking dat Enexis Holding in een gereguleerde markt opereert, onder toezicht van de Energiekamer. De in de gemeentebegroting opgenomen ramingen zijn afkomstig uit de businessplannen van de NV, rekening houdende met de Aanwijzing van de minister van EZ dat de dividend pay-out ratio vanaf boekjaar 2011 maximaal 50% mag bedragen. In 2016 is de zogenaamde Edon-lening aan aandeelhouders afgelost. De gemeente Deventer heeft aflossing verkregen door omzetting van de lening in aandelenkapitaal Enexis.
Toelichting:	Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,7 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt. Enexis is financieel gezond
Beleidsvoornemens:	In de aandeelhoudersvergadering van Enexis Holding NV van 20 april 2017 is het Strategisch Plan 2017 van Enexis vastgesteld. De nieuwe strategische koers richt zich op excellent netbeheer en het versnellen van de energietransitie. Hiermee komt het bedrijf tegemoet aan de veranderende vraag in de samenleving én maakt het explicieter wat zij bijdraagt aan de energietransitie op het gebied van flexibiliteit, energiebesparing, duurzame gebiedsontwikkeling en elektrisch vervoer. Enexis blijft excellente processen en excellente dienstverlening ambiëren. Dat vergt een radicaal herontwerp van processen en ICT. Dat leidt naar verwachting tot kostenefficiëntie en daarmee tot voldoende mogelijkheden extra activiteiten te ontplooiën om maximaal bij te dragen aan de energietransitie. Voortgezette kostenefficiëntie leidt ook tot ook tot zo laag mogelijke tarieven voor de klant en voor de aandeelhouders tot het streven het rendement van de laatste jaren minstens op gelijk niveau te blijven handhaven.

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 3.608 mln.	€ 3.704 mln.	€ 3.704 mln.	
Vreemd vermogen:	€ 3.472 mln.	€ 2.433 mln.	€ 3.814 mln.	
Resultaat:	€ 223 mln.	€ 207 mln.	€ 200 mln.	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Begroting 2017	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 936.586		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

Bank Nederlandse Gemeenten NV

Vestigingsplaats:	Den Haag
Website:	bngbank
Programma:	PG12
Product:	PD0901
Aard:	AB
Deelnemingspercentage:	<5%
Doel en openbaar belang:	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. BNG levert financiële diensten, onder andere kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren.
Financieel risico:	De gemeente Deventer bezit ongeveer 0,5% van de aandelen in deze vennootschap. De andere aandeelhouders zijn gemeenten, provincies en de staat. Het eigenaarschap van deze overheden én het in de statuten verankerde beperkte werkterrein van de bank bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan de BNG zeer beperkt is. In lijn daarmee is het gemeentelijk risico op verlies van het ingebrachte kapitaal gering. Van het aandelenkapitaal is afgerond € 64.300 geactiveerd.
Toelichting:	Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen. Het resultaat financiële transacties zal ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor politieke, economische en monetaire ontwikkelingen.
Beleidsvoornemens:	BNG blijft onveranderd het openbaar behartigen.

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 4.163 mln.	€ 4.486 mln.	Nog niet bekend	

Vreemd vermogen:	€ 145.348 mln.	€ 149.483 mln.	Nog niet bekend
Resultaat:	€ 226 mln.	€ 369 mln.	Nog niet bekend
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 730.782 (€ 60.650)	
Garantie 31-12-2017:			
Lening 31-12-2017:			
Agio 31-12-2017:			
Kapitaal storting 31-12-2017:			
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:			

Vitens NV	
Vestigingsplaats:	Arnhem
Website:	vitens
Programma:	PG12
Product:	PD0901
Aard:	AB
Deelnemingspercentage:	<5%
Doel en openbaar belang:	Productie en levering van (drink)water.
Financieel risico:	Bij besluit van 21-11-2017 heeft de gemeente Deventer haar aandelen aan de provincie Overijssel verkocht. De verkoop van de aandelen is exclusief de lopende achtergestelde lening met een boekwaarde op 31-12-2017 van € 495.246. In 2021 is deze lening afgelost.
Toelichting:	Geen
Beleidsvoornemens:	Vitens blijft zich verder inzetten voor perfectionering van dienstverlening, duurzame inzet van bronnen en infrastructuur met zo laag mogelijke tarieven (onder voorwaarde van wet- en regelgeving).

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 471 mln.	€ 489,1 mln.	€ 526,3 mln.	
Vreemd vermogen:	€ 1.242 mln.	€ 1.250,4 mln.	€ 1.223,8 mln.	
Resultaat:	€ 93,3 mln.	€ 48,5 mln.	€ 48,5 mln.	
Bron:	Vastgestelde JR	Vastgestelde JR	Prognose	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 282.600 (€ 11.004)		

Garantie 31-12-2017:	
Lening 31-12-2017:	€ 495.246
Agio 31-12-2017:	
Kapitaal storting 31-12-2017:	
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:	

Wadinko NV	
Vestigingsplaats:	Zwolle
Website:	wadinko
Programma:	PG12
Product:	PD0901
Aard:	AB
Deelnemingspercentage:	<5%
Doel en openbaar belang:	Stimulering van gezonde bedrijvigheid (met name in de maakindustrie en zakelijke dienstverlening) en daarmee de werkgelegenheid in werkgebied van de aandeelhouders.
Financieel risico:	De gemeente Deventer bezit 2,55% van de aandelen. De overige aandeelhouders zijn Overijsselse gemeenten en de provincie Overijssel. Het risico van de gemeente is beperkt tot het niet-geactiveerde aandelenkapitaaldeel ad € 6.100. Het risico is gering, ook omdat de actuele waarde van de vennootschapsportefeuille per 31 december 2016 € 13 miljoen hoger is dan de boekwaarde (bron: jaarverslag 2016). De NV heeft geen vreemd vermogenspositie. De NV keert structureel dividend uit. Voor Deventer € 30.000 structureel.
Toelichting:	Inherent aan haar doelstellingen loopt Wadinko risico's. Door interne maatregelen m.b.t. risicobeheersing zijn risico's voor aandeelhouders beperkt. Wadinko is financieel gezond
Beleidsvoornemens:	In het beleidsplan 2016-2020 heeft Wadinko de volgende twee doelen benoemd: 5.000 arbeidsplaatsen in 2021 te realiseren bij Wadinko participaties en gemiddeld 4% rendement te realiseren op het eigen vermogen.

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financieel gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 61.665.000	€ 65.626.483	€ 66.600.000	
Vreemd vermogen:	€ 1.536.255	€ 1.440.516	€ 1.500.000	
Resultaat:	€ 6018.217	€ 1.537.423	€ 1.500.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Prognose	

Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:	€ 6.100 (0)
--	-------------

Garantie 31-12-2017:	
----------------------	--

Lening 31-12-2017:	
--------------------	--

Agio 31-12-2017:	
------------------	--

Kapitaal storting 31-12-2017:	
-------------------------------	--

Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:	
--	--

Dataland BV			
Vestigingsplaats:	Gouda		
Website:	dataland		
Programma:	PG12		
Product:	PD0901		
Aard:	AB		
Deelnemingspercentage:	<5%		
Doel en openbaar belang:	Realisering van een landelijke voorziening voor het breed toegankelijk en beschikbaar maken van gebouwgegevens uit het informatiedomein van de gemeenten voor de publieke en private markt.		
Financieel risico:	Het risico is beperkt tot de nominale waarde van de certificaten van aandelen die de gemeente heeft via de Stichting Administratiekantoor Dataland. De Stichting is houdster van de aandelen van Dataland BV. De gemeente Deventer neemt dus niet rechtstreeks risicodragend deel in de bedrijfsactiviteiten van de vennootschap Dataland BV. Van de nominale waarde is slechts een fractie geactiveerd.		
Toelichting:	Het financieel risico is laag. Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden. De ontwikkeling van het eigen vermogen van Dataland is neutraal of positief. Het vreemd vermogen (lening bij de BNG) van de verbonden partij neemt af en zal binnen een a twee jaar volledig zijn afgelost. Het jaarlijkse financiële resultaat vertoont een positieve trend. Op 26 mei 2015 heeft de Eerste Kamer de Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen aangenomen. Deze wet heeft geen gevolgen voor Dataland (Dataland is reeds vpb-plichtig) en dus ook niet voor de uitkeringen die Dataland verstrekt. Dataland is financieel gezond, gezien het eigen vermogen en positieve exploitatie resultaten en financiële ratio's.		
Beleidsvoornemens:	Dataland is een stichting van, voor en door gemeenten met een ideëel doel: uitvraag van Geo-data bij gemeenten waarna deze worden bewerkt en, op maat, weer worden gedistribueerd naar gemeenten en naar andere belanghebbende afnemers van deze data. Deze publieke en private afnemers hoeven de geo-data die zij nodig hebben, niet bij 403 gemeenten afzonderlijk uit te vragen. Dataland helpt de gemeenten de kwaliteit van hun geo-informatie te verbeteren door middel van kwaliteitstesten en vakopleidingen. Dataland vertegenwoordigt de gemeenten op terreinen als de WOZ, de BGT, en de aanbesteding van beeldmateriaal. Een onder de stichting ressorterende BV voert deze taak uit op not-for-profit basis. Dataland profileert zich als het (geo) sectoraal kennis- en datacentrum van de Nederlandse gemeenten, en als gemeentelijke belangenvertegenwoordiger in dit veld.		
Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:	
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:	
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:	

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 948.000	€ 846.646	Nog niet bekend	
Vreemd vermogen:	€ 485.214	€ 607.083	Nog niet bekend	
Resultaat:	€ 20.601	- € 102.266	Nog niet bekend	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR		
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 4.818 (€ 246)		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

Coöperatie Dimpact ua	
Vestigingsplaats:	Enschede
Website:	dimpact
Programma:	PG12
Product:	PD0901
Aard:	Coöp
Deelnemingspercentage:	<5%
Doel en openbaar belang:	Het leveren van oplossingen in de digitale dienstverlening van publiekrechtelijke instellingen.
Financieel risico:	Dimpact is financieel gezond. Gegeven de groei van het aantal producten en aantal leden (gemeenten) zal (op advies de accountant) de bedrijfsvoeringreserve in de komende jaren groeien tot € 1.000.000
Toelichting:	Geen
Beleidsvoornemens:	<p>De coöperatie ontwikkelt of levert oplossingen in de digitale dienstverlening van publiekrechtelijke instellingen. En kan ook automatisering belangen van leden behartigen. Dimpact levert diensten aan het samenwerkingsverband DOWR-ICT. Deventer heeft een overeenkomst (contributie) met Dimpact voor licentie-e en hostingskosten van software en lidmaatschap. In essentie voor de website en het zaakstelsel. 36 gemeenten nemen deel in Dimpact.</p> <p>De ledengroeidoelstelling is gerealiseerd. Er worden nu ruim anderhalf miljoen inwoners bediend en Dimpact faciliteert daarmee de digitale dienstverlening en bedrijfsvoering voor ruim 11% van de Nederlandse burgers. Dimpact legt steeds meer focus op de lange termijn waarde creatie voor haar leden. Met het Strategisch Kompas is de strategische koers herijkt. Belangrijke bewegingen welke in 2017 zijn ingezet – zijn: vanuit operatie naar regie komen, focus op integrale informatiehuishoudingen; niet op één softwarepakket, “multi vendorship” en meer leveranciersafhankelijkheid realiseren; uitbreiding van het productenportfolio; en versterking van onze positionering richting stakeholders.</p>

Contractwaarde 2017:	€ 733.000	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
---------------------	------	------	------	------

Eigen vermogen:	€ 608.140	€ 773.770	€ 911.119
Vreemd vermogen:	€ 1.831.108	€ 1.990.551	Nog niet bekend
Resultaat:	€ 205.086	€ 165.630	€ 137.170
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Prognose
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:			
Garantie 31-12-2017:			
Lening 31-12-2017:			
Agio 31-12-2017:			
Kapitaal storting 31-12-2017:			
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:			

Vordering op Enexis BV

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Website:

Programma: PG12

Product: PD0901

Aard: AB

Deelnemingspercentage: <5%

Doel en openbaar belang: Effectief en efficiënt structureren voor circa 140 aandeelhouders Essent NV van de vordering op Enexis Holding NV. Borgen van de belangen van aandeelhouders.

Financieel risico: De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Toelichting: Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan. Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren is besloten de lening over te dragen aan de Verkopende Aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht in 2009 bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een lening-overeenkomst bestaande uit vier tranches.

Beleidsvoornemens: In 2009 werd Essent gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (verkocht aan RWE) anderzijds. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. Omdat het toen niet mogelijk was om de lening extern te financieren is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een leningsovereenkomst bestaande uit vier tranches. Drie tranches zijn reeds afgelost. De vierde tranche in 2019. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.

Contractwaarde 2017: -

Realisatie contractwaarde:

Bijdrage GR 2017: -

Realisatie bijdrage GR:

Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:
----------------	---	----------------------

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 45.000	€ 23.997	€ 35.000	
Vreemd vermogen:	€ 860.000.000	€ 361.261.455	€ 356.260.000	
Resultaat:	- € 20.000	- € 19.455	€ 15.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Prognose	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 52 (€ 52)		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:		€ 907.199		
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	
Vestigingsplaats:	's-Hertogenbosch
Website:	erhbv
Programma:	PG12
Product:	PD0901
Aard:	AB
Deelnemingspercentage:	<5%
Doel en openbaar belang:	Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE, was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteit Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta N.V., tevens voor 50% eigenaar van EPZ, heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE in 2009 bij de rechter aangevochten. Als consequentie op deze gerechtelijke procedure is in 2009 het 50% belang van Essent in EPZ tijdelijk ondergebracht bij Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. ("PBE"). In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta N.V. een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen. In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, het 50% belang in EPZ alsnog geleverd aan RWE. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE zal de zaken afwickelen die uit de verkoop voortkomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid. Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennootschap B.V.
Financieel risico:	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).
Toelichting:	Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september 2015 geen potentiële claims ingediend m.b.t. verkoop van het 50% belang in EPZ. Het General Escrow Fonds is in juli 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.
Beleidsvoornemens:	Binnen PBE is nog een bedrag van € 1,6 mln.(merendeel aandelenkapitaal) achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen. De vennootschap zal pas in 2019 kunnen worden geliquideerd omdat zij partij is een aantal andere juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent/EPZ aan RWE zijn afgesloten.

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 1.600.000	€ 1.638.704	€ 1.620.000	
Vreemd vermogen:	€ 100.000	€ 50.833	0	
Resultaat:	€ 20.000	€ 58.949	€ 15.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Prognose	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 1 (€ 1)		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

Verkoop Vennootschap BV

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Website:

Programma: PG12

Product: PD0901

Aard: AB

Deelnemingspercentage: <5%

Doel en openbaar belang: Verkopende aandeelhouders hebben garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel ervan is overgedragen aan Verkoop Vennootschap BV. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen. De functie van de BV is tweërlei: namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE en het geven van instructies aan de escrow agent wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort.

Financieel risico: Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het werkkapitaal en het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Toelichting: In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de Verkopende Aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de Verkopende Aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims had RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de Verkopende Aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds zal worden gehouden, waren de Verkopende Aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen. Daarmee was de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei:

- namens de Verkopende Aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE;
- het geven van instructies aan de escrow agent wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort.

Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor decentrale overheden. Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. In april 2011 is het eerste deel (€ 360 mln.) en in september 2015 (€ 326,9 mln.) is het tweede deel van het General Escrow minus gemelde claims door RWE, vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd. Eind juni 2016 zijn RWE en Verkoop Vennootschap BV tot een compromis gekomen voor de afwikkeling van alle (fiscale) claims, te weten EUR 29.768.308. Het restbedrag in het General Escrow Fonds van EUR 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan Verkoop Vennootschap BV. Het restantbedrag afgerond € 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan de vennootschap. In juli 2016 is doorbetaald aan de aandeelhouders naar rato van hun belang in Verkoop Vennootschap B.V. Aan Deventer € 215.372 (bestuursrapportage najaar 2016).

Beleidsvoornemens: Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd.
De vennootschap zal pas in 2019 kunnen worden geliquideerd omdat zij partij is een aantal andere juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten

Contractwaarde 2017: - Realisatie contractwaarde:

Bijdrage GR 2017: - Realisatie bijdrage GR:

Subsidie 2017: - Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	€ 370.000.000	€ 1.242.623	€ 100.000	
Vreemd vermogen:	€ 65.000.000	€ 37.323	€ 80.000	
Resultaat:	€ 10.000.000	€ 524.898	- € 40.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Prognose	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 52 (€ 52)		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

CBL Vennootschap BV	
Vestigingsplaats:	's-Hertogenbosch
Website:	
Programma:	PG12
Product:	PD0901
Aard:	AB
Deelnemingspercentage:	<5%
Doel en openbaar belang:	Doel is de aandeelhouders te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds (CBL: Cross Border Lease). Voor zover na beëindiging van alle CBL's en de betaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingsvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Escrow Fonds, wordt het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en Verkopende Aandeelhouders.
Financieel risico:	Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat wordt aangehouden in de vennootschap. (\$ 1 mln.).
Toelichting:	De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent ("Verkopende Aandeelhouders") te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag afgerond \$ 19,1 mln. is door JP Morgan in de verhouding 50%-50% uitbetaald aan RWE en de vennootschap. In juli 2016 heeft, onder inhouding van \$ 1 mln. en 15% dividendbelasting, doorbetaling plaatsgevonden aan de aandeelhouders naar rato van hun belang in CBL Vennootschap B.V. Voor Deventer afgerond 16.000 dividend (bestuursrapportage 2016)
Beleidsvoornemens:	Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Op het moment wordt nog een bedrag van \$ 1 mln. aangehouden voor eventuele nakomende advies- en ontwikkelingskosten. Verwachting is dat dit bedrag medio 2017 (aandeelhoudersbesluit april 2017) nog grotendeels vrij zal kunnen vallen en uitgekeerd kan worden aan de aandeelhouders. De vennootschap zal pas in 2019 kunnen worden geliquideerd omdat zij partij is in een aantal andere juridische overeenkomsten dat bij de verkoop van Essent aan RWE is afgesloten
Contractwaarde 2017:	- Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	- Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	- Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	\$ 9.000.000	\$ 827.130	\$ 120.000	
Vreemd vermogen:	\$ 100.000	\$ 156.076	0	
Resultaat:	\$ 800.000	\$ - 156.476	\$ - 20.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Prognose	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 52 (€ 52)		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

CSV Amsterdam BV

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Website:

Programma: PG12

Product: PD0901

Aard: AB

Deelnemingspercentage: <5%

Doel en openbaar belang: Drie doelstellingen: a. namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; b. namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); c. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag (€13,5 mln.) dat op de escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort.

Financieel risico: Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening. Momenteel is er een bedrag van € 5.464.217,- uitbetaald aan Waterland ten laste van de escrow-rekening, en is er een bedrag van € 3.406.063 terugbetaald door Waterland in verband met belastingteruggave. De terugbetaling is niet verrekend met de escrow, waardoor het risico nu is afgenomen tot een maximum van € 8.035.783,- en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Toelichting: CSV Amsterdam BV - voorheen Claim Staat Vennootschap BV

Het resterend vermogen op de escrow-rekening is € 8.035.783,- . De escrow-rekening wordt aangehouden bij de notaris. De verkopende aandeelhouders en Waterland zijn niet zonder meer gerechtigd tot het voornoemde bij een notaris in escrow gestorte bedrag. De verkopende aandeelhouders en Waterland hebben enkel een voorwaardelijke aanspraak op dat bedrag. Zodra aan de in de escrow overeenkomst opgenomen voorwaarden is voldaan, zal de notaris het desbetreffende bedrag betalen aan hetzij de CSV Amsterdam B.V. (ten gunste van de verkopende aandeelhouders van Attero), hetzij aan Waterland. Het in escrow gestorte bedrag maakt geen onderdeel van de balans van CSV Amsterdam B.V.

Beleidsvoornemens: Voorheen was de naamgeving van CSV Amsterdam: Claim Staat Vennootschap BV
De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat een eventuele schadeclaim wordt gevoerd tegen de Staat en dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld. Conform de verkoopkoopovereenkomst ("SPA") zal de escrow-rekening tot 5 jaar na completion blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van Waterland.

Contractwaarde 2017:	-	Realisatie contractwaarde:
Bijdrage GR 2017:	-	Realisatie bijdrage GR:
Subsidie 2017:	-	Realisatie subsidie:

Financiële gegevens	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen:	- € 40.000	€ 3.209.046	€ 800.000	
Vreemd vermogen:	€ 80.000	€ 170.799	0	
Resultaat:	- € 50.000	€ 3.251.124	- € 200.000	
Bron:	Vastgestelde JR 2015	Vastgestelde JR	Prognose	
Nominale (balans)waarde aandelenkapitaal 31-12-2017:		€ 52 (€ 52)		
Garantie 31-12-2017:				
Lening 31-12-2017:				
Agio 31-12-2017:				
Kapitaal storting 31-12-2017:				
Voorschot aandelenkapitaal 31-12-2017:				

Risico's en weerstandsvermogen

Beoordeeld moet worden of de gemeente Deventer financieel risico loopt op haar portefeuille verbonden partijen en of voor dit risico specifiek weerstandsvermogen moet worden gevormd. Die beoordeling wordt als volgt gedaan. Bij optredende financiële problematiek binnen een verbonden partij (rekeningnadeel en / of nadeel in meerjarenperspectief) wordt de volgende lijn gevolgd.

- Eerst wordt het weerstandsvermogen van een verbonden partij aangesproken;
- Vervolgens worden beheermaatregelen getroffen om de exploitatie sluitend te houden / maken en wordt besloten tot aanvulling van het weerstandsvermogen tot de vastgestelde norm;
- Voorwaarde voor beperking van financieel risico is een toereikende liquiditeitspositie van de verbonden partij;
- Indien beheermaatregelen niet tot een gezond financieel meerjarenperspectief (kunnen) leiden en het liquiditeitssaldo niet toereikend is, loopt de gemeente als aandeelhouder (en als GR-partij) financieel risico. In het treffen van beheermaatregelen wordt ook betrokken of financiële zekerheid kan worden gevonden in een eventuele verkoop van eigendommen (met name vastgoed).

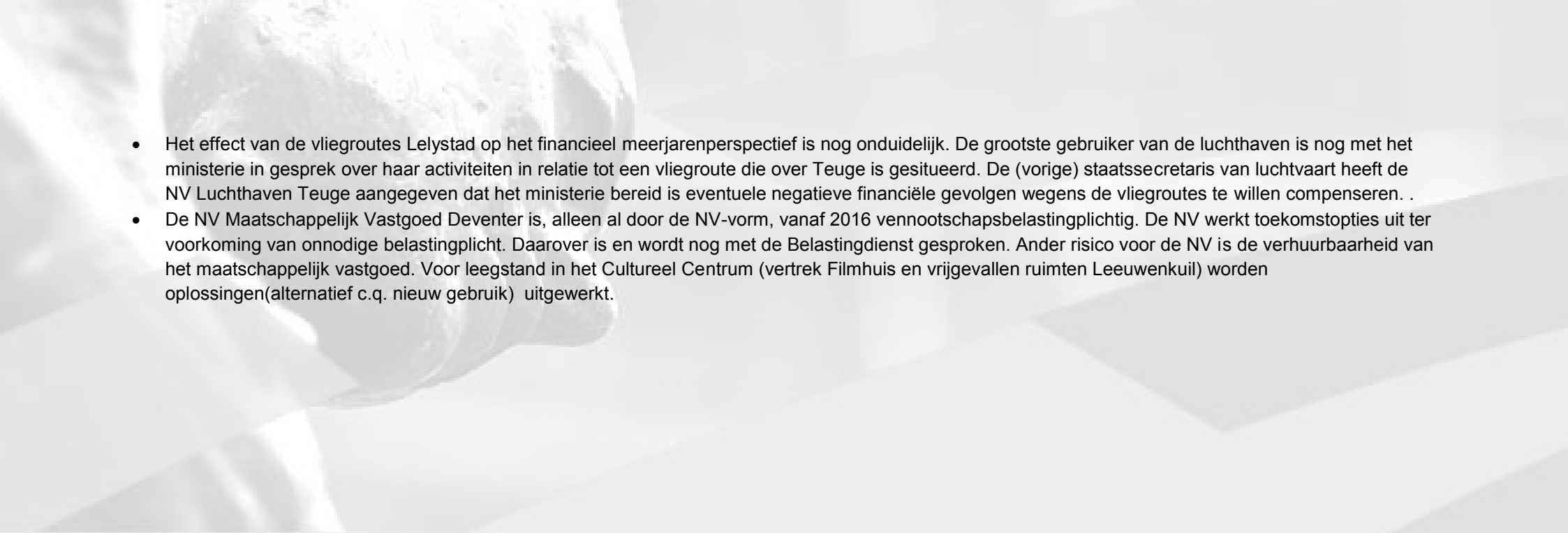
Indien bovenstaande niet mogelijk is, dan loopt de gemeente financieel risico met de volgende mogelijke consequenties:

- Tijdelijk / structureel beroep op aanvullende subsidie;
- Tijdelijke / structurele verstrekking van financiering / een kredietfaciliteit;
- Aanvulling aandelenkapitaal.

De gemeente heeft voor alle onvoorziene risico's binnen haar programma's (ook die wegens financieel risico op verbonden partijen) een weerstandsvermogen beschikbaar. De vraag is of de omstandigheden bij de verbonden partijen nu zodanig zijn gewijzigd dat een specifiek weerstandsvermogen moet worden aangehouden.

Voorshands is er geen reden om specifieke weerstandsvermogen bij de gemeente te vormen. Het volgende is in de overwegingen meegenomen.

- In 2015 was de liquiditeitspositie van het Sportbedrijf nog punt van zorg. Eind 2015 is besloten tot herstructurering van de leningenportefeuille en is aanvullende liquiditeit verstrekt. Het meerjarenperspectief van het Sportbedrijf sluit met positieve resultaten en het benodigd weerstandsvermogen is bijna volledig opgebouwd. In de beoordeling daarvan is met name de totstandkoming van besluitvorming over een liquiditeitspositieverbetering van het Sportbedrijf van belang geweest. Bij raadgeving van januari 2017 is aangegeven op welke wijze monitoring van de financiële positie van het Sportbedrijf plaatsvindt.
- Ook de financiële positie van de NV Deventer Schouwburg (meerjarige exploitatie en liquiditeit) is aandachtspunt. Directeur en raad van commissarissen van de schouwburg werken aan een te actualiseren meerjarenperspectief. In maart 2018 wordt dit meerjarenperspectief aan de aandeelhoudersvergadering van de NV voorgelegd waarna het ook ter kennisname aan de gemeenteraad wordt gebracht. In een raadgeving van juli 2017 is aangegeven welke aspecten van invloed zijn op het financieel meerjarenperspectief. Afspraak met de NV is dat tevens een toereikend weerstandsvermogen wordt opgebouwd.
- De negatieve exploitatie resultaten van KonnecteD BV kunnen tot en met 2024 uit de Algemene reserve van KonnecteD worden gedekt.

-
- Het effect van de vliegroutes Lelystad op het financieel meerjarenperspectief is nog onduidelijk. De grootste gebruiker van de luchthaven is nog met het ministerie in gesprek over haar activiteiten in relatie tot een vliegroute die over Teuge is gesitueerd. De (vorige) staatssecretaris van luchtvaart heeft de NV Luchthaven Teuge aangegeven dat het ministerie bereid is eventuele negatieve financiële gevolgen wegens de vliegroutes te willen compenseren. .
 - De NV Maatschappelijk Vastgoed Deventer is, alleen al door de NV-vorm, vanaf 2016 vennootschapsbelastingplichtig. De NV werkt toekomstopties uit ter voorkoming van onnodige belastingplicht. Daarover is en wordt nog met de Belastingdienst gesproken. Ander risico voor de NV is de verhuurbaarheid van het maatschappelijk vastgoed. Voor leegstand in het Cultureel Centrum (vertrek Filmhuis en vrijgevallen ruimten Leeuwenkuil) worden oplossingen(alternatief c.q. nieuw gebruik) uitgewerkt.

Grondbeleid

De afgelopen jaren is de gemeente behoedzaam omgegaan met de exploitatie van gronden voor woningbouw en de ontwikkeling van bedrijfsruimten. Daardoor heeft de gemeente risico's kunnen vermijden en grondprijzen reëel gewaardeerd. Met andere partijen werkt de gemeente aan het optimaliseren van het woningaanbod in Deventer. De gemeente beschikt over voldoende voorraad bouwgrond voor bedrijventerreinen en voorzieningen.

Waarin dient deze paragraaf inzicht te geven?

Het grondbeleid heeft invloed op en samenhang met de uitvoering van de programma's zoals Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu en Economie, Kunst en Cultuur. De beschikbaarheid van gronden en gebouwen zijn immers belangrijk voor de diverse maatschappelijke activiteiten. Dat maakt grond- en vastgoedbeleid tot een van de manieren waarop de gemeente deze activiteiten binnen haar grondgebied kan stimuleren en faciliteren. In de paragraaf Grondbeleid wordt hierop verder ingegaan.

Belangrijkste ontwikkelingen en conclusies 2017

Grondbeleid

De afgelopen jaren is de gemeente behoedzaam omgegaan met de exploitatie van gronden voor woningbouw en de ontwikkeling van bedrijfsruimten. Daardoor heeft de gemeente risico's kunnen vermijden en grondprijzen reëel gewaardeerd. Met andere partijen werkt de gemeente aan het optimaliseren van het woningaanbod in Deventer. De gemeente beschikt over voldoende voorraad bouwgrond voor bedrijventerreinen en voorzieningen.

Woningbouwproductie zet door

In 2017 zette de opleving van de woningbouwproductie in Deventer voor alle segmenten door. Dit geldt voor zowel gemeentelijke plannen als ook voor de particuliere ontwikkelingen in uitbreidingen en binnen de bebouwde kommen. Dit uit zich in 2017 niet in aantallen, omdat men weliswaar weer volop aan het bouwen is, maar de opleveringen (o.a. Steenbrugge) in 2018 volgen. Qua oplevering was 2017 met name het jaar van de transformatie van kantoorpanden naar woningen.

Belangstelling voor nieuwe bedrijfskavels breidt zich uit

De feitelijk verkoop van bedrijfskavels op het bedrijventerrein langs de A1 die toe te schrijven is aan 2017 is achtergebleven met de prognose. Mede omdat de overige bedrijfsterreinen vrijwel geen ruimte voor nieuwvestigingen meer hebben neemt de vraag naar een kavel langs de A1 enorm sterk toe. Wij verwachten in 2018 deze vraag te in ruime mate kunnen omzetten in feitelijke verkoop. De vooruitzichten voor de sport- en leisurestrook langs de Holterweg zijn eveneens gunstig.

Stabiele verliesvoorzieningen en stijging risicoprofiel

Ten behoeve van het opstellen van de jaarrekening 2017 zijn alle grondexploitaties (inclusief de voormalige NIEGG Park Zandweerd) geactualiseerd. De beschikbare verliesvoorziening van €43.198.112 wordt opgehoogd naar €47.033.153. Het beschikbare weerstandsvermogen voor de risico's bedraagt €9.738.550 (stand begroting 2018). Het risicoprofiel van de grondexploitaties waarvoor weerstandsvermogen aangehouden daalt met €1.548.680 tot €8.189.870 onder andere doordat een deel van de risicoreserve is omgezet in een verliesvoorziening.

Weerstandsvermogen grondexploitaties

De Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG) maakt onderdeel uit van het specifieke weerstandsvermogen. De stand van de ARG is netto met €523.000 gestegen naar een stand per 31-12-2017 van €535.000. Dit wordt met name veroorzaakt door verkoop van diverse gronden uit afgesloten grondexploitaties en het afsluiten van de grondexploitatie Geertruiden.

Meerjarenperspectief

Gelijktijdig met deze rekening verschijnt ook het Meerjarenperspectief grondzaken (MPG 2018). Met deze beschrijving van lopende zaken en toekomstperspectieven kan de paragraaf grondbeleid compacter blijven. Belangrijke en/of tussentijdse ontwikkelingen worden hier wel vermeld.

De rol van het gemeentelijk grondbeleid

Het grondbeleid heeft invloed op en samenhang met de uitvoering van de programma's zoals Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu en Economie, kunst en cultuur. De beschikbaarheid van gronden en gebouwen zijn immers belangrijk voor de diverse maatschappelijke activiteiten. Dat maakt grond- en vastgoedbeleid een van de middelen die de gemeente kan inzetten bij het stimuleren of faciliteren van die activiteiten binnen haar grondgebied.

Het gemeentelijk grondbeleid beweegt mee met andere verhoudingen in de samenleving. De vraag van inwoners en ondernemers staat daarbij voorop. Daarbij ondersteunen we werk- en broedplaatsen, proeftuinen of een Stadslab – een plek om gezamenlijk te experimenteren en leren.

Een evenwichtige ontwikkeling van Deventer blijft een belangrijk thema. Daarbij houden we rekening met de samenstelling van de bevolking en de veranderende ruimtevraag. Het gemeentelijke grondbeleid bewaakt eveneens de ontwikkeling van woningbouwlocaties en bedrijventerreinen.

In de Nota Grondbeleid van 2014 is vastgelegd dat de gemeente geen actief grondbeleid meer voert. Alleen als de markt belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen niet oppakt, bekijken wij of wij een actieve rol kunnen spelen.

Lopende grondexploitaties worden door de gemeente afgemaakt. De gronden worden in principe verkocht. Daarbij wordt wel bekeken of gronden of panden een strategische waarde en of verkoop een bepaald maatschappelijk belang dient. Actueel is met name de ontwikkelmogelijkheid van de gronden die voor woningbouw in aanmerking komen. Gronden die wel in gemeentelijk bezit blijven maar nog niet worden gebruikt voor een ontwikkeling, zijn beschikbaar als 'pauzelandschappen'. Panden op die gronden zijn eveneens beschikbaar voor tijdelijke functies, passend bij de omgeving.

Uitvoering van het grondbeleid

In 2017 zette de opleving van de woningbouwproductie in Deventer voor alle segmenten door. Dit geldt voor zowel gemeentelijke plannen als ook voor de particuliere ontwikkelingen in uitbreidingen en binnen de bebouwde kommen.

De netto toevoeging (voorlopig) van de woningvoorraad is 287 woningen. Het betreft 79 koopwoningen en 238 huurwoningen. Het aandeel daarvan in de gemeentelijke grondexploitaties was 48 woningen. Het gaat bij de opleveringen met name gaat om huurwoningen vanuit de transformatie van bestaande kantoorpanden (een kleine 200 woningen).

Er is in de markt weer ruimte aanwezig om nieuwe plannen op te pakken. Dat betekent dat besluitvorming wordt voorbereid over de wijze waarop en wanneer de resterende gemeentelijke locaties (strategische voorraad) zoals Park Zandweerd en verspreid liggende gemeentelijke inbreidingslocaties kunnen worden opgepakt.

Informatie over alle gemeentelijke projecten is te vinden op de site www.deventerverkoopt.nl. Deze site wordt steeds beter gevonden en bezocht. Dat komt ook doordat meerdere particuliere ontwikkelaars ook van deze site gebruik maken.

De belangstelling voor de bedrijventerreinen is goed te noemen. Er zijn diverse nieuwe contacten gelegd voor de gronden op het Bedrijvenpark A1 en ook voor de Leisurestrip aan de Holterweg.

Er zijn enkele zeer kansrijke besprekingen gaande met partijen. In 2017 is ondanks alle inspanningen niet de doelstelling van de gehele 4 ha gehaald, in de zin dat aktes notarieel zijn gepasseerd. Er is in 2017 namelijk 3,9 ha verkocht. Een deel daarvan betrof echter een afronding van verkopen in 2016. Per saldo is ca 2,0 ha verkocht. De planning gaat uit van een verkoop van 4 ha per jaar. We zijn positief over de kansen deze in 2017 opgelopen achterstand in 2018 (meer dan) goed te maken.

Door de aanstaande verplaatsing van de milieustraat zien we nu ook goede kansen ontstaan voor verkoop van gronden aan de Westfalenstraat.

De verkoopactiviteiten zijn zo ingericht dat de krachten bedrijvenpark A1, Bergweide en Kloosterlanden, Handelpark zijn gebundeld.

De markt voor overige economische activiteiten (diverse voorzieningen) is in beweging. Diverse innovatieve en kleinschalige ontwikkelingen zien we in de strook tussen de snelweg en het havengebied (Poort van Deventer). Ook de gemeentelijke gronden zoals Stadsentree (nabij Postiljon), voormalig gasfabriekterrein en het Havenkwartier maken deel uit van deze kansrijke ontwikkelingen.

Eveneens zien we weer een groeiende belangstelling voor de ontwikkeling van de sport- en leisurestrook langs de Holterweg.

Resultaten grondexploitaties, waarvoor een verliesvoorziening nodig is

(bedragen x €1)

Grondexploitaties	Resultaten grondexploitaties			Effect op resultaat verhoging (-) verlaging (+)
	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2016)	per 1-1-2018 (Begroting 2017)	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2017)	
Steenbrugge	-2.389.204	-2.436.988	-2.253.140	183.848
Eikendal*	-300.588	-306.600	0	306.600
Wijtenhorst en Douweler Leide	-2.976.926	-3.036.465	-2.927.481	108.984
Sluiskwartier**	-1.278.942	-2.054.521	-2.056.302	-1.781
Winkelcentrum KZL	-3.395.770	-3.463.685	-3.572.234	-108.549
Bedrijventerrein Lettele	-420.679	-429.093	-577.304	-148.211
A1 Bedrijvenpark***	-22.087.736	-22.911.491	-26.675.099	-3.763.608
Leisure-strip Holterweg	-199.377	-203.365	-264.070	-60.705
Centrumplan Bathmen	-398.049	-406.010	-457.518	-51.508
Cluster Westfalenstraat	-376.378	-383.906	-388.354	-4.448
Cluster Havenkwartier	-5.813.346	-5.929.613	-6.146.996	-217.383
Cluster Stadsentree	-370.565	-377.976	-387.883	-9.907
Park Zandweerd (=MVA)	-1.289.048	-1.258.401	-1.258.401	0
Subtotaal verlieslatende grondexploitaties	-41.296.608	-43.198.114	-46.964.782	-3.766.668
De vijfde hoek****	1.049.869	1.070.866	617.061	-453.805
Eikendal			564.677	564.677
Bedrijven Looweg	72.977	74.437	64.897	-9.540
Geertruiden	227.353	231.900	443.830	211.930
Subtotaal winstgevende grondexploitaties	1.350.199	1.377.203	1.690.465	313.262
Totaal	-39.946.409	-41.820.911	-45.274.317	-3.453.406

* Eikendal: staat er twee keer in, omdat deze van verlieslatend naar batig is gegaan

** Sluiskwartier: Betreft besluitvorming raad in 2017, dus na vaststellen van de jaarrekening 2016

*** A1 Bedrijvenpark: Het Saldo is incl. het faciliterende gedeelte.

**** De Vijfde Hoek: Dit is het resultaat vóór administratieve splitsing (zie faciliterend grondbeleid) en dus exclusief de verliesvoorziening van €68.371 voor het faciliterend deel van de grondexploitatie

De tweede kolom van de bovenstaande tabel laat de resultaten zien van de grondexploitaties zoals die is gepresenteerd bij de herziening van de grondexploitaties per 1-1-2017 (jaarrekening 2016).

De derde kolom vermeldt de stand van zaken van de 'oude' grondexploitaties zoals vermeld in de begroting 2018 plus correcties uit de najaarsrapportage 2017, nu vertaald naar de rekentechnische stand van zaken per 1-1-2018. Het betreft feitelijk het beschikbare financiële kader.

Voor het opstellen van de jaarrekening zijn de grondexploitaties geactualiseerd naar de nieuwste inzichten per 1-1-2018. Die resultaten staan vermeld in de vierde kolom.

Het verschil tussen de derde kolom en de vierde kolom betreft het effect op het resultaat en, in geval van de bovenste tabel, op de verliesvoorziening. De verlieslatende grondexploitaties zijn ten opzichte van het beschikbare financiële kader verslechterd met €3.766.668. De winstgevende grondexploitaties zijn verbeterd met €313.262. Er is per saldo sprake van een verslechtering van de resultaten van €3.453.406.

In 2017 is op basis van BBV regelgeving de werkelijke rente in plaats van de begrote rente ten laste van de grondexploitaties gebracht. Dit betekende een voordeel van €180.000 voor alle grondexploitaties. Wanneer dat buiten beschouwing wordt gelaten zijn de grondexploitaties met €3.633.406 verbeterd.

Van de projecten met een batig saldo gaan wij geen winst nemen, omdat de nog te realiseren opbrengsten gebaseerd zijn op een programmatische invulling en daarmee nog te onzeker zijn.

Risico's grondexploitaties

(bedragen x €1)

Grondexploitaties	Risico's ten laste van weerstandsvermogen		Effect op risicoprofiel verhoging (+) verlaging (-)
	Begroting 2018	Jaarrekening 2017	
Steenbrugge	1.792.000	1.440.000	-352.000
Eikendal	0	0	0
Wijtenhorst en Douweler Leide	263.750	203.750	-60.000
Sluiskwartier	750.000	1.500.000	750.000
Winkelcentrum KZL	337.500	252.500	-85.000
Bedrijventerrein Lettele	150.000	150.000	0
A1 Bedrijvenpark	2.600.000	1.410.000	-1.190.000
Leisure-strip Holterweg	769.050	756.750	-12.300
Centrumplan Bathmen	0	58.500	58.500
Cluster Westfalenstraat	162.500	314.620	152.120
Cluster Havenkwartier	1.460.000	1.253.750	-206.250
Cluster Stadsentree	200.000	200.000	0
Park Zandweerd (=MVA)	650.000	650.000	0
Subtotaal verlieslatende grondexploitaties	9.134.800	8.189.870	-944.930
De vijfde hoek	750.000	600.000	0
Eikendal	604000	590000	-604.000
Bedrijven Looweg			
Subtotaal winstgevende grondexploitaties	1.354.000	1.190.000	-604.000
Totaal	10.488.800	9.379.870	-1.548.930

*Dit risico wordt gedekt uit het positieve planresultaat. Bijstelling heeft dus geen effect op het weerstandsvermogen

**Deze grondexploitaties is van verlieslatend naar batig gegaan, waardoor het oorspronkelijke risico ten laste van het weerstandsvermogen nu gedekt kan worden uit het positieve planresultaat

De geactualiseerde grondexploitaties zijn allen opnieuw beoordeeld ten aanzien van de risico's. Dit geeft het beeld dat ten opzichte van de begroting 2018 er sprake is van een afname van het risicoprofiel van €944.930 voor de verlieslatende grondexploitaties. De risico's binnen de grondexploitaties met een batig

saldo (tabel 5) kunnen worden opgevangen binnen de grondexploitaties. Hierdoor valt €604.000 vrij. Per saldo valt €1.548.930 ten gunste van het specifieke weerstandsvermogen vrij.

Voor de ontwikkeling van het DOIC wordt ook een risico (netto €875.000) ten laste van het weerstandsvermogen aangehouden. Dat is hier buiten beschouwing gelaten.

Toelichting per grondexploitatie

Steenbrugge

In Steenbrugge valt het resultaat €180.000 gunstiger uit. Dit wordt veroorzaakt door de gewijzigde parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en daarmee op de ontwikkeling van de rentekosten.

Daar staat wel tegenover dat een kleine toename van de plankosten wordt verwacht, verband houdende met extra gemeentelijke begeleiding in de eerste fase en meer benodigde inzet bij de voorbereiding van de tweede fase. De nieuwe werkwijze in Steenbrugge is ook ten aanzien van deze kosten lastig in te schatten geweest. We bouwen daarin nu ervaring op.

Ook het risico neemt af met €350.000. Door de ontwikkelingen op de woningmarkt wordt de kans dat de tweede en derde fase geen doorgang meer zal vinden kleiner ingeschat en beperkt tot de 3e fase. Voor de tweede fase wordt geen risico meer gezien dat de gronden moeten worden afgewaardeerd naar agrarische waarde.

Eikendal

Het resultaat van Eikendal is van verlieslatend (-€300.000) naar batig (€570.000) gegaan. Een verbetering derhalve van €870.000.

Dit wordt vooral veroorzaakt door de aanpassingen in plandeel Zuid 2e fase. De aanbesteding is ten opzichte van de raming gunstig uitgevallen en een hogere uitgiftetempo en –prijzen worden verwacht. Aanvullend daarop hebben ook de, evenals bij Steenbrugge, gewijzigde parameters een gunstig effect. Het risico is per saldo licht afgenomen en kan volledig worden opgevangen door het positieve resultaat van de grondexploitatie, waardoor €590.000 ten gunste van het weerstandsvermogen kan vrijvallen.

Wijtenhorst Douweler Leide

Het resultaat van Wijtenhorst en Douweler Leide is positief bijgesteld met bijna €110.000 (verliesvoorziening neemt af van €3.036.000 naar €2.927.000).

Er is wel sprake van extra civieltechnische kosten en kosten die verband houden met de aanwezigheid van de woekerplant Japanse Duizendknoop. Er is ook sprake van een positief financieel effect door het opnemen van twee extra kavels.

Het risicoprofiel neemt ook beperkt af met € 60.000. Het plan nadert zijn voltooiing.

De Vijfde Hoek

Het positieve resultaat van de grondexploitatie zoals dat vorig jaar is doorgerekend is met €400.000 naar beneden bijgesteld. De gemeentelijke inkomsten worden voor het grootste deel bepaald door de exploitatiebijdrage omdat de meest nog uit te geven gronden in handen van derden zijn. In het Exploitatieplan

was rekening gehouden met een herstel van de markt. Dit herstel is er wel maar in mindere mate dan verwacht. Grote wijziging is dat de gemeente de grond van een derde heeft gekocht voor sociale woningbouw en heeft doorverkocht. Hierdoor stijgen weliswaar grondinkomsten, maar daalt de exploitatiebijdrage. Aan de kostenkant zien we een stijging van de civieltechnische raming. Dit wordt ook veroorzaakt doordat een nadere uitwerking tot een groter oppervlakte leidt van de openbare ruimte (parkeerplaatsen bij sociale woningbouw). De aanlegkosten nemen toe, maar geven een besparing in het beheer. Doordat ook de risico's naar beneden zijn bijgesteld met €150.000 kan het totale risico van €0,6 miljoen nog steeds worden opgevangen met het positieve planresultaat van het project.

Sluiskwartier

In 2017 heeft de raad de nieuwe uitgangspunten voor de planontwikkeling vastgesteld. De ten behoeve daarvoor opgestelde verkenningen zijn gebruikt voor de herziening van de grondexploitatie per 1-1-2018. Met uitzondering van het doorrekenen op de nieuwe parameters zijn er geen wijzigingen in resultaat doorgevoerd.

Het risicoprofiel is, anticiperend op de herziening, opgehoogd met €750.000. Het betreft risico's met betrekking tot de saneringskosten van de bodem, de stichtingskosten voor ondergronds parkeren, hogere civiele kosten ten gevolge van het permanente karakter van de parkeervoorziening in plaats van het tijdelijke en het niet kunnen realiseren van de begrote opbrengsten door de bouwkundige situatie van de te behouden panden.

In de loop van 2018 wordt de grondexploitatie gewijzigd en het risicoprofiel nader uitgewerkt en ter vaststelling aan de raad aangeboden.

Winkelcentrum Keizerslanden

Het resultaat is met bijna €110.000 afgenomen. De civieltechnische werken zijn grotendeels aanbesteed. De werkelijke kosten zijn hoger uitgevallen dan de ramingen. Deze zijn ten dele ten laste gebracht van de post onvoorzien en de post plankosten is verlaagd. Het risico, verband houdend met hogere uitvoeringskosten, kan gelijktijdig worden verlaagd met €85.000. De resterende risico's liggen nu vooral nog bij de ontwikkeling van de Roelandflatlocatie.

Bedrijvenpark A1

De grondexploitatie van het Bedrijventerrein A1 is met €3,8 mln naar beneden bijgesteld tot een verlies van €26,7 miljoen. De oorzaken daarvan zijn;

- een tegenvallende netto opbrengst van een eerder gerealiseerde grondverkoop als gevolg van afspraken over verrekening van kosten (-0,3). Dit is al verwerkt bij de Najaarsrapportage ten laste van de algemene middelen;
- de verwerking van de nieuwe rekentechnische uitgangspunten (-€0,6 mln);
- het herstellen verkeerde aannames met betrekking tot beheerkosten (-€0,4 mln);
- het opnemen van diverse mutaties, waaronder verhoging sloopkosten (-€0,2 mln);
- het verlagen van de post onvoorzien van 15% naar 10%, mogelijk geworden omdat er meer duidelijkheid is bereikt over de aanpak Deventerweg (+€0,4 mln)
- Het verlagen van de post verwervingen gronden bufferzone (+€0,5 mln)
- Het verhogen van het acquisitiebudget ten behoeve van gronduitgifte (-€0,1 mln).
- Het verlagen van de inkomsten uit exploitatiebijdragen (-€3,57 mln)

Bij de begroting 2017 is besloten ten aanzien van het risico met betrekking tot tegenvallende inkomsten uit de exploitatiebijdrage als gevolg van een herzien exploitatieplan in een aantal jaren een risicobuffer op te bouwen. De achtergrond daarvan is dat de volle omvang van dit risico zich pas kan manifesteren in de loop van de komende jaren. Tot heden is een buffer opgebouwd van €500.000.

Bij het opstellen van de grondexploitatie per 1-1-2018 is een verkenning uitgevoerd naar de mogelijke omvang van de tegenvallende exploitatiebijdrage. Daarbij zijn het uitgiftetempo, de uitgifteprijs en het rentepercentage van het exploitatieplan gelijk gesteld met de grondexploitatie. Wij moeten het herziene exploitatieplan opnemen in een herziening van de gemeentelijke grondexploitatie. Deze wordt eind 2018 begin 2019 verwacht. Wij zijn afhankelijk van het Tracébesluit over de verbreding A1 dat medio 2018 wordt verwacht. Daarna kan dit verwerkt worden in een nieuw bestemmingsplan en exploitatieplan. De verkenning leidt tot het inzicht dat er risico wordt gelopen op het ontvangen van een lagere exploitatiebijdrage oplopend in een bandbreedte van €3,3 tot €5,1. Uitgaande van de maximale tegenvaller van €5,1 met een kans van optreden van 70% leidt dat tot een netto risico van €3,57 miljoen. Vanwege de grote kans van optreden houden wij voor dit risico geen reserve aan, maar verhogen wij de verliesvoorziening vooruitlopend op de herzieningen.

Voor de verbreding van de A1 is een risico van netto €1.100.000 ten laste van het weerstandsvermogen aangehouden. Dit risico is ongewijzigd. De beschikbare risicobuffer voor tegenvallende inkomsten uit exploitatiebijdragen van €500.000 kan komen te vervallen, net als een aantal andere risico's met een totale netto omvang van €700.000. Het totale risicoprofiel daalt met €1.190.000 tot €1.410.000 mln.

Leisurestrip Holterweg

Het resultaat van de grondexploitatie is licht (€60.000) nadeliger. Er wordt rekening gehouden met een toename van plankosten (gerealiseerd in 2017) ten gevolge van het onderzoek naar en doorvoeren van aanvullende duurzaamheidsambities. Eveneens heeft op verzoek van de raad een uitgebreider voorbereidingsproces plaatsgevonden. Dat wordt gecompenseerd door een hoger overeengekomen prijs voor een fast-food restaurant. Het risicoprofiel is nagenoeg ongewijzigd gebleven.

Bathmen Centrumplan

Voor de actualisatie van de grondexploitatie Centrumplan is rekening gehouden met een toename van civieltechnische kosten, gebaseerd op een aanbesteding en een toename van plankosten. Gebleken is dat het kappen van een monumentale eik kan leiden tot kosten die niet begroot waren. De hoogte van deze kosten zijn afhankelijk van de ouderdom van de boom. Voornamelijk worden deze kosten opgenomen als risico en wordt daarvoor een aanvullende risicovoorziening getroffen van €60.000.

Omgeving Geertruiden

Deze grondexploitatie wordt afgesloten met een batig saldo van €440.000. Dat is €210.000 gunstiger dan eerder geraamd. Dit houdt verband met het sneller dan voorzien afsluiten en dat enkele civieltechnische kosten worden meegenomen in MJOP projecten.

Bedrijventerrein Lettele

Voor deze grondexploitatie is de grondprijs verlaagd, waardoor het resultaat verslechterd met €148.211.

Park Zandweerd (MVA)

Voor het actualiseren van de planeconomische verkenning van deze voormalige NIEGG zijn geen nieuwe uitgangspunten geformuleerd. De mutaties betreffen administratieve zaken. In de loop van 2018 zullen nieuwe uitgangspunten worden voorgelegd aan de raad op basis waarvan besloten wordt de gronden al dan niet in exploitatie te nemen. Tot dat moment wordt de bestaande verliesvoorziening van bijna €1,3 miljoen aangehouden. In het risicoprofiel hebben zich geen veranderingen voorgedaan.

Toelichting Bergweide

In 2017 is het complex Bergweide opgedeeld in drie clusters waarbinnen de onderliggende grondexploitaties zijn samengevoegd of in samenhang worden beschouwd.

Cluster Westfalenstraat

Voor de cluster Westfalenstraat is er één grondexploitatie. Het betreft hier de kavels ten weerszijden van de Westfalenstraat waarbinnen de verplaatsing van de milieustraat (Cleantech Centre Westfalenstraat) en de voorgenomen vestiging van een containerterminal de belangrijkste componenten vormen.

Het resultaat van de grondexploitatie blijft gelijk.

Het risicoprofiel is verhoogd met €150.000, verband houdend met de complexe ontwikkeling van een voormalige vuilnisbelt en een mogelijke vertraging in de verplaatsing van de milieustraat en mogelijke gevolgen daarvan voor de container terminal.

Cluster Havenkwartier

(bedragen x €1)

Grondexploitaties Havenkwartier	Resultaten grondexploitaties			Effect op resultaat verhoging (-) verlaging (+)
	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2016)	per 1-1-2018 (Begroting 2017)	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2017)	
Silogebied	-1.133	-1.156	-36.114	-34.958
Zelf & Samenbouw	-2.674	-2.727	-11.026	-8.299
Doorontwikkeling	-148.149	-151.112	-107.808	43.304
Stoer wonen	144.189	147.073	135.390	-11.683
Hanzeweg	-357	-364	-215.329	-214.965

Grondexploitatie Havenkwartier	Resultaten grondexploitatie			Effect op resultaat verhoging (-) verlaging (+)
	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2016)	per 1-1-2018 (Begroting 2017)	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2017)	
Kop en Haveneiland	-5.805.222	-5.921.326	-5.912.109	9.217
Totaal cluster	-5.813.346	-5.929.612	-6.146.996	-217.384

(bedragen x €1)

Grondexploitatie Havenkwartier	Risico's ten laste van weerstandsvermogen		Effect op risicoprofiel verhoging (+) verlaging (-)
	Begroting 2018	Jaarrekening 2017	
Hanzeweg	300.000	125.000	-175.000
Overig Havenkwartier	1.160.000	1.128.750	-31.250
Totaal	1.460.000	1.253.750	-206.250

De mutaties binnen het cluster zijn allen beperkt en hebben vooral betrekking op de gewijzigde rekentechnische uitgangspunten. Een uitzondering vormt de grondexploitatie van de Hanzeweg. De werkzaamheden aan de Hanzeweg zijn bijna afgerond. De civieltechnische kosten zijn hoger uitgevallen dan in de raming was voorzien, vooral verband houdend met een correctie op de oppervlakte asfalt en de omvangrijke ondergrondse infrastructuur. Daarnaast speelt een rol de complexiteit van het project waar alle verkeersstromen tijdens het werk beschikbaar moesten blijven. Daar staat nu tegenover dat het daarmee verband houdende uitvoeringsrisico is verlaagd. Het project bevindt zich nu in een afrondende fase.

Cluster Stadsentree

(bedragen x €1)

Grondexploitatie Stadsentree	Resultaten grondexploitatie			Effect op resultaat verhoging (-) verlaging (+)
	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2016)	per 1-1-2018 (Begroting 2017)	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2017)	
Gasfabrieksterrein	-370.435	-377.844	-345.512	32.332
Teugseweg	-130	-133	-42.371	-42.238
Totaal cluster	-370.565	-377.977	-387.883	-9.906

(bedragen x €1)

Grondexploitaties Stadsentree	Risico's ten laste van weerstandsvermogen		Effect op risicoprofiel verhoging (+) verlagings (-)
	Begroting 2018	Jaarrekening 2017	
Gasfabrieksterrein	0	0	0
Teugseweg	200.000	200.000	0
Totaal	200.000	200.000	0

De mutaties binnen het cluster zijn allen beperkt en hebben vooral betrekking op de gewijzigde rekentechnische uitgangspunten. De grondexploitatie Teugseweg kent een vertraging door een vertraagde planvorming en een aanbestedingsprocedure van de reclamemast. Het risicoprofiel blijft ongewijzigd.

Balanspositie

Voorraad onderhanden werk

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de mutaties onderhanden werk (exclusief verliesvoorzieningen). In de tabel zijn alle vastgestelde grondexploitaties en voormalige Niegg's samengevoegd. Als gevolg van nieuwe BBV regelgeving zijn deze projecten op verschillende balansposten verantwoord, te weten voorraad onderhanden werk, materiele vaste activa en vlottende activa. In 2017 zijn in de grondexploitaties meer kosten dan opbrengsten gerealiseerd. Hierdoor is het totaal geïnvesteerd vermogen per saldo met €600.000 toegenomen tot €125,6 miljoen per 31-12-2017.

(bedragen x €1.000)

Mutaties projecten	Boekwaarde 31-12-2016	Totaal vermeerderingen	Totaal verminderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Bouwgrond in exploitatie (voorraden)	80.550.427	16.486.790	-16.437.977	80.599.240
Voormalige NIEGG (MVA)	2.034.446			2.034.446
Voormalige NIEGG (IMVA)	60.326	203.413		263.739
Faciliterend grondbeleid (overlopende activa)	42.319.005	635.407	-221.886	42.732.526
Totaal projecten	124.964.204	17.325.610	-16.659.863	125.629.951

De toename van het saldo geïnvesteerd vermogen met €600.000 is als volgt te verklaren:

- Complex Groot Bergweide toename van €900.000 door planontwikkelingskosten en verwervingen;
- Bedrijvenpark A1 afname van €800.000 vanwege grondverkoop;

- Holterwegzone toename van €300.000 als gevolg van planontwikkelingskosten;
- Vijfhoek afname van € 2,5 miljoen door grondverkopen;
- Steenbrugge toename van €500.000 miljoen als gevolg van planontwikkelingskosten en rente;
- Winkelcentrum Keizerslanden toename van €1,2 miljoen door bouw- en woonrijp maken;
- Sluiskwartier toename van €200.000 vanwege planontwikkelingskosten;
- Geertruiden toename van €700.000 door planontwikkelingskosten, rente en afsluiting (winstneming);
- Eikendal afname van €700.000 als gevolg van grondverkopen
- Wijtenhorst Douwelerleide toename van €300.000 door bouw- en woonrijp maken en grondverkopen;

Tegenover dit geïnvesteerd vermogen staat een verliesvoorziening van €47,0 miljoen per 31-12-2017. Hierin hebben in 2017 de volgende mutaties plaats gevonden:

(bedragen x €1.000)

Mutaties verliesvoorziening	Bedrag
Saldo per 31-12-2016	41.297
Rentetoevoeging	825
Sluiskwartier scenario Behoud & Nieuwbouw (besluitvorming 31 mei 2017)	750
Bedrijvenpark A1 (Najaarsrapportage 2017)	380
Rente Park Zandweerd (Najaarsrapportage 2017)	-57
Actualisatie grondexploitaties	3.767
Faciliterend grondbeleid Vijfde Hoek	69
Saldo per 31-12-2017	47.031

De netto balanspositie ten aanzien van de grondexploitaties is €125,6 miljoen minus €47,0 miljoen is €78,6 miljoen. Ten opzichte van de jaarrekening 2016 is onze balanspositie met €5,1 miljoen afgenomen.

Faciliterend grondbeleid

Het merendeel van de grondexploitaties in de gemeente Deventer vallen onder actief grondbeleid. Wij voeren zelf alle fasen van de grondexploitatie uit, zoals aankoop, sloop, bouwrijp maken en verkoop van bouwkavels. Bij faciliterend grondbeleid is de bouwkavel in het bezit van een private partij; wij treden enkel publiekrechtelijk op en verhalen onze kosten op de private partij, via bijvoorbeeld een exploitatiebijdrage. Wij hebben twee grondexploitaties (Vijfde Hoek en Bedrijvenpark A1) waar een exploitatieplan voor is vastgesteld. Dit is een zogenoemd gemengd project; wij voeren zowel actief als faciliterend grondbeleid uit. De verslaggevingsregels schrijven voor dat deze projecten opgeknipt moeten worden. De netto boekwaarde (saldo van gerealiseerde kosten en verliesvoorziening) van het actieve deel verantwoorden wij onder voorraden, het facilitaire deel onder overlopende activa. Voor de Vijfde Hoek leidt dit ertoe dat ondanks dat het op totaalniveau een winstgevendende grondexploitatie is, het faciliterende deel verlieslatend is waarvoor een verliesvoorziening van €68.371 aangehouden moet worden. De totale verliesvoorziening voor de grondexploitaties komt daarmee op €47.033.153.

Algemene Reserve Grondexploitaties

Het doel van de Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG) is het opvangen van risico's binnen de grondexploitaties. De ARG maakt onderdeel uit van het specifieke weerstandsvermogen en gaat per 1-1-2018 op in de specifieke weerstandsreserve. Winsten van positief afgesloten grondexploitaties worden ook gedoteerd aan de ARG.

(bedragen x €1.000)

Mutaties Algemene Reserve Grondexploitaties	Bedrag
Stand per 31-12-2016	12
Verkopen positief verkoopresultaat	124
Ophogen verliesvoorziening grondexploitaties	-108
Ophogen voorziening afgesloten grondexploitaties	-57
Afwaarderen grond afgesloten grondexploitaties	-47
Afsluiten grondexploitaties (Geertruiden en Blauwenoord)	611
Stand per 31-12-2017	535

De stand van de ARG is netto met €567.000 toegenomen naar een stand per 31-12-2017 van €579.000. Wij hebben in 2017 diverse gronden uit afgesloten grondexploitaties verkocht, waarvan de verkoopopbrengst hoger was dan de boekwaarde. Dit netto verkoopresultaat van €124.000 is gestort in de ARG. Daarnaast is per saldo €64.000 van de totale verhoging van de verliesvoorziening voor de grondexploitaties geput uit de ARG. Van een aantal gronden uit afgesloten grondexploitaties bleek de marktwaarde lager te zijn dan de boekwaarde, waardoor wij €47.000 hebben afgewaardeerd. Daarnaast is de grondexploitatie Geertruiden afgesloten met een positief planresultaat van €444.000 en was er nog een restant opbrengst van de locatie Blauwenoord van €167.000. Tot slot is de voorziening voor nog te realiseren kosten voor afgesloten grondexploitaties met €57.000 verhoogd.

Onroerend goed buiten exploitatie

De gemeente Deventer heeft verschillende panden en gronden in bezit. In onderstaande tabel is het verloop van de boekwaarde in 2016 weergegeven.

(bedragen x €1.000)

Overzicht boekwaarde panden en gronden	1-1-2017	31-12-2017	Vermeerdering/Vermindering
Erfpachtgronden	4.100	7.200	-3.100
Gronden uit afgesloten grondexploitaties	3.300	1.900	1.400
Gronden Deventer Noordoost	7.600	7.600	0
Agrarische grond	100	100	0
Benzineverkooppunten	800	800	0
Strategische panden en gronden	2.900	2.900	0
Overige panden en gronden	2.800	2.100	700
Totaal	21.600	22.600	-1.000

De boekwaarde is in 2017 met €1,0 miljoen afgenomen. De mutaties zijn als volgt te verklaren:

- Erfpacht gronden: gronden Truckpoint op Bedrijvenpark A1 zijn in erfpacht uitgegeven;
- Gronden uit afgesloten grondexploitatie: in de Vijfhoek, Bergweide 3 en Lettele hebben wij diverse kavels verkocht. Bij de Driehoek Snipperling zijn gronden ten behoeve van Skaeve Huse in erfpacht uitgegeven;
- Gronden Deventer Noord Oost: wij hebben gronden verkocht, waarvan de akte in 2018 passeert;
- Strategische en overige panden en gronden: wij hebben in 2017 9 panden verkocht.

Waardering onroerend goed buiten exploitatie

Voor drie panden uit product 13 is een verliesvoorziening opgenomen omdat de boekwaarde hoger is dan de WOZ-waarde en het een pand met economisch nut (gezien de functie zijn ze verhandelbaar) betreft. Ten opzichte van de jaarrekening 2016 is de verliesvoorziening met €17.000 verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door Meesterspad 3, Klooster 10 en Ramelestraat 8.

Afgesloten complexen

De gemeente Deventer heeft een aantal afgesloten complexen. De grondexploitaties van deze complexen zijn op verschillende momenten afgesloten. Bij de afsluiting is financiële verantwoording afgelegd aan de raad over de betreffende grondexploitatie. In enkele gevallen moet nog grond worden verkocht of moeten er nog kosten worden gemaakt. In dergelijke gevallen is een afgesloten complex ingesteld. Hierin zijn middelen opgenomen die nog kunnen worden ingezet voor het afronden van de allerlaatste werkzaamheden.

In 2017 is circa €284.000 aan kosten ten laste van de voorziening gebracht. Op basis van een actuele raming is de beschikbare voorziening met €57.000 opgehoogd. Dit is geput uit de algemene reserve grondexploitaties. Daarnaast is de grondexploitatie Geertuidenlocatie afgesloten en is voor de resterende kosten een voorziening van €129.000 aangehouden. Hierdoor is de stand per 31-12-2017 €707.200, onderverdeeld naar de volgende complexen:

(bedragen x €1)

Voorziening afgesloten complexen	Stand 31-12-2016	Vermindering (lasten 2017)	Vermeerdering (ophogen voorziening)	Stand 31-12-2017
Handelspark	9.900	3.300		6.600
Bergweide 3	206.600	105.800	-18.600	82.200
Bathmense Enk II	43.500	13.400	33.100	63.200
Okkenbroek	11.000	4.900		6.100
Rielerkolk	232.400	3.900		228.500
Driehoek Snipperling	108.200	71.400		36.800
Lettele	11.000	1.700	-5.800	3.500
Vijfhoek	161.300	58.400	48.400	151.300
Bramhaar	21.200	21.200		0
Geertuidenlocatie			129.000	129.000
Totaal voorraad onderhanden werk	805.100	284.000	186.100	707.200

De gemaakte kosten in 2017 bestaan onder andere uit woonrijp maken, verkoopkosten, ozb en waterschapslasten.

Reserve onroerende goederen

Het onroerend goed buiten exploitaties is gekoppeld aan de reserve onroerende zaken (ROZ). De reserve is onderdeel van het weerstandsvermogen van het onroerend goed buiten exploitatie in product 13 en is bedoeld om de risico's voor de bedrijfsvoering van onroerende zaken buiten de exploitatie te egaliseren.

(bedragen x €1.000)

Mutaties Reserve Onroerende zaken	Bedrag
Stand ROZ per 01-01-2017	163
Eenmalige resultaten	2.508
Exploitatieresultaat product 13	-593
Stand ROZ per 31-12-2017	2.078

De reserve onroerende zaken is per saldo €1.915.000 toegenomen en kent per 31-12-2017 een stand van afgerond €2.078.000. Het exploitatieresultaat van o.a. de panden, agrarische gronden, benzineverkooppunten en erfpachten is €593.000 negatief met name als gevolg van nog niet gerealiseerde taakstellingen verkoop panden en Deventer Noordoost gronden. Dit wordt goed gemaakt doordat eenmalige resultaten in de reserve zijn gestort. Het gaat dan met name om verkoopopbrengsten van 9 panden.

Aan- en verkopen

Het college van B&W kan in het kader van grondexploitatie aan- en verkopen doen. Om openheid te geven in de aan- en verkopen wordt hier jaarlijks achteraf verslag van gedaan. De volledige aan- en verkooplijst is als bijlage toegevoegd aan het Meerjaren Perspectief Grondzaken 2018.

Investeringsen

Waarin dient deze paragraaf inzicht te geven?

De gemeente Deventer heeft in 2017 veel geld en energie geïnvesteerd in zowel de ruimtelijk fysieke projecten weg- en waterbeheer, ICT en onderwijshuisvesting als in projecten op het gebied van maatschappelijke welzijn, veiligheid, milieu en de publieke dienstverlening. Een illustratie van de ambitie die Deventer heeft om te zorgen voor een structureel goed, veilig, efficiënt, duurzaam en milieubewust leef-, woon-, werk- en verblijfmilieu voor haar burgers en passanten. Het realiseren van betreffende voorzieningen en een structureel voortbestaan daarvan, leggen beslag op schaarse middelen op de middellange en lange planningshorizon. Om tegemoet te komen aan de wensen van de burger en het bestuur zijn keuzes gemaakt.

Op deze plaats in het jaarverslag wordt per programma en product een integraal beeld gepresenteerd van de gerealiseerde investeringsuitgaven in 2016. Tevens worden de significante afwijkingen tussen de begrote en gerealiseerde bedragen kort toegelicht.

Belangrijke ontwikkelingen en conclusies 2017

Autonome investeringen

- Door uiteenlopende oorzaken zijn diverse geprognosticeerde lasten in 2016 niet gerealiseerd. Totaal is ruim 80% gerealiseerd.
- Van verschillende kredieten worden resterende budgetten overgeheveld naar 2017: onder andere Oostriklaan, Groene Wal, Stationsomgeving

Going concern investeringen

- De geprognosticeerde lasten zijn voor 95% gerealiseerd.
- De restauratie van de Bergkerk is in 2016 afgerond. In het eerste kwartaal van 2017 zal de investering in de inrichting en de klimaatinstallatie van de Bergkerk worden afgerond.
- Het project Stadhuiskwartier is in 2016 afgerond.

Wat zijn investeringen en wat niet?

Onder investeren wordt verstaan het vastleggen van vermogen in een object waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt.

De investeringen worden op de balans verantwoord. De lasten voortvloeiende uit de investeringen, zoals onderhoud, afschrijvingen, toegerekende rente, verzekeringen, behoren tot de jaarlijkse exploitatielasten.

Volgens de recente notitie Materiële Vaste Activa (december 2017) van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) worden drie soorten investeringen onderscheiden:

1. investeringen met een economisch nut;
2. investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;

3. investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

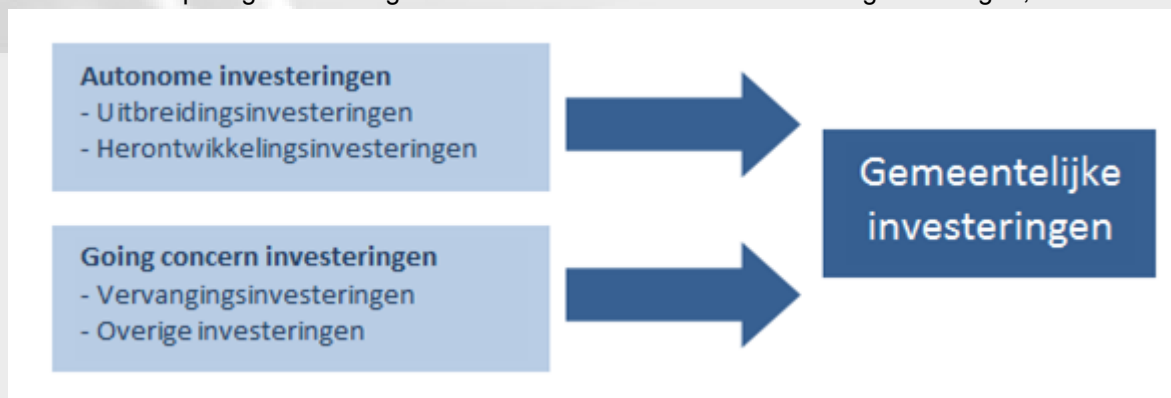
Investeringen hebben economisch nut als ze verhandelbaar zijn (er een markt voor is) en/of wanneer ze bijdragen aan het genereren van middelen.

Bij investeringen met een economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven gaat het om investeringen in relatie tot rioolheffing en afvalstoffenheffing. Omdat deze heffingen maximaal kostendekkend mogen zijn, moeten ze apart op de balans gepresenteerd worden.

Investeringen in water, wegen en pleinen kunnen worden gezien als investeringen in de openbare ruimte met een meerjarig maatschappelijk nut.

Waar voorheen gemeenten de vrijheid hadden investeringen in maatschappelijk nut al dan niet te activeren, is met deze nieuwe notitie bepaald dat alle drie soorten investeringen met ingang van begrotingsjaar 2017 geactiveerd moeten worden. Bijdragen van derden moeten in mindering worden gebracht op het investeringsbedrag (netto-methode). Eigen middelen moeten worden gestort in een bestemmingsreserve kapitaallasten ter dekking van de uit de investering voortvloeiende kapitaallasten (bruto-methode).

De financiële spelregels van de gemeente Deventer kent twee investeringsstromingen;

De twee investeringsstromen vormen samen het investeringsvolume van de gemeente Deventer.

Autonome investeringen

Autonome investeringen ontstaan uit nieuw beleid (producten en diensten) of uitbreiding van bestaand beleid. Deze behoefte aan een nieuw/verbeterd product of nieuwe/verbeterde dienstverlening vertaalt zich in uitbreiding- of herontwikkelingsinvesteringen. Daarnaast kunnen autonome investeringen voortkomen uit het raads- en collegeprogramma.

Going concern investeringen

De going concern investeringen vinden hun oorsprong in de reguliere bedrijfsvoering. Vanuit de behoefte of noodzaak om een bepaald product of dienst te blijven leveren, is het van belang dat een vervanging- of een overige investering wordt gepleegd. Going concern investeringen worden getriggerd vanuit de bestaande dienstverlening.

Welke investeringen zijn in 2017 gerealiseerd?

(bedragen x €1.000)

Productomschrijving	Programma	Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Betaald parkeren	Leefomgeving	23	1.639.051	318.436	-1.320.615
Buitensportaccomodaties	Leefomgeving	241	2.311.000	2.109.724	-201.276
Civieltechnische kunstwerken	Leefomgeving	38	750.000	750.000	0
Openbare verlichting	Leefomgeving	22	50.000		-50.000
Riolering en waterhuishouding	Leefomgeving	32	1.754.021	941.102	-812.919
Straten, wegen en pleinen	Leefomgeving	20	670.291	610.713	-59.578
Uitvoering Verkeer en vervoerbeleid	Leefomgeving	26	5.337.917	2.518.319	-2.819.598
Verkeerslogistiek	Leefomgeving	34		234.531	234.531
Volkshuisvesting	Ruimtelijke Ontwikkeling	3	153.045	30.609	-122.436
Herstructurering	Herstructurering en vastgoed	4		916.777	916.777
Buurtwerk	Meedoen	221	200.000	197.179	-2.821
Sportbeleid	Meedoen	240	73.500	72.759	-741
Huisvesting onderwijs	Jeugd en Onderwijs	211	983.576	997.122	13.546
Cultuur	Economie, Kunst en Cultuur	230	440.608	14.777	-425.831
Monumentenzorg	Economie, Kunst en Cultuur	5	181.133	32.716	-148.417
Musea	Economie, Kunst en Cultuur	232	-6.086	-5.796	290
Bedrijfsvoering	Bedrijfsvoering	994	801.441	395.153	-406.288
Informatie en Automatisering	Bedrijfsvoering	91	1.603.892	618.939	-984.953
Totaal			16.943.389	10.753.058	-6.190.332

In 2017 is in totaal €10,8 miljoen geïnvesteerd. Dat is €6,2 miljoen minder (circa 35%) dan was begroot.

Autonome investeringen

Per programma worden hieronder de autonome investeringen (> €50.000) en inclusief afwijkingen gepresenteerd.

(bedragen x €1.000)

Projectomschrijving	Programma	Product	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Beter Benutten	Leefomgeving	34		234.531	234.531
De Venen	Herstructurering en Vastgoed	4		916.777	916.777
Fietsparkeren Binnenstad	Leefomgeving	26	541.509	279.319	-262.190
Grote kerkhof	Leefomgeving	20	350.000		-350.000
ICT	Bedrijfsvoering	91	1.603.892	618.939	-984.953
Kunstgras	Leefomgeving	241	2.025.000	1.980.315	-44.685
Loopbrug GAE	Leefomgeving	241	150.000		-150.000
Omzetting vergunning in betaald parkeren	Leefomgeving	23	120.000	123.972	3.972
Onderwijshuisvesting	Jeugd en Onderwijs	211	983.576	997.122	13.546
Oostriklaan	Leefomgeving	26	750.365	536.274	-214.091
Project 60 km. zone - Bathmen	Leefomgeving	26		211.305	211.305
Rijwielstelling - Op de Keizer	Leefomgeving	23	75.444	5.027	-70.417
Stadhuiskwartier	Bedrijfsvoering	994	801.441	395.153	-406.288
Stationsomgeving Busplein	Leefomgeving	26	809.924	840.537	30.613
Stationsomgeving Fietsenstalling	Leefomgeving	26	129.974	78.337	-51.637
Stationsomgeving Groene Wal	Leefomgeving	26	3.106.145	434.947	-2.671.198
Verlichting centrum Bathmen	Leefomgeving	22	50.000		-50.000
Viking	Economie, Kunst en Cultuur	230	440.608	14.777	-425.831
Totaal			11.937.878	7.667.330	-4.270.548

Toelichting van afwijkingen die groter zijn dan 10 procent

De gerealiseerde autonome investeringen vertonen in 2017 ten opzichte van de begroting de volgende afwijkingen:

- Als gevolg van nieuwe BBV regelgeving (december 2017) moeten investeringen in maatschappelijk nut geactiveerd worden. Deze waren nog niet begroot. Het gaat om: Beter Benutten, De Venen en project 60km zone Bathmen.
- Als gevolg van latere besluitvorming is in 2017 minder geïnvesteerd in het fietsparkeren binnenstad.
- Het voorbereidingskrediet Grote Kerkhof is niet uitgegeven, doordat de besluitvorming over de herinrichting tot na de gemeenteraadsverkiezingen is uitgesteld.
- In ICT is in 2017 €985.000 minder geïnvesteerd dan begroot. De projecten met betrekking tot Deventer wijzer, Geo Harmonisatie en modernisering GBA Harmonisatie zijn doorgeschoven naar 2018. Er heeft een herprioritering van de projecten plaatsgevonden in verband met het nieuwe organisatie en ontwikkelplan en het uitvoeringsplan DOWR-i welke eind 2017 zijn vastgesteld.
- Het krediet loopbrug Go Ahead Eagles is niet opgenomen en kan in 2018 worden afgesloten.
- Door de langere voorbereidingsprocedure bij ProRail is de doorlooptijd van de Tunnel Oostriklaan verlengd zodat het project naar verwachting halverwege 2019 wordt afgerond. Dit betekent dat in 2017 minder is geïnvesteerd dan begroot.
- Voor het Stadhuiskwartier is minder geïnvesteerd in akoestische maatregelen, zonwering en optimalisatiemaatregelen dan begroot.
- Het project Stationsomgeving Groene Wal is complex en vraagt veel afstemming en uitwerking. Dat heeft meer tijd nodig gehad, waardoor een groot deel van het krediet naar 2017 wordt overgeheveld.
- Het restantkrediet jaarschijf 2017 voor de Viking betreft hoofdzakelijk de risicoreserve en zal in 2018 aan de NV Maatschappelijk Vastgoed worden overgemaakt.

Going concern investeringen

Per programma worden hieronder de going concern investeringen (> €50.000) en inclusief afwijkingen gepresenteerd.

(bedragen x €1.000)

Projectomschrijving	Programma	Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Bergkerk	Economie, Kunst en Cultuur	5	181.133	32.716	-148.417
Brinkgarage	Leefomgeving	23	125.000	6.242	-118.758
Brinkgreverweg	Leefomgeving	20	44.291	47.988	3.697
Gebouw wijk 16	Meedoen	221	200.000	197.179	-2.821
MJOP	Leefomgeving	20	276.000	562.724	286.724
Riolering	Leefomgeving	32	1.754.021	941.102	-812.919

Projectomschrijving	Programma	Product	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Rotonde Bolkesteinlaan	Leefomgeving	26		137.600	137.600
Sporthal Uutvlog	Meedoen	240	73.500	72.759	-741
Sportpark Diepenveen	Leefomgeving	241	136.000	129.410	-6.590
Stadspoortgarage	Leefomgeving	23	1.318.607	183.194	-1.135.413
Wilhelminabrug	Leefomgeving	38	750.000	750.000	0
Woonwagens	Ruimtelijke Ontwikkeling	3	153.045		-153.045
Totaal			5.011.597	3.060.914	-1.950.683

Toelichting van afwijkingen die groter zijn dan 10 procent

De gerealiseerde going concern investeringen vertonen in 2017 ten opzichte van de begroting de volgende afwijkingen:

- De investeringen in de restauratie en klimaatinstallatie van de Bergkerk zijn in 2017 afgerond. Het restantkrediet voor de inrichting van de Bergkerk (€45.000) zal worden overgeheveld naar 2018. Het restantkrediet van €103.000 wordt in 2018 afgesloten.
- Voor de inrichting van de Bergkerk is eind 2017 van het Bouwfonds Cultuurfonds ook € 20.000 subsidie ontvangen dit zal worden betrokken bij de inrichting in 2018.
- Het opstellen van een investeringsplan voor groot onderhoud van Brinkgarage loopt door in 2018, doordat de middelen pas bij de najaarsrapportage beschikbaar zijn gesteld. Het restantkrediet wordt overgeheveld naar 2018.
- Vanwege nieuwe BBV regelgeving omtrent het verplicht activeren van investeringen in maatschappelijk nut is voor drie MJOP projecten (Ceintuurbaan en fietspaden IJsseldijk en Laan van Borgele) een krediet geopend dat niet was begroot.
- Een aantal investeringen in riolering lopen door in 2018: klimaatadaptatiemaatregelen, tunnel Veenweg, Tuindorp en Mr de Boerlaan en een aantal vervangingsinvesteringen. Deze kredieten worden overgeheveld.
- Vanwege nieuwe BBV regelgeving omtrent het verplicht activeren van investeringen in maatschappelijk nut is een krediet voor de rotonde Bolkesteinlaan geopend. Dat was niet begroot.
- Vanwege een hogere inschrijving dan begroot, worden de onderhandelingen voor de renovatie van de Stadspoortgarage begin 2018 afgerond. In 2018 wordt gestart met de uitvoering.
- In 2017 is een krediet aangevraagd voor de vervanging van twee woonwagens. Deze worden in 2018 aangekocht.

Bijlage 15 – Over te hevelen budgetten

Exploitatie									
Programma	Product	Onderwerp	Lasten	Storting in reserve	Baten (anders dan reserve)	Reserve	Saldo	Reden van overheveling	
1	104	Kracht van Salland (CNP)	127.500			127.500		- Vanwege de vertraagde goedkeuring uit Europa kan pas relatief laat worden gestart met het initiëren van projecten (vanuit de samenleving). In de najaarsmarap 2017 was al aangekondigd dat er bij de jaarrekening een budgetoverheveling zou worden voorgesteld.	
	304	Softwarepakket Financie administratie/Belastingen	95.100	-	-		95.100	De aanbesteding van het softwarepakket FA/Belasting heeft plaatsgevonden begin 2017 met als doel implementatie van het nieuwe pakket per 1 januari 2018. Door de vertraging van het project, heeft het team FA en Belastingen het gebruik van het huidige software pakket moeten verlengen.	
Totaal programma 1 Burger en bestuur			222.600	-	-	127.500	95.100		
2	502	Fiscale naheffing FLO	150.000				150.000	De nacalculatie fiscale naheffing FLO m.b.t. de Veiligheidsregio is nog niet gereed.	
Totaal programma 2 Openbare orde en veiligheid			150.000	-	-		150.000		
3	20	Begeleiding project aanleg glasvezel	45.924			45.924		- Uitvoering van het project glasvezel loopt nog door in 2018.	
	20	MJOP Projecten; Landsherenkwartier, Oranjekwartier, parallelweg Hanzeweg, Deltalaan (Geleenstraat)	264.094				264.094	Uitvoering vertraagd door de burgerparticipatie. Projecten lopen in 2018 door.	
	20	Project Hanzeweg nabij Kluwer	90.000			90.000		- Budget is bij Najaarsmarap 2017 pas beschikbaar gesteld.	
	23	Project onderzoek Brinkgarage	275.000			275.000		- Besluitvorming vond plaats in december 2017 bij de najaarsrapportage waardoor uitvoering in 2018 plaatsvindt.	
	23	Vorbereiding parkeren op de Worp	50.000			50.000		- Besluitvorming vond plaats in december 2017 bij de najaarsrapportage waardoor uitvoering in 2018 plaatsvindt.	
	22	Project vervanging armaturen openbare verlichting	261.000				261.000	Het opstellen van het plan voor strategische vervanging (prioritering) heeft langer geduurd dan verwacht. De middelen dienen hiervoor beschikbaar te blijven om het volledige areaal op voldoende niveau te houden.	
	26	Project verplaatsen bushaltes	75.000				75.000	Als gevolg van provinciale bezuinigingen zijn busroutes opnieuw ingericht. Een aantal bushaltes moet worden verplaatst.	
	28	Project groenaanleg centrumplan Borgele	45.000				45.000	De middelen zijn in december bij de najaarsrapportage beschikbaar gesteld, waardoor het niet meer in 2017 kon worden uitgevoerd. De in 2017 geprogrammeerde middelen zijn noodzakelijk om het totale areaal op het gewenste niveau te houden.	
	28	MJOP Project verjonging Laanboombeplanting	209.000				209.000	Deze projecten lopen door in 2018 vanwege langere afstemming met andere partijen. Hiervoor zijn de in 2017 geprogrammeerde middelen noodzakelijk om het totale areaal op het gewenste niveau te houden.	
	30	MJOP budget speelplaatsen	32.000				32.000	Deze projecten lopen door in 2018 vanwege langere afstemming met andere partijen waarbij met name burgerparticipatie maar ook overleg met schoolbesturen een rol speelt. Hiervoor zijn de in 2017 geprogrammeerde middelen noodzakelijk om het totale areaal op het gewenste niveau te houden.	
	32	Projecten; Jan Luykenlaan en onderhoud beschoeiingen 2017.	93.500			93.500		- Deze projecten lopen door in 2018 vanwege langere afstemming met andere partijen. Hiervoor zijn de in 2017 geprogrammeerde middelen noodzakelijk om het totale areaal op het gewenste niveau te houden.	
	38	MJOP Projecten; Steiger loopbrug pontje; conservering sluisbruggen	125.000				125.000	Deze projecten lopen door in 2018 vanwege langere afstemming met andere partijen. Hiervoor zijn de in 2017 geprogrammeerde middelen noodzakelijk om het totale areaal op het gewenste niveau te houden.	
Totaal programma 3 Leefomgeving			1.565.518	-	-	554.424	1.011.094		
4	44	Woningabonnementen	20.350		20.350			Project is verlengd tot en met 31 december 2018	

Programma	Product	Onderwerp	Lasten	Storting in reserve	Baten (anders dan reserve)	Reserve	Saldo	Reden van overheveling
	44	Duurzaamheid	27.000			27.000		- Betreft een aantal activiteiten die in 2018 doorlopen, waarvoor de raad extra aandacht heeft gevraagd in de moties 'Deventer van het gas af' waarin gevraagd wordt om een routekaart energietransitie.
	45	Europese Energie-Efficiency Richtlijnen (EED)	6.000				6.000	Bedrag is pas ontvangen in de decembercirculaire Algemene uitkering 2017 en wordt uitgevoerd in 2018.
	45	Omgevingsdienst	80.000			80.000		- Het restant budget is bestemd voor het oplossen van eenmalige problematiek als gevolg van de oprichting, vorming en formele start van de Omgevingsdienst IJsselland. Er dient in 2018 beschikbaar te blijven ter dekking van frictiekosten.
Totaal programma 4 Milieu en duurzaamheid			133.350	-	20.350	107.000	6.000	
5	1	Herinrichting Wittenstein	180.500		80.500		100.000	Planning, fasering niet juist ingeschat. De gemeente heeft bij B&W besluit in september 2017 de verplichting voor herinrichting Wittenstein van de ontwikkelaar overgenomen (zie blz. 62 Najaarsmarap). In het laatste kwartaal is de uitvoering voorbereid. Het werk is aanbesteed (verplichting is voor 2018 aangemaakt) en de aannemer start in april 2018.
	1	Winkelcentrum Colmschate	44.492				44.492	Het betreft een bijdrage vanuit het MJOP die wordt overgeheveld omdat nog niet alle werkzaamheden voor waterpassende verharding zijn afgerond.
Totaal programma 5 Ruimtelijke ontwikkeling			224.992	-	80.500	-	144.492	
6	4	Hoorwerk/Venengebied	105.727		105.727			- De werkzaamheden van Rentree voor De Venen lopen door in 2018, waardoor onze begeleiding in oa het bewonerstraject ook langer doorloopt. Hoorwerk is momenteel in uitvoering en zijn in 2018 nog middelen nodig voor de overdracht van de openbare ruimte.
	13	Erfpacht Groningerstraat	15.355	84.645	100.000			- De notariële afwikkeling duurt langer dan verwacht, waardoor de akte in 2018 kan passeren
Totaal programma 6 Herstructurering en vastgoed			121.082	84.645	205.727	-	-	
Totaal programma 7 Inkomensvoorziening en arbeidsparticipatie			-	-	-	-	-	
8	203	Project huishoudelijke hulp	102.825			102.825		- Doordat de voorbereiding meer tijd heeft gekost dan gepland (o.a. goede afstemming met sociale teams, rol ergotherapeut en benadering van de juiste gebruikers huishoudelijke hulp) is het project later gestart.
	204	Wie zorgt er later voor jou	103.685		97.039		6.646	Het betreft een 2-jarig project t/m 2018 en het is bedoeld om initiatieven van burgers om zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen te ondersteunen/ontwikkelen. In de Najaarsrapportage 2017 was al aangekondigd dat bij de jaarrekening een budgetoverheveling zouden worden voorgesteld.
	204	Regionaal transitie HLZ	17.928		17.928			- Het project wordt gecontinueerd. De eenmalige middelen die bedoeld waren voor de transitie (hervorming langdurige zorg) maar in 2018 (en verder) ingezet worden voor de transformatie, samenwerking zorgverzekeraar, innovatie. Bij de najaarsrapportage 2017 was al aangekondigd dat bij de jaarrekening 2017 een budgetoverheveling zou worden voorgesteld.
	205	Implementatiebudget C2go	280.946				280.946	De in 2017 geplande implementatie is uitgesteld, omdat binnen DOWR de voorbereidende werkzaamheden nog niet zijn gerealiseerd om in productie te kunnen gaan.
	205	RFC -fraudegelden	56.000				56.000	Vanwege de doorontwikkeling van de organisatie van de sociale teams was in 2017 geen ruimte om aan dit thema aandacht te schenken en verder te implementeren.

Programma	Product	Onderwerp	Lasten	Storting in reserve	Baten (anders dan reserve)	Reserve	Saldo	Reden van overheveling
	205	Pilot sociale teams	60.000				60.000	Het sociaal team start met een pilot in Keizerslanden, waarbij het sociaal team zelf meer ondersteuning biedt. Er wordt minder verwezen naar zorgaanbieders. Verwachting is dat dit bij een deel van de ondersteuningsvragen efficiënter en goedkoper werkt. Doel was om hiermee te starten in 2017. Dit bleek voor het team Keizerslanden in 2017 nog niet haalbaar, start is nu begin 2018.
	221	Eenmalige meedoenactiviteiten (inkomsten college)	12.478				12.478	Het project wordt gecontinueerd. Uit dit budget worden onderwerpen gefinancierd die niet onder één van de subsidieregelingen valt, maar waarvan het college het belangrijk vindt dat deze eenmalig ondersteund worden. Dit budget wordt gevuld vanuit de neveninkomsten van het college.
	224	Bed, Bad en Brood	84.157				84.157	Het project wordt gecontinueerd. Het nog resterende budget uit de eenmalige Rijksmiddelen is nodig om o.a. verhoogde kosten noodfonds (leefgeld) te dekken en om een voorstel te doen richting college tot tijdelijke verlenging (op rijksniveau is er nog geen duidelijkheid over toekomst BBB). In de najaarsrapportage 2017 was al aangekondigd dat bij de jaarrekening een budgetoverheveling zou worden voorgesteld.
	240	Sociaal Vitaal in Kleine Kernen	143.198		143.198			- Het project wordt gecontinueerd. Sociaal Vitaal in Kleine Kernen, een project waarbij tijdens de projectperiode van 2 jaar (t/m 2018) door 11 gemeenten, in 22 kernen, ingezet wordt op het realiseren van een sport-, beweeg- en gezondheidsaanbod afgestemd op de wensen en behoeften van de potentiële deelnemers.
	240	Schoolbuurtplein	7.635		5.745		1.890	Het project wordt gecontinueerd. Schoolbuurtplein Het betreft een project waarbij fysieke en sociale maatregelen worden getroffen die ervoor zorgen dat de speel- en leerwaarde van het schoolplein verbeterd en het gebruik van het schoolplein, zowel onder als na schooltijd, toeneemt. Projectperiode t/m 2018.
	240	Zorg, Sport en Bewegen	12.725		12.018		707	Het project wordt gecontinueerd. Zorg, Sport en Bewegen betreft een project, waarbij vanuit de zorg laagdrempelige sport- en beweegactiviteiten voor specifieke doelgroepen worden aangeboden. Projectperiode t/m 2018.
	242	Kansen voor alle kinderen	347.574				347.574	Kansen voor alle kinderen, een project bedoeld om kinderen in een minimasituatie in natura extra te ondersteunen. Het college heeft aan de Raad toegezegd (zie ook najaarsrapportage 2017) om de middelen in 2018 in te zetten voor nieuwe initiatieven. Een deel van het budget is bedoeld voor o.a. communicatie.
Totaal programma 8 Meedoen			1.229.151	-	275.928	102.825	850.398	
9	216	VVE/OAB (onderwijsachterstandenbeleid)	668.809		668.809			Het project wordt nog 1 jaar gecontinueerd.
Totaal programma 9 Jeugd en Onderwijs			668.809	-	668.809	-		
10	5	Onderzoek voormalig St. Jurriengasthuis	31.000			31.000		- Activiteit complexer dan ingeschat, daardoor langere doorlooptijd.
	5	Inrichting Bergkerk	20.000		20.000			- Planning, fasering niet juist ingeschat
	10	Cultuurvisie	16.000				16.000	De Cultuurvisie is in 2017 door de raad controversieel verklaard.
	230	...inDeventer	515.000			515.000		- Na toetsing en vaststelling van het uitvoeringsplan promotie en marketing van Deventer (zoals verwoord in het projectplan..indeventer) zal in 2018 worden overgegaan tot toekenning van deze resterende middelen.
	231	Friciekosten ontvlechting SAB	40.000				40.000	Planning, fasering niet juist ingeschat
	232	Verkoop Boterstraat 1		259.100	259.100			- De notariële afhandeling zal begin 2018 plaatsvinden.
	233	Nieuwbouw Bibliotheek	21.685	2.971.009	2.992.694			- Dit betreft de storting in de vermogensreserve welke kan plaatsvinden na verkoop pand Bibliotheek Brink.
Totaal programma 10 Economie en Cultuur			643.685	3.230.109	3.271.794	546.000	56.000	

Programma	Product	Onderwerp	Lasten	Storting in reserve	Baten (anders dan reserve)	Reserve	Saldo	Reden van overheveling
11	90	Leren en Ontwikkelen	197.600				197.600	Het budget van 2017 is onderdeel voor de meerjarige activiteiten in het kader van het strategisch leer en ontwikkelplan 2017-2020 en geeft daarmee dekking aan deze activiteiten.
	91	ICT projecten	1.224.078		83.115	1.140.963		- Veel projecten zijn in uitvoering of (wordt) later opgestart. Door het nieuwe organisatie en ontwikkelplan en het uitvoeringsplan DOWR I welke eind 2017 is vastgesteld heeft een her prioritering van de projecten plaatsgevonden. Dit is gebeurd aan de hand van de Roadmap ICT welke is goedgekeurd door de raad.
	93	Project Stadhuiskwartier	149.000			149.000		- In 2017 is een groot aantal zaken in het kader van de nazorg project Stadhuiskwartier afgewikkeld. Er is nog een bedrag van € 149.000 om in 2018 enkele doorlopende projecten te kunnen dekken zoals akoestische maatregelen, aanpassing inrichting. Uit onderzoek blijkt de vraagstukken complexer en meeromvattend zijn dan in eerste instantie is aangenomen waardoor een langere doorlooptijd nodig is.
	994	Frictieksoten bedrijfsvoering	99.000			99.000		- Het verwachte tekort in de dekking van bedrijfsvoeringskosten, te dekken uit de reserve overlopende posten kon in 2017 binnen de bestaande budgetten worden opgevangen. De gereserveerde middelen voor de dekking van het meerjarig tekort schuiven door naar 2018.
	994	Frictiekostenbudget Communicatie	58.000				58.000	Het verwachte beroep op het eenmalige frictiekostenbudget 2017 voor Communicatie was niet nodig omdat er tegen verwachting in, voldoende inkomsten waren. In 2018 worden er minder inkomsten verwacht en wordt het eenmalige budget voor deze dekking ingezet.
Totaal programma 11 Bedrijfsvoering			1.727.678	-	83.115	1.388.963	255.600	
12	908	Frictiekosten taakstelling bedrijfsvoering	42.000				42.000	Het eenmalige budget frictiekosten is voor meerdere jaren beschikbaar gesteld. Het geraamde budget in 2017 is niet volledig benut. Het wordt daarom doorgeschoven naar 2018.
	908	Stelpost integraal accres	226.835				226.835	Dient ter dekking van mogelijke wijzigingen in sociale premies.
	908	Voormalig personeel	31.467				31.467	Dient ter dekking van mogelijke uitgaven voormalig personeel welke kunnen voortvloeien uit 2017.
	993	Teamtransities	42.251				42.251	Planning, fasering niet juist ingeschat
Totaal programma 12 Algemene dekkingsmiddelen			342.553				342.553	
TOTAAL EXPLOITATIE			7.029.418	3.314.754	4.606.223	2.826.712	2.911.237	

MPG 2018

Meerjaren Perspectief Grondzaken
Gemeente Deventer
Juni 2018

Inhoudsopgave

Lijst met figuren en tabellen	4
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doelstelling	5
1.2 Status van het MPG	5
1.3 Aanpak en uitgangspunten MPG	6
1.4 Leeswijzer	7
2 Kaders & ontwikkelingen	8
2.1 Beleidsmatige context (rol grondbeleid)	8
2.2 Maatschappelijke context (uitvoering grondbeleid)	9
2.3 Ontwikkelingen en Parameters	10
2.4 Doorontwikkeling risicomanagement	14
3 Programmering woningbouw	16
3.1 Inleiding	16
3.2 Realisatie wonen	16
3.3 Behoefteprognose wonen	18
3.4 Prognose	18
4 Programmering bedrijven en voorzieningen	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Realisatie bedrijventerrein en voorzieningen	23
4.3 Behoefteprognose bedrijven en voorzieningen	24
4.4 Prognose bedrijven en voorzieningen	24
5 Toelichting op de actualisatie 2017	27
5.1 Inleiding	27
5.2 Bouwgronden woningbouw in exploitatie	28
5.3 Bouwgronden bedrijventerreinen in exploitatie	29
5.4 Strategische grondvoorraad	32
5.5 Afgesloten complexen	33
5.6 Faciliterend grondbeleid	34
6 Financieel Meerjaren Perspectief	35
6.1 Inleiding	35
6.2 Financiële analyse meerjaren perspectief	35
6.3 Verdeling kosten en opbrengsten	36
6.4 Ontwikkeling boekwaarde	40
7 Weerstandsvermogen en vermogenspositie	41
7.1 Ontwikkeling risico's	41
7.2 Ontwikkeling resultaten	42

7.3	Ontwikkeling weerstandscapaciteit ARG	44
7.4	Meerjarig verloop verlieslatende grondexploitaties	44
7.5	Balanspositie per 31-12-2017	45
BIJLAGEN 47		
Bijlage I	Waarderen van gronden	48
Bijlage II	Factsheets (vertrouwelijk)	50
Bijlage III	Risicoverloop (vertrouwelijk)	51
Bijlage IV	Aan- en verkoop boek (vertrouwelijk)	52
Bijlage V	Compensatieafspraken (vertrouwelijk)	53
Bijlage VI	Meerjarenbegrotingen (vertrouwelijk)	54

Lijst met figuren en tabellen

Figuur 1	Ontwikkeling bouwkosten vanaf 2007	10
Figuur 2	Ontwikkeling prijzen koopwoningen 3e kwartaal 2017 t.o.v. 3e kwartaal 2016 (Bron: NVM)	11
Figuur 3	GWV index (Bron: Metafoor, kwartaalbericht grondexploitaties 2017 Q3)	13
Figuur 4	Inflatie (Bron: Metafoor, kwartaalbericht grondexploitaties 2016 Q3)	13
Figuur 5	Realisatie woningbouw 2010-2017	16
Figuur 6	Woningbouwprogramma 2018-2027	20
Figuur 7	Totale woningbouwprogramma 2018-2027 (hard, semi-hard en zacht)	21
Figuur 8	Woningbouwprogramma gemeentelijke grondexploitaties 2018 – 2027 naar segmenten	22
Figuur 9	Programma bedrijventerrein 2018 – 2030 (in ha)	26
Figuur 10	Programma voorzieningen 2018-2023 (in ha)	26
Figuur 11	Ontwikkeling kosten en opbrengsten	35
Figuur 12	Opbouw nog te maken kosten	36
Figuur 13	Opbouw nog te realiseren kosten per jaar 2018-2024	37
Figuur 14	Ontwikkeling plankosten 2012-2024	38
Figuur 15	Opbouw nog te realiseren opbrengsten per bouwcategorie	39
Figuur 16	Opbouw nog te realiseren opbrengsten per jaar 2018-2024	39
Figuur 17	Ontwikkeling boekwaarde c.q. verliesvoorziening verlieslatende BIE- complexen	40
Tabel 1	Overzicht parameters per 1-1-2017 in de MPG2017	14
Tabel 2	Overzicht parameters per 1-1-2018 in de MPG2018	14
Tabel 3	Toevoeging woningvoorraad 2010 t/m 2017	16
Tabel 4	Realisatie woningbouw 2010-2017 naar segmenten	17
Tabel 5	Confrontatie realisatie met woningbehoefte	17
Tabel 6	Plancapaciteit woningbouw 2018 - 2027	19
Tabel 7	Plancapaciteit woningbouw gemeentelijke grondexploitaties 2018 – 2027	19
Tabel 8	Confrontatie kwalitatieve woningbehoefte met woningbouwplannen	20
Tabel 9	Verkochte gronden 2017 met gesloten overeenkomst Bedrijvenpark A1	23
Tabel 10	Geleverde en notarieel geplande overdrachten van gronden 2017 Bedrijvenpark A1	23
Tabel 11	Beschikbare oppervlakten bedrijventerreinen en voorzieningen	25
Tabel 12	Woningbouwprojecten in exploitatie	28
Tabel 13	Bedrijventerreinen in exploitatie	29
Tabel 14	Resultaat clusters voormalig Groot Bergweide	31
Tabel 15	Locaties beschikbare strategische gronden	32
Tabel 16	Mutaties voorziening afgesloten complexen	33
Tabel 17	Boekwaarden gemeentelijke gronden afgesloten complexen	34
Tabel 18	Splitsing faciliterend grondbeleid Vijfde Hoek	34
Tabel 19	Splitsing faciliterend grondbeleid Bedrijvenpark A1	34
Tabel 20	Meerjarenperspectief investeringen en opbrengsten	35
Tabel 21	Ontwikkeling risico's met beroep op specifiek weerstandsvermogen in €	41
Tabel 22	Overzicht alle grondexploitaties	42
Tabel 23	Mutaties verlieslatende complexen	42
Tabel 24	Mutaties winstgevende projecten	43
Tabel 25	Stand Algemene Reserve Grondexploitaties (bedragen x € 1.000)	44
Tabel 26	Méérjarig overzicht af te sluiten grondexploitaties (bedragen x € 1 mln.)	45
Tabel 27	Mutaties projecten (bedragen in €)	45
Tabel 28	Mutaties verliesvoorziening projecten	46

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In 2014 heeft de gemeente Deventer voor het eerst een Meerjaren perspectief grondzaken (hierna te noemen : MPG) opgesteld. Daarmee is een proces ingezet om te komen tot een jaarlijks overzicht en inzicht in het verloop van de grondexploitaties en de "grondportefeuille" van de gemeente Deventer.

In dit MPG geven we een beeld van de situatie per 1-1-2018, we kijken vooruit naar de verwachtingen voor de komende jaren en blikken terug naar de veranderingen die wij hebben geconstateerd ten opzichte van vorig jaar. Het MPG dient met name als jaarlijks terugkerend instrument waarin de samenhang van alle ontwikkelingen en keuzes in beeld worden gebracht

Concrete aanleidingen om het MPG 2018 op te stellen:

1. De huidige economische situatie en de situatie van de vastgoedmarkt vraagt nog steeds om een scherpe sturing op programma en financiën. Er bestaat behoefte aan meer integrale informatievoorziening over de "stand van het grondbedrijf".
2. In de huidige situatie kennen grondexploitaties niet of nauwelijks nog positieve of rendabele resultaten. Na jaren van omvangrijke afdrachten zorgden marktomstandigheden er voor dat resultaten van grondexploitaties negatief werden en was het treffen van verliesvoorzieningen en incidenteel afwaarderen van boekwaarden onvermijdelijk.
3. Het MPG biedt informatie die voor de gemeenteraad noodzakelijk is om te kunnen beoordelen of bijsturing nodig is ten opzichte van de door de gemeenteraad vastgestelde kaders.
4. Risicomanagement maakt steeds meer onderdeel uit van de sturing op projecten. Het MPG en de factsheets per project biedt informatie over de omvang en beheermaatregelen met betrekking tot ingeschatte risico's die verbonden zijn aan de bestaande grondexploitaties.
5. Conform het "Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten", hierna te noemen "BBV", dient jaarlijks een verplichte actualisatie van de grondexploitatie plaats te vinden welke wordt voorgelegd aan de gemeenteraad ter besluitvorming.
6. Eventuele herzieningen van grondexploitaties worden voorgelegd aan de gemeenteraad ter besluitvorming indien de actualisatie niet binnen de eerder door de gemeenteraad gestelde kaders kan plaatsvinden.
7. Uit de geactualiseerde en herziene grondexploitaties kunnen mutaties volgen in reserves en voorzieningen binnen het vermogensbeheer van vastgoed en grondzaken. Deze mutaties worden in dit MPG inzichtelijk gemaakt en vaststelling vindt plaats bij de jaarstukken door de gemeenteraad.

Het MPG vormt hiermee een aanvulling op de bestaande informatievoorziening zoals deze is opgenomen in de planning & control cyclus, met name specifiek de paragraaf Grondbeleid en de paragraaf Weerstandsvermogen. De uitdaging in dit MPG is om separate informatie uit vastgesteld en in ontwikkeling zijnde beleid te verbinden en als samenhangende informatie als geheel te presenteren, zodat onderlinge verbanden kunnen worden gelegd en beoordeeld.

De volgende doelen worden met dit MPG nagestreefd:

1. Het informeren over de financiële stand van gemeentelijke grondexploitaties op basis van actualisaties per 1-1-2018.
2. Het presenteren van een integraal beeld, dat de verschillende beleidsvelden overstijgt.
3. Verstrekking van informatie over programmatie en planningstechnische uitgangspunten.
4. Het geven van informatie over de belangrijkste risico's verbonden aan de grondexploitaties via factsheets per project (vertrouwelijk).

1.2 Status van het MPG

Met het MPG wordt inzicht gegeven in de huidige financiële positie van gemeentelijke grondcomplexen. Daarnaast wordt er op basis van de actuele inzichten een prognose gegeven van de te verwachten financiële resultaten over de lopende complexen. Met het MPG wordt vooral de informatievoorziening verbeterd door deze in samenhang te laten zien (financieel, programmatie, planning en risico's). Op basis van de informatie in het MPG kan de gemeenteraad haar sturende kaderstellende rol beter uitvoeren. In het MPG worden

ontwikkelingen en risico's gesignaleerd. Wanneer deze daadwerkelijk aanleiding zijn voor bestuurlijk handelen, worden deze separaat aan de raad voorgelegd ter besluitvorming.

De actualisatie van de grondexploitatieberekeningen die aan dit MPG ten grondslag ligt zijn in beginsel financieel-technisch van aard. Hierbij kan gedacht worden aan actualisatie van eenheidsprijzen en/of een bijstelling in de fasering en aanpassing van parameters. Planinhoudelijke wijzigingen worden altijd separaat ter besluitvorming voorgelegd.

Dit MPG geeft de financiële resultaten van de concrete uitvoering van het huidige grondbeleid weer. Naast de eerder genoemde doelen onder 1.1. "Aanleiding en doelstelling" die met het MPG worden nagestreefd zijn ook de volgende doelen onder andere van belang:

- Transparant en begrijpelijk inzicht te geven ten aanzien van:
 - de meerjarige ontwikkelingen in de verschillende complexen;
 - de ontwikkeling van de Algemene reserve grondexploitaties (ARG) en andere specifieke reserves en verliesvoorziening;
 - de ontwikkeling van de financieringsbehoefte van de complexen;
- Input leveren voor evaluatie, actualisatie (grond)beleid en eventueel aanpassen van de parameters;
- Input leveren voor monitoren en sturen van de programma's wonen, bedrijventerreinen en kantoren.

In het MPG wordt alleen gerapporteerd over gemeentelijke grondexploitaties ten aanzien van woningbouw en bedrijventerreinen. Het komt voor dat een (private) ontwikkelaar of een combinatie van ontwikkelende private partijen een ruimtelijke ontwikkeling wil realiseren. Deze ontwikkeling kan plaats vinden op gronden:

- die in eigendom zijn van één of meerdere partijen,
- die in eigendom zijn van de gemeente Deventer
- of een combinatie van beiden (een zogenaamd "gemengd project" in BBV termen).

Zolang de gemeente in dit soort ontwikkelingen een financieel risico loopt worden deze ontwikkelingen "traditioneel" in exploitatieberekeningen opgenomen.

1.3 Aanpak en uitgangspunten MPG

Het MPG wordt één keer per jaar in maart/april opgesteld. De financiële basis voor het MPG wordt gevormd door de jaarrekening (boekwaarde per ultimo van het jaar voorafgaand aan de opmaak van de grondexploitatieberekening) en de geactualiseerde meerjarenbegroting van de diverse grondexploitaties in het nieuwe verslagjaar. In dit MPG wordt de stand van zaken per 1-1-2018 vastgelegd. Deze datum wordt "peildatum" genoemd. Daarvoor zijn de lopende grondexploitaties doorgerekend ten aanzien van de nog te verwachten nominale investeringen en nominale opbrengsten. Tevens is gekeken naar de fasering van voornoemde te verwachten nominale investeringen en - opbrengsten waarbij deze zijn uitgezet in de tijd. Gedurende de looptijd wordt ook, markttechnisch, rekening gehouden met ontwikkeling van kosten en opbrengsten in de tijd.

Door middel van het toepassen van parameters kosten- en/of opbrengstenstijging dan wel kosten- en/of opbrengstendaling wordt geanticipeerd op "de marktontwikkelingen". Dit wordt "indexatie" genoemd. Ook wordt rekening gehouden met toekomstige rentelasten of-baten door gebruik te maken van de parameter rente.

Het totaal van deze jaarlijkse kasstromen tot aan de einddatum van een grondexploitatie leidt tot een waarde op einddatum, de eindwaarde. De einddatum is de datum waarop het project gereed, opgeleverd en administratief kan worden afgesloten. Omdat de einddatum van grondexploitatieberekening van de diverse projecten verschillend kan zijn wordt de systematiek gehanteerd dat deze eindwaardesaldi worden teruggerekend naar de peildatum. In dit MPG is de peildatum 1-1-2018. Deze berekening wordt het netto contant maken van de eindwaardesaldi. Hiervoor wordt een discontovoet, een rentepercentage, gehanteerd die is voorgeschreven door de Commissie BBV en bedraagt per 1-1-2018 2% per jaar. Dit percentage is enerzijds gebaseerd op het in de afgelopen jaren meerjarig gemiddelde inflatiepercentage en anderzijds op de toekomstverwachting, welke objectief is vertaald in het streven van de Europese Centrale Bank (ECB) naar een percentage van onder, maar dichtbij, de 2 procent. Het BBV heeft dit vertaald in 2% te hanteren discontovoet (Bron: Notitie grondexploitatie 2016).

De waarde die ontstaat per 1-1-2018 na deze terugrekening wordt de Netto contante waarde (hierna te noemen "NCW") genoemd. Door alle eindwaardesaldi terug te brengen naar 1-1-2018 worden de projectresultaten onderling vergelijkbaar. In paragraaf 2.4. "Ontwikkelingen en parameters" wordt nader ingegaan op deze materie.

1.4 Leeswijzer

In de hoofdstukken 2 tot en met 4 wordt een beschrijving gegeven van de context die relevant is voor de grondexploitaties. Deels bestaat dat uit gemeentelijk algemene kaders (hoofdstuk 2) en deels over de ontwikkelingen ten aanzien van de beleidsvelden wonen (hoofdstuk 3) en economie (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 wordt een toelichting gegeven op de wijze waarop deze analyse is vertaald in de nieuwe berekeningen.

De Commissie BBV schrijft voor dat voor de grondexploitatie begrotingen de term "Bouwgrond in exploitatie" moet worden gehanteerd, hierna te noemen "BIE- GREX". In paragraaf 2.3 "Nieuwe BBV" wordt hier nader op ingegaan.

De doorrekening van de nieuwste BIE GREXEN heeft effect op het financieel meerjarenperspectief van de grondexploitaties en de Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG). Dit staat beschreven in hoofdstuk 6. In hoofdstuk 7, tenslotte, wordt dit doorvertaald naar de risico's, het weerstandsvermogen en de vermogenspositie.

Tot slot zijn aan dit MPG de volgende zes bijlagen toegevoegd;

1. Waarderen van grondposities, waarin de principes van waarderen zijn beschreven;
2. de Factsheets (vertrouwelijk) waarin per complex de stand van zaken alsmede het programma en de risico's zijn vermeld;
3. Het risicoverloop (vertrouwelijk);
4. Aan- en verkoopboek (vertrouwelijk);
5. Bouwclaims (vertrouwelijk);
6. Per complex de meerjarenbegrotingen (vertrouwelijk).

2 Kaders & ontwikkelingen

2.1 Beleidsmatige context (rol grondbeleid)

Het grondbeleid heeft invloed op en samenhang met de uitvoering van diverse programma's zoals Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu, Economie, Kunst en Cultuur. De beschikbaarheid van gronden en gebouwen zijn immers belangrijk voor de diverse maatschappelijke activiteiten. Dat maakt grond- en vastgoedbeleid één van de instrumenten die wij kunnen inzetten bij het stimuleren of faciliteren van activiteiten.

In 2014 heeft de gemeenteraad de Nota Grondbeleid vastgesteld. Daarin is vastgelegd dat de gemeente geen actief grondbeleid voor staat. Alleen, als de markt belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen niet op pakt of kan op pakken, maakt de gemeente een afweging of zij een actieve rol wil en kan spelen.

Door niet de actieve rol op te pakken in de markt, dus afzien van een actief risicodragende rol, wijzigt de gemeente haar positie in een actief faciliterende speler. Indien de gemeente zelf de risico's neemt en 100% de regie voert van de ontwikkeling is zij een actief risicodragende speler geworden.

Van belang is te melden dat het accent niet langer ligt op het zelf actief ontwikkelen en verkopen van de gemeentelijke gronden. De gemeente zoekt naar een ruimtelijk en maatschappelijk optimale inzet van de gronden. De daadwerkelijke uitvoering van ruimtelijke plannen wordt zoveel als mogelijk neergelegd bij marktpartijen. Uiteraard wordt bij verkoop van gronden beoordeeld of de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingsplannen van marktpartijen past binnen de door de gemeente vastgestelde ruimtelijke doelstellingen. Voorbeelden daarvan zijn de verkoop van gemeentelijke gronden in Bergweide ten behoeve van het initiatief "Deventer Experience (Stadsentree)", de ontwikkeling van "Steenbrugge" of de wijze waarop het voormalige "ROC-gebouw" aan de Diepenveenseweg is afgestoten. Op deze wijze dragen de gemeentelijke grondposities bij aan de realisatie van gemeentelijke gestelde ruimtelijke doelstellingen. Wij hanteren daarbij marktconforme grondprijzen. Ontwikkelrisico's liggen bij de marktpartijen. In de gemeente Deventer zijn duurzaamheidsambities zoals gasloos bouwen en EPC-0 geformuleerd. Deze doelstellingen maken onderdeel uit van de ontwikkeling van nieuwe woon en werkgebieden.

Natuurlijk waren er ook in 2017 nog een aantal locaties die onder de regie van de gemeente in ontwikkeling waren welke ook in 2018 en langer doorlopen. Voorbeelden daarvan zijn het Bedrijvenpark A1, de Vijfde Hoek en Eikendal.

Door gewijzigde opgave, die zich meer op de locaties binnen de bebouwde kom richt, zagen we de meer traditionele grondexploitaties veranderen naar gebiedsexploitatie. Tijdelijke exploitatie en ontwikkeling van panden maken daar veelal ook deel van uit. Dit zien we in exploitatiegebieden zoals bijvoorbeeld het Havenkwartier, Sluiskwartier en de voormalige gasfabrieklocatie (Essent). Waar de gemeente deze trend heeft ingezet, wordt verder voortgezet. Met in achtname van de nieuwe BBV-regels echter, wordt de ruimte om te kiezen voor een brede en integrale financiële benadering van gebiedsontwikkelingen steeds moeilijker omdat in grondexploitaties een meer beperkte benadering van bouwgrondproductie wordt voorgeschreven. Naast de actieve BIE-GREXEN heeft de gemeente Deventer nog een aantal verspreid liggende strategische gebiedslocaties in haar bezit. Deze gronden zijn ondergebracht bij de Materiele Vaste Activa (MVA).

De periode waarin de transformatie van het grondbeleid zich afspeelt is nog te kort om de effectiviteit van dit nieuwe beleid te kunnen evalueren. Het is spannend om te zien of "de markt" de gewenste doelen kan en wil oppakken. Positief voorbeeld is de eerste fase van Steenbrugge, welke onder de huidige marktomstandigheden heel gemakkelijk wordt afgezet. Deze locatie wordt door marktpartijen opgepakt. Dit is overigens nog wel een locatie waar de gemeente zijn gronden met condities heeft verkocht. Feitelijk is dan ook sprake van gemeentelijke sturing via het instrument "Grondbeleid".

Met betrekking tot (private) initiatieven op locaties waar de gemeente geen grondpositie heeft zien we dat deze door de markt worden opgepakt. Voorbeeld daarvan is de voormalige Landbouw Hogeschool. Ook ingewikkelde opgaven zoals de Stadsentree en de kop Handelskade worden door de markt opgepakt. De gemeente stelt zich bij deze ruimtelijke ontwikkelingen faciliterend op en verkoopt gronden marktconform. De marktpartij(en) doet(n) de rest. De ervaring bij dit soort ontwikkelingen is dat een actieve gemeentelijke houding noodzakelijk blijft. Dit vergt soms veel extra ambtelijke inzet die niet meer volledig via een grondexploitatie kan worden terugverdiend. Om deze redenen is sprake van kostenverhaal bij marktpartijen hetgeen aansluit bij de gedachten en het karakter van de Wro/Bro en de uitgangspunten die de Commissie BBV heeft geformuleerd met betrekking tot facilitaire projecten. Daar staat zeker spanning op en vraagt om nadere

uitwerking. Feit blijft wel dat de eventuele risico's van de ruimtelijke ontwikkeling veel meer bij de markt komen te liggen.

Ook op kleinere schaal zien we dat traditioneel gemeentelijke ontwikkelingen door bewoners en markt worden opgepakt. Voorbeelden daarvan zijn Kapelweide in Lettele en het bewonersinitiatief starterswoningen in Loo. Ook hier geldt dat een actief faciliterende houding van de gemeente essentieel is voor het welslagen van de initiatieven.

2.2 Maatschappelijke context (uitvoering grondbeleid)

In 2017 zette de opleving van de woningbouwproductie in Deventer voor alle segmenten door. Dit geldt voor zowel gemeentelijke plannen als ook voor de particuliere ontwikkelingen in uitbreidingen en binnen de bebouwde kommen. Dit komt in 2017 niet tot uitting in aantallen, omdat men weliswaar weer volop aan het bouwen is, maar de opleveringen (o.a. Steenbrugge) pas in 2018 volgen.

Qua oplevering was 2017 met name het jaar van de transformatie van kantoorpanden naar woningen. Ook voor meer ingewikkelde locaties zoals Kop Handelskade, voormalige landbouw hogeschool Larenstein en het voormalige ROC pand aan de Diepenveenseweg zien marktpartijen kansen voor woningbouw. Daarnaast neemt ook de belangstelling voor kavels voor vrijstaande woningen toe. Voorbeelden zijn Eikendal, Wijtenhorst en De Vijfde Hoek. In 2017 heeft zich een en ander vertaald in concrete grondverkoop.

Ontwikkelaars pakken de bestaande plannen op, die langere tijd stil hebben gelegen. Voorbeelden daarvan zijn Kapelweide in Lettele en fase III van de Bathmense Enk. De voorbereiding van de vervolgfases van Steenbrugge is in volle gang. Voor dit laatste plan ontstaat in de markt ook steeds meer ruimte omdat de andere uitbreidingslocaties Steenbrugge fase 1, Vijfhoek en Wijtenhorst Douweler Leide in een afrondende fase verkeren.

Het accent ligt in de huidige markt op zowel kwantitatieve als kwalitatieve ruimtelijke ordening. Nieuwe locaties kunnen op gemeentelijke medewerking rekenen indien deze zich onderscheiden van de bestaande productie en die passen binnen de maatschappelijke doelstellingen en de uitgangspunten van de ongedeelde stad.

Gezien de marktverwachtingen voor de komende jaren wordt enige ruimte gezien om nieuwe (zachte) plannen op te pakken. Dit betekent dat ook de ruimtelijke ontwikkeling wordt opgepakt van strategisch aanwezige gronden die thans zijn ondergebracht onder de Materële vaste activa (hierna te noemen "MVA"). Het betreft locaties als Park Zandweerd en verspreid liggende kleinere locaties die gemeentelijk eigendom zijn.

De feitelijk verkoop van bedrijfskavels op het bedrijventerrein langs de A1, die toe te schrijven is aan 2017, is achtergebleven bij de prognose. Mede omdat de overige bedrijfsterreinen vrijwel geen ruimte voor nieuwvestigingen meer hebben neemt de vraag naar een kavel langs de A1 sterk toe. Wij verwachten in 2018 deze vraag in ruime mate te kunnen omzetten in feitelijke verkoop. De vooruitzichten voor de sport- en leisurestrook langs de Holterweg zijn eveneens gunstig. Door verplaatsing van de milieustraat zien we nu ook goede kansen ontstaan voor verkoop van gronden aan de Westfalenstraat.

De markt voor overige economische activiteiten (diverse voorzieningen) is in beweging. Diverse innovatieve en kleinschalige ontwikkelingen zien we in de strook tussen de snelweg en het havengebied (Poort van Deventer). De gemeentelijke gronden zoals Stadsentree (nabij Postillion), voormalig gasfabriekterrein, DOIC (Deventer Ontwikkeling en Innovatie Centrum) en het Havenkwartier maken deel uit van voornoemde kansrijke ontwikkelingen. Tot concrete grondverkoop hebben de gesprekken met mogelijke potentiële afnemers nog niet geleid.

De verkoop van gemeentelijke posities, als onderdeel van het gewijzigde beleid, verloopt voorspoedig. Er zijn inmiddels meerdere panden verkocht. De eerste 60 ha. in Deventer Noordoost is in 2015 verkocht. In 2016 is de openbare verkoop van de resterende 100 ha. gestart. Wij hebben overeenstemming over de verkoop van 25ha., waarvan de akte in 2018 passeert.

In principe vinden alle verkopen via een openbaar proces plaats. Uitzondering daarop vormt verkoop via onderhandse verkoop met als doel een aantoonbaar maatschappelijk rendement. Op die wijze wordt teruggegrepen op de oorspronkelijke doelstelling van het grondbeleid als middel voor het realiseren van maatschappelijke doelen.

De verkoopactiviteiten zijn zo ingericht dat de krachten voor Bedrijvenpark A1, de clusters voormalig Bergweide, Kloosterlanden en Handelsondorp zijn gebundeld. Een grote inzet op acquisitie blijft noodzakelijk, waarbij de samenwerking in het netwerk waarin bedrijfsleven en gemeente participeren wordt gezocht.

2.3 Ontwikkelingen en Parameters

In deze paragraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op de actualisatie van de grondprijzen van de vrije (sector) kavels woningbouw, bedrijfskavels en de berekeningswijze van de projectbouw. Daarnaast worden conclusies getrokken met betrekking tot de te hanteren meerjarige indexcijfers voor de grondopbrengsten.

Woningbouw.

Wij hanteren het principe dat de verkoopprijs van de vrije kavel woningbouw en bedrijfskavels één keer in de twee jaar extern opnieuw wordt getaxeerd. De taxaties vormen, samen met de meerjarige indexering van de verkoopprijzen, input voor de berekeningen bij de jaarrekening 2017 en het MPG 2018

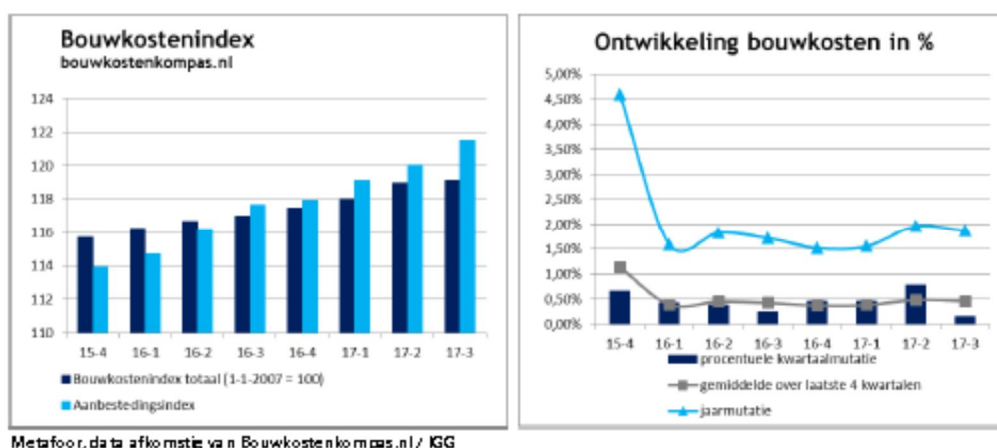
De grondprijzen voor projectmatige bouw worden residueel berekend. Deze berekeningswijze bepaald de verkoopprijs van de grond door de vrij op naam prijs (VON- prijs excl. btw.) van de woning te verminderen met de te verwachten stichtingskosten (bouwtechnische en overige stichtingskosten excl. grondwaarde en btw.) c.a. Dit betekent dat de grondprijsontwikkeling voor woningbouw in hoofdlijnen bepaald wordt door de ontwikkeling van de stichtingskosten (excl. btw) en de ontwikkeling van de VON- prijs (excl. btw.) van de woning. Dit lichten wij hieronder nader toe.

Bouwkostenontwikkeling.

Wanneer we de ontwikkeling van de woningbouwkosten beschouwen vanaf 2007 dan zien we dat de prijzen voor arbeid en materiaal gedurende de crisisjaren zijn gedaald als gevolg van dalende grondstofprijzen en flexibeler wordende arbeid. Daarnaast hebben nieuwe, goedkopere bouwvormen (zoals bijvoorbeeld het modulair bouwen en conceptueel bouwen) geleid tot lagere bouwkosten. De laatste twee jaren, vanaf 2016 (zie onderstaande tabel) stijgen de bouwkosten weer, met name door aanscherping van de EPC-norm en in 2016 en 2017 als gevolg van de aantrekkende markt.

In onderstaande figuur is een weergave opgenomen van de bouwkostenindex en aanbestedingsindex:

Figuur 1 Ontwikkeling bouwkosten vanaf 2007

De bouwkostenindex laat een stijging vanaf januari 2016 zien die vooral het gevolg is van een stijging van brandstof, grondstof en materiaal. Voor 2017 wordt op jaarbasis een gemiddelde stijging van 1,87% verwacht.

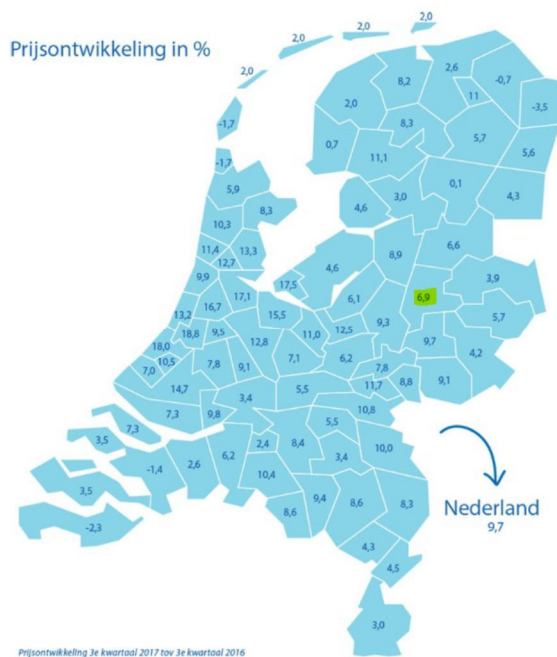
De aanbestedingsindex (die bouwkostenontwikkeling inclusief markteffecten laat zien) is de afgelopen jaren sterker gestegen. Aanbestedingen van woningen vallen hoger uit dan de geraamde aanneemsom. Voor het jaar 2017 wordt een gemiddelde stijging van 3,31% verwacht.

Woningprijsontwikkeling.

Zoals gezegd: naast de ontwikkeling van de bouwkosten voor nieuwbouwwoningen is ook de prijsontwikkeling van bestaande voorraad woningen een belangrijke indicator.

Indien de prijsontwikkeling van woningen groter is dan die van de bouwkosten ontstaat ruimte voor verhoging van de grondprijzen.

Figuur 2 Ontwikkeling prijzen koopwoningen 3e kwartaal 2017 t.o.v. 3e kwartaal 2016 (Bron: NVM)

Uit figuur 2 is op te maken dat de verkoopprijzen van woningen het afgelopen jaar landelijk met gemiddeld 9,7% zijn gestegen. De gemeente Deventer maakt in NVM verband, onderdeel uit van de woningmarktregio Raalte. In deze regio is de stijging iets minder groot geweest.

De verkoopprijzen van woningen stegen tussen oktober 2016 en oktober 2017 met gemiddeld 6,9%. Benadrukt wordt dat deze percents gemiddelden betreft. Zoals uit figuur 1 en 2 blijkt zijn de bouwkosten op basis van de aanbestedingsindex minder hard gestegen dan de prijzen van bestaande woningen.

Conclusies meerjarige ontwikkeling opbrengst gronden woningbouw

De afgelopen jaren heeft de gemeente Deventer in de grondexploitaties geen rekening gehouden met een stijging van de grondprijzen. Vanaf 2019 wordt weer uitgegaan van een voorzichtige stijging van de grondprijzen met 1% per jaar. De afgelopen twee jaar blijkt uit de stijging van woningbouwprizen en bouwkosten dat er ruimte is voor grondprijsverhoging.

Voorstel is om daarbij onderscheid te maken tussen korte (2018), de middenlange (2019 t/m 2021 en de lange termijn (2022 en later).

Korte termijn:

Als we kijken naar de woningbouwprojecten dan zien we dat de Vijfde Hoek en de Wijthenhorst en Douweler Leide nagenoeg zijn afgerond. Voor deze locaties geldt dat de resterende kavels het minst makkelijk te verkopen zijn. Rekenen met een prijsverhoging voor deze kavels is niet gewenst.

Voor Eikendal Zuid fase 2 heeft in 2017 een taxatie plaatsgevonden wat heeft geleid tot een

grondprijsverhoging. Rekenen met een index op deze prijs voor 2018 is eveneens niet gewenst omdat deze al marktconform zijn bepaald door de uitgevoerde taxatie in 2017.

Conclusie is dat, ondanks de “marktruimte” mede als gevolg van de geactualiseerde grondprijzen indexatie voor 2018 niet realistisch is op korte termijn.

Middenlange termijn:

Op basis van de huidige inzichten is een indexering van prijzen voor de middenlange termijn realistisch. Per 1-1-2017 gingen we uit van een stijging per 2019 van 1% per jaar. Gezien de markontwikkeling stellen we voor om voor de woningbouw de grondprijzen te verhogen met 2% voor de jaren 2019 – 2021

Lange termijn:

De lange termijn laat zich moeilijk voorspellen. Voorstel is om veiligheidshalve vanaf 2022 uit te gaan van 1% opbrengstenstijging

Prijsontwikkeling c.q. grondprijzen bedrijfskavels.

Vergeleken met grondprijzen voor woningbouw, zijn de grondprijzen voor bedrijventerreinen minder afhankelijk van bouwkosten van bedrijfsgebouwen. Een residuele grondwaardeberekening voor bedrijfsgronden is dan ook niet goed mogelijk.

De grondprijzen voor bedrijfskavels wordt meestal comparatief bepaald. Dat wil zeggen dat gekeken wordt naar de gehanteerde en werkelijk gerealiseerde grondprijzen in de regio. In Deventer hebben wij per eind 2016 bijna alle gronden van de bedrijfskavels opnieuw getaxeerd en hebben we op basis van dit uitgangspunt de prijzen voor 2018 opnieuw bepaald

Economische prognoses geven een groei aan voor Nederland voor de komende jaren. We zien dit terug in belangstelling voor bedrijfskavels. We hanteren voor het komende jaar echter nog een behoudende nullijn in de grondprijs en vanaf 2019 een stijging van 1% voor de middenlange en lange termijn.

Voor Bedrijvenpark A1 hanteren wij een afwijkend uitgangspunt: vanaf 2019 hanteren we 2% opbrengststijging. De grondprijzen voor de A1 zijn vorig jaar op basis van een nieuwe taxatie naar beneden bijgesteld. Geconstateerd wordt op basis van reacties uit de markt dat de nu gehanteerde grondprijzen marktconform zijn. In 2016 is de geplande uitgifte en het gehanteerde prijsniveau gehaald. Daarom wordt een hogere stijging vanaf 2019 reëel geacht.

Meerjarige indexering kosten.

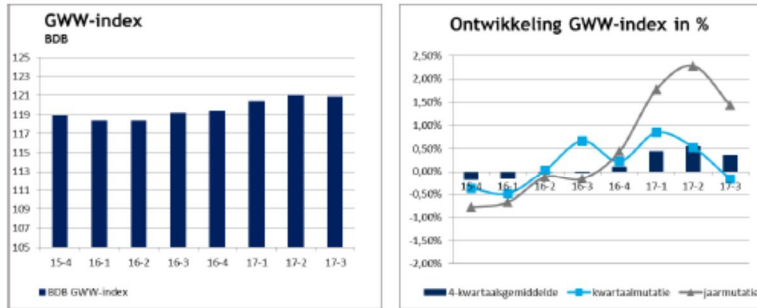
Voor het bepalen van de kostenstijging maken wij gebruik van de BDB Bouw(kosten)data. Deze data geven een actueel beeld van de ontwikkeling van bouw- en marktprijzen.

Belangrijk is op te merken dat de aanbestedingsvoordelen van de afgelopen jaren zowel in de GWW sector (Grond, Weg en Waterbouw) als in de woningbouw zijn verdamppt. Begin 2017 heeft een forse stijging plaatsgevonden en het derde kwartaal van 2017 weer een daling (zie figuur 3 op de volgende pagina). Op jaarbasis is er sprake van een stijging van gemiddeld 1,43 % en ligt daarmee onder het langjarig inflatieniveau.

Figuur 3 GWW index (Bron: Metafoor, kwartaalbericht grondexploitaties 2017 Q3)

Bouwkostenindex GWW

De ontwikkeling van het BDB-indexcijfer voor GWW-werkzaamheden laat een daling zien van circa 0,17% ten opzichte van het voorgaande kwartaal. De jaarmutatie bedraagt circa 1,43%. In januari heeft een relatief grote prijsstijging plaatsgevonden, als gevolg van de aanhoudend hogere olieprijs. De prijzen van onder meer asfalt stegen daardoor fors. In het vorige kwartaal zijn de prijzen gematigd gestegen en in dit kwartaal zijn prijzen dus zelfs licht gedaald. Op jaarbasis is er nu sprake van een prijsstijging onder het gemiddelde langjarige inflatieniveau van 2,0%.

Metafoor, data is afkomstig van BDB

Markteffecten

Aannemers zijn selectief met het aannemen van opdrachten en trekken niet meer alle bouwrisico's naar zich toe. Met name risico's waar bouwers géén grip op hebben, zoals prijsrisico's en risico's op slechte grondcondities, komen bij de opdrachtgever te liggen.

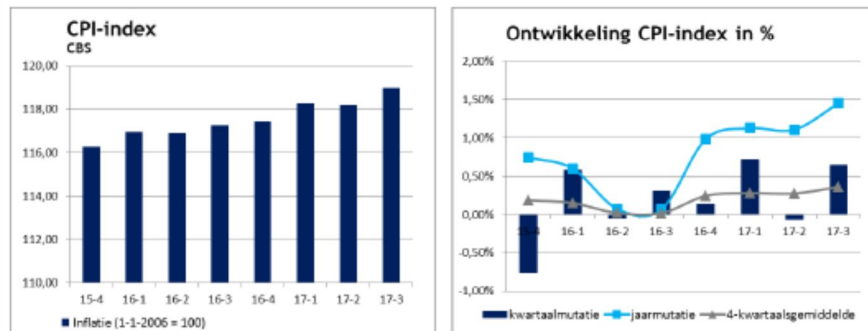
De mogelijkheid van het realiseren van infraprojecten onder de begrote aanneemsom is voorbij. Net als bij woningbouw is steeds vaker sprake van nadelige aanbestedingseffecten.

Figuur 4 Inflatie (Bron: Metafoor, kwartaalbericht grondexploitaties 2016 Q3)

Inflatie

De inflatieontwikkeling wordt door het CBS bijgehouden door middel van de consumentenprijsindex, reeks CPI 'alle huishoudens'. De inflatie is ten opzichte van het vorige kwartaal gestegen met 0,65%. De mutatie ten opzichte van vorig jaar betreft 1,45%.

De inflatie is de afgelopen maanden op- en neergegaan als gevolg van schommelingen in de olieprijs. De inflatie is nu duidelijk hoger dan in 2015 en 2016 als gevolg van het opwaartse effect van de olieprijs. Het CPB verwacht een gemiddelde inflatie van 1,30% in 2017 en 2018. Daarmee ligt de inflatie onder het gewenste gemiddelde inflatieniveau van 2,0% van de ECB.

Metafoor, CPI-index. Dat is afkomstig van CBS

Conclusie ontwikkeling kosten en toepassing parameters:

In de huidige grondexploitaties is de afgelopen jaren een indexering van 1% over de kosten toegepast (Tabel 1 hieronder ten behoeve van MPG2017). Uit voorgaande figuren is af te leiden dat zowel de GWW als de inflatie CPI 'alle huishoudens' dat de stijging meer is geweest dan 1%.

Daarom wordt voorgesteld om met ingang van 2018, uit te gaan van een kostenstijging van 2,5% en vanaf 2022 van 2% over de resterend looptijd van het project. Deze zijn opgenomen in tabel 2 ten behoeve van MPG2018).

Indien bij de actualisaties gebruik is gemaakt van eerder gemaakte civiele ramingen op prijspeil 1-1-2017, dan worden de per die datum gehanteerde eenheidsprijzen geïndexeerd met 1,5 % (zie ook figuur 3 op bladzijde 12).

In de MPG2017, tabel 1, is onderstaand overzicht met betrekking tot de parameters opgenomen. In de MPG2018, tabel 2, zijn de parameters aangegeven die per 1-1-2018 worden toegepast in de grondexploitaties.

Tabel 1 Overzicht parameters per 1-1-2017 in de MPG2017

Omschrijving	2017-2018	2019 en latere jaren
	%	%
Kostenstijging	1,0	2,0
Opbrengststijging	0,0	1,0

Tabel 2 Overzicht parameters per 1-1-2018 in de MPG2018

Parameter	2018	2019 - 2021	2022 en verder
	%	%	%
Kostenstijging	2,5	2,5	2,0
Opbrengststijging Woningbouw	0,0	2,0	1,0
Opbrengststijging bedrijfskavels	0,0	1,0	1,0
Opbrengststijging bedrijfskavels A1	0,0	2,0	2,0

Uitzondering op bovenstaand overzicht voor de MPG2018 is het project bedrijvenpark A1. Daar wordt met een opbrengststijging vanaf 2019 gedurende de hele looptijd 2% gerekend.

Belangrijk is het verschil dat tussen kosten- en opbrengststijging bestaat. Wij verwachten dat dit een reëel, maar ook voorzichtig, uitgangspunt is. De kostenstijging wordt niet toegepast op opdracht aan fondsen en opbrengststijging wordt niet berekend over de te ontvangen subsidies. Het komt voor dat er in projecten afspraken zijn gemaakt over grondverkoop maar dat de overdracht daarvan in een later jaar plaatsvindt, zonder dat daarbij rekening wordt gehouden met een indexering. In dit geval kan een afwijkende indexering gehanteerd worden.

Beperking renteberekening opbrengsten.

Vanaf het elfde jaar na 2017, dus per 2028, wordt conform de beheermaatregel in het kader van beperking risico's van de Commissie BBV per 1-1-2016 ingegaan, geen opbrengststijging voor de vervolgjaren ná 2027 meer berekend. Dit heeft te maken met het feit dat de BBV regelgeving aangeeft dat voortschrijdend na 10 geen renteopbrengsten in de grex mogen worden opgenomen. Deze regel is van toepassing op Eikendal en Bedrijvenpark A1.

2.4 Doorontwikkeling risicomanagement

Risicomanagement is een integraal onderdeel van werkzaamheden rondom de grondexploitaties. In de loop van de jaren is er aan gewerkt, zowel op projectniveau, programmaniveau als ook op het niveau van de Planning & Control cyclus. Projectmatig werken is een belangrijke beheermaatregel om risico's te identificeren, te kwantificeren en te beheersen.

Steeds vaker wordt een risicocessie georganiseerd binnen projecten, waarin alle te benoemen risico's in beeld worden gebracht en gekwantificeerd.

Voor de risico's met een financiële impact wordt als volgt gehandeld:

- Het bruto risicobedrag moet worden omgezet in een netto risicobedrag. Feitelijk is dat een vertaling van het bruto bedrag keer de kans dat dit risico zich zal voordoen (bedrag x kans).
- De berekeningswijze is voor alle projecten uniform, echter de bepaling van de risico's en het bruto bedrag verschilt per project. De specifieke omstandigheden en benaderingen van een project als bijvoorbeeld Havenkwartier verschilt nu eenmaal sterk met het bedrijvenpark A1. Ook is de nieuwe ontwikkelingswijze van Steenbrugge niet te vergelijken met de traditionele Vijfhoek benadering.

- Risico's, waarvan geconstateerd wordt dat deze enige importantie hebben, worden opgenomen in Lias. Binnen Lias worden oorspronkelijk gesignaleerde bruto risico's opgenomen.
- Vervolgens wordt volgens het systeem in Lias een kans van optreden bepaald.
- Deze kans van optreden wordt door de projectmanager bepaald in afstemming met de programmamanager en ambtelijk opdrachtgever.
- De kansinschatting bestaat uit een optelsom van meerdere factoren, maar is natuurlijk altijd een professioneel intuïtieve. Te noemen zijn mogelijke beheersmaatregelen, de tijd, inschatting van de markt et cetera.
- Aldus ontstaan de netto gesignaleerde risico's.

Vervolgens wordt in samenspraak tussen projectmanager, programmamanager en ambtelijk opdrachtgever bepaald of voor de gesignaleerde risico's een beroep wordt gedaan op het gemeentelijke weerstandvermogen. Dat is afhankelijk van factoren zoals het moment van optreden, onderlinge afhankelijkheden en consistentie op programmaniveau.

Alle netto gesignaleerde risico's waarvoor een beroep op het weerstandvermogen wordt gedaan, worden bij elkaar opgeteld. Die optelsom levert het bedrag op waarvoor vanuit de gezamenlijke grondexploitaties een beroep wordt gedaan op het gemeentelijke weerstandvermogen.

3 Programmering woningbouw

3.1 Inleiding

In 2017 zette de opleving van de woningbouwproductie in Deventer voor alle segmenten door. Dit geldt voor zowel gemeentelijke plannen als ook voor de particuliere ontwikkelingen in uitbreidingen en binnen de bebouwde kom. Dit uit zich in 2017 niet in aantallen, omdat men weliswaar weer volop aan het bouwen is, maar de opleveringen (o.a. Steenbrugge) in 2018 volgen. Qua oplevering was 2017 met name het jaar van de transformatie van kantoorpanden naar woningen.

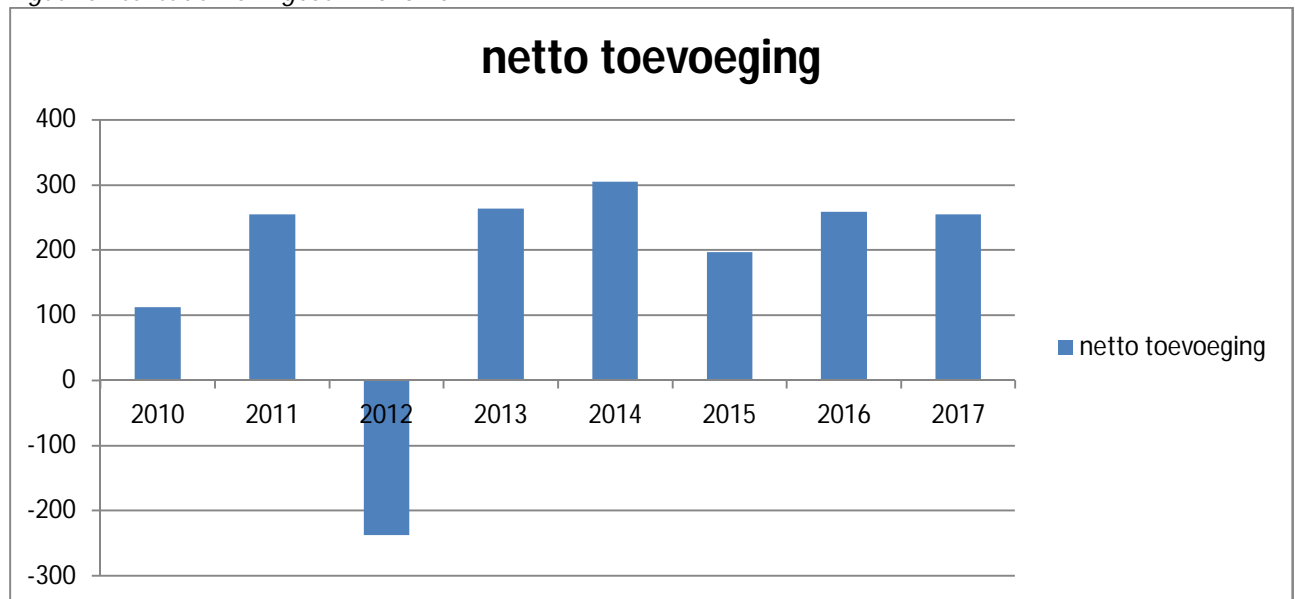
3.2 Realisatie wonen

Het volgende aantal woningen is de voorgaande jaren toegevoegd aan de woningvoorraad (zie ook tabel 4 hierna op de volgende bladzijde):

Tabel 3 Toevoeging woningvoorraad 2010 t/m 2017

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 voorlopig
bruto	277	282	158	464	406	260	326	285
sloop	165	27	396	200	101	63	67	30
netto	112	255	-238	264	305	197	259	255

Figuur 5 Realisatie woningbouw 2010-2017

Realisatie ten opzichte van het beleid:

Kwantitatief/kwalitatief:

Deventer heeft een woningbehoefte van 3000 woningen in 10 jaar. In de Woonvisie 2018 is voor de eerste 5 jaren een nieuwbouwprogramma van 350 woningen (netto toevoeging) opgenomen.

Ten opzichte van de prognoses uit 2014 (min 200, max 335 netto) valt het aantal gerealiseerde woningen in 2017 binnen de marge. Het gaat om een netto toevoeging van (voorlopig) 255 woningen. Het betreft 79 koopwoningen en 206 huurwoningen, waarbij het met name gaat om huurwoningen vanuit de transformatie van bestaande kantoorpanden (een kleine 200 woningen). Er wordt echter nu volop gebouwd in de andere segmenten.

Tabel 4 Realisatie woningbouw 2010-2017 naar segmenten

Realisatie 2010-2016					Toevoeging in 2017	Sloop in 2017	Totaal bruto t/m 2017	Totaal netto t/m 2017
	Bouw (bruto) t/m 2016	Aandeel	Sloop t/m 2016	Netto t/m 2016				
Koopwoningen								
sociaal laag (< 174.000)	374	18%	0	374	16	-10	390 (16%)	380
sociaal hoog (174.000-200.000)								
vrije sector (> 200.000)	703	34%	-3	700	63	-20	763 (32%)	743
totaal koop	1077	52%	-3	1074	79	-30	1153 (48%)	1123
Huurwoningen								
sociaal	848	40%	-1041	-193	190	0	1038 (44%)	-3
vrije sector	171	8%	0	171	16	0	187 (8%)	187
totaal huur	1019	48%	-1041	-22	206	0	1225 (52%)	184
Totaal	2.096	100%	-1044	1052	285	-30	2.378	1307

In onderstaande tabel, tabel 5, is de kwalitatieve woningbehoefte geconfronteerd met de realisatie. Voor deze periode gold het woningbouwprogramma op basis van de voormalige Woonvisie. Dit leidt tot het volgende beeld:

Tabel 5 Confrontatie realisatie met woningbehoefte

	Bijstelling woonvisie 2008+ o.b.v. WMO 2014	Bruto realisatie 2010-2017
Sociale koop laag/hoog	17-23%	16%
Vrije sector middelduur/ duur	40-50%	32%
Totaal koop	60-70%	48%
Sociale huur	25-35%	44%
Vrije sector huur	5%	8%
Totaal huur	30-40%	48%

Bruto percentage huur lijkt, net als vorig jaren, afgezet tegen het beleid te hoog maar hierbij dient opgemerkt te worden dat het vaak gaat om vervanging van gesloopte sociale huurwoningen. Vanaf 2015 wordt uitgegaan van het op peil houden van de omvang van de sociale huurvoorraad. Ook dient trouwens opgemerkt te worden dat in 2017 het grootste aandeel nieuwbouw transformatie van kantoorpanden naar sociale huur betrof. Deze transformaties betreffen echter wel een specifiek aanbod.

Komend jaar zal het percentage koop in opleveringen weer toenemen.

Conclusies realisatie woningbouw:

- Sociale koop:
 - bruto aandeel ligt qua realisatie met 16% net onder het niveau van de Woonvisie 2008+; echter zal dit percentage met de opleveringen binnen het project Steenbrugge waarschijnlijk gaan stijgen.
 - in de Woonvisie 2018 wordt geconcludeerd dat Deventer een grote voorraad woningen heeft in het goedkoopste segment. Confrontatie van voorraad met de omvang van de doelgroep van beleid laat zien dat er in Deventer op dit moment voldoende sociale huur- en goedkope koopwoningen zijn. We verwachten dat de omvang van de doelgroep, als gevolg van het herstel van de economische crisis, de komende jaren zal afnemen.
- Sociale huur:
 - bruto realisatie ligt boven het programma van de Woonvisie; netto is echter de beoogde inhaalslag gemaakt;
 - in de Woonvisie 2018 wordt geconcludeerd dat we de sociale huurvoorraad op het huidige peil willen houden en de vraag en het aanbod de komende jaren met onze partners blijven monitoren.
- Vrije sector koop;
 - ligt met 32% bruto nog lager dan het Woonvisie programma; echter zal dit percentage na de afronding van de herstructureringswijken en met de opleveringen binnen de projecten Vestingkwartier en Steenbrugge gaan stijgen;
- Vrije sector huur:
 - marktontwikkelingen laten zien dat de vraag naar vrije-sector huur is toegenomen en dit merken we ook in Deventer, landelijk blijkt 5% (woonvisie programma) aan de onderkant te zitten;
 - In de Woonvisie 2018 wordt geconcludeerd dat het middeldure huursegment in Deventer beperkt aanwezig is en circa 4% bedraagt. Vanuit meerdere doelgroepen groeit de belangstelling voor deze woningen. Doel is dan ook het aanbod van middeldure huur (€ 700,00 - € 900,00 per maand) in Deventer te versterken.

3.3 Behoefteprognose wonen

Afgelopen oktober is de behoefteprognose (prognose voor huishoudens) geactualiseerd door "Kennis en Verkenning" d.m.v. "De woningmarktanalyse Deventer 2017".

De bandbreedte van de huishoudensprognose geeft het gewenste programma aan. De bovenkant van de bandbreedte geeft aan dat er in de periode t/m 2027 3.200 huishoudens bij komen. De onderkant van de bandbreedte gaat ervan uit dat er in diezelfde periode 2.800 huishoudens bijkomen. Men verwacht dat de groei na 2027 geleidelijk afvlakt (t/m 2035 voor de bovenkant van de bandbreedte er nog eens 1.600 bij en voor de onderkant van de bandbreedte er nog eens 1.200 bij).

Voor 2018 t/m 2027 komt scenario 2 (onderkant) uit op 280 en scenario 1 (bovenkant) op 320 netto huishoudens groei per jaar.

De planningslijst met de woningbouwplannen voor de komende tien jaar kent een netto toevoeging van 435 per jaar totaal (zacht en (semi)hard) en per jaar 260 netto toevoeging (semi)hard. Hiermee kunnen de scenario's voor de eerstkomende tien jaar bediend worden.

De komende jaren wordt er een verdere groei van kleine huishoudens verwacht. Het percentage kleine huishoudens neemt toe van 34% naar 40% in 2035.

3.4 Prognose

Kwantitatief:

Met de provincie hebben we nieuwbouwafspraken die uitgaan van het toevoegen van 3000 woningen in 10 jaar. Gezien de druk op de woningmarkt en om op korte termijn te voorzien in de behoefte, gaan we voor de eerste periode van 5 jaar uit van een taakstellend nieuwbouwprogramma van tenminste 350 woningen per jaar.

De tabel op de volgende pagina, tabel 6 "Plancapaciteit woningbouw 2018 -2027", geeft de Deventer plancapaciteit/ woningbouwprogramma voor de periode 2018-2027 weer.

Er wordt onderscheid gemaakt in (semi) harde en zachte plannen.

Tabel 6 Plancapaciteit woningbouw 2018 - 2027

	(semi)hard ¹	zacht	Totaal	%
Huur				
Sociale huur (laag en hoog)	814	500	1.314	30
Vrije sector huur	236	250	486	11
Subtotaal	1050	750	1.800	41
Koop				
Sociale koop (laag)	63	100	163	4
Sociale koop (hoog)	307	200	507	12
Vrije sector (middelduur en duur)	1.183	699	1.882	43
Subtotaal Koop	1.553	999	2.552	59
Bruto plancapaciteit	2.603	1.749	4.352	100
Sloop	0	200	200	
Netto plancapaciteit	2.603	1.549	4.152	

	(semi)hard	Zacht	Totaal	%
Inbreiding/herstructurering	1.074	1.631	2.705	62
Uitbreiding	1.529	118	1.647	38
Bruto plancapaciteit	2.603	1.749	4.352	100

Op basis van de woningbouwplannen zoals die er nu liggen is de bandbreedte van de netto plancapaciteit circa 260 (semi-hard en hard) tot 415 (semi-hard, hard en zacht) woningen per jaar. Hieruit kunnen we concluderen dat het woningprogramma de vraag (300 a 350 woningen per jaar) kan bedienen. Op basis van ervaring weten we dat niet alle zachte plannen binnen de periode 2018 – 2027 gerealiseerd worden. Dit betekent dat er nog ruimte is om voor circa 65 woningen per jaar aan zachte plannen op te pakken.

Een deel van de afgesproken productie wordt gerealiseerd via de gemeentelijke grondexploitaties. Van de ongeveer 4.300 geprognoseerde woningen (hard en zachte plannen) voor de komende 10 jaar, zijn er ongeveer 2.100 woningen geprogrammeerd via de gemeentelijke grondexploitaties of potentiële toekomstige grondexploitaties. Omdat al een groot deel van de plannen klaar ligt voor uitgifte of al in productie is, is dit een reëel uitgangspunt. In tabel 7 is de plancapaciteit ondergebracht en ontstaat het volgende beeld:

Tabel 7 Plancapaciteit woningbouw gemeentelijke grondexploitaties 2018 – 2027

	(semi)hard	Zacht	Totaal
Huur			
Sociale huur (laag en hoog)	545	60	605
Vrije sector huur	160	7	167
Subtotaal	705	67	772
Koop			
Sociale koop (laag)	63	17	80
Sociale koop (hoog)	237	47	284
Vrije sector (middelduur en duur)	778	240	1018
Subtotaal Koop	1.078	304	1.382
Bruto plancapaciteit	1.783	371	2.154
Sloop	0	0	0
Netto plancapaciteit	1.783	371	2.154

¹ Bij semi-hard en zacht is het programma vaak nog indicatief

	(semi)hard	Zacht	Totaal
Inbreiding/herstructurering	293	363	656
Uitbreiding	1.490	8	1.498
Bruto plancapaciteit	1.783	371	2.154

Kwalitatief:

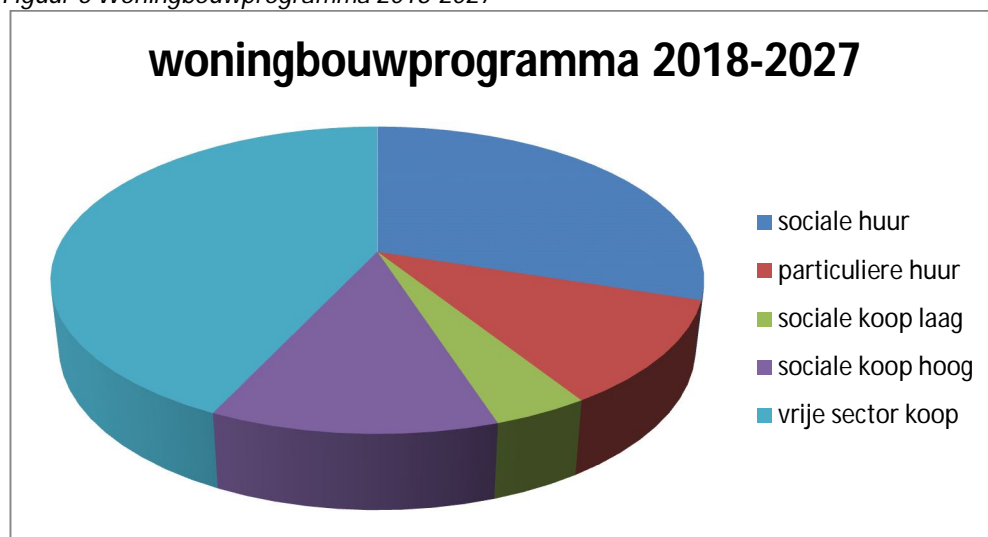
In onderstaande tabel is de kwalitatieve woningbehoefte geconfronteerd met de woningbouwplannen. Dit leidt tot het volgende beeld:

Tabel 8 Confrontatie kwalitatieve woningbehoefte met woningbouwplannen

	Bijstelling woonvisie 2008+ o.b.v. WMO 2014 in %	Deventer woningbouw-programma 2018-2027 in %
Sociale koop laag	5-8	4
Sociale koop hoog	12-15	12
Vrije sector middelduur en duur	40-50	43
Totaal koop	60-70	59
Sociale huur	25-35	30
Vrije sector huur	5	11
Totaal huur	30-40	41

In de volgende figuur, figuur 7 Woningbouwprogramma 2018-2027, is grafisch het woningbouwprogramma weergegeven.

Figuur 6 Woningbouwprogramma 2018-2027

De verdeling *koop en huur* in ons woningbouwprogramma valt nagenoeg binnen de bandbreedte, zoals vastgesteld in de vorige Woonvisie (2014). In de nieuwe Woonvisie 2018 is een aantal accentverschuivingen opgenomen voor het woningbouwprogramma. Deze hebben vooral betrekking op het vrije sector huursegment (700-900 euro) en het lage sociale koopsegment.

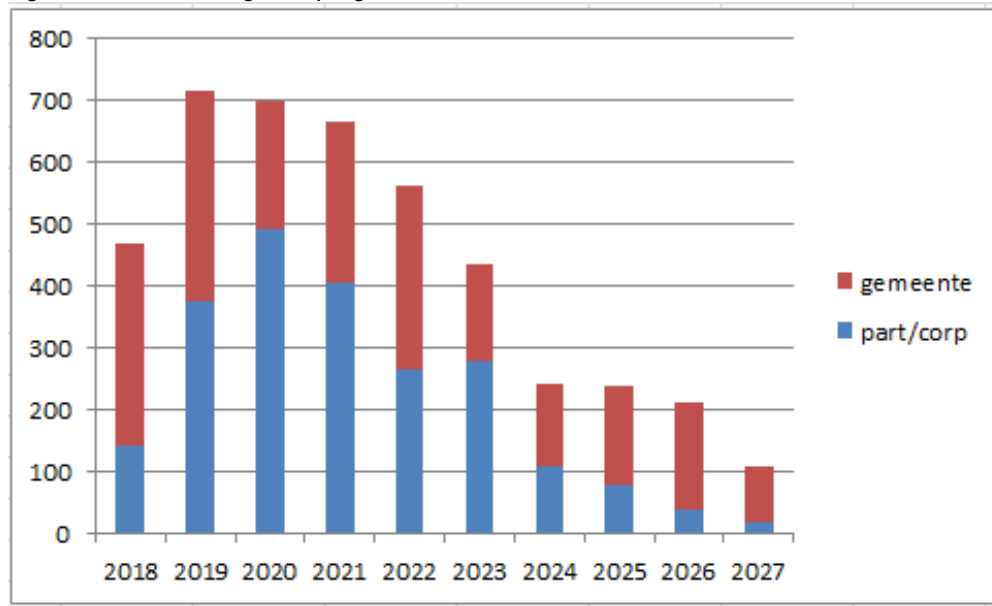
In de plannen zit een groter deel vrije sector huur dan in het verleden als uitgangspunt diende van beleid. Dit beleid is echter in de nieuwe Woonvisie aangepast (zie paragraaf 5.2.). Marktontwikkelingen laten zien dat de vraag naar vrije sector huur toeneemt, als gevolg van onder andere de ontwikkelingen op de hypotheekmarkt.

Dat merken we ook in Deventer en we willen dit segment in Deventer versterken. Landelijk blijkt 5% aan de onderkant te zitten.

Het programma *sociale koop* laag lijkt wellicht laag in de plannen, maar de huidige woningvoorraad van Deventer bestaat voor meer dan de helft uit deze categorie. Uit de woningmarktanalyse blijkt dat de kernvoorraad (sociale huur en goedkope koop) op peil is. We zetten dan ook met name in op aansluitende segmenten (sociale koop, vrije markt koop en middeldure huur). Vanuit de groeiende groep kleine huishoudens blijft er wel vraag naar het goedkope segment. Toevoeging van deze categorie goedkope woningbouw moet dan ook zorgvuldig afgewogen worden.

In figuur 8 is het meerjarig verloop van het totale woningbouwprogramma (hard, semi-hard en zacht) weergegeven (uitgaande van jaar van oplevering)²⁾:

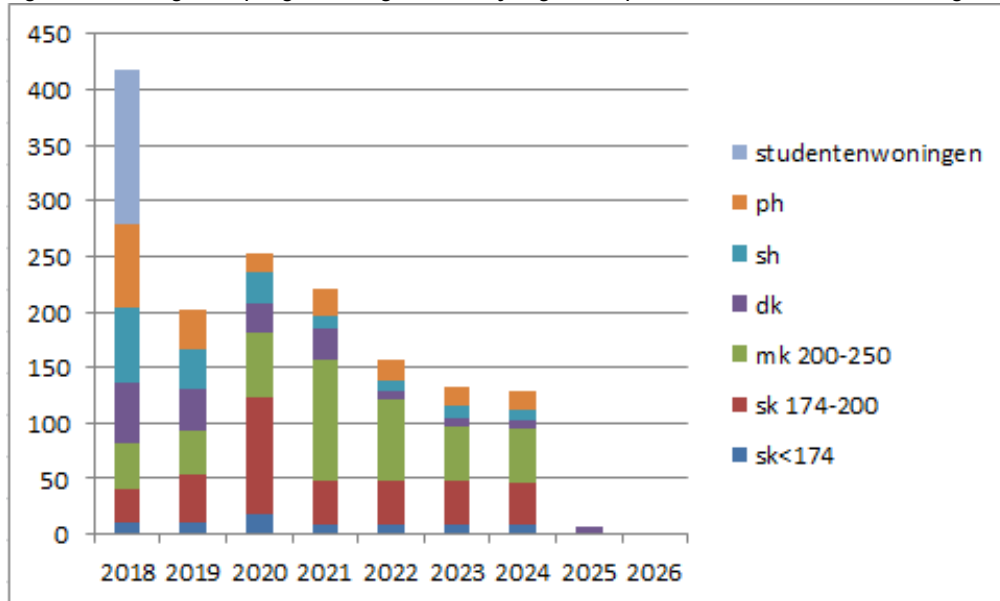
Figuur 7 Totale woningbouwprogramma 2018-2027 (hard, semi-hard en zacht)

In onderstaand figuur is in detail het meerjarig verloop van de gemeentelijke woningbouwprojecten (de huidige grondexploitaties) weergegeven (uitgaande van jaar van verkoop):

²⁾ Opgemerkt dient te worden dat er weer een piek in de programmering te zien is over twee jaar. Dit is zoals het was voor de crisis op de woningmarkt. In de praktijk echter zal een deel van deze plannen doorschuiven in de tijd.

Figuur 8 Woningbouwprogramma gemeentelijke grondexploitaties 2018 – 2027 naar segmenten

Conclusies prognose:

Totaal netto plancapaciteit:

- Totaal netto plancapaciteit (semi)hard van 2.603 woningen (Tabel 7: Plancapaciteit woningbouw 2018 – 2027) ligt onder het maximum programma en komt uit op 260 netto per jaar. Er is dus nog ruimte om zachte plannen op te pakken, ook met het oog op de eerder genoemde afspraken met de provincie (300 a 350 per jaar);
- Piek in de programmering zit hem in de eerste jaren. Daarmee moet het afgesprokene met de provincie (350 de eerste 5 jaar jaar) waargemaakt kunnen worden.

- Sociale huur:

- prognose sluit aan bij het programma van de Woonvisie 2008+

- Vrije sector koop;

- de prognose sluit aan bij de Woonvisie 2008+ ;

- Vrije sector huur:

- Marktontwikkelingen laten zien dat de vraag naar vrije-sector huur toeneemt, als gevolg van onder andere de ontwikkelingen op de hypotheekmarkt. Dat merken we ook in Deventer met 11% in de plannen. Dit sluit aan bij de nieuwe Woonvisie.

4 Programmering bedrijven en voorzieningen

4.1 Inleiding

De verkoop van bedrijventerreinen trekt weer aan. Er zijn diverse nieuwe contacten gelegd met en betaalde opties verleend aan potentiële afnemers voor gronden langs de A1 op het bedrijvenpark.

Dit heeft geleid tot het aantrekken van verkopen in 2017 (totaal 3,9 ha) en tevens onderschrijft dit het uitgangspunt en de verwachting dat de komende jaren minimaal 4 ha. per jaar als uitgeefbaar terrein kan worden uitgegeven op Bedrijvenpark A1.

Ook voor de Schegzone zien we een groeiende belangstelling. Naast het Bedrijvenpark A1 en de Schegzone zijn er nog vijf andere bedrijventerrein, te weten de locaties:

- Westfalenstraat;
- Stadsentree (Teugseweg);
- Holterwegzone;
- Gasfabrieksterrein
- Lettele en
- Bathmen Looweg.

Voor deze bedrijventerreinen is de komende jaren gezamenlijk circa 1 tot 2 ha per jaar als uitgeefbaar terrein geprogrammeerd. Uitzondering hierop is de Westfalenstraat. Hier gaat de gemeente uit van de verhuizing van de Milieustraat, wat een aanvullende uitgifte van 6,6 ha. in 2018 betekent.

De verkoopactiviteiten zijn zo ingericht dat de "krachten" van het Bedrijvenpark A1 en de locaties Bergweide, Kloosterlanden en Handelpark zijn gebundeld.

4.2 Realisatie bedrijventerrein en voorzieningen

Bedrijvenpark A1.

In de volgende tabel zijn de totaal verkochte gronden ter grootte van circa 3,9 ha. op het Bedrijvenpark A1 weergegeven waarvoor een overeenkomst is afgesloten.

Tabel 9 Verkochte gronden 2017 met gesloten overeenkomst Bedrijvenpark A1

Bedrijfsnaam	Oppervlakte (afgerond in ha.)
Projectbouw Twello	0,17
Hortilife	0,71
Autoprotech	0,38
Sterkenberg	0,51
IJsselbouw (notarieel transport 2018)	0,17
Totaal verkopen Bedrijvenpark A1	1,94

Een deel van bovenstaande gronden zijn getransporteerd in 2017 en een deel van de verkochte gronden in 2016 zijn getransporteerd in 2017.

In de volgende tabel zijn de totaal geleverde en notarieel geplande overdrachten van gronden ter grootte van circa 3,9 ha. op het Bedrijvenpark A1 weergegeven.

Tabel 10 Geleverde en notarieel geplande overdrachten van gronden 2017 Bedrijvenpark A1

Bedrijfsnaam	Oppervlakte (afgerond in ha.)
Truckpoint	2,13
Hortilife	0,71
Projectbouw Twello	0,17
Autoprotech	0,38
Sterkenberg	0,51
Totaal verkopen Bedrijvenpark A1	3,90

De belangstelling van potentiële klanten voor Bedrijvenpark A1 is goed te noemen. Wekelijks gaan er aanbiedingen uit. Hierbij merken wij op dat wij rekening moeten houden met:

- lang lopende vóórtrajecten (0,5 – 1,5 jaar) voor dat een en ander zijn beslag krijgt,
- de vele locatie keuzes die potentiële klanten hebben en
- een langlopend en moeizaam traject dat potentiële klanten doorlopen ten aan zien van het regelen van financiering.

Ondanks dat er langlopend en moeizaam project moet worden doorlopen is de gemeente Deventer toch in gesprek met potentiële vestigers. Bij de opmaak van deze MPG is er een dusdanige interesse in de markt voor Bedrijvenpark A1 die nog niet eerder in februari is gezien. Met name bereikt de gemeente geluiden uit heel Nederland met een toenemende vraag naar grotere en ruime kavels ten behoeve van grootschalige logistiek en handel en Bedrijvenpark A1 kan voorzien in die vraag.

Met betrekking tot het reserveren van kavels is circa 4,9 ha. belegd en voor 7,5 ha. is belangstelling getoond maar nog geen reservering getroffen. Bij de opmaak van deze MPG is verkoop van de eerste 0,3 ha. in 2018 een feit. Hieruit mag een voorzichtige conclusie getrokken worden dat het economisch beter gaat en de markt aan het aantrekken is.

Andere bedrijvenlocaties

Voor wat betreft de kleinere locaties Bedrijventerrein Lettele en Bedrijventerrein Looweg hebben zich in 2017 geen gegadigden gemeld. Voor wat betreft de afgesloten complexen Bergweide is 0,3 ha verkocht. De verkoop en verhuur van panden voor creatieve bedrijfsmatige functies (Havenkwartier) loopt naar verwachting.

4.3 Behoefteprognose bedrijven en voorzieningen

In 2017 is de vraagbehoefte opnieuw beoordeeld. Er is berekend dat Deventer behoefte heeft aan circa 4 ha. nieuw bedrijventerrein per jaar. In de beoordeling is rekening gehouden met extra vraag in goede jaren en mindere vraag in economisch slechtere tijden. Door van deze gemiddelde ruimtebehoefte uit te gaan is Deventer voorbereid op toekomstige vraag naar bedrijventerreinen en is een snelle reactie op actuele marktomstandigheden mogelijk.

Economische prognoses geven een groei aan voor Nederland voor de komende jaren. We zien dit terug in belangstelling voor bedrijfskavels.

4.4 Prognose bedrijven en voorzieningen

In de begroting 2018 is de volgende doelstelling opgenomen:

Het ontwikkelen, in voorraad hebben en vermarkten van voldoende bouwrijpe grond in een kwalitatief goede openbare ruimte voor:

- de uitgifte van 5,2 ha bedrijventerreinen per jaar (Bedrijvenpark A1, Bergweide, Looweg en Lettele)
- de uitgifte van 1,5 ha terreinen voor overige voorzieningen

In de tabellen op de volgende pagina is het beschikbare oppervlak bedrijventerrein en voorzieningen weergegeven.

Tabel 11 Beschikbare oppervlakten bedrijventerreinen en voorzieningen

Locatie bedrijventerrein Deventer	Gemeentelijk programma			
	Bestemming	Totaal beschikbaar in ha. (circa)	Gerealiseerde uitgifte in ha. (circa)	Restant beschikbaar in ha. (circa)
Bergweide fase 5.2. -Teugseweg	bedrijventerrein	0,95	0,00	0,95
Bergweide Vuilstort Westfalenstraat	bedrijventerrein	10,7	2,80	7,90
Bedrijvenpark A1	bedrijventerrein	60,00	8,20	51,80
Totaal		71,65	11,00	60,65

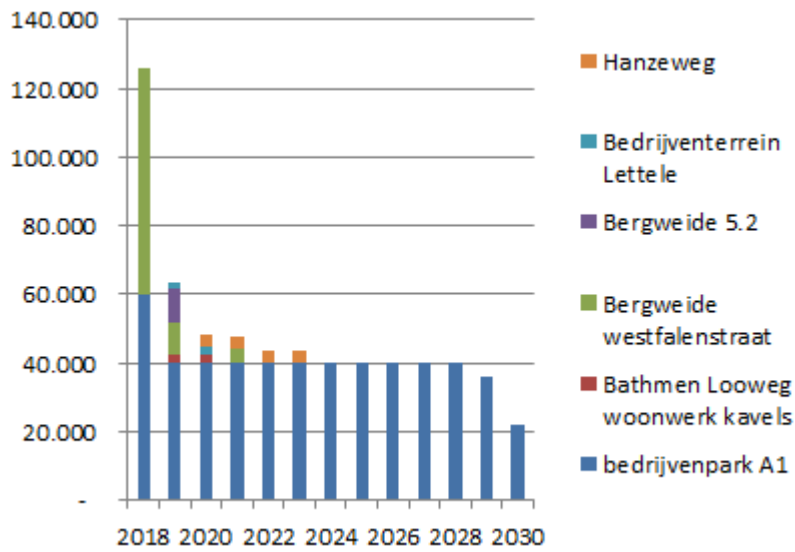
Locatie bedrijventerrein dorpen	Gemeentelijk programma			
	Bestemming	Totaal beschikbaar in ha. (circa)	Gerealiseerde uitgifte in ha. (circa)	Restant beschikbaar in ha. (circa)
Bathmen: Looweg	bedrijventerrein	0,50	0,00	0,50
Bathmen: Woertmansweg	bedrijventerrein	0,30	0,00	0,30
Lettele	bedrijventerrein	1,38	0,93	0,45
Totaal		2,18	0,93	1,25

Locatie voorzieningen	Gemeentelijk programma	
	Bestemming	Restant beschikbaar in ha. (circa)
Deventer: Rondom de Scheg	voorziening	3,00
Deventer: Essent terrein	voorziening	0,60
Totaal		3,60

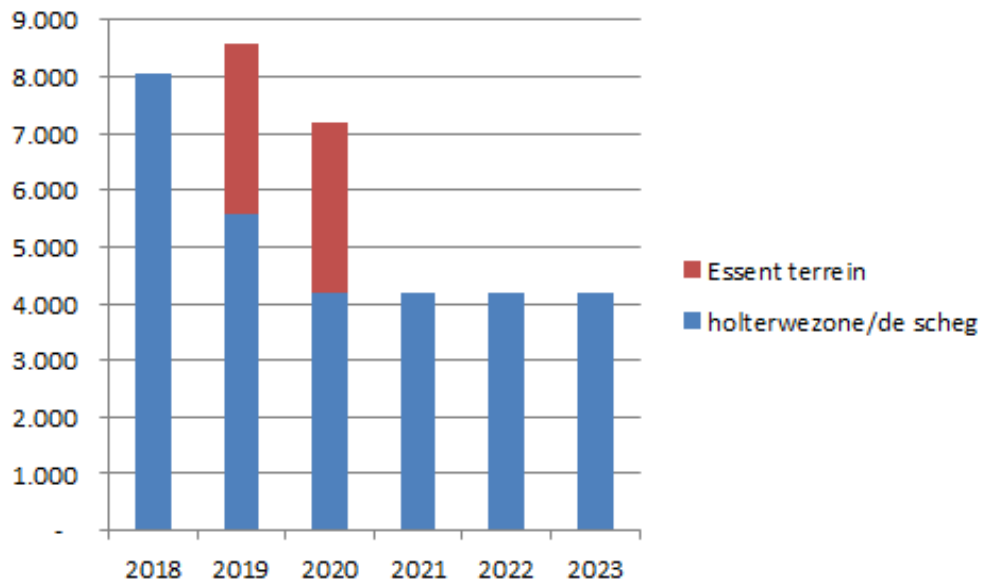
Locatie bedrijventerrein Afgesloten projecten	Gemeentelijk programma		
	Bestemming	Restant beschikbaar in ha. (circa)	Bijzonderheden
Deventer: Bergweide 3	bedrijventerrein	0,70	3 Kavels Hunneperkade gereserveerd
Deventer: Handelspark De wetering	bedrijventerrein	0,30	1 Kavel beschikbaar
Deventer: De Snipperling	bedrijventerrein	1,25	Geen
Totaal		2,25	

Meerjarig ziet het programma bedrijventerreinen en voorzieningen grafisch weergegeven in de volgende grafiek op de volgende pagina er als volgt uit:

Figuur 9 Programma bedrijventerrein 2018 – 2030 (in ha)

Figuur 10 Programma voorzieningen 2018-2023 (in ha)

5 Toelichting op de actualisatie 2017

5.1 Inleiding

Algemeen

De grondexploitaties zijn onderverdeeld in:

- in exploitatie genomen gronden, hierna te noemen Bouwgrond in exploitatie (BIE) en
- niet in exploitatie genomen gronden, dit zijn de tot 1-1-2016 genoemde NIEGG-locaties die per die datum administratief zijn ondergebracht onder de Materieel vast activa (MVA).
Per 1-1-2018 valt het complex Park Zandweerd onder MVA tot het moment dat het gebied in exploitatie wordt genomen nádat een besluit door de gemeenteraad voor vaststelling van een grondexploitatiebegroting is genomen. De gronden worden op dat moment administratief uit de strategische grondvoorraad in de MVA gehaald en ondergebracht in het nieuw te vormen grondexploitatiecomplex Park Zandweerd.

De grondexploitaties van de BIE-projecten zijn geclusterd onder administratieve eenheden, te weten:

- woningbouwlocaties,
- bedrijventerreinen en
- (Voormalig) Groot bergweide.

Het complex Groot Bergweide is in de jaarrekening 2016 opgeheven en vertaald in drie nieuwe clusters. In deze MPG 2018 worden de afzonderlijke grondexploitaties, die deel uitmaakten van Groot Bergweide, nog als zodanig gepresenteerd. Dit maakt de vergelijking met het voorgaande jaar eenvoudiger.

Dynamiek en gebiedsontwikkeling

Door de dynamiek waarmee binnen de gebiedsontwikkeling wordt geopereerd, gaat het om een momentopname. Binnen deze dynamiek wordt op een zo zorgvuldig mogelijke wijze gestuurd binnen de grondexploitatiebegrotingen.

We zien in de huidige tijd echter dat het steeds moeilijker is om vóóraf een goed beeld te geven van het financieel resultaat van de gebiedsontwikkeling als gevolg van de bestaande onzekerheden. Dit heeft enerzijds te maken met de relatieve “onvoorspelbaarheid” van “de markt”, anderzijds zijn we steeds meer op zoek naar andere vormen van samenwerking, organische ontwikkeling (ruimte voor gevarieerde initiatieven) in plaats van blauwdrukplanologie. Organische gebiedsontwikkeling betekent het volgende: “Ontwikkeling en beheer lopen in organische gebiedsontwikkeling door elkaar heen, eindgebruikers hebben een dominante rol, overheden een faciliterende. Het leidt tot meer stedelijke diversiteit en biedt een grotere mate van flexibiliteit dan de projectmatige, grootschalige en integrale planningstraditie.” (Bron: Organische gebiedsontwikkeling: hoe flexibiliteit in stedelijke planning te bereiken Nieuwsbericht | 04-09-2012 Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en Urhahn Urban Design). Deze “onzekerheden” zien we steeds vaker terug in fluctuaties van exploitatieresultaten. Omgaan met onzekerheden en sturen binnen marges is noodzakelijk maar vergt een andere manier van werken.

Actuele inzichten per 1-1-2018

In dit hoofdstuk “Toelichting op de actualisatie 2017” worden de actuele inzichten op de grondexploitaties gepresenteerd per 1-1-2018, onderscheiden naar clusters woningbouw, bedrijventerreinen en Groot Bergweide. Naast de hiervoor aangegeven actuele inzichten wordt het verschil aangegeven van het resultaat op basis van netto contante waarde (NCW) per 1-1-2017 die rekenkundig is vertaald naar een NCW per 1-1-2018.

Parameters

In grondexploitaties wordt uitgegaan van een rentepercentage van 2,7% en een discontovoet van 2% conform de door de gewijzigde BBV richtlijnen vorogeschreven methode welke per 1-1-2016 van kracht zijn geworden. Als gevolg van een aantal generieke wijzigingen is het resultaat van het MPG 2017 vertaald naar het kader per 1-1-2018. Wijzigingen hebben betrekking op:

- de gehanteerde rentepercentages, zoals aangegeven op pagina 13 van deze MPG per 1-1-2017 en 1-1-2018, teneinde de eindwaarde te kunnen berekenen gedurende een reeks van jaren;

- het gehanteerde discontovoet percentage ad 2% om de eindwaarde van grondexploitatiebegroting om te zetten in een NCW per 1 januari 2018 is dezelfde die ook per 1-1-2017 is toegepast;
- voor een aantal exploitaties (sluiskwartier en bedrijvenpark A1) autonome besluitvorming in 2017.

De financiële vertaling van bovengenoemde punten leidt tot een financieel kader. De vergelijking tussen het financieel kader en het berekende planresultaat is het effect van verandering in de grondexploitatie. Het kan hier gaan om inhoudelijke wijzigingen die betrekking hebben op kosten en opbrengsten maar ook de gewijzigde parameters hebben invloed op het resultaat.

5.2 Bouwgronden woningbouw in exploitatie

Tabel 12 Woningbouwprojecten in exploitatie

Tabel Woningbouwprojecten in exploitatie				
-/- resultaat = verlies -/- afwijking = nadelig effect	resultaat per 2017	financieel kader	MPG 2018	afwijking
	resultaat 1-1-2017 (A)	resultaat per 1-1-2018 (A+1jr)	resultaat 1-1-2018 (B)	= (B)-(A+1jr)
Eikendal	€ -300.588	€ -306.600	€ 564.677	€ 871.276
Steenbrugge	€ -2.389.204	€ -2.436.988	€ -2.253.140	€ 183.848
Wijtenhorst en Douweler Leide	€ -2.976.926	€ -3.036.465	€ -2.927.481	€ 108.983
De Vijfde Hoek	€ 1.049.869	€ 1.070.866	€ 617.061	€ -453.805
Sluiskwartier	€ -1.278.942	€ -2.054.521	€ -2.056.302	€ -1.781
Centrumplan Bathmen	€ -398.049	€ -406.010	€ -457.518	€ -51.508
Totaal woningbouwprojecten in exploitatie	€ -6.293.840	€ -7.169.717	€ -6.512.704	€ 657.013

Eikendal

Het resultaat van Eikendal is van verlieslatend (€ -306.000) naar batig (€ 565.000) gegaan. Een verbetering derhalve van circa € 871.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door de aanpassingen in plandeel Zuid 2e fase. De aanbesteding is ten opzichte van de raming gunstig uitgevallen en een hogere uitgiftetempo en hogere uitgifteprijzen worden verwacht. Aanvullend daarop hebben ook de, evenals bij Steenbrugge, gewijzigde parameters een gunstig effect.

Het risico is per saldo licht afgenomen en kan volledig worden opgevangen door het positieve resultaat van de grondexploitatie, waardoor € 590.000 ten gunste van het weerstandsvermogen kan vrijvallen.

Steenbrugge

In Steenbrugge valt het resultaat circa € 184.000 gunstiger uit. Dit wordt veroorzaakt door de gewijzigde parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en daarmee op de ontwikkeling van de rentekosten. Daar staat wel tegenover dat een kleine toename van de plankosten wordt verwacht, verband houdende met extra gemeentelijke begeleiding in de eerste fase en meer benodigde inzet bij de voorbereiding van de tweede fase. De nieuwe werkwijze in Steenbrugge is ook ten aanzien van deze kosten lastig in te schatten geweest. We bouwen daarin nu ervaring op.

Het risico neemt af met € 352.000. Door de ontwikkelingen op de woningmarkt wordt de kans dat de tweede en derde fase geen doorgang meer zal vinden kleiner ingeschat en beperkt tot de 3e fase. Voor de tweede fase wordt geen risico meer gezien voor afwaardering van de gronden naar agrarische waarde.

Wijtenhorst en Douweler Leide

Het resultaat van Wijtenhorst en Douweler Leide is positief bijgesteld met bijna circa € 109.000 (verliesvoorziening neemt af van € 3.036.000 naar € 2.927.000).

Er is wel sprake van extra civieltechnische kosten en kosten die verband houden met de aanwezigheid van de woekerplant Japanse Duizendknoop. Er is ook sprake van een positief financieel effect door het opnemen van twee extra kavels.

Het risicoprofiel neemt ook beperkt af met €60.000. Het plan nadert zijn voltooiing.

De Vijfde Hoek

Het positieve resultaat van de grondexploitatie zoals dat vorig jaar is doorgerekend is met circa € 454.000 naar beneden bijgesteld. De gemeentelijke inkomsten worden voor het grootste deel bepaald door de

exploitatiebijdrage omdat de meest nog uit te geven gronden in handen van derden zijn. In het Exploitatieplan was rekening gehouden met een herstel van de markt. Dit herstel is er wel maar in mindere mate dan verwacht. Grote wijziging is dat de gemeente de grond van een derde heeft gekocht voor sociale woningbouw en direct heeft doorverkocht. Hierdoor stijgen weliswaar grondinkomsten, maar daalt de exploitatiebijdrage. Aan de kostenkant zien we een stijging van de civieltechnische raming. Dit wordt ook veroorzaakt doordat een nadere uitwerking tot een groter oppervlakte leidt van de openbare ruimte (parkeerplaatsen bij sociale woningbouw). De aanlegkosten nemen toe, maar geven een besparing in het beheer. Doordat ook de risico's naar beneden zijn bijgesteld met € 150.000 kan het totale risico van € 600.000 nog steeds worden opgevangen door het positieve planresultaat van het project. Tot slot heeft de verplichte administratieve splitsing van de Vijfde Hoek financiële consequenties (zie paragraaf 5.6 Faciliterend Grondbeleid).

Sluiskwartier

In 2017 heeft de raad de nieuwe uitgangspunten voor de planontwikkeling vastgesteld. De ten behoeve daarvoor opgestelde verkenningen zijn gebruikt voor de herziening van de grondexploitatie per 1-1-2018. Met uitzondering van het doorrekenen op de nieuwe parameters zijn er geen wijzigingen in resultaat doorgevoerd. Het risicoprofiel is, anticiperend op de herziening, opgehoogd met €750.000. Het betreft risico's met betrekking tot de saneringskosten van de bodem, de stichtingskosten voor ondergronds parkeren, hogere civiele kosten ten gevolge van het permanente karakter van de parkeervoorziening in plaats van het tijdelijke en het niet kunnen realiseren van de begrote opbrengsten door de bouwkundige situatie van de te behouden panden. In de loop van 2018 wordt de grondexploitatie gewijzigd en het risicoprofiel nader uitgewerkt en ter vaststelling aan de raad aangeboden.

Centrumplan Bathmen

Voor de actualisatie van deze grondexploitatie is rekening gehouden met een toename van verwachte civieltechnische kosten, gebaseerd op een aanbesteding, en een toename van plankosten. Gebleken is dat het kappen van een monumentale eik kan leiden tot kosten die niet begroot waren. De hoogte van deze kosten worden bepaald door de ouderdom van de boom. Vooralsnog worden deze kosten opgenomen als risico waarvoor een aanvullende risicovoorziening wordt getroffen van € 58.500.

5.3 Bouwgronden bedrijventerreinen in exploitatie

Tabel 13 Bedrijventerreinen in exploitatie

Tabel Bedrijventerreinen in exploitatie				
-/- resultaat = verlies -/- afwijking = nadelig effect	resultaat per 2017	financieel kader	MPG 2018	afwijking
	resultaat 1-1-2017 (A)	resultaat per 1-1-2018 (A+1jr)	resultaat 1-1-2018 (B)	= (B)-(A+1jr)
Winkelcentrum KZL	€ -3.395.770	€ -3.463.685	€ -3.572.234	€ -108.549
Bedrijventerrein Lettele	€ -420.679	€ -429.093	€ -577.304	€ -148.211
A1 Bedrijvenpark	€ -22.087.736	€ -22.911.491	€ -26.674.935	€ -3.763.444
Leisure strip Holterweg	€ -199.377	€ -203.365	€ -264.070	€ -60.706
Bathmen Looweg	€ 72.977	€ 74.437	€ 64.897	€ -9.540
Totaal bedrijventerreinen in exploitatie	€ -26.030.585	€ -26.933.197	€ -31.023.645	€ -4.090.448

Winkelcentrum Keizerslanden

Het resultaat is met bijna € 109.000 afgenomen. De civieltechnische werken zijn grotendeels aanbesteed. De werkelijke kosten zijn hoger uitgevallen dan de ramingen, dit komt onder anderen doordat er onvoorziene kosten zijn geweest en omdat de in te richten oppervlakte groter is dan vooraf geraamd. Deze kosten zijn ten dele ten laste gebracht van de post planonvolledigheid en de post plankosten is verlaagd. Het risico, verband houdend met hogere uitvoeringskosten, kan gelijktijdig worden verlaagd met € 85.000. De resterende risico's liggen nu vooral bij de ontwikkeling van de Roelandflatlocatie

Bedrijventerrein Lettele

De grondprijs is opnieuw getaxeerd en naar beneden bijgesteld. Hierdoor is de verliesvoorziening €148.000 hoger.

A1 Bedrijvenpark

Het resultaat van de grondexploitatie van het A1 Bedrijvenpark is met € 3.763.000 naar beneden bijgesteld tot een verlies van € 26,67 miljoen. De oorzaken daarvan zijn:

- een tegenvallende netto opbrengst van een eerder gerealiseerde grondverkoop als gevolg van afspraken over verrekening van kosten (- € 0,3 mln.). Dit is verwerkt bij Najaarsrapportage 2017 t.l.v. de algemene middelen;
- de verwerking van de nieuwe rekentechnische uitgangspunten (- € 0,6 mln.);
- het herstellen van verkeerde aanname met betrekking tot beheerkosten (- € 0,4 mln.);
- het opnemen van diverse mutaties, waaronder verhoging sloopkosten (- € 0,2 mln.);
- het verlagen van de post Planonvolledigheid van 15% naar 10%, mogelijk geworden omdat er meer duidelijkheid is bereikt over de aanpak Deventerweg (+ € 0,4 mln.);
- Het verlagen van de post verwervingen gronden bufferzone (+ € 0,5 mln.);
- Het verhogen van het acquisitiebudget ten behoeve van gronduitgifte (+0,1 mln.);
- Het verlagen van de inkomsten uit exploitatiebijdragen (-€3,57 mln)

Bij de begroting 2017 is besloten ten aanzien van het risico met betrekking tot tegenvallende inkomsten uit de exploitatiebijdrage als gevolg van een herzien exploitatieplan in een aantal jaren een risicobuffer op te bouwen. De achtergrond daarvan is dat de volle omvang van dit risico zich pas kan manifesteren in de loop van de komende jaren. Tot heden is een buffer opgebouwd van €0,5.

Bij het opstellen van de grondexploitatie per 1-1-2018 is een verkenning uitgevoerd naar de mogelijke omvang van de tegenvallende exploitatiebijdrage. Daarbij zijn het uitgiftetempo, de uitgifteprijzen en het rentepercentage van het Exploitatieplan gelijk gesteld met de grondexploitatie.

Wij moeten het herziene exploitatieplan opnemen in een herziening van de gemeentelijke grondexploitatie. Deze wordt eind 2018 begin 2019 verwacht. Wij zijn afhankelijk van het Tracébesluit over de verbreding A1 dat medio 2018 wordt verwacht. Daarna kan dit verwerkt worden in een nieuw bestemmingsplan en exploitatieplan. De verkenning leidt tot het inzicht dat er risico wordt gelopen op het ontvangen van een lagere exploitatiebijdrage oplopend in een bandbreedte van €3,3 tot €5,1. Uitgaande van de maximale tegenvaller van €5,1 met een kans van optreden van 70% leidt dat tot een netto risico van €3,57 miljoen. Vanwege de grote kans van optreden houden wij voor dit risico geen reserve aan, maar verhogen wij de verliesvoorziening vooruitlopend op de herzieningen. Daarnaast kunnen een aantal risico's met een totale netto omvang van €700.000 komen te vervallen.

Voor de verbreding van de A1 is een risico van netto €1.100.000 ten laste van het weerstandsvermogen aangehouden. Dit risico is ongewijzigd.

Het totale risico waarmee rekening dient te worden gehouden bedraagt per saldo €1,41 mln, een daling van €1,19 mln.

Leisurestrip Holterweg

Het resultaat van de grondexploitatie is licht (€ 61.000) nadeliger. Er wordt rekening gehouden met een toename van plankosten (gerealiseerd in 2017) als gevolg van het onderzoek naar en doorvoeren van aanvullende duurzaamheidsambities. Eveneens heeft op verzoek van de gemeenteraad een uitgebreider voorbereidingsproces plaatsgevonden. Dat wordt gecompenseerd door een hoger overeengekomen grondprijs voor een fast-food restaurant.

Het risicoprofiel is nagenoeg ongewijzigd gebleven (verlaging met € 12.300).

Bathmen Looweg

Hier hebben zich geen grote mutaties voorgedaan.

Complex Groot Bergweide

In 2017 is het complex Bergweide opgedeeld in drie clusters (Westfalenstraat, Havenkwartier en Stadsentree) waarbinnen de onderliggende grondexploitaties zijn samengevoegd of in samenhang worden beschouwd. Hierna volgt een toelichting per cluster.

Tabel 14 Resultaat clusters voormalig Groot Bergweide

Tabel clusters voormalig Groot Bergweide				
-/- resultaat = verlies -/- afwijking = nadelig e	resultaat per 2017	financieel kader	MPG 2018	afwijking
	resultaat 1-1-2017 (A)	resultaat per 1-1-2018 (A+1jr)	resultaat 1-1-2018 (B)	= (B)-(A+1jr)
Cluster 1 Westfalenstraat				
Bergweide - Westfalenstraat	€ -376.378	€ -383.906	€ -388.354	€ -4.448
Cluster 2 Havenkwartier				
Havenkwartier - Silogebied	€ -1.133	€ -1.156	€ -36.114	€ -34.958
Havenkwartier - Zelf en Samenbouw	€ -2.674	€ -2.727	€ -11.026	€ -8.299
Havenkwartier - Doorontwikkeling Broedpl.	€ -148.149	€ -151.112	€ -107.808	€ 43.304
Havenkwartier - Stoer wonen	€ 144.189	€ 147.073	€ 135.390	€ -11.683
Havenkwartier - Hanzeweg	€ -357	€ -364	€ -215.329	€ -214.965
Havenkwartier - Kop en Haveneiland	€ -5.805.222	€ -5.921.326	€ -5.912.109	€ 9.217
Cluster 3 Stadsentree				
vm Gasfabriekterrein	€ -370.435	€ -377.844	€ -345.512	€ 32.331
Stadsentree	€ -130	€ -133	€ -42.371	€ -42.239
Totaal clusters voormalig groot bergweide	€ -6.560.289	€ -6.691.495	€ -6.923.233	€ -231.738

Cluster Westfalenstraat

Voor de cluster Westfalenstraat bestaat één grondexploitatie. Het gaat hier om de kavels ten weerszijden van de Westfalenstraat. De verplaatsing van de milieustraat (Cleantech Centre Westfalenstraat) en de voorgenomen vestiging van een containerterminal vormen hierin de belangrijkste componenten. Het resultaat van de grondexploitatie blijft gelijk.

Het risicoprofiel is verhoogd met € 152.120. De reden hiervoor is de complexe ontwikkeling van een voormalige vuilnisbelt en een mogelijke vertraging in de verplaatsing van de milieustraat en mogelijke gevolgen daarvan voor de container terminal.

Cluster Havenkwartier

De mutaties binnen het cluster zijn allen beperkt en hebben vooral betrekking op de gewijzigde rekentechnische uitgangspunten. Een uitzondering vormt de grondexploitatie van de Hanzeweg. De werkzaamheden aan de Hanzeweg zijn bijna afgerond. De civieltechnische kosten zijn hoger uitgevallen dan in de raming was voorzien, vooral verband houdend met een correctie op de oppervlakte asfalt en de omvangrijke ondergrondse infrastructuur. Daarnaast speelt een rol de complexiteit van het project waar alle verkeersstromen tijdens het werk beschikbaar moesten blijven. Daar staat nu tegenover dat het daarmee verband houdende uitvoeringsrisico is verlaagd. Het project bevindt zich in een afrondende fase. Een aantal in de grondexploitatie opgenomen erfpachtgronden zijn weer ondergebracht in product 13 onroerende zaken buiten exploitatie.

Cluster Stadsentree

De mutaties binnen het cluster zijn allen beperkt en hebben vooral betrekking op de gewijzigde rekentechnische uitgangspunten. De grondexploitatie Teugseweg kent een vertraging door een vertraagde planvorming en een aanbestedingsprocedure van de reclamemast. Het risicoprofiel blijft ongewijzigd.

5.4 Strategische grondvoorraad

De gemeente bezit nog een deel (112 ha.) van de 170 ha. aan gronden buiten de bebouwde kom liggen. Het betreft gronden gelegen ten noorden van Schalkhaar en de Vijfhoek, aangeduid als Deventer Noordoost. Wij hebben in Deventer Noordoost overeenstemming over de verkoop van 25ha, waarvan de akte in 2018 zal passeren.

Binnen de bebouwde kommen liggen nog wel gemeentelijke gronden die als strategisch kunnen worden aangemerkt. Het betreft de volgende gronden.

Tabel 15 Locaties beschikbare strategische gronden

Gebied	Locatie	Boekwaarde 31-12-2017 MVA	Boekwaarde 31-12-2017 IMVA	Verliesvoorziening 31-12-2017
Zandweerd	Park Zandweerd	2.034.445	263.739	1.258.401
Binnenstad	Nieuwe Markt	1.286.865		
Keizerslanden	Van Heetenstraat/Dorrestraat	228.876		
Keizerslanden	Oranjekwartier			
Voorstad oost	Shita en Gooierstraat	417.000		
Borgele	De Dreef/Arkelstein/Wittenstein			
Sluiscomplex	Deensestraat	37.113		
Bathmen	Hogeweg			
Schalkhaar	Kolkmansweg	0		
De Vijfhoek	Tankstation N348			
A1 zone	Molbergseweg			
A1 zone	Lindemanweg			
Totaal		4.004.299	263.739	1.258.401

Over de ontwikkeling van deze gronden heeft nog geen bestuurlijke besluitvorming plaatsgevonden. Een aantal lichten wij hieronder toe.

Nieuwe Markt

De reden voor verkoop van dit pand zijn de structurele hoge kosten voor het pand. Met verkoop wordt de weg vrij gemaakt voor een nieuwe en definitieve invulling in de cultuurdriehoek.

Park Zandweerd

Dit betreft de laatste voormalige NIEGG (niet in exploitatie genomen gronden), vanaf 1-1-2016 ondergebracht bij de materiële vaste activa (MVA). Voor het actualiseren van de planeconomische verkenning zijn geen nieuwe uitgangspunten geformuleerd. De mutaties betreffen plankosten die samenhangen met voorbereidende werkzaamheden om te komen tot een uitvoerbaar stedenbouwkundig plan. Conform de BBV mogen deze kosten worden geactiveerd (als immateriële vaste activa, IMVA) teneinde, indien gebied in exploitatie wordt genomen, deze kosten hierin mee te nemen als gerealiseerde kosten waar voor de dekking wordt gevonden in de te realiseren grondopbrengsten in dit plan. In de loop van 2018 zullen nieuwe uitgangspunten worden voorgelegd aan de raad op basis waarvan besloten wordt de gronden al dan niet in exploitatie te nemen. Tot dat moment wordt de bestaande verliesvoorziening van bijna €1,3 miljoen aangehouden. In het risicoprofiel (€600.000) hebben zich geen veranderingen voorgedaan.

Shita en Gooierstraat

Om de herstructurering Voorstad-Oost volledig af te ronden is het voornemen om te starten met de ontwikkeling van de nu nog braakliggende locatie: het Shita-terrein, waar de voormalige flat heeft gestaan en de speeltuinlocatie. Voor deze locatie heeft de gemeenteraad onlangs een voorbereidingskrediet van €46.000 beschikbaar gesteld voor het opstellen van een ontwikkelingsperspectief.

5.5 Afgesloten complexen

De gemeente Deventer heeft een aantal afgesloten complexen. De grondexploitaties van deze complexen zijn op verschillende momenten afgesloten. Bij de afsluiting is financiële verantwoording afgelegd aan de raad over de betreffende grondexploitatie. In enkele gevallen moet nog grond worden verkocht of moeten er nog kosten worden gemaakt. In dergelijke gevallen is een voorziening afgesloten complexen ingesteld. Hierin zijn middelen opgenomen die nog kunnen worden ingezet voor het afronden van de allerlaatste werkzaamheden.

Tabel 16 Mutaties voorziening afgesloten complexen

Voorziening afgesloten complexen	Stand 31-12-2016	Uitgaven 2017	Verhoging/ Verlaging	Stand 31-12-2017
1.Handelspark	9.900	3.300		6.600
2.Bergweide 3	206.600	105.800	-18.600	82.200
3.Bathmense Enk II	43.500	13.400	33.100	63.200
4.Woningbouw Okkenbroek	11.000	4.900		6.100
5.Rielerkolk	232.400	3.900		228.500
6.Driehoek Snipperling	108.200	71.400		36.800
7.Woningbouw Lettele	11.000	1.700	-5.800	3.500
8.Vijfhoek	161.300	58.400	48.400	151.300
9.Bramhaar	21.200	21.200		0
10.Geertuidenlocatie			129.000	129.000
Totaal	805.100	284.000	186.100	707.200

In 2017 is circa €284.000 aan kosten ten laste van de voorziening gebracht.

Op basis van een actuele raming is de beschikbare voorziening met €57.000 opgehoogd. Dit is geput uit de algemene reserve grondexploitaties. Daarnaast is de grondexploitatie Geertuidenlocatie afgesloten met een batig saldo van € 440.000. Dat is € 210.000 gunstiger dan eerder geraamd. Dit houdt verband met het sneller dan voorzien afsluiten van dit woningbouwproject. Bij de afsluiting van dit project worden resterende civieltechnische kosten meegenomen in MJOP projecten. Voor de resterende kosten wordt een voorziening van €129.000 aangehouden. Hierdoor is de voorziening afgesloten complexen per saldo €186.100 opgehoogd en is de stand per 31-12-2017 €707.200.

Daarnaast resteren er nog te verkopen gronden uit de afgesloten grondexploitaties. Deze worden bij afsluiting tegen boekwaarde op de balans gezet. Jaarlijks wordt deze boekwaarde getoetst aan de marktwaarde en indien noodzakelijk afgewaardeerd.

Tabel 17 Boekwaarden gemeentelijke gronden afgesloten complexen

Boekwaarden gemeentelijke gronden afgesloten complexen	Boekwaarde per 31-12-2017	Marktwaarde (taxatie 2017)	Vershil	afwaardering
1. Handelsonderwijs Weteringen	-	400.120	+/+ 400.120	-
2. Bergweide 3	1.031.226	1.040.620	+/+ 9.394	-
3. Bathmense Enk II	-	-	-	-
4. Woningbouw Okkenbroek	417.414	377.600	-/- 39.814	-/- 39.814
5. Rielerkolk	-	-	-	-
6. Driehoek Snipperling	-	-	-	-
7. Woningbouw Lettele	93.142	101.175	+/+ 8.033	-
8. Woningbouw Vijfhoek	310.189	424.920	+/+ 114.731	-
9. Bramhaar	-	-	-	-
10. Geertruidenlocatie	-	-	-	-
Totaal	1.851.972	2.344.435	+/+ 572.092	-/- 39.814

In 2017 is grond van het complex Driehoek Snipperling ingezet voor Skaeve huuse en overgegaan naar programma 8/9 en daarom niet meer binnen afgesloten complexen opgenomen.

Op totaalniveau is de marktwaarde hoger dan de boekwaarde. Voor het complex Woningbouw Okkenbroek is een afwaardering van € 39.814 noodzakelijk. De afwaarderingen worden ten laste van de Algemene reserve grondexploitaties gebracht.

5.6 Faciliterend grondbeleid

Het merendeel van de grondexploitaties in de gemeente Deventer vallen onder actief grondbeleid. Wij voeren zelf alle fasen van de grondexploitatie uit, zoals aankoop, sloop, bouwrijp maken en verkoop van bouw kavels. Bij faciliterend grondbeleid is de bouw kavel in het bezit van een private partij; wij treden enkel publiekrechtelijk op en verhalen onze kosten op de private partij, via bijvoorbeeld een exploitatiebijdrage. Wij hebben twee grondexploitaties (Vijfde Hoek en Bedrijvenpark A1) waar een exploitatieplan voor is vastgesteld. Dit is een zogenoemd gemengd project; wij voeren zowel actief als faciliterend grondbeleid uit. De verslaggevingsregels schrijven voor dat deze projecten opgeknipt moeten worden. De netto boekwaarde (saldo van gerealiseerde kosten en verliesvoorziening) van het actieve deel verantwoordt wij onder voorraden, het facilitaire deel onder overlopende activa.

Voor de Vijfde Hoek en Bedrijvenpark A1 ziet dit er als volgt uit:

Tabel 18 Splitsing faciliterend grondbeleid Vijfde Hoek

	BIE (voorraden)	Facilitair (overlopende activa)	totaal
Boekwaarde	-736.234	6.360.756	5.624.522
Resultaat	685.430	-68.371	617.059

Zoals uit bovenstaande tabel is op te maken moeten wij na splitsing voor het winstgevend project De Vijfde Hoek onder overlopende activa een verliesvoorziening van €68.371 opnemen.

Tabel 19 Splitsing faciliterend grondbeleid Bedrijvenpark A1

	BIE (voorraden)	Facilitair (overlopende activa)	totaal
Boekwaarde	25.833.584	36.371.770	62.205.354
Verliesvoorziening	-4.115.281	-22.559.866	-26.675.147

6 Financieel Meerjaren Perspectief

6.1 Inleiding

Vanuit de geactualiseerde meerjarenbegrotingen (Mjb's) van de diverse grondexploitaties ontstaat inzicht in het meerjaren perspectief. Dit wordt in onderstaande paragrafen inzichtelijk gemaakt.

6.2 Financiële analyse meerjaren perspectief

De grondslag voor het financieel meerjaren perspectief zijn de geactualiseerde meerjarenbegrotingen van januari 2018. Voor een volledig overzicht gaan we daarbij uit van de in exploitatie genomen gronden. Het gepresenteerde beeld gaat uit van de stand per 1-1-2018 wat betekent dat gehele periode waarover de huidige grondexploitaties lopen geen nieuwe projecten bijkomen. Is dit wel het geval dan worden deze projecten in de volgende MPG, MPG2019, opgenomen. Voor deze MPG van 2018 is de stand per 1-1-2018 bepalend.

Gezien de huidige opvatting over het grondbeleid is het niet de verwachting dat veel nieuwe nog niet bekende "gemeentelijke" gebiedsontwikkelingen en exploitaties in de komende jaren toegevoegd worden. Naar verwachting wordt medio 2018 meer zekerheid over het plan Park Zandweerd waarvoor de voorbereiding in volle gang is.

Het meerjarenperspectief ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:

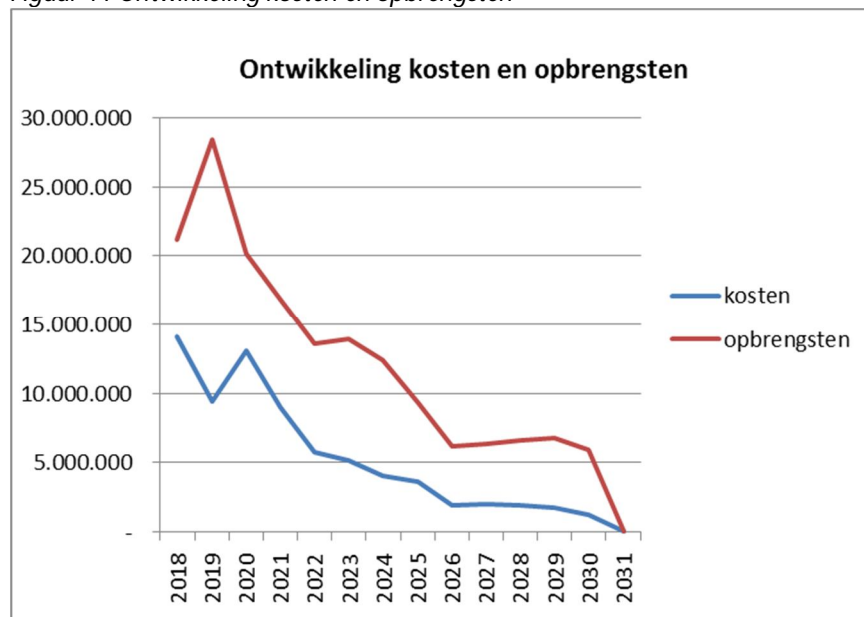
Tabel 20 Meerjarenperspectief investeringen en opbrengsten

	nog te realiseren	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 e.v.
kosten	73.061.000	14.093.000	9.406.000	13.118.000	8.970.000	5.740.000	5.185.000	4.017.000	12.533.000
opbrengsten	167.787.000	21.162.000	28.385.000	20.125.000	16.875.000	13.622.000	13.977.000	12.406.000	41.232.000
rente		-3.331.000	-3.122.000	-2.681.000	-2.489.000	-2.111.000	-1.934.000	-1.740.000	-7.554.000
kasstroom		3.738.000	15.858.000	4.327.000	5.417.000	5.771.000	6.859.000	6.649.000	21.145.000

Uit bovenstaande tabel valt op te maken dat de kosten op jaarbasis afnemen. In 2018 worden nog investeringen verwacht van circa € 14 mln. en in 2019 neemt het investeringsniveau verder af naar minder dan 10 mln. In 2024 zijn de investeringen zelfs gedaald naar circa € 4 mln.

In 2018 en 2019 worden nog veel opbrengsten verwacht, Vooral in 2019 worden veel opbrengsten verwacht in het Eikendal, de Vijfde hoek en de Westfalenstraat (circa € 28 mln.). Vanaf 2021 (circa € 17 mln.) ontstaat een dalende lijn waarbij de te verwachten opbrengsten teruglopen naar ongeveer € 13 mln. - € 14 mln. per jaar vanaf 2022 tot en met 2024.

Figuur 11 Ontwikkeling kosten en opbrengsten

Wat opvalt in bovenstaande figuur is dat de kosten en opbrengsten vanaf 2018 fors zullen afnemen. In 2017 en 2018 zijn de geraamde opbrengsten nog relatief hoog, daarna, vanaf 2018 beweegt het zich tussen de € 15 mln. en € 18 mln. per jaar. Het kostenniveau beweegt zich tussen de € 5 en € 10 mln. per jaar. In het verdere verloop is de verhouding tussen opbrengsten en kosten gelijk. In de jaren tot en met 2025 zal de gemeentelijke boekwaarde van de grondexploitaties verder afnemen doordat er minder kosten worden gemaakt en er meer opbrengsten worden gerealiseerd uit verkopen en exploitatiebijdragen.

6.3 Verdeling kosten en opbrengsten

Figuur 12 Opbouw nog te maken kosten

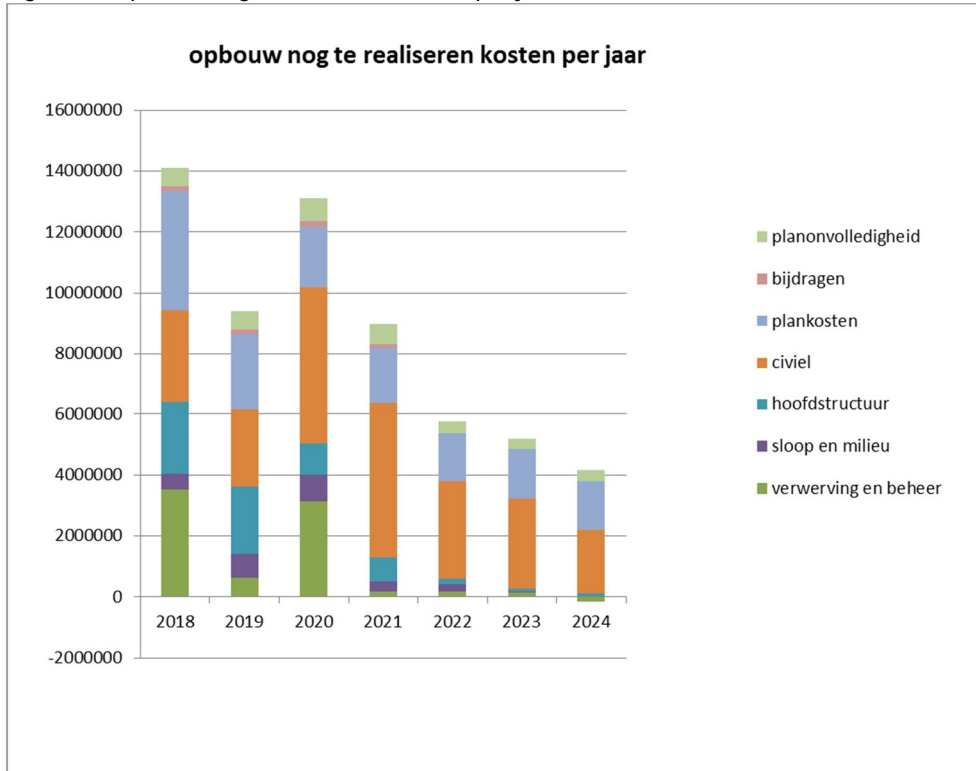

In bovenstaande grafiek wordt inzicht gegeven in de opbouw van de nominale kosten op totaal niveau die vanaf 1-1-2018 nog gerealiseerd worden in de lopende plannen. Dit zijn de nog te maken kosten. Uit de grafiek is af te leiden dat de verwachte civiele kosten (sloop en milieu, hoofdstructuur en civiel) 52% van de totaal nog te maken kosten betreft.

Zichtbaar is dat er nog beperkt verwervingen zullen plaatsvinden en dat dit nog slechts 16% van de totaal nog te maken kosten betreft. Deze kosten hebben betrekking op geraamde aankoopkosten voor bedrijvenpark A1, de overdracht van gronden binnen het cluster Westfalenstraat en in beperkte mate interne overdracht van gronden en panden. De plankosten maken 24% van de totaal nog te maken kosten uit. Tot slot wordt 1% uitgegeven aan bijdragen.

De samenstelling van de kosten over de resterende looptijd van de projecten laten zien dat deze zich vooral in de uitvoeringsfase begeven. Het aantal projecten, zeker van enige omvang, in de voorbereidingsfase is gering.

Figuur 13 Opbouw nog te realiseren kosten per jaar 2018-2024

In bovenstaande grafiek valt op dat de omvang van de kosten vanaf 2018 t/m 2024 beweegt tussen circa € 4 en circa € 14 mln. per jaar. Zie ook de tabel op pagina 33 met betrekking tot de te verwachten kosten en opbrengsten in de jaren tot en met 2024 bij ongewijzigd beleid en aantal BIE-complexen. In 2018 wordt een bedrag van ca. 14 mln. aan kosten verwacht. In 2020 is een toename te zien ten opzichte van het jaar daarvoor. Dit heeft te maken met het uitgangspunt dat op dat moment de 2^e fase van Steenbrugge start.

Plankosten

De plankosten zijn globaal onder te verdelen in de kosten voor:

- planontwikkeling,
- planvoorbereiding.

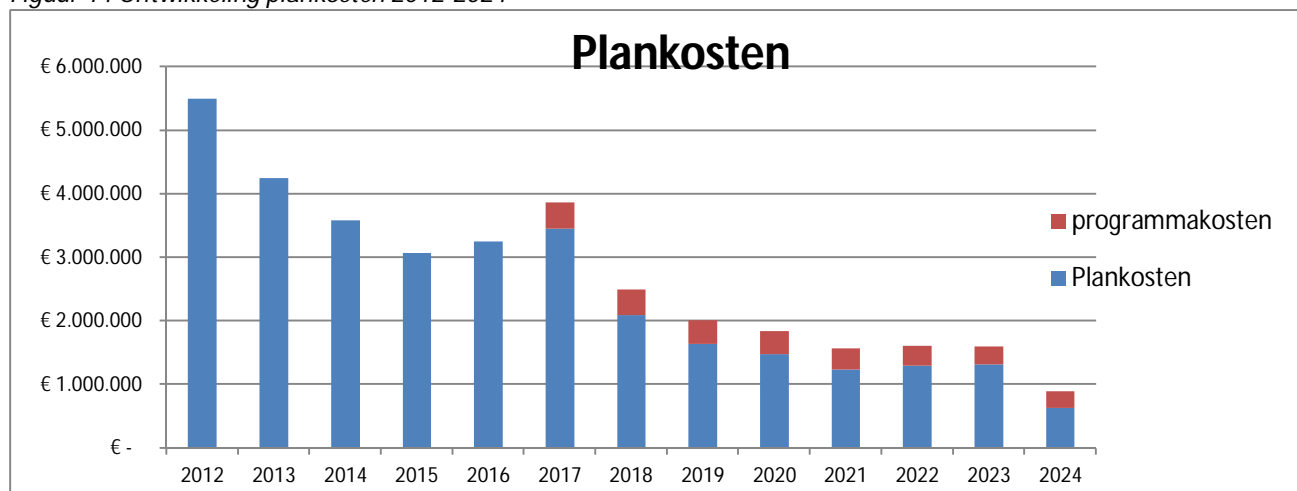
Planontwikkeling:

Deze investeringen betreffen de kosten die gemaakt worden om het project tot uitvoering te brengen (Stedenbouwkundige kosten, Projectmanagement, secretariële werkzaamheden, juridisch/bestuurlijke werkzaamheden, planeconomische et cetera).

Planvoorbereidingskosten:

Deze investeringen hangen hoofdzakelijk samen met de civieltechnische uitvoering.

Figuur 14 Ontwikkeling plankosten 2012-2024

In de meerjarenbegroting (MJB), de grondexploitatiebegrotingen, van de BIE-GREX projecten wordt een raming opgenomen van de verwachte plankosten voor de verschillende projecten. Figuur 6 laat zien dat de plankosten geleidelijk afnemen vanaf 2012. De afname doet zich voor in zowel de planontwikkelingskosten en planbegeleidingskosten. Deze dalende trend heeft enerzijds te maken met het feit dat, uitgaande van de huidige situatie, géén nieuwe grondexploitaties worden opgestart en anderzijds zijn de afgelopen jaren projecten afgesloten dan wel zullen projecten nog worden afgesloten de komende jaren.

Daarnaast is de daling het gevolg van het “op de markt zetten” van een aantal projecten waardoor de gemeente Deventer minder plankosten (en minder risico's) voor haar rekening hoeft te nemen en de gemeentelijke inzet hiermee afneemt.

In het jaar 2016 en 2017 constateren we ten opzichte van 2015 een toename van de plankosten. De oorzaak hier voor is dat 2016 en 2017 intensieve jaren zijn geweest. Dit heeft te maken met een aantal factoren te weten:

- het aantrekken van de markt en herijking van bestaande plannen;
- de verkopen en ontwikkelingen binnen bestaande projecten;
- de wijzigingen als gevolg van BBV regelgeving waardoor per 1-1-2016 nieuwe richtlijnen met betrekking tot grondexploitatiebegrotingen en verslaglegging zijn doorgevoerd;
- De invoering van de Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheden per 1-1-2016 en de onderzoeken die nodig waren om te beoordelen of de gemeente Deventer voor de grondexploitaties onder deze nieuwe regelgeving valt.

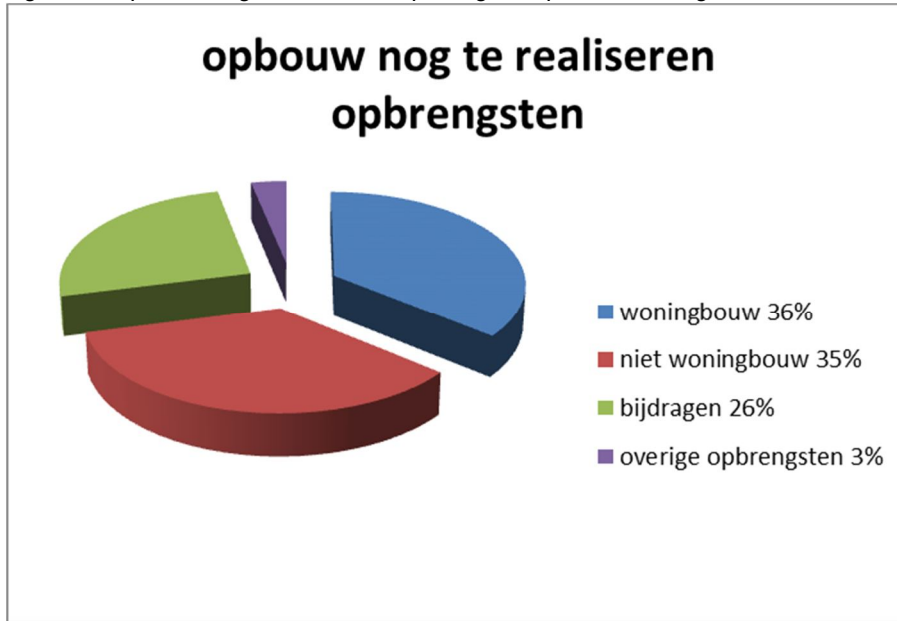
Programmamakosten.

Vanaf 2017 zien we dat de programmamakosten voor de periode 2017-2024 onderdeel uitmaken van de plankosten (besluitvorming voorjaarsnota 2016). Deze kosten zijn verdeeld over alle lopende projecten over de eerst komende vijf jaar. Deze doorbelasting betekent een extra kostenpost voor de betreffende grondexploitatiebegroting. Het gaat voor alle projecten om een totaal bedrag aflopend in 2017 van circa € 420.000 naar circa € 259.000 in 2022. Programmamakosten zijn aangegeven in figuur 5 op bladz. 14.

Bepaling plankosten.

Afhankelijk van het type project worden de plankosten bepaald aan de hand van een plankosten-normeringsmethode, voor traditionele woningbouwprojecten of bedrijventerreinen wordt de plankosten-scan als uitgangspunt gehanteerd, voor specifieke situaties wordt een raming opgesteld op basis van de verwachte capaciteitsinzet. Het belangrijkste gedeelte van de plankosten heeft betrekking op de ambtelijke uren tegen intern tarief. Daarnaast zijn er ook de zogenaamde overheadkosten die verdeeld worden over de verschillen exploitaties.

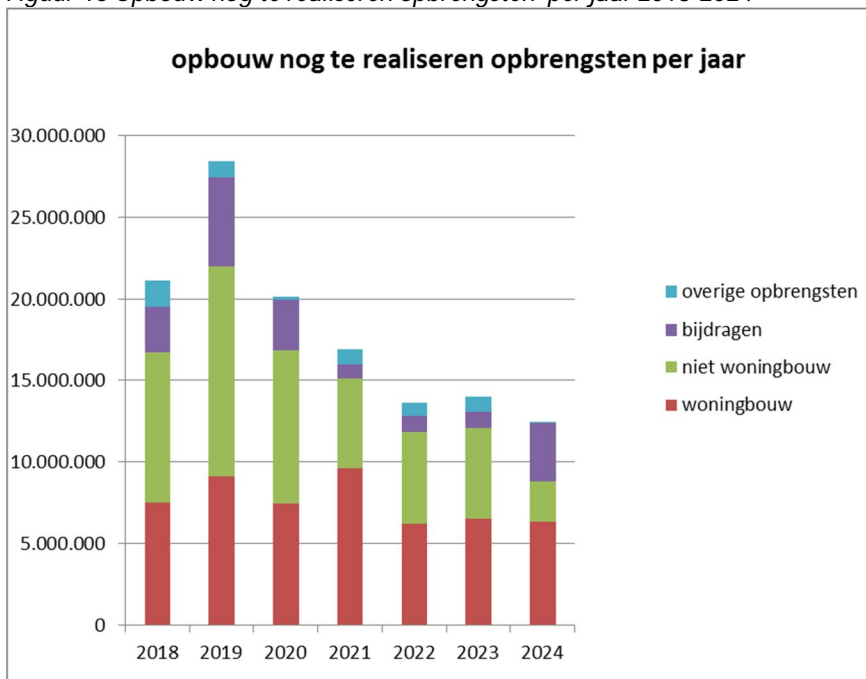
Figuur 15 Opbouw nog te realiseren opbrengsten per bouwcategorie

In figuur 15 wordt inzicht gegeven in de opbouw van de opbrengsten op totaal niveau en hieronder op jaarniveau.

Zichtbaar is dat 36% van de opbrengsten voortkomt uit woningbouw, 35% komt voort uit de uitgifte van bedrijventerreinen. Dat is ook een afspiegeling van de projectenportefeuille zoals gepresenteerd in hoofdstuk 5. Het overige deel wordt gevormd door exploitatiebijdragen en subsidies.

Figuur 16 Opbouw nog te realiseren opbrengsten per jaar 2018-2024

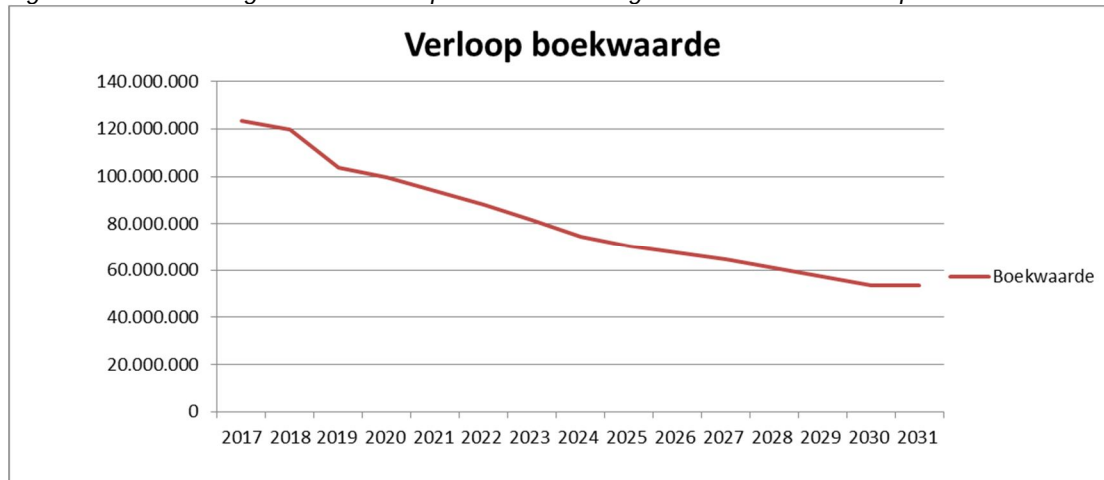
In bovenstaande figuur is te zien dat in 2019 een forse opbrengst wordt verwacht van circa € 28 mln. Zie ook de tabel op pagina 33 met betrekking tot de te verwachten kosten en opbrengsten in de jaren tot en met 2024 bij ongewijzigd beleid en aantal BIE-complexen.

6.4 Ontwikkeling boekwaarde

In de volgende tabel en figuur is het verloop van de boekwaarde over de periode tot 2024 resp. 2031 weergegeven. Het gaat hier om het verloop van de bruto boekwaarde waarop de verliesvoorziening niet in mindering is gebracht. Ten opzichte van het MPG 2017 is de boekwaarde van de vastgestelde grondexploitaties (exclusief Park Zandweerd) gestegen met € 0,4 mln van bijna €122,9 mln per 1-1-2017 naar circa € 123,3 mln. per in 1-1-2018.

De komende jaren loopt de boekwaarde af. Dit komt enerzijds omdat er meer opbrengsten dan kosten worden verwacht, anderzijds worden exploitaties afgesloten en in voorkomende gevallen worden verliezen genomen ten laste van de verliesvoorziening. In de tabel in hoofdstuk 7 worden deze weergegeven.

Figuur 17 Ontwikkeling boekwaarde c.q. verliesvoorziening verlieslatende BIE- complexen

7 Weerstandsvermogen en vermogenspositie

Algemeen

In dit hoofdstuk brengen wij de consequenties van de geactualiseerde grondexploitaties op het weerstandsvermogen en de vermogenspositie in beeld.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit: dit zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiele betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie

7.1 Ontwikkeling risico's

In de jaarlijkse planning en control cyclus zijn twee momenten waarop wij het weerstandsvermogen in beeld brengen. Wij doen dat bij het opstellen van de begroting en de jaarrekening. Tussentijds rapporteren (zomer- en najaarsrapportage) wij wel over ontwikkelingen ten aanzien van de risico's.

Bij het opstellen van de begroting 2018 was het risicoprofiel waar weerstandsvermogen voor aangehouden moet worden € 10.488.800 (exclusief DOIC). Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 is de risicopositie geactualiseerd en komt het profiel € 2.021.070 hoger uit op € 12.949.870 (exclusief DOIC).

De ontwikkelingen in het risicoprofiel zijn in onderstaande tabel overzichtelijk weergegeven. In hoofdstuk 5 zijn de mutaties per project toegelicht.

Tabel 21 Ontwikkeling risico's met beroep op specifiek weerstandsvermogen in €

Grondexploitaties	Risico's		Verskil = effect op risicoprofiel ten laste van het weerstandsvermogen verhoging (+) verlaging (-)
	Begroting 2018	Jaarrekening 2017	
Steenbrugge	1.792.000	1.440.000	-352.000
Eikendal	0	0	0
Wijtenhorst en Douweler Leide	263.750	203.750	-60.000
Sluiskwartier	750.000	1.500.000	750.000
Winkelcentrum KZL	337.500	252.500	-85.000
Bedrijventerrein Lettele	75.000	75.000	0
A1 Bedrijvenpark	2.600.000	1.410.000	-1.190.000
Leisure-strip Holterweg	769.050	756.750	-12.300
Centrumplan Bathmen	0	58.500	58.500
Cluster Westfalenstraat	162.500	314.620	152.120
Cluster Havenkwartier	1.460.000	1.253.750	-206.250
Cluster Stadsentree	200.000	200.000	0
Park Zandweerd (=MVA)	650.000	650.000	0
Bedrijven Looweg	75.000	75.000	0
Subtotaal	9.134.800	8.189.870	-944.930
* De vijfde hoek	750.000	600.000	0
** Eikendal	604.000	590.000	-604.000
Totaal	10.488.800	9.379.870	-1.548.930

* Dit risico wordt gedekt uit het positieve planresultaat. Bijstelling heeft dus geen effect op het weerstandsvermogen

**Deze grondexploitaties is van verlieslatend naar batig gegaan, waardoor het oorspronkelijke risico ten laste van het weerstandsvermogen nu gedekt kan worden uit het positieve planresultaat

Doordat de risico's voor De Vijfde Hoek en Eikendal gedekt worden uit het positieve planresultaat is het totale beslag op het specifieke weerstandsvermogen € 8.189.870. Voor de ontwikkeling van het DOIC wordt ook een risico (netto € 875.000) ten laste van het weerstandsvermogen aangehouden. Dit risico is hier buiten beschouwing gelaten, omdat het geen grondexploitatie betreft.

De reden van deze afname van € 1.548.930 is dat de grondexploitatieberekeningen zijn geactualiseerd op basis van nieuwe uitgangspunten per 1-1-2018 en opnieuw beoordeeld zijn ten aanzien van de risico's. Dit geeft het beeld dat ten opzichte van de begroting 2018 sprake is van een afname van het risicoprofiel van € 944.930 voor de verlieslatende grondexploitaties. Het risico binnen de grondexploitatie met een batig saldo (Eikendal) kan worden opgevangen binnen de grondexploitatie. Hierdoor valt € 604.000 vrij. Per saldo is er een vrijval voor het specifieke weerstandsvermogen van € 1.548.930.

Met het bepalen van het gemeente brede risicoprofiel is ook rekening gehouden met het feit dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voordoen. Dit doen wij door middel van een Monte Carlo Simulatie (zie paragraaf weerstandsvermogen van het jaarverslag 2017).

7.2 Ontwikkeling resultaten

Winst- en verliesgevende grondexploitaties

In de onderstaande tabel treft u een overzicht aan waarin zijn alle resultaten van grondexploitaties (product 11) worden weergegeven. Het betreft hier de in exploitatie genomen BIE-complexen, zowel winstgevend als verlieslatend.

Alle resultaten bij elkaar opgeteld laten een nadeliger resultaat zien ter grootte van circa € 3,67 mln ten opzichte van de exploitatiebegroting per 1-1-2017 doorgerekend naar 1-1-2018 conform de begroting 2018. Uit onderstaande tabel is op te maken dat de resultaten van de woningbouwprojecten zijn verbeterd en de bedrijventerrein projecten verslechterd.

Tabel 22 Overzicht alle grondexploitaties

Tabel alle grondexploitaties					
-/- resultaat = verlies -/- afwijking = nadelig e	resultaat per 2017		financieel kader	MPG 2018	afwijking
	resultaat 1-1-2017 (A)	resultaat per 1-1-2018 (A+1jr)	resultaat per 1-1-2018	resultaat 1-1-2018 (B)	= (B)-(A+1jr)
woningbouwprojecten in exploitatie	€ -6.293.840	€ -7.169.717	€ -6.512.704	€ -6.512.704	€ 657.013
bedrijventerreinen in exploitatie	€ -26.030.585	€ -26.933.197	€ -31.023.645	€ -31.023.645	€ -4.090.448
clusters voornamelijk groot Bergweide	€ -6.560.289	€ -6.691.495	€ -6.923.233	€ -6.923.233	€ -231.738
Totaal alle grondexploitaties	€ -38.884.714	€ -40.794.409	€ -44.459.583	€ -44.459.583	€ -3.665.174

In 2017 is op basis van BBV regelgeving de werkelijke rente in plaats van de begrote rente ten laste van de grondexploitaties gebracht. Dit betekende een voordeel van circa € 180.000 voor alle grondexploitaties. Van de projecten met een batig saldo gaan wij geen winst nemen, omdat de nog te realiseren opbrengsten gebaseerd zijn op een programmatische invulling en daarmee nog te onzeker zijn.

Verliesgevende grondexploitaties

Voor grondexploitaties, waarvan wij verwachten dat wij het geïnvesteerd vermogen niet meer terugverdienen, zijn verliesvoorzieningen genomen of is afgewaardeerd. Onderstaande tabel geeft de mutaties in 2016 weer:

Tabel 23 Mutaties verlieslatende complexen

Grondexploitaties	Resultaten grondexploitaties			Effect op resultaat verhoging (-) verlaging (+)
	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2016)	per 1-1-2018 (Begroting 2017)	per 1-1-2018 (Jaarrekening 2017)	
Steenbrugge	-2.389.204	-2.436.988	-2.253.140	183.848
Eikendal*	-300.588	-306.600	0	306.600
Wijtenhorst en Douweler Leide	-2.976.926	-3.036.465	-2.927.481	108.984
Sluiskwartier**	-1.278.942	-2.054.521	-2.056.302	-1.781
Winkelcentrum KZL	-3.395.770	-3.463.685	-3.572.234	-108.549

Bedrijventerrein Lettele	-420.679	-429.093	-577.304 -	-148.211
A1 Bedrijvenpark***	-22.087.736	-22.911.491	-26.675.099 -	-3.763.608-
Leisure-strip Holterweg	-199.377	-203.365	-264.070	-60.705
Centrumplan Bathmen	-398.049	-406.010	-457.518	-51.508
Cluster Westfalenstraat	-376.378	-383.906	-388.354	-4.448
Cluster Havenkwartier	-5.813.346	-5.929.613	-6.146.996	-217.383
Cluster Stadsentree	-370.565	-377.976	-387.883	-9.907
Park Zandweerd (=MVA)****	-1.289.048	-1.258.401	-1.258.401	0
Totaal	-41.296.608	-43.198.114	-46.964.782	-3.766.668

*Eikendal is van verlieslatende naar een winstgevende grondexploitatie gegaan. De verliesvoorziening valt daarmee vrij

**De Raad heeft op 31 mei 2017 het scenario Behoud en Nieuwbouw vastgesteld. De verliesvoorziening per 1-1-2018 (Begroting 2017) is met €750.000 opgehoogd

***Bij de najaarsrapportage 2017 is de verliesvoorziening A1 Bedrijvenpark met €380.000 opgehoogd

****Omdat Park Zandweerd nog geen vastgestelde grondexploitatie heeft mag de rente niet geactiveerd worden. Hierdoor is bij de najaarsrapportage de verliesvoorziening met €57.000 verlaagd

Toelichting tabel:

Kolom 2: laat de resultaten zien van de verlieslatende grondexploitaties zoals die is gepresenteerd bij de herziening van de grondexploitaties per 1-1-2017 (jaarrekening 2016).

Kolom 3: vermeldt de stand van zaken van de 'oude' grondexploitaties zoals vermeld in de begroting 2018 plus correcties uit de najaarsrapportage 2017, nu vertaald naar de rekentechnische stand van zaken per 1-1-2018. Het betreft feitelijk het beschikbare financiële kader.

Kolom 4: Voor het opstellen van de jaarrekening zijn de grondexploitaties geactualiseerd naar de nieuwste inzichten per 1-1-2018.

Kolom 5: Het verschil tussen de derde kolom en de vierde kolom betreft het effect op het resultaat en op de verliesvoorziening.

De verlieslatende grondexploitaties zijn ten opzichte van het beschikbare financiële kader verslechterd met € 3.766.668

Om ervoor te zorgen dat de verliesvoorziening op het moment van afsluiten van de betreffende grondexploitatie (einddatum) gelijk is aan de verliesvoorziening op balansdatum (31-12-2017) voegen wij jaarlijks rente toe aan de verliesvoorziening.

Winstgevende projecten

Voor het totale beeld willen wij graag ook de winstgevende projecten in deze MPG in beeld brengen. Deze treft u aan de volgende tabel "Mutaties winstgevende projecten" op de volgende pagina.

Tabel 24 Mutaties winstgevende projecten

Grondexploitaties	Resultaten grondexploitaties			Effect op resultaat verhoging (-) verlaging (+)
	per 1-1-2017 (Jaarrekening 2016)	per 1-1-2018 (Begroting 2017)	per 1-1-2018 (Jaarrekening 2017)	
De vijfde hoek	1.049.869	1.070.866	617.061	-453.805
Eikendal			564.677	564.677
Bedrijven Looweg	72.977	74.437	64.897	-9.540
Totaal	€ 1.122.846	€ 1.145.303	€ 1.246.635	€ 101.332

De winstgevende grondexploitaties zijn verbeterd met € 101.332.

7.3 Ontwikkeling weerstandscapaciteit ARG

Algemene Reserve Grondexploitatie (RAG)

Het doel van de Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG) is het opvangen van risico's binnen de grondexploitaties. De ARG maakt onderdeel uit van het specifieke weerstandsvermogen. Winsten van positief afgesloten grondexploitaties worden ook gedoteerd aan de ARG. Met de vaststelling van de Beleidsnota reserves en voorziening in januari 2018 is besloten dat de ARG per 1-1-2018 opgaat in de specifieke weerstandsreserve van de gemeente.

Tabel 25 Stand Algemene Reserve Grondexploitaties (bedragen x € 1.000)

Mutaties Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG)	Totaal bedrag
Stand per 31-12-2016	12
Verkopen positief verkoopresultaat	124
Ophogen verliesvoorziening grondexploitaties	-108
Ophogen voorziening afgesloten grondexploitaties	-57
Afwaarderen grond afgesloten grondexploitaties	-47
Afsluiten grondexploitaties (Geertruiden en Blauwoord)	611
Stand per 31-12-2017	535

De stand van de ARG is netto met € 523.000 toegenomen naar een stand per 31-12-2017 van € 535.000. De gemeente heeft in 2017 diverse gronden uit afgesloten grondexploitaties verkocht, waarvan de verkoopopbrengst hoger was dan de geregistreerde boekwaarde. Dit netto verkoopresultaat van € 124.000 is gestort in de ARG. Daarnaast is per saldo € 108.000 van de totale verhoging van de verliesvoorziening voor de grondexploitaties ten laste van de ARG gebracht. Van een aantal gronden uit afgesloten grondexploitaties bleek de marktwaarde lager te zijn dan de boekwaarde, waardoor € 47.000 is afgewaardeerd. De grondexploitatie Geertruiden is afgesloten met een positief planresultaat van € 444.000 (dat was €212.000 positiever dan begroot) en ook was er een restant opbrengst van de locatie Blauwenoord van € 167.000. Tot slot is de voorziening voor nog te realiseren kosten voor afgesloten grondexploitaties met € 57.000 verhoogd.

Conclusie weerstandsvermogen

De gewenste hoogte van de ARG in het meerjarenperspectief is volgens onze financiële spelregels op 5% tot 10% gesteld van het gemiddelde geïnvesteerd vermogen over de komende 5 jaar. Inmiddels hanteren we een directe relatie tussen het risicoprofiel en het brede gemeentelijke weerstandsvermogen. Daardoor vindt geen beoordeling meer plaats over de hoogte van de ARG. De omvang van het totale risicoprofiel waarvoor specifiek weerstandsvermogen moet worden aangehouden bedraagt € 8,19 mln. Daar staat vanuit de ARG een weerstandscapaciteit van € 0,535 mln. tegenover. Daarmee is een tekort van € 7,66 mln. Dit tekort wordt opgevangen vanuit andere specifieke weerstandsreserves. Dit wordt meegenomen in de beoordeling van het totale gemeentelijke weerstandsvermogen, hiervoor verwijzen we naar de paragraaf "Weerstandsvermogen" van het jaarverslag behorende bij de Jaarrekening 2017. Gezien de stand van de ARG, gaat de ARG per 1-1-2018 op in de specifieke weerstandsreserve van de gemeente.

7.4 Meerjarig verloop verlieslatende grondexploitaties

Hieronder treft u een overzicht aan van de per 1-1-2018 lopenden verlieslatende en winstgevende grondexploitaties. Onderscheid is gemaakt in 16 verlieslatende en 4 winstgevende grondexploitaties die de komende 13 jaar t/m 2030 worden afgesloten. Onderstaande tabel geeft het meerjarige inzicht in afsluiting van deze grondexploitaties.

Voor de verlieslatende grondexploitatie is een verliesvoorziening getroffen op balansdatum (31-12-2017). Aan de verliesvoorzieningsreserve wordt jaarlijks rente toegevoegd, zodat op moment van afsluiting van de betreffende grondexploitatie de verliesvoorziening gelijk is aan het geïnvesteerd vermogen (onderhanden werk). Op de balans vallen op moment van afsluiting de verliesvoorziening (passiva) en de post onderhanden werk (activa) tegen elkaar weg.

Tabel 26 Meérjarig overzicht af te sluiten grondexploitaties (bedragen x € 1 mln.)

Project	Jaar afsluiting	NCW per 1-1-2018	EW per 31-12	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Verlieslatende projecten																
HK Broedplaats	2018	-0,11	-0,11	-0,11												
HK Zelf & Samenbouw	2018	-0,01	-0,01	-0,01												
WC Keizerslanden	2018	-3,57	-3,64	-3,64												
Bergweide 5.2/Teugseweg	2020	-0,04	-0,04			-0,04										
Centrumplan Bathmen	2019	-0,46	-0,48			-0,48										
Wijtenhorst DL	2020	-2,93	-3,11			-3,11										
Bedrijventerrein Lettele	2021	-0,58	-0,62				-0,62									
HK Kop & Haveneiland	2021	-5,91	-6,40				-6,40									
HK Sito gebied	2021	-0,03	-0,04				-0,04									
Sluiskwartier	2021	-2,05	-2,23				-2,23									
Herontwikkeling WFS	2022	-0,39	-0,43					-0,43								
Gasfabriek terrein	2022	-0,35	-0,38					-0,38								
Park Zandweerd	2022	-1,26	-1,50					-1,50								
Holterwegzone/ Leisure	2023	-0,26	-0,30						-0,30							
Hanzeweg	2024	-0,22	-0,25							-0,25						
Steenbrugge	2025	-2,25	-2,64								-2,64					
Bedrijvenpark A1	2030	-26,67	-34,50													-34,50
Sub-totaal verlieslatend		-47,09	-56,68	-3,76	0,00	-3,63	-9,29	-2,31	-0,30	-0,25	-2,64	0,00	0,00	0,00	0,00	-34,50
Winstgevende projecten																
HK Stoer Wonen	2020	0,14	0,14			0,14										
Looweg	2021	0,06	0,07				0,07									
Vijfde Hoek	2021	0,62	0,67				0,67									
Eikendal	2030	0,56	0,73													0,73
Sub-totaal winstgevend		1,38	1,61	0,00	0,00	0,14	0,74	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,73
Totaal resultaat per jaar		-45,71	-55,07	-3,76	0,00	-3,49	-8,55	-2,31	-0,30	-0,25	-2,64	0,00	0,00	0,00	0,00	-33,77
- = verlies																

(NCW= netto contante waarde, EW is eindwaarde)

7.5 Balanspositie per 31-12-2017

Vorraad onderhanden werk

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de mutaties onderhanden werk (exclusief verliesvoorzieningen). In de tabel zijn alle vastgestelde grondexploitaties en voormalige Nieggs's samengevoegd. Als gevolg van nieuwe BBV regelgeving zijn deze projecten op verschillende balansposten verantwoord, te weten voorraad onderhanden werk, materiele vaste activa en vlottende activa. In 2017 zijn in de grondexploitaties meer kosten dan opbrengsten gerealiseerd. Hierdoor is het totaal geïnvesteerd vermogen per saldo met € 600.000 toegenomen tot € 125,6 miljoen per 31-12-2017.

Tabel 27 Mutaties projecten (bedragen in €)

	Boekwaarde 31-12-2016	Vermeerderingen totaal	Verminderingen totaal	Boekwaarde 31-12-2017
Bouwgrond in exploitatie (voorraden)	80.550.427	16.486.790	-16.437.977	80.599.240
Voormalige NIEGG (MVA)	2.034.446			2.034.446
Voormalige NIEGG (IMVA)	60.326	203.413		263.739
Faciliterend grondbeleid (overlopende activa)	42.319.005	635.407	-221.886	42.732.526
Totaal	124.964.204	17.325.610	-16.659.863	125.629.951

De toename van het saldo geïnvesteerd vermogen op voorraad onderhanden werken is toegenomen van circa € 125.000.000 per 31-12-2016 met circa € 600.000 tpoet een totaal bedrag van circa € 125.600.000.

Deze stijging is als volgt op hoofdlijnen te verklaren:

- Complex Groot Bergweide: toename circa € 900.000 door planontwikkelingskosten en verwervingen;
- Bedrijvenpark A1: afname circa € 800.000 als gevolg van grondverkoop;
- Holterwegzone: toename circa € 300.000 als gevolg van planontwikkelingskosten;
- Vijfhoek: afname circa € 2.500.000 door verkoop van gronden;
- Steenbrugge: toename circa € 500.000 als gevolg van planontwikkelingskosten en rente;

- Winkelcentrum Keizerslanden: toename circa € 1.200.000 door de uitvoering van bouw- en woonrijpmaken;
- Sluiskwartier: toename circa € 200.000 vanwege planontwikkelingskosten;
- Geertruiden: toename circa € 700.000 door planontwikkelingskosten, rente en de gevolgen van de afsluiting van dit project (winstneming);
- Eikendal: afname van circa € 700.000 als gevolg van grondverkopen
- Wijtenhorst Douwelerleide: toename van circa € 300.000 door bouw- en woonrijpmaken en grondverkopen.
- Park Zandweerd: toename van circa € 200.000 als gevolg van planontwikkelingskosten
- Blauwenoord: toename van circa € 160.000 als gevolg van een restant grondopbrengst
- Gasfabrieksterrein: toename van circa €125.000 als gevolg van planontwikkelingskosten
- Bedrijven Bathmen, Lettele en Centrumplan Bathmen: per saldo toename van €110.000 als gevolg van planontwikkelingskosten

Verliesvoorziening

Tegenover dit geïnvesteerd vermogen staat een verliesvoorziening van € 47 miljoen per 31-12-2017. De specificatie van de onderbouwing verliesvoorziening ziet er als volgt uit:

Tabel 28 Mutaties verliesvoorziening projecten

Mutaties verliesvoorziening	Totaal bedrag (x € 1.000)
Saldo per 31-12-2016	41.297
Rentetoevoeging	825
Sluiskwartier scenario Behoud & Nieuwbouw (besluitvorming 31 mei 2017)	750
Bedrijvenpark A1 (Najaarsrapportage 2017)	380
Rente Park Zandweerd (Najaarsrapportage 2017)	-57
Actualisaties grondexploitaties (Jaarrekening 2017)	3.767
Faciliterend grondbeleid Vijfde Hoek	69
Saldo per 31-12-2017	47.031

De netto balanspositie ten aanzien van de grondexploitaties is € 125,6 miljoen minus € 47,0 miljoen is € 78,6 miljoen.

Ten opzichte van de jaarrekening 2016 is onze balanspositie per 31-12-2017 met € 5,1 miljoen afgenomen.

BIJLAGEN

De volgende bijlagen treft u hierna aan:

Bijlage I	Waarderen van gronden
Bijlage II	Factsheets (vertrouwelijk)
Bijlage III	Risicoverloop (vertrouwelijk)
Bijlage IV	Aan- en verkoop boek (vertrouwelijk)
Bijlage V	Compensatieafspraken (vertrouwelijk)
Bijlage VI	Meerjarenbegrotingen (vertrouwelijk)

Bijlage I Waarderen van gronden

Uitgangspunten en parameters

Jaarlijks, bij het opmaken van de Jaarrekening, vindt er een beoordeling plaats van de waardering van de gronden en grondexploitaties. Basaal is de vraag in hoeverre de investeringen van het 'grondbedrijf' nog kunnen worden terugverdiend, uiteraard rekening houdende met al bestaande verliesvoorzieningen.

Om inzicht in te krijgen in de vraag of de investeringen nog kunnen worden terugverdiend, wordt een vierdeling gehanteerd in de gronden. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in gronden

- in exploitatie,
- gronden nog niet in exploitatie (bvoormalige NIEGG locaties),
- nog te verkopen gronden en
- strategische of overige gronden.

In exploitatie genomen(BIE)

Deze categorie gronden zijn in exploitatie genomen. Men noemt deze gronden conform de BBV richtlijnen Bouwgrond in exploitatie oftewel BIE-projecten.

Dat zijn projecten, zoals De Vijfhoek, Bedrijventerrein A1 en Havenkwartier (gedeeltelijk), waarvan de raad een grondexploitatie heeft vastgesteld en dus het besluit heeft genomen deze daadwerkelijk in ontwikkeling te nemen.

De *waardering* van deze gronden vindt plaats op basis van de grondexploitatie. Indien de grondexploitatie een tekort kent dient een verliesvoorziening te worden aangelegd. Een andere mogelijkheid is afwaardering van de boekwaarde. Afwaardering is afhankelijk van de vraag in hoeverre een reële kans bestaat dat mogelijke verliezen in de toekomst alsnog kunnen worden goedgemaakt. Is dat niet het geval dan dient er te worden afgewaardeerd. Ook is het van belang dat de gronden en overig vastgoed regelmatig worden getaxeerd om de marktwaarde te bepalen. De marktwaarde wordt verwerkt in de grondexploitatiebegroting. Dit kan invloed hebben op het resultaat van de grondexploitatie en de eventueel te vormen verliesvoorziening.

Nog niet in exploitatie genomen gronden (MVA)

De tweede categorie betreft de voormalige Nog niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG). Bijvoorbeeld, Park Zandweerd is ondergebracht in deze categorie. Dit gebied van onder de overgangsregel van de BBV waarin is geregeld dat, indien dit gebied vóór eind 2019 in exploitatie is genoemd, de geldende boekwaarde per 1-1-2016 plus voorbereidende plankosten om te komen tot een plan, worden opgenomen als boekwaarde in de nog op te stellen grondexploitatiebegroting.

Voor Park Zandweerd heeft de gemeenteraad al wel een reëel en stellig voornemen uitgesproken de gronden in ontwikkeling te willen gaan nemen, maar een grondexploitatiebegroting is nog niet vastgesteld door de gemeenteraad. De voorbereidingen zijn vol gaande maar nog niet dusdanig gereed dat een grondexploitatiebegroting kan worden vastgesteld. Zodra dit het geval is wordt deze ter besluitvorming aan de gemeenteraad aangeboden en worden de benodigde gronden administratief overgezet van de MVA naar het project zodat invulling kan worden gegeven aan de voorgestane ruimtelijke ontwikkeling.

De *waardering* van deze gronden vindt plaats op basis van een planeconomische verkenning of concept grondexploitatie. Ook hier geldt dat indien de planeconomische verkenning een tekort kent, een verliesvoorziening dient te worden aangelegd of een afwaardering van de boekwaarde dient plaats te vinden. Daarnaast is het van belang dat gemeentelijke gronden en overig vastgoed regelmatig worden getaxeerd om de marktwaarde te bepalen. De marktwaarde wordt verwerkt in de grondexploitatiebegroting. Dit kan invloed hebben op het resultaat van de grondexploitatie en de eventueel te vormen verliesvoorziening.

Nog te verkopen gronden

De derde categorie gronden zijn nog te verkopen gronden uit reeds afgesloten complexen zoals bijvoorbeeld de woningbouwplannen in Lettele en Okkenbroek. Deze grondexploitaties zijn afgesloten omdat de meeste activiteiten zijn beëindigd. Slechts de verkoop van enkele bouwrijp gemaakte percelen resteert. In die situatie is het niet efficiënt een projectorganisatie rondom dit soort projecten te organiseren.

Het resultaat van deze exploitaties wordt opgemaakt en de winst of het verlies genomen. De dan nog resterende boekwaarden worden ondergebracht in één complex en dienen te worden terugverdiend met de daadwerkelijke verkoop van die laatste kavels.

De *marktwaarde* van deze te verkopen percelen wordt jaarlijks getaxeerd. Indien de boekwaarde van alle nog te verkopen percelen hoger is dan de gezamenlijke marktwaarde dan dient ook hier een verliesvoorziening te worden aangelegd of dient er een afwaardering van de boekwaarde plaats te vinden.

Strategische of overige gronden

Tenslotte zijn er de zogenaamde strategische of overige gronden. Bijvoorbeeld vallen de gronden in Deventer NO en Landeweert onder deze categorie. Dit zijn gronden waarvoor nog geen concrete visie is vastgesteld over de toekomstige ontwikkeling.

Deze gronden vallen niet onder product 11 grondexploitaties, maar zijn ondergebracht in het complex 'Nog te verkopen gronden' binnen product 13, onroerende zaken buiten exploitatie.

Deze gronden worden uitsluitend *gewaardeerd* op basis van de huidige bestemming, veelal een agrarische. Indien de boekwaarde de taxatiewaarde overstijgt dient de boekwaarde te worden afgewaardeerd naar de hoogte van de taxatiewaarde.

Bijlage II Factsheets (vertrouwelijk)

20 X Factsheets per complex.

Informatie over:

- Plangebied (grootte bruto/netto, uitgeefbaar)
- Fasering
- Financieel resultaat op EW en CW
- Risico's

Bijlage III Risicoverloop (vertrouwelijk)

Tabel ontwikkeling risico's begroting 2018 – rekening 2017

Bijlage IV Aan- en verkoop boek (vertrouwelijk)

Aan en verkoop boek

Bijlage V Compensatieafspraken (vertrouwelijk)

Overzicht compensatieafspraken

Bijlage VI Meerjarenbegrotingen (vertrouwelijk)

20 X meerjarenbegrotingen per complex.